INcipit tractatus cõtra pricipales errores pfidi machoẽti et turcorũ ſiue ſaracenorũ feſtinãter copulatus p reuerendiſſimũ dominũ iohanẽ de turre cremata romane eccleſie titulo ſcẽ marie trãs tiberĩ pbrm̃ cardinalem ſancti ſixti vulgariter nũcupatum. Anno M°.cccc°.lxv°. In pręcinctu dietę tũc celebrãde in ciuitate mãtuana p ſctiſſimũ dnm̃ papã piũ 2m̃ Prelatis et principibus cõuocatis ad obuiandũ maleficijs imaniſſimi xpianorũ hoſtis machometi turcorũ impatoris. Cuius tractatus ſunt capitula que ſequũtur

Primũ de deſcriptiõe machoẽti
Secũdũ in quo machoẽtus nõ verus dei ppheta ſʒ falſus eẽ mõſtrat
Terciũ in quo improbant̃ quedã q̃ machoẽt9 de ſe mẽdacit̃ aſſeruit
Quartũ qȝ ſecta ſiue doctriã machometi tradita in alchorano nõ ſit lex a deo data
Quintũ de pricipijs ſiue fũdamẽtis quibus vtẽdũ eſt in ꝛprobatione erroris machometi
Sextũ in quo deſcribũtur pricipales errores machometi reprobãdi
Septimũ de errore pmo et eius confutatione
Octauũ in quo ſecũdus error machoẽti reprobatur
Nonũ in quo 3us error confutatur
Decimum i q̃ quartus error iprobat̃
Vndecimũ in quo quintus error condẽpnatur
Duodecimũ in quo ſextus error ei9 conuicitur
xiii.m in quo cõfutatur ſeptim9 error eius
xiiij.m in quo illius perfidi machoẽti octau9 error confutatur
xvm. i quo error non9 cõdẽpnatur
xvim. in quo x. error ꝛprobat̃
xvij in quo xi. error confutatur
xviij in quo xij9 error cõfutatur
Decimũnonũ i q̃ ꝛpbat̃ xiij. error illius prefati machometi
Vicesimũ i q̃ cõdẽpnat̃ xiiij. error machometi
Vicesimũpmũ i q̃ cõfutatur error xv. ipſius machometi
Vicesimũſecũdũ in q̃ cõfutat̃ error xvi. ipſius machometi
Vicesimũterciũ i q̃ cõfutatur error xvij. machometi
Vicesimũq̃rtũ i q̃ cõfutatur xviij error eius
Vicesimũq̃ntũ i quo cõfutat̃ xix. error ipſius machometi
Vicesimũſextũ i quo condẽpnat̃ error xx.
Vicesimũſeptimũ in q̃ cõfutat̃ error xxi. ipſi9
Vicesimũoctauũ in quo cõfutat̃ error xxij. machometi
Vicesimũnonũ i quo cõfutat̃ xxiij. error machometi
Tricesimũ i q̃ cõfutat̃ error xxiiij machometi

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Triceſimūp̄mū in quo ꝯfutatur
error xxv· machometi
Triceſimūſecūdū in quo confutat̄
error xxvi· machometi
Triceſimūtertiū in quo cōfutat̄ er
ror xxvij· machometi
Triceſimūq̄rtū in quo cōfutatur
xxviij· error machometi
Triceſimūq̄ntū in quo confuta̅
xxix· error ipſi9
Triceſimūſextū in quo reꝓbatur
xxx· error machometi
Triceſimūſeptumū in q̊ confuta̅
xxxi· error machometi
Triceſimūoctauū i quo confuta
tur xxxij· error machemeti
Triceſimūnonū in quo ~~confutat̄~~
reſpōdetur ad qualdā̄ rationes ip
ſi9 machometi
xl· in quo confutatur error xxxiij·
ipſius machometi
Xli· i quo confutat̄ error xxxiiij·
machometi
Xlij· in quo ꝯfutatur error xxxv·
machometi
Xliij· in quo cōfuta̅ error xxxvi·
machometi
xliiij· in quo ꝯfutat̄ error xxxvij·
machometi
Xlv· in quo cōfuta̅ error xxxviij·
machometi
Xlvi· in quo ꝯfuta̅ error xxxix·
machometi
Quadra^m ſeptimū in quo confuta
tur error xl· machometi
Xlviij· in quo ~~confutatur~~ ponit̄
duodecim ꝓrogatie fidei xpiane et
religionis nr̄e quibus diſtinguit̄
a ſecta machometi ꝓpter quas me
rito oēs bōne vtentes deberēt om̄i
alia ſecta relicta ad religionē xpianā
conuolare
Ca^m xlix· in quo aſſigna̅ rō quare
ad hanc machoēti ſectā licet ſcele
ratiſſimā tanta populoꝝ multitudo
confluxerit
Vltimū capitulum i quo ponitur
exhortatio p̄ncipū xpianoꝝ ad in
ſurgēdū cōtra turchū

¶ Incipit tractatus contra princi
pales errores perfidi machometi
et turcoꝝ ſiue ſarracenorum feſti
nanter copulatus. per reuerendiſſi
mum dn̄m iohān̄e de turre crema
ta romane eccleſie tituli ſcē mari
e trans tiberim pbr̄m cardinalem
ſancti ſixti vulgariter nūcupatum
Anno M°cccc° lxv. In preſencia di
ete tunc celebrād̄e in ciuitate man
tuana p ſāſſimū dn̄m papam piū
ſcd̄m Prelatis et principib9 con
uocatis ad obuiandum marcib9
immaiſſimi xpianoꝝ hoſtis macho
meti turcorum imperatoris.

Beatiſſimo et cle
mētiſſio pri ⁊ do
mio domio pio v
niuerſalis eccl̄ie
ſūmo pōtifici Jo.
de turre cremata
romaē eccl̄ie tituli ſcē marie i trāſ
tiberī presbiter cardinalis ſancti
ſixti vulgariter nūcupat9 Poſt hu
milem recōmēdationem ad pedū
oſcula beatoꝝ letatus ſū btiſſime
pater et n̄ parū exultauit ſpirit9
meus grās agens bonarū mentiū
inſpiratori zelum ſanctum intelli
gens quo diuinitas beatitudinem
tuā ita caritatis ſue flamma ad ſi
dē tuendam et ad pacē et quietē
xpiani populi excurandā incēderit
vt omēz curā omeqꝫ vigilīs ꝓui
dētie ſtudiū adhibeas vt furori p
ſecutionis quo impūitarū per diū

ſas orbis ꝓuincias xpianū popu
lum turcus perturbat et infeſtat
vt oio demolire cū feſtinet. ꝯgredi
poſſis et occurrere Salubre terre
ꝓpoſitū et dignitati tue dignum
Rurſus quia hui9 ſancti tui deſide
rij adimpletio eccleſie romane fa
cultates excedit ⁊ vires totāz rem
publicā xpianā tangat Marie cū
turci ābitio n̄ ad dignitates eccle
ſiaſticas ſed poti9 ad imperia. ad
regna. ad prīcipatus ſeculares. et
maxiaꝝ ciuitatum dn̄atus occupā
dos aſpiret vt cōceptū hui9 laudā
de ſollicitudinis ꝓpoſitū proſperū
eſſet habiturū ꝓceſſum Prouiden
tiſſime ſātas tua deliberauit p̄ſen
tiam ſuā. non obſtantibus infir
mitatib9 q̄b9 frequenter laboras
alijſq3 incommodis multis certo
loco propinquo vltra montaneis
prouincijs pro tempore accommo
dare vbi aduenientibus xpianis
principibus quib9 tutela eccleſie
diuinitus eſt conſignata. celebra
retur dieta. in qua maturo cōmui
interueniente conſilio tractaretur
q̄bus prouidētie cōſilijs qua arte
quo ingenio. quib9 ve progreſſib9
et fauoribus. p̄fato perſecutionis
furori quo turchus in xpianū po
pulū ſeuit reſiſti poſſit. et cōteri au
dacia virtutis eius. Res profecto
cōmēdatione digna et deliberatio
prudētiſſima Quis deinceps ita te
merarius exiſtet ꝙ negligentie tue
imputz ſi quis i poſteꝝ xpianitati

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

caſus ſiniſter poſt͂ turchū acciderit
Dictā cū Ad quā dic tuam ſcitatis tue iuſſu
acceſſur⁹ eſſem vt nō tm̄ illuc ꝑſi
ſcerem ꝑ rei puplice xp̄iane ſalute
ingeniū meum oīm̄ſqꝫ facultates
meas liberalit͂ oblaturus qđ om̄s
fideles ꝑ ſuarū virium portiōe ſacē te
nētur Sed etiā fūda dauitica id ē
diuine ſapiētie armat͂ a accit⁹ occur
rēm . venit ī mentē meā aliquos
de ſacrū ſcripturarū torrēte lapides
limpidiſſios atqꝫ ſolidiſſios . hys
modicis dieb⁹ in pera cuiſdā tracta
tuli collctōs reponē q̄bus dāpnatiſ
mi hoſtis xp̄i machometi quē ī chi
quos ſarracenos vulgarit͂ appella
m⁹ dyabolica calliditate decepti vt
verū dei ꝓp̄ham venerāt͂ et colunt
frōs ita pauteret͂ vt ei⁹ ſecte doctri
na falſa erronea execrabilis atqꝫ ꝑ
nitioſa omibus demāta claruſſie .
xp̄ian⁹ populus ad illi⁹ ſecte et gē
tis expugnatioēm et deſtructionē
ꝓpenſius inardeſcat ſurgatqꝫ aio
ſius Cōfiſus ergo de ſaluatoris dn̄i
nr̄i ihū xp̄i auxilio cui⁹ res agitur
collectis animi viribus aggreſſus
ſū beatiſſime pater laborē hūc ita
ſubitū licet ſenectutis mee incōmo
dis ſatis fatigatus . tū zelo xp̄iane
fidei . tū vt rē aliquā ſcitati tue ḡtā
efficerem . tum vt ardorem ſanctū
animi tui ad tuicionem xp̄iani po
puli verborum meorum ſtimulu vt
cūqꝫ fouerem Quod vero poſt ali
os qui cō tra machometum aliq̄
deſudaſſe repiūt͂ aliq̄ ſcribē volue
rī . nō arrogātie aut temeritati at
tribuēdū eſt . ſed q̄dāmō neceſſita
ti qm̄ illoꝝ tractatus pocius hyſ
toriā originis et vite machometi .
ac eius fabulas referē q̄ꝫ errores ei⁹
pernitioſos contra catholicam fi
dem bonoſqꝫ mores expellere niſi
ſunt . quod maximum proſequen
dum eſſe videtur Non pollicōr ta
men omnes illius errores et in
ſanias falſas hoc noſtro celeri ſtu
dio propellere quoniam ſingulos
eius errores percurrere cum qua
ſi infiniti ſint . non parui tractat⁹
ſed maximi voluminis et longi
ſtudij opus eſſet . nichilominus p̄n
cipales eius errores quē maxime
fidei catholice aduerſari videntur
impugnare et confringere in ſu
perabilibus diuinarum ſcriptura
rum armis ac irrefragabilib⁹ raci
onibus tota mea virtute opitu
lante domino curabo Id autē max
ime demonſtrare intendo q̄ꝫ macho
metus fuerit pſeudo propheta ſe
ductor ſue gentis . lexqꝫ eius non
a deo ſed a dyabolo impietatis ſug
geſtore proceſſerit Sitqꝫ ſecta
illius quaſi ex omni hereticorum
erroribus quedam cloaca congre
gata . quod cum ad impleuero .
credo non paruum vtilitatis alli
tum eſſe ſancto deſiderio beatitu
dinis tue Arbitror enim per hoc
miniſtrari fragilibus qui ſepe exle
uibus moueri ſolent ī ſanctiſſima
fide nr̄a ſtabilitatis firmamentū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Fortib⁹ vero quos de fide adūſus
ſarracenos diſputacioīs certamē
īire cōtigeret aliqualis armatura
ad fidei tutamētū Extitat̄ eciā inde
populus xpianus ad bellū cōtra
turcos aīoſi⁹ ſuſcipiēdū ⁊ pſequē
dū quē tractatulū īter alias occu
pacioēs ſic medioc̄tate mea q̄ntiſ
ſime vt potui et q̄ſi furtim elabo
ratū ſāctati tue offero quē non p
uiſcitat quia venuſtate ſmoīs et
dicēdi arte ī qua adp̄me erudit⁹
es nō ſit politū ſic enī ieiuna ora
tione et rudi ſmone ptrāſiui tū
quia poci⁹ theologice ſapiētie q̄
dicendo ſtudio opā dederī · tū eo
quia in hmoī concertationibus
potius vis īgeniȷ̄ ad errores acri
ter refellēdos q̄ ornat⁹ v̇bi exq̄ri
tur. tū q̄m teſte lactācio deus hāc
nec voluit eē naturā vt ſimplex
et nuda veritas eēt luculētior quia
ſatis ornata ē p ſe · ſmē datū vero
ſpē placet aliena q̄a p ſe corruptū
vaneſcat ā defluit niſi ornatu aliū
de queſito circūlinitū fuerit atq̄
politū · ego non eloquētie ſ; verita
tis fiducia ſuſcepi hoc op⁹ maius
forte q̄ humeris meis poſſit ſuſti
neri. in quo ſi aliquid eſt corrigen
dū ſātas tua que ſūmo ingenio
pollet et cathedrā tenet eccleſiaſti
ci magiſteriȷ̄ corrigat et emēdet

¶ Capitulū primū de deſcriptio
ne pſidi machometi

Beat⁹ Jo. euangeliſta cui
xp̄ v̇gitatis p̄rogatiā da

tū eſt altius p̄ ceteris ſecreta rima
ri celeſtia ī libro ſuo reuelationū
deſcribit tribulatioēs eccliē a tē
pore ſuo vſq; ad finē mūdi vt cō
tra illas paciencie clipeo reperia
mur muniti · quia vt dicit grego
rius Jacula min⁹ feriūt que p̄ui
dēt̄ · inter quas pſecutionē eccliē p
machometū ⁊ ſuos futurā p̄uidēs
deſcbit eā nobis v̇bis ſequētib;
apocalipſ xiȷ̄ dicēs Vidi aliā beſtiā
aſcēdētē de t̄ra et habebat cornua
duo ſimilia agni et loquebatur ſi
cut draco et poteſtatē prioris oēm
faciebat in cōſpectu eius et fecit
t̄ram et habitatores in ea adorarē
beſtiā p̄mā · cuius curata eſt plaga
mortis et fecit ſigna magna et
etiā ignē de celo fecit deſcēdere in
terrā in conſpectu oīm hominū et
ſeduxit habitatoēs in terra ꝓpter
ſigna que data ſūt illi facerē in cō
ſpectu beſtie dicens habitatorib;
in terra vt faciāt imaginē beſtie q̄
habet plagas gladiȷ̄ · et datū ē illi
vt daret ſpiritum beſtie ⁊ ymagi
ni et vt loquat̄ ymago beſtie et
faciat vt quicūq; non adorauerit
ymaginē beſtie occidatur · in qui
buſq̄dē v̇bis reprob; machome
tus ab oīb⁹ fidelib⁹ inter omēs
pūerſos h̄eticos maxie venit exe
crādus et ipūgnādus ꝓpter octo
mala que de eo in ꝓpoſitis v̇bis
euāgeliſte iohānis notā tur Pri [machometus fuit primo]
mo quia vita fuit ſceleſtiſſim⁹ cū
dicit̄ vidi aliā beſtiā · ſecundo quia [2]

2 quia predo cupidiſſimus Cū dicī
3 aſcēdētē de terra Tercio quia fuit
ſimulator peſſimus Cum dicitur.
Et habet cornua duo ſimilia agni
4 Quarto quia fuit ī doctrina viru
5 lētiſſim⁹ . cū dicit̄ Et ptātē p̄oris
6 omnē faciebat Sexto quia fuit
temerarius arrogātiſſimus . cū dici
tur fecit terram ⁊ habitatores i ea
7 adorare beſtiā Septimo quia fuit
ſeductor piculoſiſſimus . cū dicitur
8 Et fecit ſigna magna Octauo q̄a
fuit tyrānus crudeliſſimus . cū di
tur Quicūqȝ nō adorauerit ymagi
nē beſtie occidatur In p̄mis macho
metus a beato Jo. deſcribitur vita
ſceleſtiſſimus . cū dicit̄ Vidi aliā
beſtiam ſcȝ machometū vitā volup
tuoſam ducētem q̄ beſtialis dicit̄
p̄rio ethicorū Nam fuit luxurio
ſus et libidinis ardore ſuccenſus
ſuper omnes hoīes orientalis re
gionis iactans ſe ſupra xl. hoīnes
ex dīno munē v̄tutē generatiuā et
coeūdi ptātem habere laudat ſe
beſtialis machometus ⁊ ſibi dicit
a deo conceſſum vt cōcubē poſſet
cum omibus mulieribus q̄ ſe ſibi
ḡtis ſupponere vellēt legitur autē
xv. vxores habuiſſe et duas ancil
las . vn̄ p̄p̄e deſcptus ē a beato Jo
2 noie beſtie Secūdo deſcribit̄ ꝑ p̄o
bus machometus a btō Jo . in v̄b̄
ꝑpoſitis vt predo cupidiſſimus ſū
auariſſimus ibi . aſcēdentē de terra
quia ꝑ mercationes et rapinas
aſcendit de pauptate ad diuicias .

Machometus enī vtroqȝ parente
orbatus ſub auūculi ſui manopoli
tutela ānos agebat puericie ydolo
rum tūc temporis cultui cū vniū
ſa gente arabū inſuiens quem ad
modū ip̄e ī alchorano ſuo teſtatur
deū ſibi dixiſſe referens Orphan⁹
fuiſti et te in errore ſuſcepi teqȝ di
lexi et locupletaui Poſt aliquātu
lū etiā ſpatiū ānorū mercenarius
fuit ad ſuitiū camelorꝫ aput quā
dam nobiliſſimā viduā noie cadi
gam et ꝑficiſcebatur cum camelis
in ſyriā ⁊ in alia loca vbi inumera
latrocinia cōmittebat et furta .
Qui tandem ita dn̄e ſue aīm opti
nuit vt iure coniugij rebus omni
bus rerumqȝ pariter dnā potire
tur Itaqȝ calliditate multa de igno
bili et egeno in diuitem et famoſū
p̄rouectus eſt Et quia auaritia vt
dicit āḃroſi⁹ quāto plus aſcēderit
eo ad altiora feſtinat In tātam ꝑ
rupit ſuperbiam v̄t regnū arabū
ſibi imperādum polliceretur niſi ſu
os timeret contribules q̄ eum pro
rege nō tenerent cum ſibi ⁊ equa
les fuiſſēt ⁊ maiores Ter° ꝑ p̄b⁹ 3
machomet⁹ a beato iohāne deſcri
bitur vt ſimulator ſāctitatis peſſi
mus Cū dicit quod habebat cor
nua duo ſimilia agni id eſt criſti .
cuius duo cornua dn̄tur primum
videlicet propheta . ſecundum
illud luce ſeptimo . Propheta
magnus ſurrexit in nobis . Se
cundum eſt lacio legis noue .

Machometꝰ aūt vidēs ſe ad effec
tū regni prout cupiebat nō poſſe
ꝑ violētiā deuenire arte et īgenio
magno vſus ē vt q̄ rex eē non po
terat ꝓphetam ſe dei ſimularet et
nūtiū legēqꝫ ſibi a deo reuelatam
tāq̄ ꝓphete dei ſūmi mētiretur ⁊
ꝓpt̄ hoc bn̄ dicit Jo. euuāgeliſta
illū hr̄e duo cornua ſimilia corni
bꝫ agni id ē xp̄i. Quia n̄ fuerūt
talia ſcd̓m vitatē ſ; ſecūdū hūanā
fictionē. Quod aūt falſū ſit illum
dei ꝓphaꝫ fuiſſe atqꝫ ꝙ legem a
deo r̄uelatā ſuſcepit Nos opitulā
te dn̄o inferius luce clarius demō
bimꝰ. Quarto deſcribit̄ repbꝰ ma
chometꝰ a beato Jo. in doctrina vi
rulentiſſimꝰ. Cū dicit̄ loq̄bat̄ ſicut
draco. In quo plane eius doctrina
doloſa vocat̄ et venenoſa. Iſte em̄
ſūt draconis ꝓꝑetates vt occulte ⁊
fraudulēt̄ decipiat et venenū infū
dat. Hoc ēt mō machometꝰ i de
ceptione agarenoꝝ ſiue yſmaelita
rū q̄s nunc ſarracenos appellamꝰ
legit̄ ꝓceſſiſſe. Narrat̄ aūt i qua
dam cronica ꝙ clericus q̄dā valde
famoſus cū in romana curia hono
rē quē cupiebat aſſeq̄ n̄ potuiſſet
indignatꝰ ad ptes vltramarinas
ꝯfugiens ſua ſimulatiōe īnumera
bilem populū ad ſe traxit. Inue
nienſqꝫ machometū dixit illi ꝙ ip
ſū illi populo p̄ficē vellet nutienſqꝫ
columbam grana et alia hmōi in
auribꝫ machometi ponebat Colū
ba aūt ſup eiꝰ humeris ſtans de
auribꝫ eiꝰ cibū ſibi ſumebat ſic
adeo aſſuefacta erat vt q̄ncūqꝫ ma
chometū videbat ꝓtinꝰ ſup eiꝰ
humeris proſiliens roſtrū i aure
eius ponebat. Predictꝰ igit̄ vir
populū ꝯuocās dixit ſe illum ſibi
velle preficē quem ſpiritꝰ ſanctꝰ i
ſpecie colūbe mōſtraret ſtatiqꝫ co
lūbā ſecrete emiſit et illa ſup hu
meros machometi q̄ cū alijs aſta
bat euolās roſtrū in eius aurē ap
poſuit qd̓ populꝰ vidēs ſp̄m ſcm̄ eē
credidit q̄ ſup eū deſcenderet atqꝫ
in eiꝰ aure verba dei inferret et ſic
machometꝰ ſarracenos ſeduxit
⁊ ad legē ſuā ~~id ē~~ diuinā rapiendā q̄ſi
ptinacit̄ aīauit q̄ ſibi adherētes
regnū pſidis et orientalis imperij fi
nes vſqꝫ ad alexādriā īuaſerūt. A
libi tn̄ legit̄ ꝙ fuit q̄dā monachꝰ
ſergius noīe q̄ in errorē neſtorij īci
dens dū a monachis ⁊ ab eccleſia
fuiſſet expulſus i arabiā venit et
machoēto adheſit q̄ ipſū macho
metū de nouo ⁊ veti teſtamēto plura e
docuit ſcd̓m neſtorij ſui mgr̄i itellec
tū q̄ ſaluatorē nr̄m deū eſſe nega
bat ſimulqꝫ apocrifoꝝ fabulis eū
pleniſſiē imbuēs xp̄ianū neſtoria
nū efficeret et vt tota iniq̄tatis ple
nitudo in machumet confluerent et
nichil ei addicione ſui vel alioꝝ
deeſſet. Adiūcti ſūt iudei heretico
q̄ ne verus xp̄ianus fieret doloſe p̄
cauētes hōi nouis rebꝰ īhiāti nō
ſcripturarū vitatē ſ; fabulas ſuas q̄
bꝫ nūc adhuc habūdāt ipi mahu

humet īſibularūt ſic ab optimis
doctoribꝰ iudeis et hereticis mahu
met īſtructꝰ alchoranū ſuū cōdidit
⁊ tā ex fabulꝰ iudaicis ꝙ ex heretico
rū venenis cōfectā nephariā ſcriptu
rā barbaro ſuo mō cōtexuit. quod
paulatim per thomos a gabriele
cuiꝰ nomē ex ſacra ſcriptura cogno
uerat ſibi allatū. mentitꝰ gentē deū
ignorantē tali aſtu infecit et in ori
entaliū ora calice melle linite ſubſe
quente mortifero veneno aīās et
corpora gentis miſē proch dolor in
temit. bene ergo dicit Jo. euāge
liſta qđ vt draco locutus eſt Qui
to reprobus machometꝰ deſcribi
tur a beato Jo. in malis operandis
ſtudioſiſſimus perſecutor. cum dici
tur Et poteſtatem prioris beſtie om
nem faciebat i conſpectu eius Jux
ta magiſtrum nicolaum de lira. mo
dus primi regis in aliquo regno ē
regnum ſuum firmare et dilatare
quātum poteſt qđ fecit ipſe macho
metus Et ideo dicitur poteſtatē prio
ris omnem faciebat. quia quidqđ
ſolet facere primus rex ad firmandū
et dilatandum ſuam poteſtatē dili
gentius ipſe agebat i conſpectu eiꝰ
id ē prout ſibi ad ſuū intentum ex
pediens videbatur Vbi notandum
qđ machometus ad firmandum
et dilatandum legem ſuā quatuor
aſtucijs ſiue cautelis vſus eſt Pri
ma eſt vt de lege ſua nō diſputaretꝰ
ratione ſꝫ gladio. timuit profecto
vt ſi inter ſapientes ventilaretur
facilie friuola vana ⁊ pniciosa oñ
dēt In oppoſitū ē claiſſia xpiana rē
ligio i q̄ plati hoc ñ timētes pcipiūt
parati eē rōez reddere de ea q̄ i eis ē
fide Hoc eni ad ſapientē ptinz aſ
ſignare rōez ⁊ cauſā ſui opis. alꝫ
q̄libet fatuꝰ poſſꝫ legem cōdē ⁊ cō
cludē q̄tquid vellet et dicē. nemo
credat ɔtrariū aſſerētibꝰ Secūda
cautela q̄ vſꝰ ē vt ſarraceni ñ vaca
rēt ſtudijs phīe p quā falſitas illiꝰ
etiā aput ſola rōe naťali vigētes
maīfeſte appāret Tercia cautela fu
it vt i pncipio illā ñ niſi ruſticis iſi
piētibꝰ ⁊ ſiplicibꝰ pſuaderet. nā cū
ſupdcō mō pphe ſibi nomē vſurpaſ
ſet Ingreſſꝰ ē ad hoīes q̄ tāto faci
liꝰ q̄libet aſtutie machinatiōe deci
pi poterāt q̄to lōgiꝰ aberāt ab oī ſa
piētia ⁊ vſu ciuilitatis totiuſqꝫ hūa
ne prudētie honeſtate p agros et
villulas ſequeſtrati ꝙ dei nūtiꝰ vł
pphā eſſet aut i q̄ cognoſci deberet
deniqꝫ quid inť veritatē ⁊ mēdatiū
iter fatuitatē ⁊ ſapiētiā diſtaret diſ
cernere neſciebāt. Ad hos decipiēdos
cuiuſdā aſtrologi ope et cōſilio ñ
mediocriter cōfortatus hoīes ad
ſe peſtiferos et viatū īſidiatores.
fugitiuos q̄ꝫ et homicidas ſibi aggre
gauit q̄rꝫ auxilio ſuū errorē auxit ſu
p multos Quarta cautela fuit q̄ ade
dit legē carnalē laxās frena luxu
rie ⁊ voluptati ꝙ hoīēs carnales cor
rupti mētē libēť āplectūť Et ita pa
tꝫ q̄liter i dilatatiōe ſue ſecte ⁊ ma
lis opādis fuit ſtudioſiſſimus

6 Sexto reprobūs machomet⁹ de
ſcribiẗ a Jo· euāgeliſta temerari⁹
arrogātiſſim⁹ ·cū dicit Fecit ter
rā ſuā et habitātes i ea adorarē beſ
tiā pmā ⁊ ipm̄ q̄ dicit beſtia ratio
ne prius aſſignata adorarē dico nō
tanq̄ deū ſʒ ſicut pphām dei ſūmū
Talē em̄ ſe p̄dicauit et creditus ē
a gente illa ſua ſtulta· tante aūt te
meritatis fuiſſe legiẗ vt auſus fu
iſſet dicere. credite i deū ⁊ nūciū eius
machometū. obedite deo et nūtio
ſuo ·ſeq̄mi deū ⁊ nūtiū eius · Qd
pfecto v̄bū arrogātiſſimū fuit ſi
cut ibi oſtendemus vbi ipm̄ non
deiſʒ pſeudo pphām manifeſta rōe
mōſtrabimus Septimo ē pbr
7 machometus deſcribiẗ a beato · Jo
ſeductor periculoſiſſimus ·cū dicit
Fecit ſigna magna falſa tn̄ vt eci
am ignē faceret de celo i terrā deſcē
dere vt manifeſte patʒ·⁊ dicit magiſ
ter nicholaus de lira hic accipitur
ignis methaforice ſicut ⁊ alia q̄ di
cuntẗ h̄ · Machometus eni poſtq̄
magnus ē effectus cepit cadē epi
lentica paſſione ppter q̄ ne ex hoc
vilificareẗ et apud vxorē ſuā et po
pulū ſuū dicit ſe hoc pati ex appa
ricione gabriel archāgeli vtpote
homo purus non potēs ſuſtinē re
fulgēciā ipius. ſicut daniel ca° x°
dicit āgelo apparēti dn̄e mi in vi
ſione tua diſſolute ſunt cōpages
mee et nichil in me remāſit virium.
angeli vero ignis vocāẗ ſcdm̄ il
lud pſ· Qui facit āgelos ſuos ſpi
ritus ⁊ miniſtros ſuos ignē vrentē
verū q̄a iſtud erat falſū ⁊ fictū ab
illo neq̄ machometo ·ideo ſubiūgi
tur in oſpectu hoīm. id eſt in opio
ne falſa ſibi credentiū Dixerūt eni
ſui diſcipuli q̄ lunam ad ſe vocatā
fecit deſcēdere q̄ rōe luis cōuerit in
igne· ⁊ ſic ſcdm̄ opionem hoīm fe
cit ignē deſcendere et ita vt ſequiẗ
ſeduxit habitātes in terra per ſe ⁊
diſcipulos ſuos ppē ſigna q̄ falſa
data ſūt de eo ⁊ a beſtialib⁹ hoībꝫ
credita ⸿ Octauo ē pbus macho 8
met⁹ deſcribiẗ a beato Jo· tyran⁹
crudeliſſim⁹ ·cū dicit Habitātibꝫ
i terra ſibi ſubiecta ſcʒ vt faciant
ymaginem beſtie · Diciẗ aūt eius
ymago lex ab eo data i q̄ ēpn̄taẗ
ei⁹ cōditio et vita ·et p̄cepit firmi
ter ſub pena mortis illā cuſtodiri
⁊ hoc ē q̄d dicit vt faciāt ymaginē
id ē ope adipleāt ei⁹ legē. ⁊ datū
eſt ei id ē p̄miſſū eſt a deo vt daret
ſpm̄ ymagini id ē vigorē ſue legi
lex eni diciẗ viua q̄diu vigʒ ⁊ mor
tua qn̄ abrogaẗ· vt loq̄ẗ ymago
beſtie id ē ſentenciā ſuā oñdat ſi
cut diciẗ· lex tal̄ loquiẗ i tali caſu
nā oīa h̄ fere accipiūẗ methaforice,
ſeq̄tur· et q̄cūq; nō adorauerit beſ
tiā id ē legē beſtial̄ machometi n̄
recepit et nō eū coluit occidatur ⁊
faciet p violēciā oīs puſillos et
magnos diuites ⁊ paupes liberos
et ſeruos habē caractherē i manū
dextera in opere et in frōtib⁹ ſuis
per oīe confeſſionem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Capitulum ſecundū in quo machomet⁹ non verus dei propheta ſed falſus eſſe monſtratur

Quamq̄ⁱ ex deſcͤptio ē pſata q̄
obtūs Jo. reuclāte dn̄o macho
metū deſcͤpſit. clarū habeaᵗ ꝙ ma
chomet⁹ nō verus dei ꝓpħa ſ ʒ fal
ſus fuit a dyabolo miſſus. nichilo
min⁹ hoc plurib⁹ aptiſſimis rōni
bus demōſtrāᵉ curabim⁹ Primo
quidem hoc ex ipi⁹ machometi vi
te imūdicia et carnalitate quib⁹ i
uolutus fuit notū ē Licet eni ꝓphie
donū neceſſario morū bonitatem nō
reqͥrat aut mētis ſcimoniā Vn̄ ma
tei vij° ex pſona dāpnatorū dicitᵉ
Dn̄e in noīe tuo ꝓphauim⁹ Et ap
poſtolus J. ad choritheos iʒ. Si
habuero ꝓphiam ⁊ nouerī miſteia
caitatē aūt non habeā nichil ſum
Nichilomin⁹ donū ꝓphiē nō infū
ditᵉ quibuſcūqʒ pctōrib⁹ Aliqua
eni ſūt pctā vt ayt ſctūs thomas
q̄ vſū ꝓphetie impediūt et qͣdā nō
quia eni carnalia pctā mētē a ſpi
ritualitate oīo retrahūt Ex hoc ipo
ꝙ aliqͥs ē peccatis carnalib⁹ ſubdi
t⁹. ieptus: ad ꝓphiāʒ redditᵉ Ad ei
i⁹ reuelacionē mētis ſpūalitas rqͥrᵉ
pctā vͦ ſpūalia ſpūalitatē mētis
nō ita impediūt Et ideo cōtigit ali
quē eē ꝓphā ſpūalib⁹ peccatis ſub
ditū nō aūt carnalib⁹ Et ideo dicit
rabi moyſes phs egiptius vt ait
ſāct⁹ thomas ꝙ hoc ē ſignū ꝙ ali
quis ſit falſus ꝓpħa qn̄ volupta
tib⁹ ſeculi detinetᵉ Cum aūt macho

metus carnalibus pctis inuolutus
maxiē fuit ſtupris libidinibus ad
ulterijs ſup̄ modū deditus qua rōe
beatiſſim⁹ Jo noie beſtie eū deſcri
bit vt in pn̄ti capitulo maifeſtatū
eſt patʒ ipm̄ nō fuiſſe prophām
dei ſed potius de eorum ꝓphetarū
numero de quibus dicitur Jeremie
viceſimotercio Nolite audire ver
ba prophetarum qui prophetant
vobis et decipiunt vos viſionem
cordis ſui loquūᵉ ⁊ n̄ de ore domini.
⁊ ezechie decimoiij. Hoc dicit domi
nus deus de prophetis inſipienti
bus qui ſequūtur ſpiritum ſuum
⁊ nichil vident. Secūdo id oſtēdi
ᵉ ſic. ad prophetā maxima rqͥrᵉ
mentis eleuacio ad ſpiritualem cō
templaciōeʒ que quidem ipeditᵉ n̄
mō per vehemenciā paſſionū vt
in precedente racione ſed etiam p
inordinatam occupacionem actū
exteriorum. Unde et de filijs pro
phetarū legiᵉ regū quar° ꝙ habi
tabāt cū helizeo ſolitariā vitā ducē
tes ne mūdanis occupacioibus ipe
diēnᵉ a dono prophecie. nullo ergo
mō credēdū ē ꝙ hō beſtialem vitā
ducēs maleficijs ſpolijs ⁊ rapinis
et violencijs inferēdis ſemper inten
tus huiuſmodi fuit iſte pfidus ma
chomet⁹ vt dictū ē ꝓphie grā a deo
fuerit donatus Ter° ſic prophia
cū ſit donū dei datᵉ ad vtilitatē eccle
ſie ſicut ⁊ alie gr̄ie grāis date ſcd̄m il
lō apli pa ad corithe. xij Unicuiqʒ
datᵉ maifeſtacio ſpūs ad vtilitatē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſed ea q̄ data ſunt a machometo
non ſūt ad vtilitatem fideliū ꝯmo
ad deſtructionē moꝝ ad virtutum
exterminiū ad fidei ⁊ religiōis oīmo
dam extinctionē vt patz maifeſte
alchoranū eius legētibꝫ. et infra
nos oſtēdem⁹ cū de erroribꝰ eius
loq̄mur. nullo ergo mō credēdū ē
machometū pphām fuiſſe dn̄i.
Quarto ſic pphia cū ſit īſpiratio
vel reuelatio diuina rerū euēt⁹ immo
bili veritate denūcians non poteſt
pphetie q̄ a deo ē ſubeſſe aliqd̓ fal
ſū. ſꝫ ſecta machometi quā dicit ſe
habuiſſe tanq̄ pphā a deo cōtinꝫ
mlta falſa erronea plurima mēdacia
a q̄ſi inuerabilia vt patz alchora
nū ei⁹ percurrētibꝰ et nos oñdem⁹
cū de erroribꝰ ei⁹ loq̄mur: ergo
impoſſibile eſt ꝙ machometus fu
erit pphā dn̄i. ſꝫ potius dyaboli
q̄ ē pater mēdacioꝝ. Quinto ſic
cū cognitio veritatis eadē ſit in diſ
cipulis et in docēte quia cognitio
addiſcētis ſimilitudo ē cognitiōis
docētis ſicut i rebꝫ naturalibꝰ for
ma generati ſimilitudo q̄d̓ ē gene
rātis. impoſſibile ē pphās dn̄i in
doctrinis et denūtiatiōibus prophe
tias ſibi inuicē aduſarii ꝫ macho
met⁹ i pluribus cōtradicit doctri
nis ⁊ denūciatiōibus propheticis
alioꝝ prophetarū dn̄i vt patz et
patebit luce clari⁹ infra vbi de ei⁹ er
roribus dicetur ergo impoſſibile
eſt ꝙ machometus fuerit prophā
dn̄i. Sexto ſic ex eadem radice
cū veritas cognitiōis eadē ſit i ma
giſtro docēte et diſcipulo addiſcen
te impoſſibile eſt enī prophetā dn̄i
eſſe q̄ legi dei et xp̄i euāgelio adū
ſatur et cōtraria eis prophetat ⁊
loq̄tur. ſꝫ machoētus plurīa dn̄i
legi et euāgelio cōtraria docuit. vt
maīfeſtū eſt legētibꝫ alcoranū et
nos īfra oñdemus ergo īpoſſibile
eſt ꝙ machometus īpe fuerit pro
pheta dei. Septimo ſic. prophā
dicitur ignota predicēs vnde pro
pheta quaſi procul fās dicitur ſed
iſte ignota vera pterita nulla dixit
⁊ ſi aliq̄ de adā. de noe. de abrahā.
moyſe ⁊ de xp̄o enarraſſe dicat de
buit ſicut apud nos erāt ipe ea ve
raciter predicare ⁊ n̄ p multa men
dacia deliras totam pene ſcripturē
ſcē veritatē ſubūtere. quare q̄tū ad
preterita iā de ordie pphātū recedit
q̄ tot mendaciis veritatē corrupit
de futuris vero quaſi nichil dixit.
maxie cū eorū q̄ dicit i tota ſcrip
tura nichil tale ineniatur merito eciā
ā q̄tū ad futura a pphetie gr̄a ex
cluſus habēdus ē ⁊ ita id qd̓ pri⁹.
vnde prīhoſſimus hō q̄ſi pphe
tās de futuris dixerat corpus ſuū
poſt eius mortē tercio die deferen
dū eſſe ad celū in q̄ mentitū eſſe
omibus notuit. nā cū ppter eius
dictū non ſtatim ſepeliretur fetore
maxie ita cepit vt citiſſime eū ſe
pelire fetoris magitudo cōpelleret
Octauo. ſic ex i° ſapie primo
ſpūs ſcūs diſcipline effugiet fictū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

machometus fuit homo maxime
fictus et ſimulator ſcitatis et ſeduc
tor hoīnū vt viſū ē i p̄cedēti capi
tulo ergo īpoſſibile ē ꝙ fuit ꝓpha
dni Sed ecce q̄d reſpōdit ſtultiſſi⁹
homo ille. ait eni ꝙ moyſes et da
uid homicide fuerūt et nichilomi⁹
ꝓphe dei eſſe dicūt̄ Et ita patet licꝫ
ꝑſequat̄ inimicos ſuos legē a deo
datā n̄ recipiētes ꝙ poteſt dici pro
pheta ſꝫ falſa certe applicatio Tū p° 1
quia illi ſi aliq̄n peccauerūt penitue
rūt vnde ⁊ veniam meruerūt Vnde
poſtꝙ̄ dauid dixerāt peccaui dixit na
thā ꝓpha ex ore dei. de⁹ trāſtulit pec
catū tuū. de machometo vero ꝙ de
ſuis peccatis penituerit non legit̄ ſꝫ
potius ꝙ mala malis in dies addi
derit ſicut patet ex p̄cedēti Tū ſcd̄o 2
quia licet illi q̄n̄qꝫ fuerūt pctōres
nō tn̄ illis pctis cōtinue ſubiecti q̄
maxiē repugnant dono ꝓphetie ſi
cut fuit ſceleratiſſimus machome
tus vt ſup̄ diximꝰ Tū 3° q̄a aliud 3
ē ꝓphetā eē malū moib⁹ ⁊ aliud eſt
mēdoſa ac turpia et contraria legi
dei et euuāº et ſctis ꝓphis ꝓphare
ſiue docē Primū eſt poſſibile vt i
p̄ncipio hui⁹ capl'i diximus Secū
dū vero apud verū dei ꝓpham nō.
quia deus teſtis falſitatis eſſe non
poteſt. Tū quarº fuga machome 4
ti eſt nulla. q̄m falſū ē ꝙ ɔtra trāſ
greſſores legis a deo date mibret ⁊
tales ꝑſeq̄t̄ p̄mo ecōtra amicos dei
⁊ dine legis obſuatores ipe inimi
cus dei ⁊ dine legis corruptor ꝑſecu
tus eſt ⁊ ꝑ ſuos nunc perſequitur

¶ Capl'm tciū i q̄ improbat̄ q̄dā
q̄ machomet⁹ de ſe mēdaciť aſſerit

Et iā decurſis luce clari⁹ ſplē
det q̄m mendoſa q̄m ſtulta ſint
q̄ de ſe ipo machomet⁹ i laude ſui aſ
ſerit et de q̄b⁹ ſarraceni ipm plimū
extollūt Sūt aūt itē aliq̄ ſex lau
des ei⁹ Prima eſt ꝙ dicat ſe ꝓphā
generalē ita ſe aſſerit et ita eū ſar
raceni commendant. ſed ꝙ hoc fal
ſum ſit manifeſtum eſt Tū ex dic
tis in precedēti capitulo Tū ſcd̄o ex
ill° euāgelij matei xiº dicit xp̄s. lex
et ꝓphe vſqꝫ ad iohānē Ex ō dictū
eſt vt totus mūdus ſciret ꝙ gene
ralis ꝓpha non erat venturus vl
terius Tum tercio vnde enim ma
chometus generalis dicatur aut qui
a generaliter de multis propheta
uit ſed hoc nō quia ſi ita fuiſſet
debuiſſet dono linguarum fuiſſe
dotatus quod tamen nō fuit quia
ſolam linguam arabicā ſciuit in
qua etiam alchoranus ſcriptus
eſt vt ipſemet teſtatur Scd̄a
laus quam ſibi attribuit macho
met⁹ eſt. quod ſit finis et ſigillum
et ſilencium omnium propheta
rum et mandet interfici oēm e
ius qui poſt eum aſſerat ſe pro
phetam Quam patenter quamqꝫ
luculenter laus iſta ſit mendoſa
patet ex dictis vbi manifeſtis ra
cionibus probatum eſt ipſum nō
prophetam dei ſed pſeudo prophe
tam et ſeductorem fuiſſe animarū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Tercia laus quã ſibi aſcribit
machomet⁹ ē q̄ de ipſo xp̄us ꝓ
phetauit et dixit filijs iſrl̄ in euā
gelio . ānūcio vob̄ de nūcio dei q̄
poſt me veniet et nomē ei⁹ macho
metus hoc enī q̄ ſit falſū patet ex
p̄cedētibus. preterea falſitas eius
maifeſtata ē cūctis euāgeliū legē
tib⁹ niſi vellem⁹ dicē q̄ īplicite de
eo xp̄us prophiauit qn̄ poſt ſe ali
quos pſeudo prophetas p̄dixit eē
venturos ī veſtib⁹ ouiū ꝛ īt⁹ forēt
lupi rapaces mathei vij° qd̉ potiſſīe
legit̄ de hereticis vt ayt glo. vbi
maxīe videt̄ ꝓphatū eſſe de macho
meto quia inter oēs alios pſeudo
prophetas q̄ venerūt ip̄e potiſſime
ſeductor fuit ꝛ lupus rapax aīaꝝ
multaꝝ occiſor. ¶ Quarta laus
quā machoēto ſarraceni aſcribūt
eſt. q̄ nomen machometi ſcriptū
ſit ab eterno ī trono dei ī ſupiori
pte ad dexterā Iſtd̉ plane videtur
eſſe falſū et ſatis ex dictis patet
vbi mōſtratū eſt machoētū fuiſſe
pſeudo prophetā mēdacē impiū et
ſceleratiſſimū talīū enī noīa ñ ſcri
būt̄ ī celo. ayt enī ꝓpheta de ipſis.
deleāt̄ de libro viuētiū et cū iuſtis
ñ ſcribāt̄ Preterea q̄ ſit hoc friuo
ledictū oñdi⁹ ſic. petam⁹ a ſarrace
nis q̄ hoc fingūt quis nomē illud
in trono dei ſcripſit an aliquis ali
us a deo hoc nō cū nedū ſecula cre
ata eſſēt . an deus hoc ſibi ſcripſit
timēs p̄dē nomē ſuū niſi illd̉ ſcri
bēt qd̉ ſatis abſurdū eſt . ſi forſi
tā ideo ſcripſit vt āgeli poſſēt hoc
legē et hoc nō min⁹ eſt īſulſū ſen
tiē . nō p litās loquit̄ deus angel̄
ſꝫ illumīatioē pñtie ſue q̄ ill̄ vbi
qꝫ adeſt Preterea ſi dicatur ꝓpter
homines ſcriptū eſſe vt ipi ſcirēt ꝛ
legerēt ſꝫ hoc nō. quō enī ī trono
dei legerēt. reſtat ergo friuolū va
nūqꝫ hoc q̄ ſarraceni de noīe ma
chometi dicūt. Poſſēt ad hoc in
duci alia argumēta vt pote de qua
materia erat thron⁹ dei ī q̄ ſcriptū
dicūt nomē machometi ab eter
no quā neceſſe eſt deo coetnā confi
teri . in q̄ īcauſto ſcriptū fuerit no
mē illud ineternū in eo et ſimilia
q̄ manifeſta luce oñdūt dictū illud
ſarracenorū ſine veritate eſſe et de
riſoriū ¶ Quīta laus quā ſibi ma
chomet⁹ aſcbit ē q̄ eciā alij ꝓphe
te ꝓphetauerūt de eo. vnde ayt q̄
ip̄e ſit ille de q̄ dictū ē abrahe q̄ ī
ſemīe ſuo bñdicēt̄ oēs gētes . ſa
ne hoc falſiſſimū ē vbi ayt. quod
ſancti ꝓphete de eo ꝓphauerunt
niſi ſicut dixim⁹ ſup̄ de xp̄o q̄ ipli
cite ꝓphatū fuit de eo cū ie̊mias
de pſeudo ꝓphis loquens dixerit
Nolite audiē ꝓphas qui ꝓphe
tāt et decipiūt vos viſionē cordis
ſui loquūt̄ nō ex ore dei. iēmie . 23
in tabb⁹ bñ fuit prophetizat⁹ ma
chomet⁹ cū inter oēs pſeudo pro
phetas q̄ a pñcipio mūdi fuerūt ip
ſe pnicioſior extiterit. ceterū q̄ pro
phanū et ſtultū ſit q̄ cōtra ſibi aſ
ſcribit q̄ fuit in q̄ oēs gētes erant

benedicende Hoc enī eſt manifeſ
tum ꝙ illi ſceleratiſſimo homi nō
poteſt conuenire quia abrahe in
yſaac filio ſare facta fuit repro
miſſio benedictiōis et de ꝯſequen
da hereditate et nō iyſmael filio a
gar ancille a quo deſcendunt yſ
mahelite de quorum genere et po
pulo fuit machometus vnde deſ
cendentes ab eo agareni debēt no
minari non ſarraceni. vnde falſe v
ſurpauerunt ſibi nomem a ſara
tanquam a libera et digniori. de
ipſo vero yſmahel dicitur geneſis
xvi· ꝙ erit homo ferus et manus
eius contra omnes et manus om
nium contra eū Vnde machomet⁹
potius ē in quo et ꝑ quem innumē
gentes doctrinam eius ſequentes
dampnationis maledictione ſunt
maledicte ¶ Sexta laus quam
ſepe machometus de ſe replicat eſt
Credite in deum et in nuncium e
ius Obedite deo et nuncio eius.
Sequimini deum et nunciū eius
Blaſphemū plane verbū ⁊ ſacrile
ga exhortatio quātū ad illā partem
q̄ ait Credite in nūtiū ei⁹ Sane cū
credere in aliquē dicat actum fidei
tendentē in eū vt in finē ſoluſqꝫ de
us ſit verū oīm principiū et finis in
ſolū deū credēdū eſt ipſeqꝫ ſolus tā
q̄ dux noſter et dn̄s ſequēd⁹ eſt Vn
de helyas ꝓpheta dicit 3° regū xviii
Si dn̄s eſt de⁹ veſter ſeq̄mi eū Pre
terea cū cultus latrie ſoli deo debe
at videt̄ in v̄bis predictis ſtultus

machometus ſe facere deo partici
pē ſiue cōſortē et tamē in alchora
no habet̄ de⁹ nō ptit idē non dat
ei participem Solus aūt xp̄us q̄a
ver⁹ de⁹ ē ⁊ ver⁹ hō dicē potuit illud
Jo· ix· creditis in deum ⁊ in me cre
dite Glo· quia ego ſū de⁹ Et illd̄ Jo·
viii· q̄ ſeq̄t̄ me n̄ ābulat i tenebris
ſed habebit lumen vite ¶ Capl'm
quartum ꝙ ſecta ſiue doctrina ma
chometi tradita in alchorano non
ſit lex a deo data

Habito ꝙ ē pb⁹ ille machome
tus non fuerit verus dei pro
pheta ſed potius pſeudo falſus et
mendax. facile erit probare quod
eius ſecta ſiue doctrina execrabilis
proſſus ac fugienda ī q̄ excecatas
tenet plurimas gentes non ſit lex
a deo data Ad quod oſtēdendum ve
mur pro fundamentis illis que in
ſacrarum litterarū libris attribui
ſolent legi que ex deo eſt Dicit̄
in pſalmo decimo octauo lex domi
ni immaculata conuertens ani
mas teſtimonium domini fidele
ſapientiam preſtās paruulis Vbi
quinqꝫ notabiles condiciones at
tribuuntur legi que a deo ē quas
cum oſtenderimus non conuenire
ſecte ſiue doctrine machometi ſufficiē
ter nos probaſſe itelligem⁹ illā n̄
fuiſſe a deo datā Prima condicio
legis q̄ a deo data ee dicit̄ ē ꝙ ſit
rationalis Cum dicitur lex. Nā
iuxta ph'm ꝑmo ethicorū lex ē qd
vōe ꝯſiſtit Et tull⁹ i philippicis ait

Lex nichil aliud ē q̄ recta a numie deoꝝ tracta ratio. Ex qua legis con dicione luce clari⁹ vnuſq̄ſq; intelli git illā legē a deo datā nō eſſe di cēdā q̄ ea cōtineat q̄ ōnio a ratioē diſcordēt vn̄ deus maledicit cōden tes leges iniquas yſaie x° cū aūt ſecta machoēti nulla roē cōſiſtit cōtinet nāq; multa ⁊ cōcedit q̄ ab oī recta roē diſcordāt. pmo q̄ beſ tialia ſūt vt ſunt fornicationes ad ulteria. pctā cōtra natūrā. pdatoēs. furta. rapinas. violentias q̄ etiā naturali roē repugnāt quare māi feſtū eſt illā legem a deo datā n̄ eſ ſe. Scd̄a cōdicio legis q̄ eſt a de o data. eſt ꝙ honeſta. mūda. iuſta ⁊ ſancta precipiat. cū dicat̄ imacu lata oīa mala excludens nullā ſpi tudinē peccati admittēs. pſalmiſ ta. Eloq̄a dn̄i eloq̄a caſta. et iob vi. Nō inuenietis in ore meo iniq̄ tatē nec in faucib⁹ meis ſtulticia p ſonabit. hoc eni eſt de conditione oīs bone legis ꝙ etiā tulli⁹ recitat. d. lex ē recta ratio a deo ſūmo trac ta. imponens honeſta ⁊ prohibens cōtraria. ſic eni videt̄ eſſe propius effect⁹ legis iuxta ariſtotilem. i. ethicoꝝ ⁊. i. politice inducē hoīes ad propriam vtutē virt⁹ aūt eſt q̄ bonū facit habentē ⁊ op⁹ ei⁹ bonū reddit. legis ergo eſt honeſta pci pē ⁊ ſācta. vn̄ de lege a deo data di cit apoſtolus ad rō. vii°. lex ſcā mādatū ſcm̄ iuſtū et bonū. cū igit̄ ſecta ⁊ doctrina machometi ⁊ ſar

racenoꝝ nō ſit imaculata nō ho neſta n̄ ſcā cū plurima turpia tāq̄ bona concedat q̄ inhoneſtiſſima ſūt a put ōnes q̄ intellectu vigent vt ex dictis ſupra patz. maīfeſtū eſt quod ſecta ſiue doctrina illi⁹ dici nō poſſit in veritate lex a deo data. q̄ cū ſcūs ſāctoꝝ ſit non niſi ſācta pci pē poteſt. Sz diceret fortaſſis ali quis nūquit multa bona ſecta ma chometi precipit ⁊ impat ſicut verbi grā vt ieiunet̄ oret̄ ⁊ fiāt elimoſiē Reſpōdeo ꝙ verū ē ſz ab ipſo tn̄ ta lia pmo inuēta n̄ ſūt. multo eni ſāc tius et honeſti⁹ moyſes helias et alii ꝓphetarū multi io. qz baptiſ ta ſed et ipē dn̄s oim ihesus xp̄s ⁊ ieiunauerūt ⁊ orauerūt ⁊ māz impēderūt. nos qz ieiunaē et orāē ⁊ elimoſinā daē an prodigioſam ſectam ipſi⁹ machometi infinitis ē tro tēporib⁹ docuerūt. Ceſſz ig mai choētus cariū verū velle videri ma giſt pm⁹. q̄rū nec dignus fuit in alīq̄ diſcipulus eſſe vel vltimus. Abſit a nob talis predicator ieiu nii q̄ poſt mōſtruoſū ieiuniū ſic oī libidini et ingluuici opā impēdē precepit vt non ad aliud videatur inſtituiſſe ieiuniū q̄ vt poſtea vo luptuoſius ⁊ appetitus excitetur oīs turpitudo libidinū. Tercia cōdicio legis eſt q̄ a deo eſſe dicit̄ ꝙ nō ſolū exteriores actus homīs ſed etiā interioēs dirigat et ad deū cōuertat. maīfeſtū ē eni ꝙ vnuſq̄ſq; legiſlator ad ſuū finē principalē p

leges homines dirigere intendit
Sicut dux exercitus ad victori
am Et rector ciuitatis ad pacem
Finis autem quem dominus in
tendit per legem quam ipſe dat
ē ipſemet deꝰ lex ergo q̄ a deo ē pn̄
cipaliter hominem ad deū̄ ordi
nare intendit et ita conuertere aīa
mas ad deum vt illi fide et amo
re inhereant Ex hoc capite manife
ſta luce apparet quod a deo ſum
mo preſidente qui vult omnes ſu
os ſanctos eſſe et virtuoſos ſecun
dum illud leui. xi. Sancti eſtote
q̄niā ego ſanctus ſum ⁊ p̄ma pau.
ad theſſalonicēſes iiij capl'o Hec
eſt voluntas dei ſāctificatio veſtra n̄
poteſt lex emanaſſe machometi a
deo que aīas nō cōuertit ad deū
vt illi adhereant ſed auertit nec
dirigit actus interiores nec exteri
ores ad virtutes nec ad ſanctimo
niam ſed ad ſpurticiā et beſtialita
tes maximas Quarta conditio le
gis que a deo eſſe dicitur eſt ꝙ ha
beat teſtimoniū fidele rectitudis ſue ⁊
rectitudis. ſicut eni veritas q̄ ſubia
cet facultati naturali intellectꝰ decla
rat̄ et firmat̄ p reductionē ad p̄ma
principia p ſe nota Sic veritas q̄ trāſ
cēdit nat'ale lumē intellectꝰ cuiꝰmoi
eſt doctrina fidei catholice ſaltē quā
tū ad principales articulos fidei de
claratur et firmat̄ p opa miracu
loſa ſoli deo poſſibilia Cū eni talia
fiūt ad teſtimoniū veritatis aliꝰ
doctrine declaratur eiꝰ veritas cum
deꝰ n̄ poſſit eſſe deꝰ falſitatis ⁊ hoc
mō declarata ē veritas legis vetis q̄a
vt habet̄ exo. xix. i datiōe legis ce
perūt tonitrua mugire. micarē ful
guā ⁊ nubes denſiſſia operire terrā Hoc
mō etiā ɔfirmata ē lex euāgelij co
rā principibꝰ ⁊ ſapiētibꝰ ac potētibꝰ
huiꝰ mūdi p miracula fctā tā p xp̄m
ꝙ p diſcipulos ſuos. de qbꝰ Jo. xv.
xp̄s ait ſi opa nō feciſſē i eis q̄ ne
mo aliꝰ fecit. pctm̄ ſcʒ infidelitatis n̄
haberēt Hinc ap̄ls ha opa xp̄i ꝑpēdēs
ſufficiētiſſia teſtioia eē veritatis doc
trīe eiꝰ ait Teſtioia tua cr̄dibl'ia fa
cta ſūt nis. de diſcipl'is āt eiꝰ dicit
i euāº marci vltº Jlli ſcʒ diſcipl'i p
fecti p̄dicauerūt vbiqʒ dn̄o coopāte ⁊
ſmonē ɔfirmante ſequētibꝰ ſignis
Vbi dicit augꝰ Terra plena mira
cul' vbi fideliū credulitas plꝰ actibꝰ
ꝙ locutioibus erudit̄ Ex hº veriſſi
mo fūdamēto apertiſſie demōſtrat̄ ſe
ctā machoēti a deo n̄ eē cū nullū fi
dele teſtiōniū veritatis ſue ſecte habe
at machoētus Nō q̄dē teſtioniū le
gis nat'al' nec alicuius ſacre ſcptu
re cū pluria ⁊ ɔtra nat'e legē et di
ne legi cōtraria doceat vt ſupra iā
oſtēdimus Non habet inſuper teſ
tioniū eiꝰ aliqd miraculū qm̄ nul
lū i veritate tl'e miraculū legit̄ feciſ
ſe Vn̄ ipe ɔfitet̄ n̄ ſe miſſū i virtute
miraculoꝝ ſʒ armoꝝ potētia Vn̄ ait
Nō ſū miſſus n̄ in virtute gladij ⁊
q̄ nō ſuſceperit meam ap̄hiā occida
tur aut reddat tributū. preciū
pro infidelitate ſua et dimittatur

Ex q̄b⁹ v̄bis aptiſſimū accipit̄ ar
gumētū oīa eē falſa ⁊ cōficta mēda
tia q̄ ſarraceni de miracul̄ ei⁹ figūt
cū ipē machomet⁹ confitet̄ expſſe
nulla ſigna ſibi data niſi illa q̄ ti
rānis ⁊ latronibus ſūt cōia ſcȝ vi
olētia armorū Quinta cōditio
legis q̄ a deo eſſe dicit̄ eſt ꝙ ſit ſa
piētiā preſtās puulis id ē populis
vnde de lege diuina dicit̄ deut° iiij°
Hec eſt ſapiētia vr̄a ſapiētia eni
doctrine v̄r dicit̄ eccl̄ vi° ſcḋm nomē
ei⁹ dicit̄ ſapientia q̄ſi ſapida ſciā
quia celeſtiū ⁊ diuinoꝝ dilectione
⁊ dulcedine mētē pfūdit · hinc lux
ſereniſſia dicit̄ ſapiētia celeſtis ·
quia intellectū ſuo ſplēdoē illuiāt
⁊ affectū mellifluo amoē inebriat
vn̄ ps̄l. ꝙ dl̄cia faucib⁹ meis eloq̄
a tua ſuper mel ori meo Hec autē
cū nō cōpetāt legi machometi que
carnalitatis luxurie fetorib⁹ plena
ē maifeſte patȝ illā n̄ a deo ſȝ a dya
bolo ꝓceſſiſſe Sexta cōditio le
gis q̄ a deo eſſe dicitur eſt · ꝙ vera
cōtineat in oībus et doceat vnde ī
pſalmo · c.xviij · dicit ꝓphā · omīa
mādata tua vitas · item pricipiū
v̄boꝝ tuoꝝ vitas · ꝓuerbioꝝ viij Iuſ
ti ſūt omēs ſmones mei īquit diui
na ſapia p quā omnes reges reg
nāt ⁊ legū cōditores iuſta diſcn̄ūt
et nō eſt in eis ꝑuū ꝙ nec pūſū · ſȝ
ſecta machometi cōtinȝ mala mē
dacia · errores peſſimos atqȝ pni
cioſos quoꝝ aliquos ita cōmemo
rabim⁹ eos r̄phādo · vnde luce ap

tiſſia patȝ ꝙ lex machometi n̄ a
deo ꝓceſſerit · diximus aūt notā
ter legis que a deo ē ꝓpriū eſſe in
omib⁹ vera eſſe qm̄ cōtinē aliq̄ ve
ra ā lō pmixta mal̄ ecā dyabli ⁊
hēticoꝝ doctrīs cōuenit · ſic ī ſecta
machoēti cōuenit ibi eni nōnulla
vera inſerta ſūt · ſicut de vnitate dei
de vno colendo deo et malis bona
cōmixta ſicut de ~~electis~~ faciēdis ⁊ elcoſis
aliqn̄ ieiunaē ⁊ hmoi qḋ ſit cauſa
fallendi vt falſa ꝓpē vera credant̄
et vt mala ꝓpē bona recipiāt̄ · hec
ē hēticoꝝ calliditas vt ait yſo⁹ vt
falſa veris malaqȝ bonis pmiſcēat
q̄ten⁹ facilius poſſint ꝑuitatē pūſi
dogīs ſub ſpecie pſuadē veritatis
¶ Septia condicio leḡ que a deo
eſſe dicit̄ ē ꝙ ḡuia et ſolida cōtine
at ⁊ n̄ fabulas vn̄ ꝓpha ps̄ c.xviij
inquit · Narrauerūt m̄ iniq̄ fabu
lationes quia hereſes et ſecte cōti
nēt fabuloſa multa et cōficta · vn̄
ſeq̄t̄ · ſȝ nō vt lex tua · oīa mādata
tua veritas · non falſitas · ſȝ cū lex
machometi ſit plena fabulis deri
ſorijs vt patet alchoranū ei⁹ legē
tib⁹ · maifeſtū habet̄ ꝙ n̄ fuerit a origo lectis machometh
deo data ſȝ potius credit̄ data a dy
abolo vel cōflata eſſe eo īſpirāte ·
vn̄ credit̄ ꝙ humāi genēis hoſtis
et xpiane fidei adūſari⁹ dyabolus
vidēs ꝙ fides xpi creſcebat in pti
bus orientis ⁊ ꝙ ydolatria deficie
bat iā deuicto coſdroe rege pſarū
et medoꝝ ydolatra p eracleū ipa
torē et nō poſſȝ amplius diffendē

pluͤs deos nec totalit̃ negat̃ legẽ
moyſi ⁊ euãgeliũ xpi qd iã diuul
gatũ erat p mũdũ· cogitauit v decep
tionẽ cuiuſdã legis medie īt nouã
⁊ veterẽ decipe̾ mũdũ. Ad hoc exequẽ
dũ aſſūpſit machometũ hoīez male
ficũ cũ ydolatrã fortuã paupẽ m̃
te ſupbiſſimũ. Et ĩte diabolꝰ libẽcꝰ
aſſūpſiſſz hoīnẽ bone fame ſi fuiſſz
ei pmiſſũ. ſz dīna ſapia ñ permiſit ſz
vt tale aīal aſſumẽt ⁊ p talẽ hoīez
mũdũ iuadẽt· vt mũdꝰ de facili poſſz
aduͤtere qual̃ eſſz lex data per ta
lem legiſlatorem. et quia macho
metꝰ erat homo ydiota ⁊ ſine lit
teris. dyabolus dedit ei comites
ſibi cõueniẽtes vt in parte ſupra
diximꝰ quoſdam iudeos hẽticos
et quoſdam xpianos dictos iaco
bitas et neſtorianos hẽticos qui
maxime cõueniũt cum ſarracenis
dicẽtes ꝙ deus nõ eſt natꝰ de beata
virgine ſed purus homo iheſus
xp̄s et ita ſecta illa ↄſpirante dya
bolo conflata eſt Octaua cõditio
legis que a deo emanat eſt ꝙ tota
ſit ſibi conſona et in nullo ſibi re
pugnans Unde ī lege diuina dicit
pſalmiſta lucerna pedibus me
is verbũ tuũ et lumẽ ſemitis me
is Ubi ait gloſa per lucernam i
telligitur vetus teſtamentum per
lumen nouum Prouerbiorũ vi.
Mandatum lucerna eſt lex lux ⁊
hec ideo inter alia quia omnes p
tes eius cõſone ſunt non habẽtes
aliquid cõtrarietatis admixtum

Hec autem cum non habeat lex
ſiue ſecta machometi lex a deo da
ta nullo modo dicẽda eſt Nam ꝙ
plurimas cõtrarietates in ſe ↄtinꝫ
maifeſtũ ē Unde de pluribꝰ aliq̃s
cõmemorẽmꝰ Dicit enĩ i pluribꝰ lo
cis ꝙ deꝰ etiã nõ preſtat ducatũ
et tñ hortat̃ orãe deũ vt dirigãt̃ et
educãt̃ a tenebris ad lucẽ ⁊ de inio
ad directionẽ Itẽ dicit de ſe ipõ ꝙ
fuit orbatꝰ parẽtibꝰ ⁊ ydolatra ⁊
tñ dicit ꝙ cũ tꝛem ꝓphã deꝰ eſſent
ꝙ qñ deꝰ miſit p eo aſcẽdit ad cũ
vſqꝫ ad ſeptimũ celũ ⁊ īpetrauit
cuidã ãgelo viã q̇ erat toto mũdo
maior mille vicibꝰ quẽ iueit flẽtẽ
pctã ſua Itẽ dicit ſe eẽ gnalẽ ꝓphã
⁊ tñ dicit ꝙ alchoãnus ẽdatus ſibi
arabice et ꝙ neſcit aliã liguam ni
ſi arabicã Itẽ dicit in caplo de dal
chara qd īterp̃tat̃ bacha qd iu
dei xpiani et ſabei ſaluabuntur ⁊
poſtea alibi dicit ꝙ nullus ſaluat̃
niſi in lege ſarracenorũ Item ipſe
dicit ꝙ noye abraham yſaac et
iacob ⁊ filij eorum fuerũt ſarrace
ni tñ ipſe dicit mandatum ſibi eſ
ſe a deo vt ipſe eſſꝫ pior ſaracenꝰ.
Et multa alia legũt̃ ī q̇bꝰ ſibimet
ↄtrariat̃ q̃ calamo nr̃o tradere ſtigẽ
Nona cõdiciõ legis q̃ deo ꝓceſſiſſe di
cit̃ ē ꝙ ſit poſſibil̃ Un̄ ī diffinicõe le
gis hoc poit̃ vt ſit poſſibil̃ vt ait be
atꝰ yſo· Lex ē honeſta iuſta poſſibi
l̃ vt ſit poſſibil̃ ñ mõ q̃ntũ ad ꝓcep
ta q̃ ſẽp debẽt eẽ ꝓporcioãta hĩs q
bꝰ īponũt̃ vt phs dicit q̃rto politice

ſed etiã q̄tũ ad ea que tanquã vera
legis fũdamẽta narrat Hec autẽ
cũ ſecta machoẽti nullomõ cõtine
at narrat enĩ aliqua de ſeipo et de
angel᷑ ⁊ de deo in ſue ſecte cõfirma
tione q̄ ĩpoſſibilia adeo ſũt vt nul
lus hoim q̄ aliqui⁹ ĩtellectũs et ſen
ſus ſit credere poſſit ita contigiſſe
ĩter alia aũt machomet⁹ exponẽ
do capitulũ alchorani q̄d dicit̃ filio
rũ iſrl̃ in q̄ dicit̃ laus ei ſit q̄ trãſ
ire fecit ſeruũ ſuum ſub vna nocte
aboratorio elcharata q̄ eſt domus
meche vſqȝ ad oratoriũ remotiſſi
mũ q̄d ẽ dom⁹ ſcã ĩ iheruſalẽ circa
quã bñdiximꝰ deũ dicit ſic hoibus
O vos ingꝗ hoies ĩtelligite ſero p⁹
q̄ꝫ receſſi a vob̃ venit ad me gabri
el poſt pſalmodiã vel p̄rinã dixitqȝ
michi O machomete precepit tibi
deus vt eum viſites cui dixi et vbi
eũ viſitabo et dicit gabriel in loco
vbi ipſe eſt adduxitqȝ iumẽtũ ma
ius azino et min⁹ mulo et nomen
eius elberahil q̄d loquebat̃ et in
vna hora trãhẽ potuit ſpatio ⁊ iti
nẽ quĩquagita miliũ ãnorũ ⁊ dix
it m̃ gabriel hũc aſcẽde et eq̄ta vſ
ad domũ ſãctã cũqȝ curarẽ aſcẽdere
ẽfugiebat iumẽtũ dixitqȝ ei Sta
firmiter quia machometus eſt q̄
curat te aſcẽdẽ · Reſpõdit iumentũ
nũquã miſſũ ẽ ꝑ eo. Reſpõdit ga
briel vtiqȝ . et ayt iumentũ non p̄
mittã eũ aſcẽdẽ niſi prius rogaue
rit deũ ꝑ me · ego aũt interceſſi pro
iumento aput dñm̃ meũ · aſcẽdiqȝ
iumentũ et gradiebat̃ ĩnſiſtente
me tenuui greſſu et collocabat vn
gulam pedis ſui in orizõte et viſ⁹
fui ſicqȝ veni ad domũ ſcãm ĩ mino
ri ſpacio quã ictus oculi cõpleatur
Erat gabriel mecũ et adduxit me
ad rupem ad domũ ſcãm in ihrl̃m
dixitqȝ gabriel · aſcende q̄m̃ a rupe
deſcendes in celũ et deſcendi et ga
briel ligauit animal in circulo ad
rupẽ ⁊ portauit me ĩ humeris ſuis
vſqȝ ad celũ · cũqȝ veniſſem ad celũ
mundi · gabriel ad portã pulſauit
dictũqȝ eſt ei quis es . Reſpondit
ego ſũ gabriel dictũqȝ eſt ei iterũ
Et quis tecũ ibi Reſpõdit · macho
met⁹ Et dixit portari⁹ nunquam
miſſũ ẽ pro eo Reſpõditqȝ gabriel
Etiã · aperuitqȝ nob̃ portã et vidi
gentẽ ex ãgelis et bis flectendo ge
nua pro eis fudi orationem et p⁹
ea accepit me gabriel ⁊ tũc duxit
me ad celũ ſcd̃m ⁊ fuit diſtãtia inter
vnũ celũ ⁊ aliud itinẽ quĩgentorũ
ãnorũ · ⁊ ſicut in p̃mo celo dicit ſe
pulſaſſe ſic p̄ oĩa fecit vſqȝ ad ſepti
mũ celũ ĩ q̄ vn° celo ſcribit ſe vidiſ
ſe populũ ãgeloꝝ ⁊ lõgitudo vniuſ
cuiſqȝ ãgeli erat inſtar mũdi mul
tis mille vicib⁹ . q̄ꝝ aliquis habe
bat ſeptĩgenta mille milia ora et ĩ
q̄libꝫ ore ſeptĩgenta mille milia lig
uarũ laudãtes deũ ſeptiſẽtis mille
millib⁹ ydeomatib⁹ Reſpexitqȝ vnũ
ãgelũ flentẽ et q̄ſiuit cauſã fletus
eius Et rẽſpõdit culpe ſũt Ipe aũt
orauit pro eo Dic inquit gabriel

ↄ̄mdauit me alt̄i āgelo ⁊ ille altei
⁊ ſic donec ſtarē corā deo ⁊ tribunali
tcti gitꝫ me manū ſua ī̄ thuēros adeo
vt frigiditas manꝰ eiꝰ peruenirꝫ vſꝫ
ad medullas doꝛſi mei et mł ta ali
ahꝰ mōi vana ſtulta dehāmtadiat
q̄nos tedꝫ enarrarē Plane hec ſola
fictio viſioīs iā enaratꝫ plena tot
īpoſſibilitatibꝰ tot delitamētis tot
fatuitatibꝰ ſufficit ad oñdēdꝫ ma
chometū ñ pphetā dñi fuiſſe ꝫ po
tiꝰ pniciosū īcātatorē ſeductorē po
puloꝝ dyaboli miſtrū ⁊ p̄curſorē
ātixpi Suffiat etiā illa ſola ficta
viſio oſtēdē ꝙ ſecta ſua ñ a deo ꝫ a
dyabolo q̄ pat ē mēdaciorꝫ ⁊ erro
ꝝ pceſſeit Quibꝰ oībꝰ bñ pōderātis
admirari ñ ſufficimꝰ quō pſuaderi
potueit ñ dico alicui ſapienti ꝫ vł
ciuis q̄ p ſōpnū aliqd huām coꝛ
dis ſe hrē putarꝫ machoētū fuiſſe
pphā cuiꝰ vita ⁊ doctrīa ita cōtra
ria ſūt ñ ſolū dīne rłigiōi verūetiā
natꝰ ali hoēſtati vt ipa qꝫ bruta aī
alia pene hꝰ ītelligē poſſit Sꝫ vt ite
rū aliqd miaꝰ dicamꝰ q̄s vmq̄ꝫ di
uinorū ſctōꝝ et nūtioꝝ q̄s a de
o miſſos eſſe cognouimus in er
rore gladij ſe miſſum aſſeruit. q̄s
ita facinoroſe vixit q̄s deniqꝫ tot
ſpurcicias docuit Aut q̄s ita do
cuit Aut q̄s ita veneri et libidini
genꝰ huānū pſtituit ¶ Capłm
quiᵐ de pncipijs ſeu fūdamētis q̄bꝫ
vtēdū ē ī rpbatiōe erroꝝ machoēti

Quoniā diſputatores et cōtēdē
tes neceſſe ē ↄuenīe ī aliq̄bꝰ
cōmunibus principijs ex qui
bus irrefragabilibus teſtimonijs
procedendum ſit ad delucidatio
nem veritatis ⁊ improbationem
falſitatis: oportet nos dimicatu
ros aduſꝰ fallaciſſimū hoīnē ma
chometū eis vti pncipijs et fūda
mētis q̄ ipe hoſtis ñ negꝫ ñ reſpuat
ſꝫ acceptet laudet et cōmendet.
legem moyſi dico ac pphetas. et
maxime euāgelium xpi quod ſu
per oīa commendat. et ad ſue ſec
te probationem vti ſolet Licet au
tem machometus cum hereticis
neſtorianis neget xpriſtum deum
eſſe plurimum tamen eum de ſāc
titate et potencia miraculorum cō
mendat Unde in ſexto capitulo al
chorani ita de xpriſto loquitꝰ ad
matrem eius O maria tibi ſum
mi nuncij gaudium cum verbo
dei cuius nomen eſt xpriſtus ihs
qui eſt facies omnium gentium
in hoc ſeculo futuroqꝫ ↄueniens.
preſens ſapiens vir bonus et
optimus ab vniūſitatis creatore
mittitur Reſpondet illa O deus
cum virum non tetigi filium quō
concipiam Inquiunt angeli. deo
nichil occurrit impoſſibile ōnia
prout vult opatꝰ ipeqꝫ filiū tuū
cū dina ūtute ꝺciente librū legiſte
ꝝ oīſqꝫ magiſterij pīciā ⁊ teſtam
tū ⁊ euāgeliū mādatūꝫ filijs iſrł do
cebit cecos ⁊ mutos cuābit mor
phematicos atꝫ lepꝛoſos emūdabit
Itē ī caᵒ xij. dicit deū dixiſſe iudeis

Jte marie filiū cui cōmiſim⁹ euan
geliū qđ lumē eſt ⁊ cōfirmatio teſ
tamenti ⁊ caſtigam̄ ac recta via ti
mentib⁹ deū ad vere legis ꝯplemētū
miſim⁹ Preteria om̄s libros apl̄o
rū q̄ cū xp̄o ꝑſonaliter ꝯu̇ſati ſūt
ſarraceni recipiūt libros aūt alioꝝ
nō ſꝫ taq̄ꝫ falſatos reiciūt. Dume
m⁹ igit̄ ꝑmo ad deſtruendū macho
meti errores fundamēta illa ab eo
laudata ⁊ ꝯmendata vidꝫ legem dei
ꝓphāꝝ ⁊ ſcōꝝ doctrinā et euāgeliū
xp̄i Utemur ꝑ̄ta 1° loco in argumē
tatiōe nr̄a cōtra adu̇ſariū ſicut in
dyalecticis diſputationib⁹ ac iudi
cijs cōtēcioſis ſolet ꝯtīgē aliq̄bus
ꝯceſſis ꝑ eū q̄ itētioni nr̄e magis
fauē ant ſuffragari cognoſcemus.
Hoc eni mō dicit ſc̄ꝰ thomas i
ſūma cōtra gentiles li° ꝑo c. 2° vſi
ſūt āt̄iq̄ doctores in deſtructionem
erroꝝ gētiliū quos ſcie poteāt

ꝯtᵃ Capl̄m ſcđm i q̄ deſcribūt̄ ꝑncipa
les errores machometi ⁊ ꝓbatur

Quoniam opitulante nobis di
uina potētia zelo veritatis ca
tholice ꝓpellē et deſtruē intēdim⁹
errores dāpnatiſſimi machometi
Deſcribem⁹ i ꝑmis illos q̄ ꝑncipa
les ſūt ⁊ magis ꝯtra fidei catholi
ce veritatis adu̇ſāt̄ Cōtra quos mē
tis nr̄e aciē diuinis litt̄is armatā
potiſſime ꝯuertemus q̄s breuitatis
grā ad numerū .xl. redigimus .
Primus error. ꝙ negat in diuinis
trinitatē ꝑſonarū Secūdus eſt ꝙ
negat i diuinis generationē Ter

tius eſt ꝙ negat ſpm̄ ſcm̄ deū eſſe
Quartus eſt ꝙ negat icarnacōis
miſteriū Quītus eſt ꝙ negat xp̄m
eſſe deū Sextus eſt ꝙ negat xp̄m
fuiſſe mortuū Septim⁹ eſt ꝙ ne
gat xp̄m iudicaturū in die iudicij
Octau⁹ eſt ꝙ aſſerit ꝙ iudei corru
perūt legē ⁊ ꝓphās ⁊ xp̄iani euāg
ita ꝙ nichil remāſerit de veritate leg
et ꝓphārū ac euāgelij niſi q̄ꝺtū in
alchorano cōtinetur Nonus eſt ꝙ
đs ſit corpore⁹ attribuens ei mē
bra corporea ſcilꝫ man⁹ pedes et
hmoi Decim⁹ eſt ꝙ đs ſit cauſa
oīm pccōꝝ Undecim⁹ eſt qđ aſſerē
videt̄ oīa iſta mūdana fortuita eſ
ſe Duodecimo ē ꝙ aſſerit circūciſio
nē eē ſuādā Decim⁹ 3⁹ eſt qđ im
ꝓꝑat xp̄ianis adoratiōnē ymagi
nū Decimus quartus ē quod im
ponit xp̄ianis quod ſuos ſacerdotes
adorēt Decim⁹ quītus ē quod q̄
libet recte viuens i ſua ſecta poteſt
ſaluari Decimus ſextus eſt quod
nullus ſaluabit̄ niſi in ſecta ſarra
cenorū Decimus ſeptimus ē quod
āgeli ſūt corpales de flāma ignis
geniti ſiue facti Decim⁹ octauus ē
quod angeli ſūt occidēdi et tādē in
die iudicij ſurgē hūt cū alijs Deci
musnonus ē quod aſſerit āgelos
btōs peccaē Viceſim⁹ ē quod demo
nes ſaluādi ſūt ꝑ algoranū Viceſi
m⁹ ꝑm⁹ ē quod āgeli ignorabant
naturas ſū vocabula reꝝ q̄ adā reb⁹ i
poſuit Viceſimus ſecūdus ē quod
deus ꝑcepit āgelos quod adorarēt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pmū hoīne; Vicesi⁹ 3⁹ ē ꝙ dicat aīaȝ
ade eē de portiōe aīe dei Vicesim⁹
iiij. est qꝺ d. oēs hoīes ex vna aīa
eē pductos Vicesi⁹ quīt⁹ ē qꝺ dicat
celū ex fumō q̄ ꝯſurgit ex vapoꝛē ma
ris eē pductū Vicesi⁹ vi. ē ꝙ sol ⁊ lu
na fuerūt fcē eq̄les lumīe ⁊ ūtu
tis ȝ ala gabriel lunā tāgēs obſcurā
uit illā Vicesim⁹ vij est ꝙ ſit licitū
habē plures vxores Vicesi⁹ viij est
ꝙ ſit licitū rēpudiare vxorē Vicesi
m⁹ ix. est ꝙ ꝯceſſit tāq̄ licitū adul
teriū ⁊ fornicatiōe; Tricesim⁹ error
est ꝙ ꝯceſſit tāq̄ licitū pctm̄ ꝯtra
naturā Tricesimus i. ꝙ post rēſurec
tionē erit vsus ciboꝝ et venereoꝝ
Tricesim⁹ 2⁹ est ꝙ poſuit felicitatē
futurā in carnalibus dilectatioib⁹
Tricesimus 3⁹ ē ꝙ bibere vinū ſit
maxiū pctm̄ Tricesimus iiij ē ꝙ
oīa creata īuocāt et orāt deū Tri
cesimus quītus ē ꝙ btā virgo ſuſ
cepta ſalutatiōe āgeli et concepto
filio dei fugit ī lōgīquū locum vbi
erāt palme ⁊ ibi pepit Tricesim⁹
ſextus ē ꝙ btā virgo cū portaret fili
ū ī brachijs icrepabat a vicinis
de pctō adulterij Tricesim⁹ ſepti
m⁹ ē qꝺ allocut⁹ ē de⁹ eā ſcȝ mariā
dicēs vt palmā excuteret ⁊ qꝺ ſit ſu
p eā arrutela cēlestia caderēt vñ ip
ſa comedēt Tricesimus viij est qꝺ
btā virgine exñte ī loco pdicto ſil
uestri tristicia afflicta egreſſus ih̄s
ꝯſolatus ē eā Tricesimusnonus
ē qꝺ pphe ⁊ apl'i fuerūt ſaraceni
xl. ē qꝺ īponit deo mlra falſa ⁊ m̄

dacia ¶ Capl'm ſcꝺm de errore p
mo et eius confutatione

P Erfid⁹ machometus ñ volens
intel'igē pluālitatē pſonaȝ di
naȝ cū vnitate eētie negat trinita
tem in diuinis ī h° ſecut⁹ pfidꝫ hēti
cū ſabelliū q̄ vnā eſſētiā poſuit et
negauit trinitatem perſonarum
dicens qꝺ vna pſoā qñdoȝ dicitur
pater quādoq; filius quādoq; ſpus
ſanctus Vñ ī alchorano ſuo deridet
xpianos aſſerētes tres pſonas ī
diuinis ac ſi p hoc xpiani tres deos
crederēt ⁊ adorarēt qꝺ tñ falſiſſim̄ ē
qm̄ ſacra xpiana rēligio nō ita ſē
tit de trinitate diuinaȝ pſoāȝ ȝ ſctāȝ
trinitatē prē; filiū et ſpm̄ ſctm̄ vnū
deū oīpotētem vni⁹ ſbē ſuē eſſencie
vnius potēcie creatorē ⁊ rectorē oīm̄
creatᵃ aȝ a q̄ oīa p quē oīa ī q̄ oīa
credit ⁊ ꝯfitetᵃ Et h° ideo ē q̄a vni
tas diuine eēntie ī nullo repugnat
pluālitati pſoāȝ Et h⁹ cā m̄ ſac doc
toēs aſſignāt q̄a rela° ⁊ marie rela°
oīgis q̄ alteȝ ē ex altero ñ pdicatᵃ
ñ qꝺ eē ſuū ad alteȝ ē ⁊ ꝑt h° nichil
diuidit vt d. anſelm⁹ ñ ad id ad qꝺ
poit oppōnē Nullā āt poit oppōnē
ad eēntiā ī eēntia g° nullā fcit di
uiſioē; Et iō ſc² vt ecclā d. boe. qꝺ
pat ē de⁹ fili⁹ ē de⁹ ⁊ ſpūs ſāct⁹ ē de⁹
⁊ hij tres vn⁹ de⁹ q̄a vnitas eēnti
e ⁊ vnitas eē manȝ ī eis cū ī nl'lo
diuidatᵃ nec diui poſſit Vñ q̄a h° ñ
ītellexerūt arri⁹ ⁊ ſabelli⁹ nec iſe
auctoꝛ eoꝝ machometus negaue
rūt plālitatem perſonaȝ ī diuinis

Hunc ꝗ° errorem cõfutatui ⁊ impꝓ
batum illis vtemur ex ſacratũ lr̃a
rũ fõtibus teſtimonijs vbi ipa ſũ
ma ⁊ increata diuinarũ pſonaꝝ tri
nitas cũ nature ſiue eſſẽtie vnita
te clariſſie demõſtrat In pmis occur
it illud geñ.1° In principio creauit de
us celũ ⁊ terrã Vbi diuina ſcptã a per
deũ ſigt patrẽ. per principiũ filiũ ꝓ
eo qd vbi aput nos habet deus.
Ebraica veritas habet eloy. qd eſt
plurale hui⁹ ſigularis hel. qd ergo
nõ eſt dictũ hel qd deus ẽ Sz eloy
qd poteſt interpretari dij ſiu iudices
ad pluralitatẽ pſonaꝝ refert. ꝓ v
bũ aũt ſigulare qd ſubiũgit Crea
uit manifeſte oſtẽdit vnitas eſſen
tie ⁊ ſic cũ vnitate eſſẽtie pluralitas
inuit pſonaꝝ i diuinis Secũdo
ad idẽ ẽ ipa ſacr ſcptã geñ 1° c. d.
Faciam⁹ hoiem ad ſimilitudinẽ ⁊
ymaginẽ nrãz dicẽs enĩ pluralr̃ fa
ciam⁹ et nrãm pluralitatẽ pſonaꝝ
oñdit. dicens vero ſingulariter ad
ymaginẽ vnitatẽ eſſencie demrat
vt eñ ait aug⁹ de fide ad petrũ ſi i
illa natura patris ⁊ filij et ſpũs ſci
vnatm eſſz pſona ñ dicerẽ faciam⁹
Cũ eñ dicat ad ymaginẽ oſtẽdit
deũ eũdẽ. nõ vnã ſz plures eſſe pſo
nas Nec poteſt dici cum veritate ꝙ
vox illa dei ad ãgelos fuerit. Tũ p
mo qr ãgeli ñ ſũt creatores aiaꝝ
Tũ 2° quia ñ ad ymaginẽ ãgeli ſz
dei fact⁹ homo eſſe dicit Vnde ime
diate ibidẽ poſt illa v̓ba ſubditur
Ad ymaginẽ ſuã creauit illũ Eſt
igit vox patris ad filiũ vel totius
trinitatis ad inicẽ Nã de⁹ q̇ ẽ vn⁹
in eſſẽtia ẽ trin⁹ i pſonis Simile
argumentũ poteſt accipi ex dictis
machometi in alchorano vbi ſepe
in pſona dei dicit Nos creauimus
celũ ⁊ terrã Itẽ nos iuſtificauim⁹
hoinẽ et ſimilia Talis pfecto plu
ralis locutio pluralitatẽ in diuinis
iudicat perſonarũ. Attẽto ꝙ ſicut
parũ ante diximus nõ pcedat ſmo
ſiei ad ãgelos qm i opere creatio
nis aut iuſtificationis deo ãgeli ñ co
operãt Tercio error iſte machoẽ
ti luce maifeſtius cõfũdit ex illo
ꝙ ſacra ſcriptura refert de abrahã
geñ.xviij Quod tres vidit et vnũ
adorauit Vbi ſãct⁹ abraham trini
tatis diuinarũ perſonarum miſte
riũ i vnitate eſſẽtie apertiſſie cõfite
tur plane niſi deũ intelligẽt ñ vnũ
ſz plures adoraret Cũ ergo tres vi
dẽs vnũ adoraret in figura triũ iu
uenũ vnũ deũ in trinitate adorãdũ
intellexit Quarto cõfũdit h̄ er
ror yſaye. ꝓphe c. ſexto q̇ ſe dicit ſe
raphim vidiſſe clamãtia Sãct⁹. ſãc
tus ſanct⁹. dñs de⁹ ſabaoth vbi
preſſus i eo ꝙ dicit Tercio ſanct⁹
perſonaꝝ trinitatẽ In eo vero ꝙ ſe
mel dicit dñs deus ſabaoth. diui
ne eſſẽtie cognoſſim⁹ vnitatẽ. vt
diſputat aug⁹ libro de fide ſcẽ trini
tatis Quinto elidit per ꝓpham
eximiũ dauid q̇ i pluib⁹ locis pſal
morũ trinitatẽ diuinaꝝ perſonaꝝ
inſinuat vñ pſ.32. ait verbo dñi

celi firmati ſunt et ſpū oris eius
oīs ūtus eoꝝ Ubi manifeſte expri
mit̄ perſonaꝝ diuinarū plꝛālitas
cū vnitate eēntie Cognitū eſt eni
a ſapientibꝰ ꝙ verbū differt reali
ter a dicēte ſū ꝓferēte et ſpūs ab
inſpirāte Et tñ hii tres vnū ſūt ꝙ
cū vnitatē ꝓphā ſtati inſinuat di
cēs cōgregans ſicut in litre aq̄s
maris Dic ergo in perſoā dñi ac
cipimus prēm In v̄bo filiū credi
mus In ſpū oris eius ſpūs ſcti
itelligimꝰ vitatē Sexᵒ iꝓbaꝛ ex pſ
lxvi Ubi ait ꝛgius ꝓphā Bñdicat
nos deꝰ deꝰ nr̄ bñdicat ⁊ cetā Tri
na eni ꝯfeſſio dei t̄nitatē exp̄mit
pſoāꝝ Unitatē v̄o eēntie apent cū
ſigulait̄ ſbiūgit metuāt eū Sepᵒ
aptiſſia luce iꝓbat̄ ex euāgeᵒ qꝺ
tm̄ ꝯmdꝫ Dñs aplis loquēs ait
ma. vlti ō Eūtes docete oēs gentes
babtizātes eos In noie pris ⁊ filij
⁊ ſp̄s ſācti In noie vtiqꝫ vt ait ā
broſius libro de t̄nitate ñ noibus
et vnitas eēntie oñdat̄ . p oīa ta
ꝙ ſuppoſita ſūt tres eſſe pſoās de
clāuit Octaᵒ oñdit̄ ex iᵒ Io x v
bi xp̄s ait Ego ⁊ pat̄ vnū ſumꝰ v
nū dixit vt ait ābroſiꝰ ne fiat diſ
tīctio ptātis nat̄e . et addidit ſu
mus vt prēm filiūqꝫ cognoſcas .
Nono elidit̄ maīfeſte teſtiōnio
btiſſimi Io. ꝙ i canoica ſua i ioh.
ait Tres ſūt ꝙ teſtiōniū dāt i ce
lo pat̄ filꝰ ⁊ ſpūs ſctūs Decīō ꝯfi
dit̄ teſtimonio bti pauli ꝙ t̄nitatē
perſoāꝝ ac vnitatē euidētiſſie ꝯm

dās ait . qm̄ ex ipō ⁊ p ipm̄ ⁊ i ip
ſo ſūt oīa Ex ipō vt ait auguſtinꝰ
i libro de ciuitate dei ꝓpter prēm.
p ipm̄ dicit ꝓpter filiū In ipō ꝓp
t̄ ſpm̄ ſcm̄ Ecce q̄lit̄ vt iq̄t augꝰ
Uis ſcptuā vetis ⁊ noui teſtamti
ditꝰ iſpirata ſi catholice itelliꝛ hᵒ i
ſinuat ꝙ pat̄ ⁊ filꝰ ⁊ ſpūs ſctūs ſit
vnꝰ deꝰ vniꝰ ſbe vniꝰ eēntie atꝫ
iſepabil̄i deitate vnitatis Magna
ēte malicia excecatꝰ viꝛ fuiſſe ma
chometꝰ qñ tot ſacrarū ſcpturaꝝ
laudatarū ab eo ſplēdoibꝰ tā clā
luce inſinuātibꝰ ieffabil̄ vnitatis
atꝫ t̄nitatis vitatē illā negaē aſſūp
ſit Capl'm octauū i quo ſecū
dus erroꝛ machometi improbat̄
Ceteꝝ beſtialis machoētꝰ q̄a
nō nouit generationem eſſe
niſi carnalem per commixtionem
maris et femine Negat generati
onem in diuinis in hoc ſecutus
arrium qui filium dei creaturā eſſe
dicens manifeſte generationem
que eſt opus nature in diuinis eſ
ſe negauit Quem machometus
inſecutus dicit ꝙ deus non poteſt
habē filiū ad quē errorē ꝯfirmādꝫ
duo inducit ſtulta argumenta Pri
mum eſt qꝺ deus non habet vxo
rē Scdm̄ eſt ꝙ ſi haberet filiū to
tus mundus eēt i periculo q̄a eēt
ſciſma inter eos Contra hos erro
res dimicaturi In primo anima
aduertendum ⁊ exhortādū eſſe pu
taꝰ ꝙ ꝙ audit xp̄iaꝫ fidē aſſerē gnā
tionē in diuis atꝫ deū filiū habere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nõ tm̄ nephas cõcipi et vt eſtimet
deũ ex conubio et permixtione fe
mine aliquã procreaſſe qd̾ nõ ~~fecit~~ facit
niſi aĩal corporale mortiqꝫ ſubiec
tũ d̾s aũt cũ ſol⁹ ſit etern⁹ cui cõ
miſcere ſe potuit. aut cũ eſſet tãte
ptãtis vt qcq̇d vellet efficẽ vtiqꝫ
ad pducẽdũ filiũ alterius ſocieta
tẽ ĩdiguit ĩ ꝛeprobatum ergo hũc
machometi errorẽ ⁊ alioꝝ quos
imitaᷣ negãtiũ generationẽ eſſe
in diuinis procedimus ĩ pͥmis rõni
bus aliq̇bus cõueniẽtiã et pbabi
litatẽ fixi nrẽ perſuadẽtibꝰ ſcd̾o
loͦ efficacius ſacraꝝ litteraꝝ aper
tiſſis teſtimoniĩs Primo racione
ſic planũ q̇dẽ ẽ ꝙ cũ generacio cõi
cacio naᷣe ſit illi maxime ↄuenit
qd̾ maxie cõmuicabile ẽ ſũmũ au
tẽ bonũ qd̾ deus ẽ maxie cõicatiuũ
ſui ẽ ergo maxie generacio ſibi cõ
uenit vnde dyo⁹ maximus aput
grecos libro de diuerſitate nature
c. iiijͦ inquit ꝙ ex cauſ amoris ſũ
mi nõ ſinit ipm̄ ſñ germiẽ eẽ. ger
minare aũt generarẽ eſt Si Fortaſſ
aliquis cõtradicẽt ꝙ hoc generarẽ
diuĩũ ſit in diũſitate ſb̾e et naturẽ
vt itellexit arrius ſcd̾m illd̾ geñ.
Hee ſũt generationes celi ⁊ terre
Hoc nichil ẽ qm̄ ex q̊ generatio ẽ
cõicabilis nature diffinſio ⁊ hic eſt
actus ipius boni qm̄ vt ait plato
boni eſt bona adducẽ et optimi op
tima Cõſequẽter ſeq̇tur ꝙ optime
nature cõicabili optima cõicatio
attribuaᷣ hoc ẽ per generationẽ

diuocã maxie cũ apud oẽs pħos
equocũ nõ poteſt eſſe. pͥmũ ergo
generãcio eſt in diuis. Secũdo ſic
iuxta ariſtotilem methafiſice na
tuã ẽ ex q̄ pullulat pullulãs. Vis
pͥncipal nature et generalᷣ eſt pul
lulãe. hoc eni accipit a pͥma oĩm
et generali cã oportet ergo ꝙ hec
vis ſit ĩ pͥma cauſa dicit eĩm phũs
in libro de cauſis ꝙ ſcd̾a cauſa qd̾
eſt et ꝙ cauſa eſt. habet a cauſa pͥ
ma Vis ergo pullulãdi vnũ ex ali
o ſcd̾m analogiã ſibi ↄuenientem
erit in deo q̄ cauſa pͥma eſt Et ppᷣ
hoc eſt ꝙ dyoniſius ĩ libro de d.
n. filiũ et ſpm̄ ſcm̄ vocat diuos flo
res et diuina luia Vnde etiam boe
cius dicit ꝙ natura eſt vis inſita
rebu⁹ ex ſimilib⁹ ſimilia procreãs
gͦ idẽ qd̾ pͥus ſcꝫ ꝙ generatio ſit ĩ
diuinis Preterea 3ͦ ſic dicit pħs
Perfectũ vnũqdꝫ dicim⁹ cũ poteſt
facere alĩũ quale ipm̄ ẽ Si ergo
hic ẽ act⁹ ⁊ ſignũ pfecti attribuiᷣ
vtiqꝫ ſũme pfecto. maxime qd̾ de
us nõ facit aũt alterũ quale ipm̄
ẽ niſi p generationẽ ergo gneratio
deo ↄuenit Ad intelligenciã vero q̄
lis ſit generatio q̄ a xpianis in di
uis eſſe diciᷣ In pͥmis eſt cõſiderã
dũ ſicut ĩ parte iã diximus deriſibi
lem eſſe irriſionem q̄ machomet⁹
ſuiqꝫ ſequaces ſarraceni ſiue turci
xpĩanos irridẽt dicentes deũ patrẽ
habẽ filiũ q̄ deus vxorẽ habuerit
cũ eni ſint carnales nõ poſſũt niſi
ea q̄ carnis ſũt ⁊ ſanguis cogitarẽ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cuilibet ergo ſapienti notū eſt ꝙ
ñ eſt idē gnātionis modus ī oībꝫ
rebꝫ ſʒ in vnaqqʒ re iucīt gnātio
ſcdm̄ ꝓpetatē ſue nature In aliq
bꝫ qdem aīalibꝫ ꝑ maris ⁊ femi
ne cōmixtionē In plātis vero per
pullulationē ſiue germinatinoēʒ
In corporibus luminoſis per diffu
ſionē ſicut videmus lucem in cor
poē luminoſo qd ē ſol ex ſe gignit
globos lucis et radios ꝗrum glo
borum quilibetē tantus quantꝫ
ē ſolꝗs ex ſe gignit ſñ ſuIdiuiſioē
et mutatione. et formalit̄ eiuſdē
ſūt eſſentie ⁊ lucis cum ſole atqʒ
in alijs rebus alit̄. Deꝫ aūt ñ eſt
carnalis natuē vt femiā reqrat cui
cōmiſceāt ad prolis gnātionē ſed
eſt ſpūal et in tellectual natuē ꝑ
mo magis ſuper oēʒ intellectū Eſt
ergo in deo accipienda generatio
ſcdm̄ qd cōuenit itellectuali natuē
Et ꝗuis intellectus nr̄ ab intellec
tu diuino deficiat ñ poſſumus tam̄
alit̄ loq de itellectu dīno niſi ſcdm̄
ſilitudinem eorum q in intellectu
nr̄o inuenimus Eſt aūt aliqñ intel
lectus noſter ī potēcia aliqñ in ac
tu Quādo aūt actu intelligit qd
dam intelligibile format qd eſt
q̄ſi proles ipſius. vnde ⁊ m̄tis cō
ceptus nominat̄ Et hº qd̄ē eſt qd
uoce exteriori ſignificatur vt ſicut
vox ſignificās m̄tis cōceptū v̄bū
exterius dicit̄ ita interior ipſe m̄
tis conceptus exteriori v̄bo ſignifi
catꝫ dicitur v̄bū m̄tis Hic aūt m̄

tis nr̄e cōceptus ñ eſt ipā mentis
nr̄e ſba ſū eēncia ſʒ ē qddʒ accñs ei
nec ipm̄ nr̄m intelligē ē ipm̄ eſſe
nr̄i intellectꝫ Alioquin nūꝗ̄ itellec
tus eēt quin ſēp intelligēt Verbū
ergo nr̄i itellectꝫ ſcdm̄ quādā ſilitu
dinē dici poteſt vel cōceptꝫ vel ꝓ
les et p̄cipue cū itellectꝫ nr̄ ſcipm̄
itelligit ī ꝗ̄tū ſcʒ eſt q̄dā ſilitudo in
tellectꝫ ꝓcedēs ab eiꝫ itellectuali
v̄tute ſicut filius habet ſilitudinem
pris in ꝗ̄tū eſt procedens ab eius
generatiua v̄tute Nō tam̄ prope
verbū ſū proles noſtri intellectus
poteſt dici filius q̄a non eſt eiuſdē
natuē cuius eſt intellectus noſter
non autē omne qd procedit ab a
lio eciam ſi ſit ei ſimile dicitur fi
lius Alioquin ymago ſui quā q̄s
depingit proprie filius diceretur
quod nō eſt verū Sed ad hoc ꝙ
filius ſit reqritur ꝙ procedēs ab
alio ſimilitudinē habeat eius a q
procedit et ſit eiuſ dē natuē cū eo
Q̄a vēo ī deo non eſt aliud intelli
gere ꝗ̄ ſuum eſſe conſequent̄ nec
verbum quod in intellectu eſt cō
ceptum eſt aliquod accidens vel a
liquod alienum ab eius eſſencia
ſiue natura Sed ex hoc ipſo ꝙ v̄
bum habet rationem procedentis
ab altero vt ſit eius cuius eſt ve
bum hoc eciam in verbo noſtro
reperitur Sed illud v̄bum habet
vlterius ꝙ non ſit aliquod accidēs
deꝫ nec aliqua pars dei quia ſim
plex ē nec aliqd alienū a dina nā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝫ qͦdā cōplemētū ſbſiſtens in na
tuā diuina qͦ habꝫ ratonē ꝓcedē
tis ab alio ſiͣ hoc eni vbū itelligi
nō poteſt Hoc aūt ſcdm locutiois
conſuetudinē filius noiatur qͦ eſt
ꝓcedēs ab alio i ſimilitudie ei9 ſb
ſiſtēs in eadē natuā cū eo .ſcdm er
go ꝙ dina verbis huānis noiari
poſſunt vbū intellcūs diuini filiū
noiam9 deū aūt cui9 eſt vbū noia
m9 patrē. ⁊ proceſſū ipius dicim9
eē generatonē filij Unde anſelm9
in monologia dicit ꝙ eſſētia pma
cū intelligit ſe dicit ſe ꝰitelligentiā
diuinā dicere ſe ē patrē generare ⁊
filiū generari Et hoc eciā ſētit au
guſtin9 ſup geñ d. ꝙ deū dicē vbū ē
patrē generare filiū Hunc genera
tionis modū i diuis eē ſacre ſcripē
re nos docēt i qͦbus cautū ē filiū dei
eſſe vbū dei Unde ꝓpha pſ .32. iquit
vbo dñi celi firmati ſūt glo. id ē fi
lio patis Item pſ. ex ꝑſona dei pa
tris dicit Eructauit cor meū vbū
bonū quia nō de extrīſeco genui cō
iugio ꝫ de corde meo ſicut hō gene
rat cōſiliū de corde añꝙ ſit quid fa
ctur9 Cōſiliū ergo patris eſt fili9
quem añ omia creata pater ex ſe
genuit et eſt ſenſus. cor meū eruc
tauit vbū bonū id eſt ex pleitudi
ne mea ⁊ ſecreta eſſencia genui v
bum id ē filiū qͦ dicit verbū quia
pater ꝑ eū notus ē qͦ verbū dicit
bonū quia dei filius in natura ſua
bon9 ſit ſolus bon9 eſt cū patre et
ſpū ſcō Unde nemo bon9 niſi ſol9
deus .ē bonū hoc verbū quia per
eū oia bona facta ſūt Itē idem teſ
tatur ſapiens ecc. 24 vbi ex pſo
na dine ſapientie dicit Ego ex ore
altiſſimi prodij primogenita ante
omnem creaturā Beatiſſimus qͦꝫ
io. euuangeliſta ſimili modo hanc
generatiois dine ſeriem explicat
dicēs In pncipio erat verbū ⁊ ver
bū eāt aput deū ⁊ deus eāt verbū
et hoc eāt in pncipio aput deū In
qͦbus verb beat9 iohānes euāge
liſta maifeſte ⁊ plucide nobis inſi
nuat dine geneātionis modum
Innuit qͦdē filij a patre etnā gene
rationem cū dicit. In pncipio id
eſt in deo pr̄e qui ab omibus pro
fitet pmū pncipiū eāt verbū ſicut
ſup diximus ab eo ſcꝫ procedēs in
ſilitudinem eiuſdꝫ natuē Secdo
nōt perſōlem diſtīctionem ibi cū
ait Et verbū erat aput deū Ter
tio pris ⁊ filij cōſubſtāciabtatē ibi
Et de9 erat verbū Oñdit coeū coe
ternitātē ibi Et hoc erat i pncipio
aput deū id eſt coeternū ipi deo Et
ita vt ait aug9 ſuper io. ſmone 1°
Nō defuit aliquid geneāti quia
nec tēpus qͥſiuit vt generaret quē
genuit coeternū neqꝫ matrem qͥſi
uit vt generaret qͦ de ſe ꝓtulit ver
bū neqꝫ pater generans etate pceſ
ſit filiū vt minorē filiū generaret.
Ex qͦb9oib9 ſatis aperte oſtēdiſſe
putamus qualiter ſit ſumenda ge
neratio quam nobilis ac ſciētiſſia
religio xpiana aſſerit in deo .non

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

materialis q̄ de ꝛ carnalis prout beſti
alis machometus argumētabat̄ ſꝫ for
malis ꝛ itellectualis ſcd̄m ſilitudinē
itellectus mō iā explicato. Unde pla
to poſuit paternū itellectū et formā
ex ipō formatā dixit architipū ad
oē opus. Et augus dicit ꝙ filius ē
plenā oīm viuētiū. Declaradata di
ne gnācionis ſerie prout potuimus
q̄a de tā excellēti re vba hēre n̄ poſ
ſumus vt dicit gregorius ſꝫ vt poſſu
mus balbutiēdo dīna rēſonamus. Et
dyonus ī libro de. d. n. c. i. ait. Cū ad di
nā veniꝰ pfectionē iueimus irratio
nabilitatē id ē ieffabilitatē. Et am
broſius. Ego n̄ poſſū ſuſtinē gnāti
onis ſecētū ſilet vox n̄ mea tm̄ ſꝫ et
āgelorū pſa. liij. Gnātionē eius q̄s
enarrabit q. d. nullus. Cōſeq̄nt iacēit
ad cōfutationē pleniorē pfati er
roris pfidi machometi iducē aliq̄
ſacratū ſcripturaꝝ teſtiōnia q̄ ipē
machometus cōmēdat ꝛ acceptat li
cet ex ſupdictis ſatis videat̄ ēpro
batus. Ait eni ꝓpha dicēs de deo ꝛ
xpō loquēs pſalmo ij̊ ſic Aſtiterūt rē
ges tre ſcꝫ herodes q̄ dictus eſt rex
galilee. Et pōtius pilatus qui tēbat
ꝓ tūc i iudea locū impatoris. Unde
cētio ſub eo ſtitutus vocat̄ rēgulus
Jo iiij. Et pricipes ſcꝫ ſacerdotū an
nas ꝛ cayphas ouenerūt i vnū id
ē i vnā volūtatē iterficiēdi xpm. Ad
uſus dn̄m id ē aduſus deū patrē. q̄ eni
otradixit filio ꝛ pri otradixit. Et
aduſus xpm̄ eius ꝛ poſtea ipſo ā xpi
ſubiūgit. dn̄s dixit ad me filius
meus es tu ego hodie genui te. Ego
hodie id ē eternaliter. In eternitate nich
il trāſit in pteritū nec expectat̄ i
futuris. Ideo eterna gencātio filij a
patrē ouenient exp̄mit̄ p pn̄s tēpus. p q̄
vba maifeſte pbat̄ gencātio eꝫ eē
i diuinis. Tū q̄a de nullo alio verifica
ri poſſūt niſi de filio dei quē pater
nat̄ alr̄ ꝛ eternalit̄ genuit. Tū q̄a
apl̄s paulus ad hebreos ſcribens
hac auctoritate vſus ē ad litterā ad
ꝓbādū xpm filiū dei nat̄ alē. Secūdo
idē oſ̄dit̄ ex pſ̄ c. ix. Ubi ex pſona
patris eſt ſmo ad filiū. Tecū pricipi
um id ē ego ꝛ tu vnū ſumus pric
piū oīm qd hic n̄ videt̄ ſꝫ videbit̄ i
die vitutis id ē i eternitate q̄ ē dies
ſn̄ nocte vbi vt9 dina ōſpi cit̄ n̄ ab
hominibꝰ tātū ſꝫ a ſcīs qn̄ i reſurrec
tiōe erūt ſplēdidi vt āgeli dei. Unde
ſeq̄ In ſplendoribꝰ ſcōꝝ id eſt quā
do ſci erūt ſplendidē fulgentes ſi
cut ſol in regno patris. Ex vtero
id eſt ex occulta et ſecreta ſubſtācia
mea genui te ieffabilit̄. Et hoc añ lu
ciferꝫ id eſt āte oem̄ creatā ꝛ añ oia
tpa. Ex q̄ auctoitate luciddiſſie fidei
catholice veritas ſplendet ꝛ ofuta
error machometi. Tercio ad idē eſt
illud ꝓuerbiorū viij vbi ex pſoā dine
ſapiētie genite id ē vbi dei ſiue filij
dei d. nūdū erāt abyſſi ꝛ ego iā o
cepta erā. Et añ oēs colles ego prie
bar id ē gignebar. ꝛ ſeq̄t ꝛ cū eo erā
cūcta ɔponēs vbi maifeſte explica
t̄ eternā generatiō filij dei q̄ vt iq̄t apl̄s
paulus dei virtus ꝛ dei ſapiētia eſt

Quarto ad idē ē illud ꝓuerbiorū 30 ubi de quodā dicitur Noui ſciētiā ſciē tiā Et ſequitur ſtatim. q̄ aſcendit in celū atq; deſcendit. quis cōtinuit ſpm̄ i manib9 ſuis. quis colligauit aquas quaſi in veſtimento . quis ſuſcitauit oēs terminos terre qd nomen eſt ei9 et qd nomē filij ei9 ſi noſti. Ubi manifeſte de eterna generatione loquitur cum de nullo niſi de deo cōtēta i hac auctoritate verificari poſſint Attendēdū tn̄ q deus deſcendē et aſcendē nō localiter ſꝫ ſpūaliter intelligendus ē . q̄ celos quidem aſcendē dicitur traſcendēdo eorū poteſtatē et in terrā deſcēdē omnium inferiorū cognitionem habens ⁊ oīa tam ſupiora q̄ inferiora diſponēs Juxta illud ſapientie viij° Attingit a fine vſq; ad finem fortiter ſuauiter oīa diſponēs . Quinto cōfutatur error ex illo pſa. lxvi Di ego q̄ generatiōnē cūctis tribuo ſterilis ero dicit deus q̄ſi d. nō . Sexto idem colligitur ex euuāgelio dicit em̄ io. xviij . xpē. ego ex deo proceſſi et veni i mūdū nec tm̄ a me ipſo veni Ubi nōtur p̄mo ꝓceſſio ex patre eterna in q̄ eſt filius vnigenitus patri coequalis Secūdo notatur aduentus eius in carnem in q̄ homo factus . cū hominibus ē viſibiliter cōuſatus Multa alia teſtimonia aduſus hūc errorē pretermittim9 gratia breuitatis Et quia hec q̄ dicta ſūt potētiſſie militāt aduſus illū Ex q̄bus aptiſſie patet q̄ ſtulta ſūt argumenta machometi cōtra generationem filij dei Primū quidē cū dicebat q deus nō habuit filiū quia ñ habuit vxorē ſtultū eſt Ut em̄ oſtēdimus i pn° capituli : deus nō eſt carnalis nature vt feminam requirat cui commiſceatur ad prolis generationē Huius em̄ generationis cetū cōditio habꝫ caduca mortaliū. xpiſtus em̄ a pñcipia emicuit vt ſplendor a luce vt verbum ab ore vt ſapiēcia ex corde vt inquit beatus ambroſius ⁊ nos ſup̄ oſtēdimus Secundū etiā cū dicat q ſi deus haberet filiū totus mūdus eſſet in piculo plane vt amens locutus eſt Supponit em̄ falſū ſcꝫ q deus ñ poſſet habē filiū niſi malum et cōtumacē et inobediētē profecto cū ſup̄ diximus dei filiū verbū dei eē per qd oīa creatur et verbū cōceptū nūq̄ diſcedet ab intellectu cōcipiente Manifeſtiſſie in hoc vt beſtia oī carens ratione locutus eſt ſtultus machometus niſi blaſphemādo dicat q deus a ſemetipſo diſcordet in ſuo intellectu et cōceptio ſua contradicat ei. deus aūt ſemper ⁊ oīno immutabilis permanet . hinc pſal . Tu aūt idē ipſe es id ē ſēper. quia vt dicit auguſtinus deus ſol9 immutabilis eſt quia nec per affectiones nec per tēpora mutari poteſt

Capitlm ix. i q̄ 3° error cōfutat

Perfidus machometus quemadmodū generationem . in

dĩmis negat ita ⁊ ꝓceſſionē ſpūs
ſãcti In hoc ſecutꝰ arriũ ⁊ neſtori
ũ heꝛeticos ac macedoniũ q̃ ſpm̃ ſac
tũ ñ deñ a prē filioꝫ eẽãbẽ ꝓcedētē
ſꝫ creatũ eſſe dixerũt Aduſus hũc
errorem procedemꝰ ſicut in prece
denti Inducemus in primo aliq̃s
rationes conuenientes ad hoc.
Secundo inducemus teſtimonia
ſacrarum ſcripturarũ q̃s macho
metus ipſe cõmdat q̃bꝫ ⁊ veritas ſi
dei approbet̃ ⁊ error ꝑfatus cõfu
tet̃ oĩo In ꝑmis ↄtra ꝑfatũ errorē
ratione poſſumꝰ ſic arguē ſicut ſũ
mo bono deeſſe nõ poteſt diffuſio
nature ꝑ gnãtionem vt in ꝑcedēti
caplo probatũ eſt. Ita dulcedini
ſũmi boni deeſſe non poteſt ſũma
diffuſio ꝑ volũtatē quia aliẽ non
videretur in eo eſſe ſũma dilectio
ſꝫ itima ⁊ dulciſſiã diffuſio ꝑ amo
rē eſt amor ergo amor diffũdit̃ a
ſũmo bono ſed ẽgulaĩt veꝛ ē ꝙ q̃
procedit a deo .manens in deo de
us ē ⁊ per hoc quod eſt ab alio
exñdi modum habet ꝓpriũ quo
diſtĩguitur ab eo a q̃ eſt ergo per
ſoã diuiã eſt. ⁊ ſic ſpũs ſctũs pro
cedit et proceſſio ſua eſt Secundo
ſic Vẽ bonũ ĩ deo ĩ ſũmo ē bonũ
aũt nature ĩ diffuſione eſt et ĩ ſũ
mo ē qñ ĩ ſũma diffuſio ē Sũma
aũt diffuſio ē ꝙ ꝑ gnãtionē ex ſe
producat eq̃lē ſibi q̃a diffũdē ſe ĩ ĩ
finitũ ē boni ⁊ eẽñt actꝰ eius ergo
eciã ex parte volũtatis eꝰ ſũm bo
nũ ſummo affectu ⁊ optimo erit

diffuſiuũ ſui et ꝓductiuũ ſui eq̃l
q̃a aliẽ nõ eſſet ſũmũ Producẽs
ergo amorē qui ex hoc ꝙ eſt ab a
lio ꝓpriũ habebit exñdi modum
per hoc aũt ꝙ i deo ē ⁊ ei a q̃ pro
ducit̃ eq̃lis oportet ꝙ deus ſit .et
ꝑ hoc ꝙ nõ per gnãtionē produci
tur ſed per volũtatis affectũ opor
tet ꝙ nõ filius ſit Talis igitur a
mor ſic procedẽs ab amãte et diſ
tĩctus eſt perſonali ꝓpꝛietate et
deus eſt. ⁊ pater ñ eſt nec filius. ſꝫ
vterqꝫ eq̃l Et talem proceſſionē
vocamus proceſſionem ſpũs ſanc
ti Tertio ſic conſtat ꝙ ſũmũ bo
nũ eſt ſũme largũ ſiue vt ꝓprius
loquamur magnificũ Dicit aũt
phs .x. ethicoꝝ ꝙ largi ⁊ magni
fici eſt ĩ amorē ⁊ delectatione darē
Oportet ergo q̃d ante oĩe donum
q̃d dat amor .dilectio procedꝫ ab
ipſo. q̃a aliter ñ eſſꝫ cõmdabił lar
gitas et magnificẽcia eius. nec eſ
ſet ſcd̃m optimũ modũ. ergo a ſũ
me largo et magnifico ãte omne
donũ eius procedit amor Vnde au
guſtinus dicit q̃d amor eſt donũ
q̃ oĩa alia dona donãtur. ſed quod
procedit ab alio ſingularem ha
bet exñdi modum Et quia amãs
intrĩſecus deum eſt neceſſe eſt eſſe
deum quia nichil eſt in deo niſi
deus. Et quia ſummus de neceſſi
tate ei a quo ē equalis ē Preterea
pro pleniori noticia huius verita
tis cõſiderãdũ eſt ꝙ omnē cognici
onē ſeq̃t̃ aliq̃ appetitiua opatio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Inter oēs aūt appetitiās operatio
nes inuenit̄ amor esse pricipiū Cū
ergo ī deo sit pfectissīa cog̃cio opor
tet etiā in deo ponē pfectū amorem
In q̄ q̄dē p̃cessu p appetitiuā opa
tionē amor exp̃mitur sicut et ī v̄bo
per itellectualē opationē itellect⁹
Est aūt attēdēda differētia q̄dā inē
operationem intellectualē et appeti
tiāz Nam operatio intellectualis et
omis cognitia opātio adimplet̄
per hoc q cognoscibilia in cognos
cēte q̄dāmō existūt scz sensibilia ī
sensu . intelligibilia in itellcū . ope
ratio aūt appetitiā cōpletur scdm
quēdā ordinē l motū ad res appe
titui obiectas Ea vero que habēt
occultū pricipiū sui mot⁹ spūs no
mē accipiūt Dic eni venti spūs di
cūtur quia eoz afflacois pricipi
um nō appaet Respiracio aūt aut
arteriaz motus ab itrīsico et occul
to pricipio p̃cedēs . spūs nomē acci
pit . vn̄ cōueniēter scdm q diuina
humanis v̄bis significari possunt
ipse diuin⁹ amor p̃cedēs spūs no
mē accepit Sed ī nobis amor du
plici ex causa procedit . q̄nq3 q̄dē ex
corporea et materiali causa . qui ple
rūq3 est amor imūd⁹ . quia per eū
puritas mentis parturbat̄ . q̄n̄doq3
aūt ex ipa p̃prietate nat̄e spūs sicut
cū amam⁹ intelligibilia bona et q̄
dei cōueniūt hic ē amor purus In
deo aūt amor corporalis et materi
alis locū nō habet . cōueniēter g°
amorē ipius dei n̄ solū spm̄ s3 scm̄
dicim⁹ . vt per hoc qd̄ dicit̄ sc̄t⁹
puritas exp̃matur Manifestū est
aūt q nichil amarē possum⁹ itellec
tuali et scō amorē nisi qd̄ actu per
intellectū cōcipim⁹ Cōceptio autē
intellect⁹ vt sup̄ diximus in p̃cedēti
capitulo est v̄bū Vnde necesse est q
amor a v̄bo oriat̄ . v̄bū aūt dei di
cim⁹ esse filiū Ex q̄ patet spm̄ scm̄
esse a filio . sicut eī dinū intelligē
est ei⁹ esse . ita et amarē dei ē eē ipsi⁹
Et sicut de⁹ semper actu intelligit
ita etiā semper amat et oīa amat
suā bonitatē amādo Dicit ergo dei
filius q̄ est v̄bū dei et subsistēs ī na
turā dina coeternus ē patri et per
fect⁹ et vn⁹ deus . ita hec oīa de spū
scō cōfiteri oportet Ex hijs aūt col
ligē possumus q cū omne qd̄ sub
sistit in natura intellectuali aput
nos persona dicatur apud grecos
aūt ypostasis siue persona Et idē
de spū scō dici debet Nulli aūt dubi
um qui deus a q̄ v̄bū et amor p̃ce
dūt sit res subsistens vt sic etiam
dici possit ypostasis vel persona Et
per hūc modū cōueniēter ponim⁹
ī dinis tres personas . scz personā
patris personā filij . personā spūs
sci Has aūt personas n̄ dicimus
eē per essētias diuīsas s3 per solas
relaciones distīctas q̄ ex distīctioē
v̄bi et amoris prouenīunt Et ita
xp̄iana religio tres distīctas perso
nas in dinis cōfitēs nō tres deos
credit aut fatetur sicut perfid⁹ ma
chomet⁹ opinatus est Sed patrē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et filiū et ſpm̄ ſcm̄ vnū eſſe natu
ralē deū nec tn̄ ip̄m p̄rem eē q̄ fili
us ē nec filiū eſſe q̄ p̄r eſt nec ſpm̄
ſcm̄ eſſe q̄ p̄r eſt aut q̄ filiꝰ ē. vna
ē eni p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſcī eſſētia
In q̄ nō ē aliꝰ p̄r aliꝰ filiꝰ alius
ſpūs ſcūs. q̄uis pſōalit alius ſit
p̄r aliꝰ filiꝰ aliꝰ ſpūs ſcūs Fūdata iā
roībꝫ cōuenientibꝫ fidei catholice
circa ꝓceſſionē et dītatē ſpūs ſcī
Duꝑ ē. ſcdo loco aliq̄bꝫ ſacrū ſcp
turaꝝ q̄s machometꝰ acceptat ⁊
laudat teſtimoniīs qd̄ de ſpū ſcō
diximꝰ maīfeſte cōfirmare cōfutā
do idē p̄fatū machoētī errorē In
p̄mis ē illud gn̄. p̄mo. vbi dicitur
ꝙ ſpūs dn̄i ferebatᷣ ſup aq̄s. vbi
ſpūs nō poteſt itelligi niſi ſpūs q̄
deꝰ ē cū hoc dicatᷣ i exordio c̄atio
aliq̄d nis qn̄ nūdū erat c̄atū Scdo cōfu
tatᷣ error ex illᷓ in p̄s .32. vbo dn̄i
celi firāti ſūt ⁊ ſpū oīs eiꝰ oīs vᷓ
tꝰ eoꝝ. vbi cōſtat ꝙ ꝓpha loq̄tᷣ
de creatioē mūdi q̄ fuit a ſolo deo
fcā nllᷓo iteueiente adiutorio aut
iſtrumēto extrīſeco In q̄ autoritate
maīfeſte teſtatᷣ ꝙ vᷓbo dei celi firma
ti ſūt. ita ꝙ deꝰ ꝑ vᷓbū ſuū fecit ce
los Silit ⁊ teſtatᷣ ꝙ deꝰ ꝑ ſpm̄ oīs
ſui fecit ſeu c̄auit oēs vᷓtutes eoꝝ
cū aūt de eo ē vᷓbi ſit ꝙ diſtiguatᷣ
a dicēte ſiue ꝓferēte Et ſimiliter
de ratione ſpūs ē ꝙ diſtinguatur
ab iſpirāte. ꝑluci de ſeq̄tᷣ ꝙ ſpūs ꝑ
quē vᷓtutes celoꝝ facte fuerūt ē ꝑ
ſoālit differēs ab iſpirāte qd̄ ē ꝓ
poſitū Vn̄ glo. ſup illud ⁊ ſpū oīs

eiꝰ ⁊ cetera dicit id ē ſpū ſcō. qui a
filio ꝓcedit q̄ ē os p̄ris et ſolida
virtꝰ celoꝝ Tertio cōfutatᷣ error
ex illo Job. 33. Spūs dn̄i fecit me
⁊ ſpiraculum oīpotētis dei viuificat
me Cōſtat aūt ꝙ facē hoīēz ⁊ viui
ficaē hoīēz ſoliꝰ dei ſit. ergo ſpūs
ſctūs qui fecit ⁊ viuificauit hoīēz
deus eſt Quarto cōfutatᷣ error ꝑ
illud yſaie .xlviij. propheta vbi
in perſoā xp̄iſti loquens ait Et
nunc dominus deus miſit me et
ſpiritus eius. vbi aperte deſigna
tur miſterium trinitatis quia hic
expreſſe dicitur miſſus eſt a deo
et ſpiritu eius. inter miſſum autē
et mittentem eſt perſonalis diſ
tinctio. ⁊ ſic apparet diſtinctio ꝑ
ſonalis ipſius filij miſſi a patre
et a ſpiritu ſancto a quibus miſ
ſus eſt in carnem pro mundi ſa
lute et ita habetur etiam propoſi
tum quia ſpiritus ſanctus deus
ſit qui miſiſſe dicitur criſtum. et
multa ſunt alia prophetarum teſ
timonia ad idem aſtruendum pro
poſitum a quibus ſuperſedemus
gratia breuitatis Jam igitur ex
euangelio prefatum errorem con
futemus Habetur enim mathei
primo de virgine beata ꝙ inuen
ta eſt in vtero habens de ſpiritu
ſancto Item luce primo dicitur
Reſponſum accepit ſymeon a ſpi
ritu ſcō. Et luce tertio dicitᷣ Deſ
cendit ſpiritus ſanctus corporali
ſpē ſuper xp̄m Itē io. ix. dicit xp̄s

Spūs ſāctꝰ quem mittet pater ī
noīe meo ille vos docebit oīa·q̄ oīa
cū nulli poſſint cōuenire niſi deo lu
ce clarius oſ̄ditur quia ſpūs ſcūs
ſit deꝰ et vna in trinitate pſona·
Sūt eciā ad hꝰ alia teſtimoīa ī ſacr̄
ſcriptura q̄ lōgū eſſ; oīa notare Co
terū eadē veritas apte colligitur ex
dictis ipſius machometi q̄ in ſuo
alchorano de ſpū ſcō ex pſona dei
ſic dicit Dedimus ihū filio marie
ꝙ faceret prodigia ⁊ mirabilia ma
nifeſta ⁊ perfecit ea per ſpm̄ ſcm̄
Itē dicit de beata virgine· Inſuffla
uimus ī eā de ſpū noſtro ·et ī plu
bꝰ aliis locis ſimilia loq̄tur de ſpū
ſcō Queritur ergo ab ipō macho
meto ⁊ eiꝰ diſcipulis quis ſit iſte
ſpūs ſāctus de q̄ loq̄tur· nō poſſūt
dicē ꝙ ſit aliq̄ creatura vt pote āge
lus ꝓpter tria Primo qr̄ia loq̄tur
ſingulariter de vno·ageli vero plu
res ſūt·et cū omēs angeli ſint dei·
Nō apparz cā quarē de illo ſigulaṙ
dicēt nr̄o ⁊ ſcō Secūdo quia n̄ eēt
magna in hoc crīſti comēdatio quē
tamē machometꝰ ex illis vbis ſin
gulariter ītēdit cōmēdarē cū cōe ſit
omibus homibꝫ habē āgelū depu
tatū Tercia racio eſt efficacioꝛ qm̄
āgeli nō ſāſicāt homīez ſꝫ ipē ſolꝰ
deus Si vero machometꝰ et ſui
ſequaces crēdeāt ꝙ ſpūs ſcūs a deo
datus ihū xp̄o et beate marie de q̄
loq̄ūt ſit verus deus cū aliud dicē
nō poſſint habetur ꝓpoſitū ſcꝫ ꝙ ī
diuinis ſpūs ſāctus ſit vna pſona ꝫ

ſcꝫ verus deus a patre ⁊ filio et̄na
liter ꝓcedēs ⁊ tēporaliter datus xp̄o
et beate virgini qđ criſtiana reli
gio tenet ⁊ docet ¶ Capitl̄m x·ī q̄ q̄r
tus erroꝛ reprobatur

Amplius pfidus machometꝰ
āguiſſie errans negat īcarna
tionis miſteriū d·illā nō fuiſſe ne
ceſſariā ꝓ huāna liberacione ſīu re
dēptione·quia cū deus omnipotēs
eſſ; ſīn carnis aſſūptione humanū
genꝰ rēdimē potēat In cōfutatiōe
pn̄tis erroris machometi ⁊ ſeq̄cīu
eius tenētes ordinē ī alioꝝ erroꝝ
cōfutationibus obſuatū In p̄mo
elucidabimꝰ veritatē fidei catholi
ce In ſcđo inducemꝰ teſtionia con
tra errorē p̄ſatum ex fūdamētis
ipſis q̄ ipſe machometus acceptat
Circa p̄mū hoc preſupponendū·
p̄mo venit tāq̄ īdubitabile fūda
mētū· videlicꝫ humanā naturā lap
ſam eſſe ab eo ſtatu ī q̄ fuit cōdita
qđ nōt̄ cū ſaluatoꝛ dicit ma·xviij
Venit filius hoīs ſaluarē qđ pierat
Qđ eciā oſ̄dit ī pabola ouis cēte
ſic q̄ errauāt quā querit donec īue
niat· ꝓ quā deſignat huāz natūā·
qđ etiā xp̄c oſ̄dit ex ipſa morte q̄
nullo mō hoī cōtigiſſet ſi nō peccaſ
ſet Neq̄ꝙ eni̅ eſtimādū ē deo cōue
nire vt dicit āſelmus vt creaturā
quā fecit iuſtā ad beatitudinē oꝛ
dinatā ſinꝫ peccato miſerā eē cogat
hoīez aūt mori ~~miſerū eſt~~ Si ergo miſerū
deus exigit mortē ab hoīe ſub ſta
tu ſub q̄ nūc eſt ergo ē ſub culpa

Ergo manifeſtũ ē ꝙ natura huã
na lapſa ſit a ſtatu ſue ꝑme cõdi
tiois ꝗ̄ ec̄ dicit apl̄s ad ro.v.ꝙ
ſicut ꝑ vnũ hoīe; pc̄m ītrauit ī m̄
dy ⁊ ꝑ pc̄m mors ita ī oēs hoīes
mors pertranſiuit de ꝗ̄ etiã ma
chomet⁹ loquens ait ꝙ adam a
deo minīe preceptũ operatus ius
mortale ſubijt Secdō ꝓſubpoītur
ꝙ natura humana lapſa reparabi
lis eſſꝫ et ita reparanda. qm̄ ita fu
it cõueniens q̄tũ ad ipſum deum
quia in hoc maīfeſtat̄ miſericordi
a dei.potencia et ſapiencia Miſeri
cordia quidem ſiue bonitas quia
ꝓpꝛij plaſmatis nō deſpexit īfir
mitatē Potēcia vero īq̄tum ipſe
omnem defectũ noſtrũ ſua v̇tute
vicit Sapiencia autē ī q̄tũ nich
il fruſtra feciſſe inuenitur Finis
autē ad quem facta ē huãna natu
ra ē vt videat deũ ⁊ fruat̄ eo.cũ
autē ad hũc finē peruenire nō po
niſi tuiſſet ñ repãta fuiſſꝫ cõgruũ fuit
illã repãri.preterea etiã hoc con
gruit ex ꝑfectioē vniuſi q̄d totũ
quodãmō ad ſalutē hominis ordi
natur ad vidēdũ ãtē ſi neceſſe fu
it ad h° dina īcarna° Sciēdũ ē
hocq; firmit̄ tenēdũ ē cõſtãtiſſia
fide q̄a licꝫ neceſſitate abſoluta q̄
dicit̄ aliq̄ neceſſariũ ſiē ꝗ̄ aliquid
eſſe ñ poteſt.dei īcarnacio neceſſa
ria ñ fuit qm̄ de⁹ per ſuã oipoten
tem virtutem cui ñ eſt impoſſibile
ōne verbũ.poterat huãnã natu
rã mł̄tis alijs modꝫ rpaē.nichilo
min⁹ tñ ī° gnē neceſſitatis ꝗ̄ ali
quid dicit̄ neceēriũ ꝑ ꝙ cõueniēci⁹
ſiue congruenci⁹ ad finem perue
nit̄ filij dei īcarna° neceſſaria fu
it ad huãne nat̄e rparacioēꝫ ⁊ h°
eſt ꝙ beatus aug⁹.xiij.de trini
tate dicit.Oſtendam⁹ ñ aliũ mo
dũ poſſibile deo defuiſſe c⁹ ptãti
oĩa eq̄lit̄ ſbiacēt ꝫ ſanãde miſeie
nr̄e ꝯueniēciorē aliũ modꝫ ñ fuiſſe
Preſuppoſi° igit̄ ꝑmi hoīs lapſu
ꝓbatur racioibus ꝯuenientib⁹
ꝙ dei incarnacio neceſſaria fuerit
et cõgruentiſſiã.neceſſitas vero
patet ſic redempcio eſt actus iuſti
cie cōmutatiue q̄ ſcdm̄ plm̄.v.e
thicoꝝ conſiſtit in eq̄litate quãti
tatis.Precium autem rēdēpcionis
huãne nature eq̄pollens culpe ñ
poteſt eſſe niſi ipſe creator et nō
ſola creatura.Et hoc ꝓpter tres
raciones ſimul iūctas ſcilicꝫ ꝓpt̄
valorem redimendi a captiuita
te hoc eīm fuit tota humana na
tura in omnibus ſuis indiuiduis
cui nulla creatura equatur. Se
cūdo ꝓpter infinitatem offenſe q̄a
cũ contempt⁹ magnitudinem ſu
mat ex obiecto ut patet in huã
nis ꝙ contemptus diuine maieſ
tatis habꝫ ſibi annexum reatum
infinitum cui non poteſt equari
meritum cuiuſcumque creature
puē cũ oĩs talis v̇tutis ſit finite
Secd oportet ꝙ meritum creatu
re ſit op⁹ dei ꝑ vnioēꝫ creatuē cũ
deo vt ſic accipiat v̇tutem ifitã

Tertio ꝓpter iopiã creature q̃
nichil habet boni qḋ ſuũ ſit ꝫ totũ
eſt dei Et ideo cũ ſcipam totã tenea
tur impēdē creatori ꝓ nullo poteſt
ſatiſfacē boni ſtricti iuris ꝛ hoc ē
qḋ dicitur i pſ. xlij Frater id ē xp̄s
q̃ eſt pmogenit⁹ i multis fratrib⁹
nō redimet id eſt nūq̄ poterit redi
mere . et redimet homo ſcꝫ purus
q̄ſi diceret. nō. et nō dabit id eſt nō
poterit dare deo placacionē ſuã id ē
p̄ciũ anime ſue cōdignũ . multo gͦ
min⁹ dabit placacionē ꝓ tota hu
mana natura Cōgruēcia aũt incar
nacoīs diuine arguitur et ex pte
dei redeptoris ꝛ ex pte hoīis redēp
ti Ex parte q̄dē dei . ex tribus . ſcꝫ
ex plenitudine diīe miē . 1° ex imo
bilitate diīe iuſticie 2° ex decēti ordi
ne ſapie ei⁹ Quia enī deus ē ſūme
bon⁹ et miſericors decuit vt nulli
denegaret hoc cui⁹ capax erat Unde
cũ natura humana lapſa eſſet et
nichilomin⁹ repabilis foret decuit
vt eã repararet . quia etiã iuſticia ei⁹
imutabilis eſt cui⁹ lege ſanxcitũ ē
vt nūq̄ peccatũ ſine ſatiſfactiōe di
mittat decuit vt i humana naturã
iſtitueret eũ q̃ ſatiſfacē poſſꝫ quia h°
pur⁹ homo per ſe facē nō poterat
vt ſupiã oñdim⁹ Quia vero ſūme
ſapiēs eſt cōuenientiſſimũ modũ re
paracioni adinuenire debuit Mo
dus cōueniētiſſim⁹ eſt vt integre
natura repāretur ꝛ faciliter ad illḋ
qḋ amiſerat homo peruenire poſſet
Si aũt hominē p angelũ repāret
nō integra eſſꝫ repācio quia ſemp
hō ãgelo ſalutis ſue debitor eēt et
ita in btitudine equari ei nō poſſꝫ
qḋ tñ cōſecutus fuiſſꝫ ſi nō peccaſ
ſet ſicut ꝛ nūc aſſequūt homines
per grãm repāciois vt ſint ſicut ã
geli dei in celo . mathei xxij Et ideo
decuit vt nō angelus ꝫ ipē de⁹ homi
nem repāret . et hoc eſt qḋ dicitur
yſaye xliij Ego ſũ deus Ego ſũ dñs
et non eſt abſqꝫ me ſaluator Con
gruencia aũt icarnationis filij dei
ex parte hoīs in bonũ et quãtũ
ad hoc multiplex congruēcia fuit
iuxta ſcm̄ thomã Primo q̄dē q̄tũ ad
fidem q̃ magis certificat ex eo qͥ ipſi
deo loquēti credit Unde auguſtin⁹
xi. de ciuitate dicit vt homo fiden
cius ãbularet ad veritatē ipſa veritas
dei filius hoīe aſſūpto cōſtituit ac
fūdauit fidem Secūdo q̄tũ ad ſpem
q̃ per hoc maxie erigit Un̄ aug⁹
xiij de trinitate dicit Nichil tã ne
ceſſariũ fuit ad erigēdã ſpē noſtrã
quã vt demōſtraret nobis quãtũ
diligēt nos de⁹ quid vero hui⁹ rei
iſto iuditio maifeſtius quã vt dei
filius nature nr̄e dignat⁹ eſt inire
cōſorcium Tercio q̄tũ ad caritatē q̃ max
ime per hoc excitatur Unde aug⁹
dicit in libro de cathezizandis . q̃
maior cauſa eſt aduentus dñi niſi
vt oñderet de⁹ dilectionē ſuã i nob
Et poſtea ſubdit . ſi amarē pigebat
ē amarē nō pigeat Quarto ad rec
tã operacionē in q̃ nob exēplũ ſe
tribuit Unde aug⁹ dicit in quodã

ſmoē de natitate dni Deꝰ ſequēdꝰ
erat q̄ videri nō poterat hō ſequēdꝰ
nō erat q̄ videri poterat Ut ergo ex
hibēt hoi et q̄ ab hoiē videtur et
quē hō ſeq̄retur deus factꝰ eſt hō
Quīto q̄tū ad plenā participati
onē diuinitatis q̄ verē ē hois btitudo
et finis huāne vite Et hoc collatū
eſt nob̄ p xpi huānitatem Dicit
eni auguſtinꝰ in ſcdā ſmoē nati
tatis dni Factꝰ eſt deꝰ hō vt hō fi
eret deꝰ Scdo accipit cōgruentia
incarnatiois ex parte hois ēdēpti
q̄ ad remotionē mali Priō quidē
q̄a per hoc īſtruit homo ne ſibi
dyabolū p̄ferat ⁊ veneretur qui eſt
actor pcti Un̄ dicit augꝰ ·xiij· de
trinitate ·qn̄ ſic deo coniūgi potuit
huāna natuā vt fieret vna pſoā
ſupbi illi maligni ſpūs nō ideo ſe
audeant hoi p̄ponē q̄a nō habent
carnē Scdo q̄a p hoc īſtruit hō
quāta ſit dignitas huāne nature
ne eā inquinemꝰ peccādo Unde di
cit auguſtinꝰ de verā religione De
mōſtrauit nob̄ deus q̄ excelſū lo
cum int̄ creaturas habeat huāna
natuā in hoc q̄ hoib̄ꝫ i vero hoiē
apparuit Et leo papa i ſermone
natalis dni Agnoſce o xpriſtiane
dignitatē tuam et diuine conſors
factus natuē noli in veterē vilitatē
degeneri cōuſatione redirē Tertio
quia ad p̄ſūptionē hominis tollē
dā gratia dei nullis meritis pre
cedentib̄ꝫ in homine criſto nobis
potiſſime cōmendat vt dicitur in

ēcio de trinitate Quarto q̄a ſupbi
a hois q̄ maximū impedimētū eſt
ne inhereat deo per tātam dei hu
militatem ēdargui poteſt atq̄ʒ ſa
nari vt auguſtinus dicat ibidem
Quīto ad liberādū homīnē a ſer
uitute Rō q̄dē vt auguſtinꝰ dicit
xiij· de trinitate fieri debuit ſic vt
diabolꝰ iuſticia hoīs ihū xpi ſupa
retur qd̄ factū eſt xpo ſatiſfacien
te p nobis· hō p̄ꝰus ſatiſfacere nō
poterat pro toto genere huāno· de
us aūt ſatiſfacere nō debebat· vn̄
oportebat deū et hominē eſſe ihm
xpm Unde leo papa in ſermone de
natiuitate dni· ſuſcipit a maieſta
te humilitas· a v̄tute īfirmitas ab
eternitate mortalitas: ⁊ ad dependē
dum cōdiciōis nature debitū· na
t̄a inuiolabilis nature eſt vnita
paſſibili· deuſq̄ʒ verus et homo
verus in vnitatem perſone tempe
ratur vt quod noſtris remedijs cō
gruebat vnus atq̄ʒ idem dei homi
numq̄ʒ mediator ⁊ mori poſſit ex
vno et reſurgere ex altero Niſi e
nim eēt verꝰ deꝰ nō afferret reme
diū Niſi eſſet verꝰ homo non p̄be
ret exemplū ❜ Illuſtrata iam veri
tate fidei catholice relegionis xpiſ
tiane: ſupereſt inducere aliqua
diuinarum ſcripturarum ydonea
teſtimonia quibus et veritas ca
tholice fidei omni errore ſublato
firmiſſima oſtendatur et error
p̄fatꝰ pſidi machoēti maifeſte ex
pbret̄ Ait eni yſa· pphe ta yſa· vij

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ecce v̾go concipiet et pariet filiū et
vocabitur filius eiꝰ emanuel qḋ in
terp̄tatur nobiſcū deꝰ quia v̾bū dei
caro factū eſt et habitauit in nob̄
io·p̄mo Secūdo eſt idē ꝓpha caº ix
vbi icarnatiois miſteriū ꝓſequēs
ait Puer natus eſt nobis et filius
datus eſt nobis ·cꝰ imperiū ſuper
humerū eiꝰ et vocabitur nomē eiꝰ
mirabilis ·cōſiliarius·deus·fortis
pater futuri ſeculi ·p̄nceps pacis
Vbi plene deſcribit̄ incarnationis
miſteriū Primo q̄dē in ip̄o ē̇ceptoē̇
deſignatur huāna natura cū dicit̄
Puer natus eſt quia in huāitate
in q̄ puulus fuit natꝰ eſt nobis tē
poraliter Et loq̄t̄ ꝓpha de futuro
p modū p̄titi ꝓpt̄ ċtitudinē ꝓphie
Sc̄do deſignat̄ in eo dīna natura
ſcd̄m quā n̄ eſt natus tp̄oraliter ſꝫ
datus· cū dicit̄ Et filius ſcꝫ nat̄a
lis ipiꝰ dei patris datus eſt ·ſcd̄m
ꝙ dicitur io·3º Sic deꝰ dilexit mū
dū vt filiū vnigenitū ſuū daret·da
tus eſt ergo ex diuinitate ·natꝰ ex
v̾gine Natꝰ q̄ ſentiet occaſū ·da
tus q̄ neſciēt exordiū Natꝰ q̄ eciā
matre eſſet minor·datꝰ cꝰ nec pa
ter eſſet ātiq̄or·natꝰ q̄ morēt̄ ·da
tus ex q̄ vita naſceret̄ Tercio tā
gitur paſſiois ſue efficacia·cū ſeq̄
t̄ Cuius imperiū ſup humerū eius
crucē ſibi baiulādo vt dicit̄ io·xix
per quā ꝑtātes aereas debellauit
et ad regnū ſuū potēt̄ itrauit ſcd̄m
illud luce vltio Oportuit pati xp̄m
ita itrāe i gloiā ſuā Quarto deſcri
būtur ſex noīa q̄bus luce ſplendidi
us patet ꝙ puulus ille nob̄ natus
fuit verus deus Primū nomē eſt
mirabil̄ ſcꝫ in miraculis faciendis
omēm facultatē nature ſupgredīēti
bus Scd̄m eſt cōſiliarius vt doc
tor ꝑfciōnis cōſilia euāgelica p̄cep
tis decalogi ſupaddēdo Terciū eſt
deus in q̄ demoſtrat̄ maieſtas eius
diuinitas Quartū eſt fortis īfer
nū ſpoliādo Quītū eſt pater futuri
ſcl̄i ·electos ad ciuitatē celeſtē ad
mittēdo Sextū eſt p̄nceps pacis
ſcꝫ interne quantū ad cōſciām et
ſupne q̄ntū ad celeſtē gloriā ꝓpter
qḋ in eius natiuitate āgeli cātaue
rūt Gloria in excelſis deo Et inter
ra pax hominibus bone volūtatis.
Terº eadē veritas fidei catholice
ſolidat̄ et cōfūdit̄ error ꝑfidi ma
chometi per illud yſa·33·vbi ait ꝓ
pha Dn̄s enī iudex noſter ·dn̄s
legifer noſter ·dn̄s rex noſter ipe
veniet ⁊ ſaluabit nos·vbi expreſſe
deſignatur aduētꝰ dei in carnē ꝓ hu
mani generis ſaluatione Quarto
eadē veritas fidei patet ⁊ error ma
chometi cōfundit̄ ex illo yſa xlv
vē tu es deus abſcōditus deus iſrl̄
ſaluator ·et infra de q̄ ſaluatiōe lo
q̄tur inſinuās ait Iſrl̄ ſaluatus ē
in dn̄o id eſt per v̾tutē omnipotē
tis dei·ſalute eterna Hoc aūt nō
poteſt exponi de aliq̄ ſaluatiōe tē
porali filiorū iſrl̄ quia nullā talem
in preteritis tēporibus filij iſrl̄ ha
buerūt Quīto cōfūditur predictꝰ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

erroꝛ per ꝓphãm Iere. q̃ de icarna
tiōis miſterio loquēs ait Iere. 23.
Ecce dies veniūt dicit dn̄s et ſuſci
tabo germē iuſtū idē xp̄m q̃ fact⁹
eſt ei ex ſemīe dauid ſcd̄m carnē
ad ro. p° Et regnabit rex Propt̄
q̄d dicitur ma. vltiō Data eſt m̄
oīs ptās i celo et in t̄ra Et ſapiēs
erit ſapiētia icreata ⁊ ōata Et faci
et iudiciū diſcreti oīs. in p̄ſēti diſc
nendo fideles ab infidelib⁹ vocādo
aliq̄s ad fidē et alios dimittendo
iuſto dei iudicio licet nob̄ occulto:
⁊ iudiciū diſcuſſiōis in fine mūdi
Et iuſticiā dādo legē euāgelicā q̄
cōtinet perfectam iuſticiā: Et in
fine mūdi proferendo iuſtam ſen
ciam et de retributione bonorum
⁊ impugnatione malorū vt habe
tur ma. xxv. Et ſeq̄tur in diebus
illis ſaluabitur iuda ideſt q̄cūq̄ȝ
vere confitens corde et ore nomen
dn̄i Et iſrl̄ habitabit cōfidenter
Hoc refertur ad ſtatū eccl̄e triū
phantis vbi eſt ſūma ſecuritas
Et hoc eſt nomen quod vocabūt
eum deus iuſtus noſter Per que
noīa cū nulli cōueniē poſſint niſi
deo vēo apertiſſima luce ꝓbatur
ꝙ redēptor noſter criſtus nō tātū
homo ſed verus deus ſit Sexto
eadem fidei veritas patet ⁊ confū
ditur error machometi ex illo ꝓ
phete baruch dicētis tercio capi
tulo Hic eſt dominus noſter ⁊ nō
eſtimabitur ali⁹ aduſ⁹ eū hic adiue
nit oēȝ viā diſcipline ⁊ tradidit illā
iacob puero ſuo et iſrael dilecto
ſuo Poſt hec in t̄ris viſ⁹ ē ⁊ cū ho
mīb⁹ ɔūſat⁹ ē Cui beatus Io. euā
geliſta ɔſonās ait Io. p° Verbū ca
ro factū ē ⁊ habitauit i nob̄ Decī
do eadē fidei veitas teſtimoīo euā
gelij clariſſiā ē ⁊ erroris machoē
ti falſitas aptiſſiā Di° eni Io. 3°
Sic deus dilexit mūdū vt filiū ſu
ū vnigenitū daret vt oīs q̄ credit i
eū n̄ pereat ſȝ habeat vitā eternā No
tāt dicit filiū nō ſeruum non ad
optiuum ſed naturalem et cōſub
ſtantialem vnigenitum quem de
corde ſuo genitum tanq̄ ſeipſum
diligebat dare ſcilicet ad incarnā
dum vt omnis qui credit et cetera
Gregori⁹ O mira erga nos tue ſci
tatis dilectio vt ſeruū redimeres fi
liū tradidiſti Plura alia teſtimo
nia inducerem⁹ ſed quia maifeſta
ſūt breuitatis gr̄a ab iductiōe eo
rū ſupſedem⁹ ¶ Capl̄m vndecimū
i q̄ cōfutatur error q̄nt⁹ machoēti

COnſequēt̄ ē ꝓb⁹ ⁊ ph̄o⁹ ma
choēt⁹ hēȝ de xp̄ mīta glioſa
dixerit vt pote ꝙ ēēt de ſpū ſcō ɔcep
tus ⁊ de vgine nat⁹ ɔūſatiōe ſcīs
miraculoꝝ maxim⁹ patrator Dicit
eni illū cecos illuiaſſe. lepſos mū
daſſe ⁊ mortuos ſuſcitaſſe Nichilo
min⁹ lapſ⁹ ē i errorē maximū vt
dicat xp̄m n̄ eē deū In h° ſecut⁹ ph̄dū
hēticū neſtoriū ad quē fūdādū er
rorē duob⁹ ſe fulſit argumētis
Primū ē ꝙ ipſe ꝙ xp̄s nūq̄ de ſe h°
aſſeruit nec h° dixiſſe legit̄ ſe eē deū

Secdm ē ꝙ dicit xp̄m dixiſſe iudeis
adorate deū meū ⁊ deū vēm dominū
meū et dnm̄ vēm. Si vero xp̄s fu
iſſet deus talia v̄ba nō dixiſſet vt
ait pfidus machometꝰ. Que qdē
hēſis ſeu infidelitas dyaboli machi
natiōe cōcepta fuit. p̄rio p arriū
ſciata. deinde p machometū puec
ta. p antixp̄m ex toto ſcdm itētiōez
dyaboli cōplebit. q nō modo dicet
xp̄m nō deū aut filiū dei eſſe ꝫ nec
bonū hoinē. Nichil quippe tā ↄtra
riū ē humani generis īimico ſicut
fides diuinitatis i xp̄o. Nō aūt hec
infidelitas machometi maifeſte p
ceſſeit ex ipiꝰ demoīs v̄bis q̄ ma
chometꝰ ad lram̄ libro ſuo iſeruit
clariſſie mōſtrare poteſt. Ait eni au
gꝰ xviij. de ciuitate dei. porphiriū
phm̄ poſtq̄ a xp̄ianitate miſerabili
ter apoſtatauit i libris ſuis quos
cōtra xp̄ianos edidit ētuliſſe ꝙ ora
cula deorum ↄſuluerit. et de xp̄ō qs
eſſet interrogaueit. Reſpōſū vero
a demoībꝰ fuiſſe ꝙ xp̄us bonus
qdem vir fuerit ꝫ diſcipulos ſuos
ḡuit peccaſſe q ei diuinitatē aſſer
entes rē quā ipē de ſe non dixerat
ↄfixiſſet. Que ſnia pluibꝰ in locis
et eiſdē fere verb̄ in ſuo alchorano
repitur. Quāta aūt hec dyaboli ſb̄
tilitas extiterit vt de xp̄ō aliqd bo
ni dicēt de q ſi ex toto male dixiſſz
nullatenꝰ iā ſibi credi ſciebat. nō
curās qs criſtꝰ putaret dūmō diui
tas q maxie ſaluat hoies i illo nō
credēt. Hic aūt error et ſi ex cōfu

tatiōe erroris p̄redētis circa icar
natiōnē improbatus ſatis apparet
nichilominꝰ tn̄ p ampliori maī
feſtatiōe veritatis ⁊ pfidia ipiꝰ ma
chometi repellēda. impugnabimꝰ
illū oñdētes maīfeſte verā eē catho
licā fidē quā criſtiani profitēt aſſe
rētes criſtū pfctm̄ deum perfctūqz
hoinē eſſe. Cuiꝰ veritatis ydonea ⁊
luce clariora teſtimonia ſumemꝰ
Priō a pphis. 2° a deo patre. 3° ab
ipſo criſto: quarto ab ipſis apoſtolis
quīto ab excellētia miraculoꝝ ipiꝰ
ſexto a teſtimonio eciam demonū.
ſeptimo idē patet per machome
tū ex cōceſſis per eūdē. In p̄mis ꝙ
prophete ſci teſtētur veritatē fidei
predictā et deteſtēt errorē prefatū
patet. dicit eni eximiꝰ pphāꝫ da
uid pſal. 2° loquēs. Aſtiterūt reges
terre et pñcipes ⁊ cetera. Et īfra i
perſona criſti dicit. dn̄s dixit ad
me filius meus es tu ego hodie ge
nui te. que v̄ba ſuperius expoſita
ſūt i cōfutatiōē ſcdi erroris. Que
cū verificari nō poſſint niſi de filio
dei naturāli vt ibi probatū eſt. ma
nifeſta luce pꝫ xp̄m nō ſolū hoiēz
ꝫ eciā v̄erū deū eē. Secūo idē oñdit
pſalmo xliiij vbi propheta de xp̄ō
loquēs maifeſte oñdit illū ⁊ diui
nā ⁊ huānā habē natā. De diuīa
natuā dicit. Sedes tua deus in ſecu
lū ſeculi v̄ga directiōis v̄ga regni
tui. De huāna vero ſubdit. Vnxit
te deus oleo leticie pre cōſortibus
tuis xp̄m a ciſmate id ē ab vnctio
ne ſignificans per votum. qz i huana

natura fuit vnctus plenitudine grã
cie ab inſtanti creationis anime
pre omnibus intellectualibꝫ cre
aturis Propter quod dicitur Jo
hãnis tercio ꝙ datus ẽ ei ſpũs nõ
ad menſurã Tercio eadẽ veritas
patet et cõfutatur error prefatus
ex illo pſa· xlviij· vbi deſcribitur li
beratio facta per xpiſtũ ⁊ dicitur
Hoc dicit dñs redẽptor tuus id eſt
filius dei incarnatus q̃ redẽptor mũ
di eſt ⁊ vnus deus cũ patre ⁊ ſpũ
ſcõ Ego dñs deus tuus· ratiõe dei
tatis· docẽs te vtilia id eſt euãgeli
ca cõſilia· q̃ licet nõ ſint neceſſaria
ad ſalutẽ· tamẽ diſponũt ad pfecti
onem Ecce· manifeſtũ teſtimoniũ
diuinitatis in xpiſto Itẽ idẽ teſtatur
Jere· ꝓpheta de xpiſto loquens ait
Jere· xiij· Ecce dies veniũt et ſuſci
tabo dauid id eſt criſtũ qui factus
eſt ex ſemine dauid ſcdm carnem
et regnabit rex Propter hoc ma
thei vltimo Data eſt michi oĩs
poteſtas in celo et in terra· et ſapi
ens erit Sapiencia increata et cre
ata Et faciet iudiciũ Sequitur· et
hoc eſt nomen quod vocabũt eũ
Dñs iuſtus noſter Multa alia ex
ꝓphetis veritatis teſtimonia in
ducere facile nobis eſſet ad cõuin
cendum filios pditionis falſitatis
diſcipulos· machometũ ſuoſqꝫ ſe
quaces· ſed gracia breuitatis ſu
perſedemus Preterea ſecundo lo
co eadẽ veritas luce clarius ſplen
det teſtimonio patris celeſtis Vñ
matri habetur Et ecce celi apti ſũt
ei ſcilicet xpiſto Et vidit dei ſpi
ritũ deſcendentẽ ſicut colũbã venien
tẽ ſuper ſe Et ecce vox de celis Hic
eſt filius meus· ſcꝫ naturalis dilec
tus i q̃ m̃ cõplacui Idẽ habetur luc· iij·
Vbi ihũ baptizato ⁊ orãte apertũ
eſt celũ et deſcendit ſpũs ſanctus
corporali ſpecie ſuper ipm̃ ⁊ vox de
celo audita ẽ Hic ẽ filiꝰ meꝰ dilectꝰ
ſcꝫ naturalis i quo m̃ complacuit
ipſũ audite Tercio loco cõfutatur
error machometi multiplici teſti
monio ipſius xpi quibꝫ aptiſſime
teſtatꝰ eſt ſe eſſe verũ deũ· marci
xiiij habetur ꝙ cum ſũmus ſa
cerdos interrogaret ipm̃ dicẽs Tu
es xp̃s filius dei benedicti· Reſpon
dit iheſus· et dixit illi Ego ſum· ⁊
videbitis filiũ hominis ſedentem
a dextris virtutis dei Ecce mani
feſta profeſſio ꝙ criſtꝰ eſſet deus
Vnde in hac reſponſione ſũmus
ſacerdos ſcindẽs veſtimẽta ⁊ cetera
Item ait· io· vi Ego ſum panis vi
te qui de celo deſcendi Si quis ex
hoc pane manducauerit viuet in
eternũ Clariſſimũ eſt aũt ꝙ panis
vite de celo deſcẽdẽs q̃ poteſt pſer
uare a morte et preſtare vitã eter
nã et celeſtem· nõ poteſt eſſe niſi
verus deus Vnde manifeſtũ eſt in
hoc xp̃m aſſeruiſſe ſe deũ eſſe Itẽ
Jo· viij· ait Ego ſũ lux mũdi qui
me ſequitur nõ ambulat in tenebris
ſed habebit lumẽ vite· cũ aũt per
eſſentiã lucẽ et prebẽ ſequẽtibus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſe lumen vite non poſſit cōpetere
niſi deo vero claꝛiſſimū eſt ꝙ in
hoc verbo criſtus teſtatus ē ſe eē
verū deū Itē habet̄ ex omnibꝫ ilꝉ
locis euāgelij·vbi xp̄s ait Ego ſū
veritas et vita Itē ego ſū via veri
tas ⁊ vita Item vbi ait Ego ſum
oſtiū per me ſi quis introierit
ſaluabitur·cū iſta n̄ niſi deo cōue
nire poſſint·maifeſte teſtatur ſe
eſſe verū deū Itē idē patet io·viij·
vbi interrogatus a iudeis Tu q̄s
es·dixit eis ihesus Ego pn̄cipiū
qui et loquoꝛ vobis Simile dicit
i apo· Ego ſū alpha ⁊ o pn̄cipiū ⁊
finis ·vbi maifeſte teſtatur ſe eſſe
deū cū ſolꝰ deus verū oīm pn̄cipi
ū ab oībus eſſe credat̄ Itē io·iiij·
habet̄ ꝙ cū xp̄s iudeis volentibus
eū lapidaē peterēt propē qd̄ vellēt
cum lapidaē Reſpōderūt iudei de
bono ope nō lapidamꝰ te ſed de
blaſphemia q̄a tu cū homo ſis fa
cis teipm̄ deū Item io·xix allegā
tes iudei cauſam corā pilato quaē
debēt moꝛi xpūſtꝰ·dixerūt q̄a dei
filiū ſe fecit Item poſt reſurrectio
nem inq̄t aplis Accipite ſpm̄ ſcm̄
quoꝝ ēmiſeritis peccata remittūt̄
eis·ſed dare ſpm̄ ſcm̄ ⁊ habere po
teſtatem remittendi peccata ſolius
dei eſt·qd̄ patet Dicit̄ eni yſa·
xliij Ego ſum deus q̄ deleo iniq̄ta
tes et peccata Ex hys maifeſte pa
ret male ⁊ falſe idux iſſe macho
metum in ſui erroꝛis argumentū
ꝙ xpiſtus nūq̄ ſe aſſeruiſſꝫ deū

Quarto loco p̄dicta veritas pa
ret teſtimonio angeloꝝ Ait enī an
gelus ad virginē mariā qd̄ naſcē
tur ex ea vocabit̄ filius dei luc·i·
Item luc·ij·habetur ·ꝙ āgelus ap
parens paſtoribus in natiuitate
xpūſti dicit ad illos Annūcio vobꝫ
gaudiū magnū qd̄ erit omni po
pulo Natus eſt vobis ſaluatoꝛ
mūdi q̄ eſt xpūſtꝰ deus Quīto
loco p̄dicta veritas patꝫ teſtimo
nio aplꝛoꝝ i ſacro euāgelio ōtē
to Unde matei xvi·xpūſto inter
roganti diſcipulos Uos aūt quē
me eſſe dicitis Reſpōdēs petrus
tanq̄ pn̄cipalis int̄ oēs alios pro
ſe et pro alijs ait Tu es xp̄s filiꝰ
dei viui·naturalis ſcꝫ ·nō adopti
uꝰ ſicut alij et p oñs eiuſdē nat̄e
cū patre Unde ſic petrus cōfeſſus
eſt veritatē diue nature ⁊ humane
in eodem ſuppoſito quā cōfeſſionē
xpūſtꝰ cōmēdās ⁊ remunerās ait
Beatus es ſymō bariona q̄a ca
ro ⁊ ſāguis idē hō moꝛtalis n̄ ēue
lauit tibi iſtā ſcꝫ veritatē ſꝫ pat meꝰ
q̄ eſt i celis Et dico tibi q̄a tu es
petrus et ſup hanc petrā edificabo
eccleſiā meam et cetera Et tibi da
bo claues regni celoꝝ Item io·vi·
cū xpūſtꝰ diceret ad xij Nunq̄ et
vos vultis abire Symō petrus
pro ſe et alijs reſpōdit·d·ad quē
ibimus v̄ba vite eterne habes et
nos credimꝰ et cognouimꝰ quia
tu es xpūſtꝰ filius dei ſcꝫ naturalis
Item io·xx· poſt ēſurrectionē xpi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cũ criſtꝰ thome dubitãti diceret
Infer digitum tuũ huc ⁊ vide ma
nus meas ⁊ pedes meos ⁊ noli eẽ
incredulus ſed fidelis Reſpõdit tho
mas deus meus et dominꝰ meus
Ubi maifeſte confitetur diuinitatem
in criſto cõtra pfidiã arrianam ⁊
machometi Item beatus io. baptiſ
ta Io. i. Ego teſtimoniũ phibui qꝛ
eſt filius dei ſcilicet verus ⁊ natuã
lis Sexto loco veritatem diuinita
tis in xpõ teſtatur ipſa miraculo
rũ xpi emmẽtia que criſtꝰ opera
tus eſt Unde ipſe inquit Io. v. ip
ſa opa que ego facio teſtimoniũ
phibent de me quia pater me mi
ſit plane veriſſimũ ẽ quoniã mira
cula que criſtꝰ fecit ſufficiẽtiſſima
teſtimonia fuerũt ad maifeſtãdũ
diuinitatẽ ſm̃ tria vt tãgit ſcs tho
mas Primo quidẽ ſcdm ipſã ſpẽz
opũ que trãſcẽdũt omnẽ poteſta
tem create virtutis Et ideo nõ po
terãt fieri niſi virtute diuina. et ꝓpt̃
hoc cecus illuminatꝰ dicebat Io. ix
a ſeculo nõ eſt auditũ ꝙ quis ap
uit oculos ceci nati niſi eſſet hic a
deo non poſſet facere quitꝙ̃ Scdõ
ꝓpt̃ modũ miracula faciendi qui
a ſcilicet propria virtute miracu
la faciebat non autem orãdo ſicut
alij ~~dixit~~ Vñ dicit̃ luc vi. ꝙ virtꝰ de
illo exibat ⁊ ſanabat omnes ꝓp
ter quod oſtenditur ſicut cirillus
dicit ꝙ non accipiebat alienam
virtutem ſed cũ eſſet naturaliter
deus ꝓpriã virtutẽ ſup infirmos
oſtendebat Et ꝓpt̃ hoc inumerabi
lia miracula faciebat Terciꝰ ex ipſa
doctrina q̃ ſe deũ dicebat q̃ niſi vera
eſſꝫ ñ ꝯfirmaret miraculis diuina vir
tute factis. et ideo dicitur mar. i. q̃
nã doctriã hec noua qꝛ ĩ poteſtate
ſpiritibus ĩmũdis impat ⁊ obedi
ũt ei Mirũ eſt valde ꝙ machometꝰ
qui ꝓphetas et euãgeliũ tãtũ cõ
mẽdat tãta cecitate occupatꝰ fuit
et mentis obtudine pcuſſus ꝙ tã
apta tãqꝫ clariſſima teſtimoĩa di
uinitatis in xpõ non itellexit Cete
rũ ſi licꝫ eadẽ veritas pbat̃ vbi ⁊ ꝯ
feſſiõe ipſiꝰ dyaboli q̃ tm̃ vt ĩ pº pri
cipio capituli diximꝰ hanc infideli
tatẽ in mentibus hominũ diſſemi
nauit Unde mathei viij. habetur ꝙ
demones exẽñtes in corporibꝰ ho
minũ clamauerũt dicentes quid
nobis et tibi iheſu fili dei cur ve
niſti huc ante tempus torquere
nos Item luce iiijº Exibant demo
nia a multis clamantia et dicen
tia quia tu es filius dei ⁊ icrepãs
nõ ſinebat ea loqui qꝛ ſciebãt
deum eſſe criſtum Pretera pro
pleiori ꝯfutatiõe erroris machoẽ
ti ex vbis ſuis q̃ ĩ laudẽ xpi ĩ alchoãº
ſuo ĩducit ſumamꝰ arma cõtra eũ
Commendando enim xpriſtum in
ter alia verbum dei nominat illũ
Cum enim in hoc intenderit com
mẽdare xpm̃ nõ ẽ ĩtelligẽdũ criſtũ
ideo vbũ noĩnaſſe q̃ꝛ vba dei denũ
tiauerit. tũ q̃ꝛ hº ẽ ꝯmune alijs
ꝓphetis vñ dauid aitpͤs. xviij.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Pronūciaui oīa v̓ba oris tui· tū
q̄a nō ꝓpter hoc ꝙ aliq̄s pronūci
at verba dei verbū dei dicit̄ Vn̄
nullus vnq̄ ꝓphetarū v̓bū dei le
gitur appellatus niſi xpiſtꝰ Io·i·
Vbi dicitur In pricipio erat v̓bū
Et nunc i alchorano Ergo neceſ
ſe eſt vt cū xpiſtꝰ dicit̄ v̓bum dei
nō accipiatur vocale· volatile trāſi
toriū ·ſed ꝓprie reale et ſubſtācia
lit̄ et pſonale et ſic v̓bū dei ē et
nū ab intellectū patno ꝓcedens·
quod aūt procedit ex deo ſicut ſu
pra oſtendimus cū de generatiōe
filij dei locuti ſumꝰ eſſentialit̄ deꝰ
eſt Dic ergo patet ex cōceſſis per
ipſū machometū ꝙ xp̄s fuerit verꝰ
deus Ex q̄bus oībus teſtimonijs
clare cogitur pfidus machoētus ā
xpiſtū verū deū credē ·aut falſe
cōmendaſſe ꝓphiās et euāgeliū de
veritate Ad id vero ꝙ machoētus
i robur erroris ſui inducit ꝙ xp̄s
dixerit iudeis adorate deū meū ⁊
deū veſtrū ·et dn̄m meū ·et dn̄m
veſtrū Reſpōdemꝰ ꝙ hoc nō repi
tur in euāgelio xpiſtū dixiſſe iu
deis Nichilominꝰ tamē q̄a io·xx·
dixiſſe legitur ap̄lis Aſcēdo ad pa
trē meū et patrē veſtrū deū meū ⁊
deū veſtrū ·dicimus hoc eſſe intel
ligendū ab eo dictū ſcd̄m naturā
humanā· ſcd̄m quā ipſe dicit io·
xv· Pat̄ maior me eſt· nō autem
ſcd̄m diuinā naturā· ſcd̄m quam
ipſe dicit io·iiij· Ego ⁊ pat̄ vnū
ſumꝰ· ſecundꝰ q̄ filius ē eq̄lis prī

Vnde vt dicit auguſtinꝰ p̄mo de t
nitate vtriuq; merito ſcriptura di
cit equalem ſcz patri filiū ·et pa
trē maiorē filio illud eni propt̄ for
mā dei hoc aūt ꝓpter formā ſerui
ſine vlla dubitatiōe itelligit̄ ¶ Ca
pitulū xij^{m} in q̄ cōfutatur ſextus
error ipſius machometi

Ceterū pfidus machometus
addens errores erroribꝰ ne
gat xpiſtū fuiſſe mortuū ſed aliū
ſibi ſimilem Vnde in alchorano ca
pitulo xi· ſic inq̄t inuehēs contra
iudeos ·ꝙ marie blaſphemiā ⁊ i
moderatā cōtumeliā inferūt q̄ xp̄m
marie filiū dei nūtiū pemiſſe ſe ꝑ
hibent Sed nequaq̄ eū ſed ſibi ſi
milem ſuſpendētes interfecerūt Sꝫ
deus incōprehenſibilis ⁊ ſapiens
eū ad ſe trāſmigrare fecit O q̄ pni
tioſus error O q̄ dāpnatiſſimꝰ q̄
nobis tollit oīa antidota ſalutis·
hinc eni ꝙ machometꝰ negat x^{m}
mortuum negat ꝑ ↄn̄s oīa ſacra q̄
ex veritate paſſionis xpī efficaciam
habent Vnde nulla ſacramenta ve
raciter ponit in q̄ oībus heretic̄s
pniciōſior inuenit̄ Ceterū q̄a ſar
raceni negant xpī morte· crucē do
mini ·et locum ſepulture eius deri
dent Dicit machoētus in alchora
no ſuo xp̄m i fine mūdi moriturū
et reſurrecturū cū ceteris Profecto
error iſte pniciōſiſſimꝰ eſt cū nob̄
tollat beneficiū redēptiōis qd̄ per
paſſionē et mortem xpī miſericor
diter ſuſcepimꝰ Circa cuiꝰ erroris

improbationē obſeruatū ordinē i
alijs cōtinuabim⁹ In pimo verita
tē fidei quā ſacra xpianorū religio
credit et tenz ſtabiliem⁹ ſiue decla
rabimus • que eſt q̄ criſtus pro li
beratione ſeu rēdemptione humani
generis veraciter mortu⁹ ſit Sed ꝯdo
inducemus teſtimonia ad hoc • er
rorem machometi cōfutādo ex eis
ſcripturarū locis que machomet⁹
laudat et acceptat Circa pimū pre
ſupponi⁹ cum veritate q̄ cum dei o
pera ſint pfecta deutro • xxxij • In
omnib⁹ opibus ſuis preſertim i
hijs que ſunt circa gubernationē
generis humani relucent ſimul ſu
a miſericordia et iuſticia Unde ps
xxiiij° • Uniuerſe vie domini miſe
ricordia et veritas id ē iuſticia Un
de in rēdemptione humani generis
non debebat relucere dīna miſeri
cordia vtputa per ſolā voluntatē
parcendo peccatis ſeu remittendo
Sed eciā ēlucere debebat dīna iuſ
ticia ſcilicet ꝓ offenſa i deū cōmiſ
ſa quoniā ad iuſticiā ptinet nullū
malū impunitū rēlinquere Ex quo
patet q̄ ad pfectionē redemptio
nis humane ptinebat vt iuſticia
ita in eo reluceret vt peccatū homi
nis ſine ſatiſfactiōe debita ñ rēlax
aret Preterea cū ſatiſfactio per
xpm̄ fienda ñ debuit fieri ꝓ vno ho
mine tantū ſed pro tota humana
natura Neceſſario cōtinere debuit
conditiones duas • vnā ſcilicet vt
eſſet vniūſalis reſpectu omniū ſa
tiſfactionū Secūda vt eſſʒ exēpla
ris oīm̄ pticularium ſatiſfactionū •
Uniūſal aūt debebat eſſe ñ p pdica
tionē q̄ſi p multas ſatiſfactiones
pticulares multiplicata • ſʒ vt ha
bēs ūtutē reſpectu oīm̄ Un̄ ñ opor
tebat q̄ ipē oēs penas q̄ ex peccato
ſūnqʒ ꝯſeq̄ poſſūt aſſumeret i ſe ip
ſo ſʒ illā ad quā oēs ordināt̄ ⁊ q̄ ꝯ
tinet i ſe oēs penas ꝗuis nō actu
cui⁹ modi mors Finis eni oīm̄ ter
ribiliū eſt mors vt dicit p • 3° ethi
corū Unde iuſticia dictāt p paſſio
nē mortis debuit eſſe ſatiſfactio
fienda p xpm̄ in q̄tū vero debuit eē
exemplaris reſpectu nr̄aꝝ ſatiſfac
tionū debuit habere magnitudinē
excedētem omnes alias ſatiſſacti
ones quia exemplar debet eſſe
preſtantius exemplato et ideo ſe
cundum maximam penarum debu
it ſatiſfacere per paſſionem ſcili
cet ⁊ mortē et ita criſtus per paſ
ſionem ⁊ mortem ſuam ſatiſfecit
ſufficienter pro humano genere •
Ceterum conueniencia huius q̄
criſtus ſatiſfacturus pro humano
genere debuit pati mortem colli
gitur aperte ex eo q̄ humanum
gen⁹ morte adiudicatū fuit prop
ter peccatum • ſecundum illud ge
neſis ſecundo • Quacunqʒ die co
mederitis morte moriemini Eſt
aūt ꝯueniēs ſatiſfaciēdi mod⁹ cū
q̄s ſ͛bicit ſe pene quā ali⁹ meruit ⁊
iō ꝯueniens fuit vt xp̄s q̄ ſatiſfacē
veneāt ꝓ huāno genē mori voluit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Unde prima pe. 3. Xp̄s ſemel pro
peccatis noſtris mortuꝰ eſt Si ve
ro machometus vel alius pro eo
replicaret. ꝙ cum vita quā xpūſtꝰ
ꝑ paſſionem dedit pro redēptione
humani generis fuerit corporalis
ꝙ perſonis nō fuit ſufficiens ad cō
penſandum vitam ſpūalem quā
ꝑ peccatū homo amiſerat cū nichil
corporale ſic equalēs rei ſpūali Reſ
pondemꝰ rationē iſtam inualidā
eſſe. vtpote ex defectu cōſideratio
nis ꝓcedentem Dic aūt arguēs ñ
debuit cōſiderare vitam xpi ſecūdū
hūanitatis naturā ſolum. ſed ſcdm̄
perſonā carnē aſſumentē et in ea
patientē inꝑtū ſcȝ erat caro et vi
ta dei ex qua habebat dignitatem
infinitā Unde vita corpalis xpi ha
bebat infinitū valorē ex dignitate
cōiūcta inꝑtū non erat vita puri
hoīs ſed dei et hoīs. ⁊ ideo poterat
eſſe ſufficiens ē cōpēſatio vite ſpū
alis ad ſatiſfaciēdū ꝓ oibus pec
catis hūani generis. et ꝑcipue rati
one caritatis eximie ex q̄ offerēbatur
¶ Declarata iā ꝓ noſtra exiguita
te fidei xpiane relegioīs veritate cir
ca conueniētiā mortis xpi ꝓ rēdēp
tione hūani generis ſic eſtat obſer
uādo ordinē nr̄m īducē teſtimoīa
cōmendata ⁊ laudata ꝑ ipm̄ ma
chometū per que fidei noſtre veri
tas luce ſplendidior reluceat ⁊ ma
chometi error aptius falſus ⁊ ꝑ
nicioſꝰ eſſe mōſtretur Occurrit ī
p̄mis eximiꝰ ꝓphetarū dauid qui

ex ꝑſoā xpi loquēs ait p̄s lxviij.
que ñ rapui tunc exſoluebā Glo.
ambroſij .q.d. non peccaui et pe
nas dedi Rapuit eni adam ⁊ eua
preſumentes vt dyabolus de diui
tate rapere voluerūt diuitatē et ꝑ
diderūt felicitatē Cū aūt criſtꝰ ſol
uit. ſatiſfeciſſe ꝑfecte intelligit̄ ꝓ
peccatis nr̄is Secūdo loco occurrit
nobis ꝓpheta yſa. qui liij° ca° ſic
de criſto ad lrām loq̄tur Uere lang
uores noſtros ipſe tulit. ⁊ dolores
noſtros ipſe portauit. ipſe vulne
ratus ē propter iniq̄tates noſtras
attritus eſt propt̄ ſcelera nr̄a. diſ
ciplīā pacis nr̄e ſuper eū. ⁊ liuorē
eiꝰ ſanati ſumus Omnes eni nos
quaſi oues errauimꝰ vnuſquiq̄ȝ
in viam ſuam declinauit. ⁊ deus
poſuit ī eo iniq̄tatē id ē penā ꝓ ini
q̄tatibꝰ oibꝰ expiādis oim̄ nr̄m
Et quia xp̄s hanc penā ex maxia
caritate ſuſtinuit ſubditur Oblatꝰ
eſt quia ipſe voluit id ē ꝓpter obe
diēciam patris et pro liberatiōe hu
mani generis Et ñ aperuit os ſu
um ſcilicet verbis recalcitrādo ſed
magis coram falſe accuſantibus
⁊ iniuſte iudicātibꝰ tacēdo. ſicut pa
tet in euāgelio Tercio idē ꝓpheta
de turpitudine mortis eiꝰ loquens
ait vbi ſup̄ Et cū ſceleratis ē puta
tus ē . quia int̄ latrones fuit cru
cifixus vt ꝑ hoc particeps male
ficij eorū a vulgaribus reputarētur
Ipſe multorū peccata tulit et pro
trāſgreſſoribꝰ rogauit. vn̄ luc. 23.

ĩquit pater ignoſce illis quia neſciũt quid faciũt Quarto loco offert ſe nobis verdicus teſtis Jere. qui trenorũ i°. ita in perſona xpi loquitur O vos omnes qui trãſitis p viã attẽdite ⁊ videte ſi ẽ dolor ſicut dolor meus In quibus verbis acerbiſſima eius paſſio demõſtratur Veniamus iã ad teſtimonia ſancti euãgelij qđ ipſe machometus tam magnifice laudat ⁊ ſunt plurima teſtimoĩa luce clariora mathei xx° inquit xp̄s de ſe ipſo nõ de alio Ecce aſcendimus iheroſolimã et filius hominis tradetur pricipibus ſacerdotũ et ſcribis ⁊ condẽpnabũt eum morte et tradẽt eũ gentibus ad illudẽdũ ⁊ flagellandum et crucifigendũ et tercia die reſurget Idem habetur luce xviij° et luce xxiiij° habetur q duobus

exeuntib9 diſcipulis ~~exiſtẽtibus~~ i caſtellum emaus et dubitantibus de reſurrectione criſti criſtus apparens dixit ad illos O ſtulti et tardi ad credendum in omnib9 que locuti ſunt ꝓphete. nonne oportuit pati xp̄m ⁊ ita intrarẽ in gliã ſuã Oportebat ſiquidem xp̄m pati Tum ꝓpter patris ordinationem Tum eciam propter ipſius xpi exaltationem Tũ ꝓpter humanã redemptionẽ Tum ꝓpter ſcripturarũ adipletionem Propter quod ſeq̃tur et incipiens a moyſe et omnib9 prophetis interpretabatur illis i omnib9 ſcripturis que de illo erãt

Tercio occurrit illud Jo. xi° Expedit vt vnus homo moriatur ꝓ populo vt nõ tota gens pereat qđ q̃dẽ cayphas ꝓphetice dixit vt euangeliſta teſtatur Item Jo. iij° inquit Sicut moyſes exaltauit ſerpẽtẽ in deſerto ita exaltari oportet filiũ hominis vt omnis qui credit in eum nõ pereat ſed habeat vitã eternam q de exaltatione crucis intelligendũ eſt Item Jo. xix° dicit Cũ ergo accepiſſet iheſus acetũ dixit Conſũmatũ eſt et inclinato capite tradidit ſpiritũ Quid plura Totũ euãgeliũ plenũ eſt Unde mirãdũ eſt certe q vbi ſũt tã ſplendidiſſime lucerne teſtãtes mortẽ xpi caligauit perfidus machomet9 negãs criſtum mortuum eſſe Et tam ipſe eius error qui magis ſtulticia dicend9 eſt apertiſſime eliditur ex verbis ſuis in alchorano. Ait enĩ capitulo xxviij° . ex perſona criſti dum inter homines conuerſaretur iniunxit michi ſcilicet deus nec me virum deficilem ſed malorum expertem creauit et ſuper me eſt diuina ſalus in die mee natiuitatis et mortis a qua iterum viuus accedam hec ille Et hec de preſentis erroris confutatione ſufficiãt

¶ Capitulum xiij. in quo confutatur error ſeptimus perfidi machometi

CEterũ perfidus et beſtialis machometus ſicut negat i x° diuinitatẽ ita iudiciariã poteſtatẽ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Negat eni ipſū iudicaturū in fine
ſeculi ait eni ix capitulo alchorani
Solū deū iudicaturū et nō criſtū
ſed ad ſonū bucīne angeli mortis
iheſū criſtū vna ſimul cū angelis
et demonibus ꝛ alijs oībus viuē
tibus creaturis ſolo deo creatorē ſu
pſtite morituꝝ · reſurrecturūqꝫ Cir
ca impugnationē hꝰmodi erroris
pſīdi machometi q̄tū ad illā ptē
pmam · in qua dicit criſtū n̄ iudi
caturū q̄a alioꝝ ex ſupioribꝰ fal
ſitas maiſeſta luce patet Tenebi
mus ordinē obſuatū in alijs In p̄
mis ſolidabimꝰ veritatē fidei xp̄iane
In ſecūdo inducemꝰ tā pro cōfirma
tione illius q̄ꝫ ad cōfutandū pfa
tum illius machoēti errorē Teſ
timonia ex illis fōtibus ſacratum
ſcripturarū quas ipſe machometꝰ
laudat · Circa pmū eſt firmiter
credēdū q̄ iudiciaria poteſtas cōue
nit xp̄ō tam ſcōm dinā naturā q̄ꝫ
ſcōm humanā Secūdū dinā pa
tet · qm̄ ſicut pater fecit oīa verbo
cum ſit ars dei oīpotentis io · pmo
Omnia per ipſū ſcꝫ verbum facta
ſūt Et in pſ · Verbo dnī celi firma
ti ſūt Ita oīa iudicat verbo ſuo Ra
tio eni iudicij ē lex ſapiētie vel ve
ritatis ſcōm quā iudicat Cū aūt
filius dei ſit ſapiēcia genita et veri
tas a patre pcedens et ipſū pfecte
repreſētans iudiciaria poteſtas ſi
bi attribuenda eſt Et hoc eſt qđ
dicit io · v° Omne iudiciū filio de
dit · q̄ pro tāto dicitur q̄a iudiciū
eſt per ſapiētiā dinam Sapiētia
aūt cōicatur filio et per 9ñs poteſ
tas iudiciaria Cōuenit etiā criſto
iudiciaria poteſtas ſcōm humanā
naturā ꝓpter capitis dignitatem
ſcōm illud io · vi · Poteſtatē dedit
ei iudiciū facere q̄a filius hoīs eſt
Vnde omnes res humane ſubdūt
eius iudicio · qđ ex tribus accipē
poſſumꝰ Primo ſi cōſideāmꝰ ha
bitudinē aīe xp̄i ad verbū dei Si
eni ſpūalis iudicat oīa vt dicit ap
poſtolꝰ ad coꝝ ꝛ inq̄tū mēs eiꝰ v̄°
inheret · multomagis aīa criſti q̄
eſt plena veritate verbi dei ſup oīa
iudiciū habet Secūdo apparet idē
ex merito mortis · eius quia vt di
cit ꝑ rō · xiiij · In hoc criſtꝰ mortuꝰ
eſt et reſurrexit vt viuorū ꝛ mortu
orū dominet Et ideo ſup omnes
habet iudiciū · ꝓpter quod apl's
ibi ſubdit q̄ oēs ſtabimꝰ ante tri
bunal xp̄i Et danielis vij · dicitur
q̄ dedit ei poteſtatē et honorem ꝛ
regnū et oēs populi tribus et lig
ue ſuient ei Tercio apparet idem
ex compatiōe rerū humanaꝝ ad
finē humane ſalutis Cuicūqꝫ eni
cōmittitur pncipale cōmittatur ꝛ
acceſſoriū Omnes res humane or
dinātur ad finem beatitudinis que
eſt ſalus eterna ad quā hoīes ad
mittūt vel eciam ēpellūtur iudicio
criſti vt patet mathei xxv · Vñ mai
feſtum ē q̄ ad iudiciariam poteſta
tem criſti ptinent omnes res huā
ne Ceterum optimo iure poteſtas

iudiciaria xpō attribuitur qm̄ ſe
cundū dei iuſticiā cōuenit vt iudex
eſſet qui pro dei iuſticia pugnauit
et vicit et iniuſte iudicatus eſt Vn
de ipſe dicit apoc. 3° Ego vici et ſe
di in trono patris mei In trono
autē intelligitur iudiciaria poteſtas
ſcd̄m illud ps ix. Sedet ſuper tro
nū qui iudicat iuſticiā Et ita iudi
ciaria poteſtas conuenit criſto et
propter diuinam perſonā et propter
capitis dignitatē et ppter pleitudinē
gracie habitualis tamen ex meri
to mortis eius illam optinuit ¶
Declarata aūt ſic fidei veritate per
quam prophetas inducēdo teſtimo
nia cōfutātia errorem machome
ti In primis occurrit propheta regi
us dauid qui in ps. lxxij. ad patrē
loquens ait de xpō Deus iudiciū
tuū regi da glo. Deus pater da iu
diciū tuū regi id ē xpō q̄ſi diceret
fac qd̄ prouideo futurū pater enim
non iudicat quēq̄ ſed omne iudi
ciū dedit filio. nō quiam tota trini
tas ſimul non iudicet ſed quia ſo
lius filij perſona ſcd̄m humanita
tem ab hominib9 in iudicio vide
bitur Secūdo offert ſe propheta Iere.
Iere. xxiij. ex pſona dei patris lo
quens ait Ecce dies veniūt ſuſcita
bo dauid id ē xpm̄ de dauid ſcd̄m
carnē deſcēdētē et regnabit rex et
ſapiens erit et faciet iudiciū et iuſ
ticiā in terra Tercio ē illud iob q
ca° ſui libri xxxvi de xpō loquēs di
cit cā tua q̄ſi impij iudicata ē ſcili

cz a pilato iudiciū cāmq3 recipies
vt iudices qm̄ vt dicit aug9 in li
bro de verbis dni Sedebit iudex q̄
ſtetit ſub iudice. dāpnabit veros
reos q̄ falſe factus eſt reus Quar
to occurrit ſanctus daniel q̄ de xpō
loquens ait capitulo 7° Ecce in nu
bibus celi quaſi filius hominis et
vſq3 ad antiquum dierum peruenit.
et ſequitur. et dedit ei poteſtatem
et honorem et regnum et omnes
populi tribus et lingue ſeruient
ei. Quinto occurrit teſtimonium
de euangelio vnde in euangelio
mathei capitulo xix. apertiſſime
criſtus confutat predictum errorē
machometi dicendo Amen dico vo
bis q vos qui ſecuti eſtis me in
regneracione cū ſederit fili9 hoīs i
ſede maieſtatis ſue ſedebitis et vos
iudicātes xij. trib9 iſrl Et math.
xxv. habet Cū venerit fili9 hoīs li
cet enī idem ſit fili9 dei et filius ho
minis facit tn̄ mēcōez de filio hoī
nis quia ī forma humā veniet ad
iudiciū. in maieſtate ſua. quia tūc
apparebit in forma glorioſa q̄ ta
mē in primo aduētu apparuit in for
ma paſſibili et infirma. et oēs an
geli eius cum eo tum propter ho
norem iudicis. tum propter execu
tionem iudicij quia miſterio ſanc
torū angelorum deducentur electi
ad celum et per malos angelos
reprobi trahentur ad infernum.
Sedebit ſup ſedē maieſtatis ſue p hoc
deſignatur poteſtas iudiciaria que

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

data eſt homini· et congregabūť āte eū omnes gētes· q̄a tūc null⁹ poterit latē ⁊ ſepabit ⁊ cetera Et ita vt dicitur act iiij° Cōſtitut⁹ ē a deo patre iudex viuorū ⁊ mortuorum Ex q̄bus maīfeſte relinq̄tur improbatus ſufficienter error p̄ſatus machometi ¶ Capl̄m xiiij· i q̄ cōfutať error octau⁹ machoēti

R Urſus pfidus machomet⁹ ⁊ ſequaces ſui ſarraceni· videtes aduerſus ſe tot tāq3 clariſſima ex ipis ſacris ſcripturis quas ipſi cōmendāt teſtimoīa· i ſuorū errorū colorem finxerūt q̄ iudei corruperant legem moyſi et ſcripta pphetarū· et xpiani euangeliū et q̄ nō remanſerat de veritate legis et euangelij niſi quātum eſt i alchorano Hec aūt fictio licz manifeſtam cōtineat falſitatē ⁊ errorē· maxime cū hoc n̄ probet· licet ſcd̄m omnia iura allegās ſcripta aliqua eſſe corrupta hoc pbare teneatur Nichilominꝰ nos pro āpliori denudatiōe pfidie machoēti ⁊ ſarracenorū hāc falſitatē ⁊ errorē confutabimꝰ tā autoritatibꝰ ſcripture ſancte q̄ euidētibus ratioibꝰ· paucis tamē: q̄m fictio ita manifeſte falſa ē vt n̄ ſit opꝰ ad hoc oſtendēdum multa inferre teſtimoīa In p̄mis occurrit nob illud qd̄ habet p̄s· xlii° vbi pp̄ha de durabilitate et firmitate eccleſie vſq3 ad finē ſeculi loquens ait In ciuitate dei noſtri · deus fūdauit eam in eternū Cum autem vt ait oſee ppheta Juſtus ex fide viuat tā diu dicitur eccl̄a durare aut populus dei q̄diu in ea fides pſeuerat Vn̄ ieronimꝰ Ubi fides ibi eccl̄a Ergo q̄diu eccl̄a durat tā diu fides icorrupta manebit Cum ergo pollicitatiōe diuina eccleſia i eternū pmāſura ē ergo eadē pollicitatiōe fides incorrupta pmanebit Scd̄o propheta baruch loquēs de lege dei ca° vi· ait Lex que eſt in eternū· ergo nō eſt corrupta Tercio eſt pp̄ha dauid p̄s c xviij· In eternū pmanet verbum tuū et in ſeculū ſeculi veritas tua· et ita idem quod priꝰ Quarto eſt ad idem q̄ illuſtris ppheta yſa· ca° ix· de xpō loquens ait Super ſoliū dauid ⁊ ſup regnū eius ſedebit vt cōfirmet et corroboret illud in iudicio ⁊ iuſticia vſq3 in ſempiternū Unde angelꝰ gabriel cōſonans pp̄he ait luc· i° Dabit illi dominꝰ deus ſedē dauid patris eius et regnabit in domo iacob ieternū Cum autem xp̄s n̄ regnet in domo iacob id ē credētiū niſi per fidem et caritatem ſi fides eſſet corrupta et viciata iam regnū ſuū nō pmaneret· et tamē ipſe xpiſtꝰ ait mathei vltiō Ego āt vobiſcū ſū vſq3 ad conſūmationē ſeculi Quito occurrit pp̄ha oſeas in pſona dn̄i loquētis eccl̄e ſācte ſue capitulo ii· Spōſabo te m̄ i ſēpiternū in fide Si ergo matrimoniū xpi et eccl̄e ſempiternū debet

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſſe deus nunq̄ꝑ permitteret fidem
ſuam viciari et corrumpi vniuer
ſaliter quoniam corrupta fide diſ
ſolueretur matrimonium Sexto
error prefatus improbatur ex euā
gelio. Primo ex illo mathei.
xvi. criſtus petro confitenti eum
filium dei eſſe ait Super hanc
petrā id eſt fidem quā profeſſus es
edificabo eccleſiā meā .et ſeqtur et
porte inferi nō preualebūt adūſus
eam Sedo ex illo luc. xxiij. vbi
xp̄s pollicetur petro Ego aūt roga
ui pro te vt nō deficiat fides tua .
fides ergo petri ꝑmāſura erat vſqȝ
ad finē Septi° ad idem eſt illud
apoc. xiiij. Vidi altū angelum vo
lantē ꝑ mediū celi habentem euā
geliū eternū .Cum autē tante au
toritatis teſtimonia nō poſſent i
veritate ſtare ſi lex et euāgeliū eſ
ſent iam corrupta manifeſta luce
apparet falſitas ⁊ malicia macho
meti et ſarracenorū dicētiū legē
et euāgeliū eſſe corrupta. Prop
terea ratione ꝑfatus error cōfutatᷣ
Primo ſic Talis ſcripturarū cor
ruptio ꝑdictarū nō potuit eſſe ge
neralis et maifeſta quia ſic alie
nationes habuiſſent noticiā huiꝰ
modi corruptiōis et ſic illa corrup
tio fuiſſꝫ notoria .ſed hoc maifeſ
te et notorie eſt falſū .nec eciam
potuiſſet eſſe particularis ⁊ occul
ta quia alij codices integri ⁊ incor
rupti remanſiſſent quod eſt falſū
nam i omni lingua ⁊ in omni ꝓ

uintia ſiue regione inuenitur lex ⁊
euangeliū vniformit̄ ſcripta. Se 2
cundo ſic Textꝰ legis veteris apud
hebreos ē i lingua propria et litte
ra que fuit in ſynai data patribꝰ
per moyſem et poſtq̄ꝫ fuerūt ex
pulſi a terra promiſſionis et per
orbem diſperſi eandem legem te
nent vbiqꝫ terrarum ſine aliqua
variatione ergo talis corruptio
non poteſt veteri teſtimonio appli
cari Et multo minus nouo ꝙ ſic
patet Nam quatuor euāgelia nō
ſunt ſcripta nec eodem tempore
nec eodē loco nec eodē ydeomate
nec ab eodē ſcriptore ſed matheꝰ
i iudea .i hebreo Jo. in greco i gre
cia. Luc. i achaia etiā i greco. Mar
cus in italia in latino et eorum
trāſlatio eſt factā per beatum Je
ronimum et alios ante tempora
machometi ⁊ remanſerunt exem
plaria in omnibus linguis ergo
non poterunt per aliquos falſa
rios viciari quoniam manifeſte
ſcirētur . ſed hoc non fuit in opi
niōe apud alios Quod ergo ma
chometus dicit fictio eſt et dilira
mentum maliciosum .Tercio mai 3
īfeſte hoc oſtēditᷣ falſiſſi^{m} qm̄ adhuc
libri aliq̄ ꝓphāꝝ ⁊ euāgelioꝝ origi
nales ē ꝑ̄mū apud xpianos q fue
rūt ſcpti anq̄ꝫ natꝰ eſſꝫ machoīt
et omnes concordant cum alijs
poſterioribꝰ et cetera .Quarto ſic 4
Quomodo criſtiani poterunt
cū iudeis i tali corruptiōe conueni

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a quibus tam antiq̄ odio diuidū
tur. Quō eciam cōueniūt xp̄iani
et iudei in corruptiōe eius in quo
maxie diſcordant. ſcȝ in xp̄ō quē
iudei dicunt nō eſſe deū · nec bonū
hominē · xp̄iani vero n̄ ſolū dicūt
illum eſſe ſantiſſimū oīm hoīnū
ſed eciam verū deū Quito arguiẽ
ex dictis ipſius machometi · ipſe
p̄mo mandat obſeruare legem et
euāgeliū · quero ab eo an illa q̄ a
put nos ſūt · ⁊ hoc nō · q̄a illa di
cit eſſe corruptanec etiā alia ab iſ
tis cū nulla alia īueniātur in toto
orbe vt eſt maifeſtum ergo ⁊ cetā
Sexto ſic · ipſe in alchorano dicit
in capitulo de iona Si fueritis in
dubio de hoc qđ reuelamus vobis
petatis ab illis qui legerūt librū
antequā nos Illi aūt qui legerūt
librū p̄uſq̄ ſarraceni ſūt iudei et
xp̄iani · qui receperūt penthaticū
et euāgeliū ſicut exponit machoē
tus · ergo machometus p̄cipit ſar
racenis ꝙ petant a xp̄ianis et iu
deis de dubijs · ſed q̄mō mitteret
oēs machoētus · ad mēdatia teſti
monia ſi eſſet verus ꝓpheta vt ip
ſi ſarraceni dicunt Non ergo vici
ati erāt libri iudeorū et xp̄ianorū
tempoē machometi Nec poſſunt
dicere ꝙ poſtea fuerūt viciati Nā
dr̄ i alchorano ī capitulo elchagar
ꝙ impletatur lapis Nos inq̄ in
p̄ſona dei deſcendere fecimus recor
dationē dei et nos eādem cuſtodi
mus lex aūt moyſi et euangeliū

ſanctū apud ſarracenos dn̄i recor
datio dicitur · ergo deus ſemper a
pud ſuos fideles teſtiōniū ſue ſcrip
ture cōſeruauit ante machometū ⁊
cōſeruabit poſtea Septiō error p̄ſa
tꝰ ſic īpbatur Si ſarraceni ōnino
volūt dicere ꝙ lex moyſi ⁊ euāge
liū ſūt corrupta aut viciata · oſten
dant nobis legem moyſi et euā
geliū incorrupta et recipiamꝰ ea
maxie ſi oſtenderūt vniformiter i
oībꝰ linguis ſicut nos oſtēdimꝰ ·
ſed hoc illis eſt impoſſibile · ergo
falſum eſt ꝙ machoētꝰ dicat ꝙ lex
moyſi et euā[m] corrupta aut vici
ata fuerit · ſȝ fictio fuit maliciosa
⁊ p̄niſioſa ad tenendū gentē illā
excecatā ī erroribꝰ ſuis Capl'm
xv[m] in quo confutatur nonus er
ror perfidi machometi

Perfidus machometꝰ in tā
tum beſtialis ſtetit vt non ſolū
in veritatibus pure fidei oberraret
verū eciam in hys q̄ aput omnē
bonū p̄h̄m clariſſima ſūt quaſi ſi
cut p̄ma principia Aſſerit enī deū
eſſe corpeū et habētem mēbra cor
porea In hoc ſecutus eſt hereticos
dictos antroformitas qui ſimpli
citate ruſticana deum habere huā
na membra arbitrati ſunt Unde
ait in viſione de qua ſupra in ca
pitulo iiij° Quod tetigit eū deus
manu ſua inter humeros adeo vt
frigiditas manus eius · perueniēt
vſq̄ȝ ad medullā dorſi eius Tac
tus aūt nō poteſt niſi corpū eſſe

vt teſta² tota phiā Qui error mai
feſte conuīcitur autoritatibus ſa
cre ſcripture et rationib⁹ In pmis 1
occurrit illud ſapiē ·i· Spiritus do
mini repleuit orbem terrarū Hoc
aūt impoſibile ē cōuenire rei cor
porali vt patet ergo impoſſibile ē
deū eſſe corporeum Itē per ꝓphetā 2
domin⁹ deus loquēs ait yſa· xxiij
Celum ⁊ terrā ego impleo Hoc au
tē impoſſibile eſt rei corporee cōue
nire ergo Tercio ex pſſi⁹ cōfuta 3
tur per euāgeliū Jo·iiij· dicitur ·
Spiritus ē deus et per cōſequēs
nō eſt corporeus: quoniā vt dicit
luc· vltimo Spūs carnē ⁊ oſſa ñ
habet · Rationibus īſup cōfundi
tur error pſat⁹ Et iuxta ea q̄ non
ſolum xpianus ſed oīs bon⁹ phūs
ſicut apparet in metha· ariſtol' at
tribuit deo induxerūt ſex ratioēs
Primū attributū dei eſt ꝙ eſt
pmū ens Ex hoc ſic pmo arguit
Omne cōpoſitum cuiuſmoi eſt oē
corporeū eſt poſterius ſuis cōponen
tibus· ſed deus eſt pmū ens· ergo
impoſſibile eſt ꝙ ſit compoſitus
ex aliq̄bus componentibus · Se
2 cūdum attributū eſt ꝙ eſt ens ſi
pliciſſimū per abnegationē oīs ꝯ
pōnis et componibilitatis vt tota
phiā clamat Ex hoc ſic arguitur
Omnis res corporea hab; partes
componētes ſed nullū tale ē oio
ſimplex ·impoſſibile eſt igitur ꝙ
deus aliq̄modo ſit corpore⁹· Ter
3 ciū attributū ē ſit ꝙ purus actus
Ex q̄ ſic arguit̄ De⁹ eſt pur⁹ act⁹
ergo impoſſibile eſt ꝙ ſit cōpoſi
tus e⁹modi eſt oīs res corporea cō
ſequētia patz ·quia cum in omni
cōpoſito neceſſe ſit eē actū ⁊ potē
tiā ·non eni plura poſſūt ſimpli
citer fieri vnū niſi aliquid ſit ī ac
tu ⁊ aliud ī potētia ·que eni actu
ſūt nō viuūt niſi q̄ſi colligata ſiue
cōgregata q̄ nō ſūt vnū ſimplicit̄
4 Quartum attributū eſt ꝙ de⁹ eſt
ens nobiliſſimū ī fine nobilitatis
Ex illo arguitur ſic Nulla res cor
porea poteſt eſſe nobiliſſimū ens
omniū entiū· patet quia ſpirit⁹
nobilioris et altioris nature eſt
cum ergo de⁹ ſit ens nobiliſſimū
manifeſte apparet ꝙ impoſſibile
eſt ꝙ ſit corpore⁹ aut res corpo
5 rea Quintum attributū eſt ꝙ eſt
eternus Ex hoc arguitur ſic· ſi de⁹
eſſ; corporeus neceſſario eſſ; cōpo
ſitus ſed omne cōpoſitum ab alio
componitur· quod autem ab alio
componeretur non eſſet deus ſed
ille potius qui eum componeret
Item ſi ab alio compoſitus eſſ; iā
eternus non eſſet cum in ſui com
poſitione incepēt eſſe ·ergo mani
feſte patet ꝙ error ille ſit ſtult⁹·
6 Sex^m attributū eſt ꝙ ſit neceſſe eē
Ex q̄ arguitur ſic Omne cōpoſitū
ex potētia diſſolubile ē q̄tū ē de ra
tione compoſitionis licet in ali
quo ſit ad diſſolutionem repug
nans ·quod autem eſt diſſolubi
le in potentia eſt ad non eſſe·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qđ deo nō poteſt competē cum ſit
neceſſe eſſe ergo ipoſſibile eſt ꝙ i
deo ſit compō et per oñs ꝙ ſit cor
poreus Non debet ad huiꝰ erroris
aſſionem mouere machoētū nec
queq̄ aliū ꝙ ſancta ſcriptura attri
buit deo ternam dimēſionē · dicit
enī iob xi° Celcior celo eſt ⁊ facies
pfundior inferno et vnde cognoſ
ces · lōgior eſt terra menſura eius
et latior mari Item lineamenta
membrorū q̄ tanq̄ de homine fra
gili et cōpoſito deſcribūtur ſcilicet
vt de oculis facie capite maibꝰ bra
chijs et ceterā · vt iob xli Si brachi
um habes vt deus · et in pſ Oculi
domini ſuper iuſtos et dextra ſua
facit virtutem ⁊ ſimilia · que cum
ſecūdum litterā ñ abſqꝫ nefando
ſacrilegio poſſūt intelligi ſup eo q̄
eſt inuiſibilis ineffabilis icōphē
ſibilis inextimabilis ſimplex et i
cōpoſitus ē Oportet vt huiꝰmodi
ſignificatiōe mēbrorū diuinas effici
entias et imenſas operationes ſē
tiamus que nobis niſi p hec vſi
tata vocabula ñ q̄unt inſinuari Ideo
neceſſitate quadā ſacra ſcriptura tra
didit nobis ſpūalia ⁊ diuina ſub ſi
militudinibꝰ corpaliū Unde oſee
xij° dicit dominꝰ Ego viſionē mul
tiplicaui eis ⁊ in manibus pphetarū
aſſimulatus ſū eis Et hoc cōueni
enter factum eſt · deus enī oibus
prouidet ſcd'm qđ eorū cōpetit na
ture Eſt aūt naturale homini vt
per ſenſibilia ad intelligibilia pue
niat eo ꝙ ois noſtra cognitio a ſē
ſu initiū habet Unde cōuenienter in
ſacra ſcriptura traduntur nob ſpūa
lia ſub methaforis corpaliū · et hꝰ
dicit dyoꝰ · i° capl'o celeſtis ~~iōnie~~ ierarchie
Impoſſibile eſt nobis aliter lucē
diuinū radiū niſi veritate ſacrorū ve
laminū circūuolutū Certū hoc cō
gruētiſſime egit diuina prouidētia
vt ſacra ſcriptura que oibus cōmu
niter pponit · ſub ſimilitudinibꝰ
corporaliū pponatur vt ſaltem ſic
eam capiant qui ad intelligibilia
ſcd'm ſe capienda ñ ſūt ydonei Un
cū ternam dimēſionē deo attribuit
ſub ſimilitudine q̄titatis corporee
q̄titatē virtualem deſignat vtpo
te p pfūditatē virtutē ad cognoſ
cēdū occulta · per altitudinē · affec
tū dilectionis ad oia · vel vt dicit
dyoniꝰ ix° ca° celeſtis ~~iōnie~~ p pro ierarchie
fūditatē intelligitur incōprehenſi
bilitas eſſentie ipſius per lōgitu
dinē pceſſus virtutis oia penetrā
tis · p latitudinem vero ſuper ex
tēſio eius ad omnia in q̄tum videli
cet ſub eius ptectiōe oia cōtinent
Sic etiā partes corporee attribuū
tur deo in ſcripturis ratione ſuorū
actuū et operationū vtputa ſigni
ficatiōe oris collocutione eius q̄ i
archanos aie ſenſꝰ ſolēt clemēt i
fundi vel ꝙ in patribus nr̄is atqꝫ
pphetis ipē locutus ſit agnoſcimꝰ
In oculis imenſitatē pſpicatie q̄
vniūſa pluſtrat ⁊ pſpicit in aīmi
nūcupatiōe puidētia ⁊ operationē

qua ipſe ſit oīm creator ꝛ cōditor
ſ;tiam⁹·brachiū quoqȝ virtutis
et gubernatioīs eius inſignia·q̄
cūcta ſuſtentat moderatur et regit
et ita ſimiliter de alijs partibus

¶ Capitulū xviij· in quo cōfuta
tur error x⁹· machometi

Conſequēt ſtult⁹ ꝛ malicioſ⁹
machomet⁹ addens errorē
dicit deū eſſe cauſam oīm peccatoꝝ
Unde ait ꝙ ſi deus vellet oēs gē
tes vnā gētē efficerēt ſed huc aber
rare illum recta via progredi pro
velle ſuo perficit qui errores dila
tabit vſqȝ ad finē mūdi Unde ex
clamans ait O deus quibus vis
rectam quibus vis malam viam
prebes Sane error iſte nimis pi
culoſus et pernicioſus eſt et dine
bonitatis inimicoſ⁹ valde ꝓbebt
eni peccatoribus occaſionem in pec
catis pſeuerādi ac culpas ſuas et
peccata in deū retorquēdi·ſed hic
error facile improbatur Pro quo
notandū ꝙ homo eſt dupliciter cā
peccati alterius·vno modo directē
inclinādo voluntatem eius ad peccā
dum·alio modo indirecte ſcilicet
dum non retrahit aliquos a pecca
to Unde eze·xxxiij·dicit dominus
ſpeculatori Si non anunciaueris
impio et cetera. morte morieris
ſanguinem eius de manu tua
requiram·quod autem nullo iſ
torum modorū de⁹ poſſet eſſe cauſa
peccati cui⁹cūqȝ maifeſte oſtendi
tur Et p̄mo quidam ſcilicet directē
ſic Omne peccatum mortale eſt a
uerſio ab vltimo fine·ſed impoſſi
bile eſt ꝙ deus faciat voluntatem
alicuius de vltimo fine auerti
cum ipſemet ſit vltimus finis
p̄mo ipſe deus omnia inclinat et
conuertit in ſemetipſum ſicut in
vltimū finē·ſicut dyo⁹·dicit .i. ca
pitulo de·d·nā· ergo impoſſibile
eſt ꝙ deus ſit cauſa cuicūqȝ deſcen
dendi ab ordine qui eſt i ipſum in
quo conſiſtit ratio peccati· Secū
do error prefatus depellitur ex
illo ſapientie xi· Diligis omnia
que ſunt et nichil odiſti eorum
que feciſti·odit autem deus pecca
ta et errores hoīm ſcōm illud ſa
pientie x·iiij·pariter odio ſunt de
o impius et impietas eius et ecc·
xv· Omne excrementum erroris
odit deus Item ꝛ i p̄s·v· Odiſti
omnes qui operantur iniq̄tatem
ergo nō poteſt dici de⁹ p̄mo modo
ſcilicet directe eſſe cauſa peccati
Tercio patet eadem veritas et cō
culcatur prefatus error ex illo Jo·
p̄mo ſine ipſo factum eſt nichil id
eſt peccatum Quarto ratione ſic
eadem veritas oſtenditur Deus
nō eſt actor illius cuius eſt vltor
vt manifeſtum eſt ſed deus eſt vl
tor peccatoꝝ ꝛ erroꝝ hoīm deut·xx·
Mea eſt vltio et ego retribuā et
i p̄s Inīciā oēs peccatores terre et
yſa· xlvi· Dies autem ille domini
dei exercituum dies vltiōis vt ſu
mat vindictā de inimicis ſuis ꝗ de⁹ n̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt dicendus cauſa peccati Quito
peccatum et error dicunt priuatio
nem et defectū deordinatū carentē
debito fine . ſed facere talē defectū
repugnat potētie et ſapiētie et bo
nitati diue Eſt enī in peccato ꝑua
tio vtilitatis ordinis et entitatis
ergo cū nichil ſit attribuēdū deo
niſi ꝙ deceat ſuam potentiā et bo
tatem . maifeſtum eſt ꝙ attribuē
deo ꝙ ſit cauſa peccatorū nō ſolū ē
falſitatis ſed blaſphemie et impi
etatis Preterea ꝙ etiā deus non
poſſit dici cauſa peccati ſcḋo modo
ſcʒ indirectē . patet licet ita ɔtigat
ꝙ deus aliq̇bus nō ꝑbeat auxiliū
ad vitandū peccata qḋ ſi preberet
non peccarēt hoc tamē facit ſcḋm
ordinem ſue ſapiētie ⁊ iuſticie cū
ipſe ſit ipſa diuina ſapiētia ⁊ iuſ
ticia . vnde nō imputatur ei ꝙ ali
quis peccat ſicut cā peccati ſicut for
nicator nō dicitur cauſa merſiōis
nauis ex eo ꝙ non gubernat na
uem niſi qñ ſubſtrahit gubernati
onem potēs et debens gubernare .
deus aūt ex iuſto iudicio facit ꝙ
aliquibus auxiliū nō preſtat vt ñ
cadant quia ipſi impedimētū preſ
tant gracie inq̇ꝫtum auertuntur a
lumine vt dicit ſanctus dyoꝰ . pa
tet ergo ꝙ deo nullo mō eſt attri
buenda cauſalitas peccatorū vel er
rorū . dicit enī augꝰ ꝙ nullo ſapi
ente homine autore ſit homo de
terior Eſt aūt deus omni ſapiente
homine preſtātior multo gͦ minꝰ

deo auctore aut volente ſit homo
deterior Et ita clariſſima luce patet
falſitas prefati erroris machome
ti ¶ Capitulū xvij in quo cōfuta
tur error xiꝰ machometi

Onſequēter ꝑhdꝰ macho
metus aſſerē niſus eſt oīa
iſta mūdan̄a fortuita eſſe et non
regi dīna prouidētia . ait enī in al
chorano capitulo ſexto Si vobis
aduerſitates incubuerūt ſimilit̄
et ceteris incubuerūt Iſti quidē ſūt
dies caſus et fortune et in capitu
lo lvi . Scitote vitam huius mūdi
nichil eſſe niſi ludum et ludicrū ⁊
inane ornatūqʒ vacuū in quo er
rore fatuo ꝑhdꝰ machometꝰ inſe
cutus eſt errorē q̄rūdam antiq̄rū
ꝑhōrū vt demetrij et epicureorū
qui mūdum iſtū dixerūt non gu
bernari dīna ꝓuidētia ſed a caſu
et fortuna omnia ꝓuenire Sed
error iſte faciliter oſtenditur falſꝰ
ſtultus et impoſſibilis Quis enī
vt inq̇t lactātius nō ſentiat hūc
mūdum tam mirabili ratione per
fectū aliqua ꝓuidētia gubernari .
quando q̄dē nichil eſt qḋ poſſit ſi
ne vlla moderatione ɔſiſtere ſicut
domus ab habitatore deſerta dilabi
tur . nauis ſine gubernatore currit
infeſſum . et corpus relictum ab
anima defluit Nedū putemꝰ tan
tā illā molem aut cōſtrui ſine arti
fice aut ſtare tam diu ſine rectore
potuiſſe Oſtendamus ergo illius
erroris falſitatē via qua ſuperiores

reprobauim⁹ ſacratū ſcibꝫ et lit
terarū teſtimonijs ⁊ veridicis ratio
nibus Patet in p̄mis eius falſi
tas ·ex illo ſapientie viij· Vbi de
ſapientia dīna dicit ꝙ attingit a
fine vſq; ad finem fortiter et diſ
ponit omnia ſuauiter Scd̄o ex il
lo ſapientie ix· Tu aūt pat̄ guber
nans omnia prouidentia · Rati
one vero ſic confutatur error pre
fatus Et probatur ꝙ omnia tam
bona q̄ꝫ mala tam neceſſaria q̄ꝫ cō
tingentia tam ſpecies q̄ꝫ īdiuidua
regantur dīna prouidentia Dic ·
ad quecunq; pertīgit ordo proui
dentie illa ſubſūt eidem prouiden
tie ·ſed ordo dīne prouidentie om
nia attingit ſapientie viij· quia
omnia ordinantur ad aliquod bo
num vniuerſū in tātum ꝙ ſi per
aliquā maliciam vno modo ab ip
ſo deficiant ſtatim alio modo in ip
ſum ordināt̄ ſiue ſit malum na
ture quia corruptio vnius eſt ge
neratio alteri⁹ et deformitas mōſ
trorū cōmendat decorem proporti
onis naturalis ſiue ſit malum cul
pe quia illud cōmendat honeſtatē
virtutis et per penam dīnam iuſ
2 ticiam Secundo ſic Quecūq; ha
bent certum ordinem oportet ꝙ a
liqua prouidentia gubernentur ſꝫ
res hui⁹ mundi tenent certum or
dinem in ſuis motibus ergo opor
tet dicere ꝙ prouidentia aliqua
et non a caſu vel fortuna guber
3 nentur Tercio ſic· que ſunt diuer

ſa non conſeruantur in aliquā
cōiūctione niſi per aliquā prouidē
tiam gubernantem ·ſed in mundo
videmus cōtraria ⁊ diuerſa adinui
cem collata permanere ·ergo mū
dus ipſe prouidētia regitur Quar
to ſic Omne illud ꝙ ꝑ ſe nō poteſt
facere nec poteſt per ſe cōſeruari i
diget aliquo gubernatore quo cō
ſeruetur. ſed res create per ſe in eſ
ſe conſeruari n̄ poſſunt quia que
ex nichilo facta ſunt per ſe ī nich
ilum tendunt vt dicit dama⁹· ergo
oportet dicere res mundanas cum
a deo ſint create dīna prouidentia
gubernari Quod autē hoc ſit ve
rum non tantum de rebus natura
libus ſed eciam de humanis acti
bus patꝫ per illud mathei ·x· Om
nes capilli capitis nūmerati ſunt
ergo eciam minima in humanis
actibus prouidentia dīna ordinā
tur ratione patet punire ⁊ premi
are et precepta date ſunt prouidē
tie actus quia per huiuſmodi qui
libet ꝓuiſor ſubditos ſuos guber
nat ·ſed deus hec omnia circa hu
manos actus agit ergo hūmani
actus diuine ꝓuidētie ſubduntur
Vnde dauid non ſicut machomet⁹
ſtultus videatur dicere ſed vt ſapi
entiſſima criſtiana religio ſapit
ꝙ omnia que ſūt in mundo ſub
iecta ſunt dīne prouidentie que
cuncta diſponit bona et mala ·bo
na vt fiant· mala vero vt ordi
nentur vt nichil inordinatum ſit

in regno ꝓuidentie et vt ex eis a
liquod bonū ſequatur et ſicut deꝰ
naturarū bonaꝝ creator optimus
eſt ita maloꝝ iuſtiſſimꝰ eſt ordia
tor ¶Capitulū xviij in quo cōfu
tatur error xiijꝰ machometi

Aſſerit ꝑfidus machoētꝰ
aſſeruit circūſitionē eſſe ſer
uandā In quo errore cōuenit cū
iudeis et certis hereticis qui cori
thiani dicti ſūt qui error facile cō
futatur ſi reuocemꝰ ad memoriā
qualiter deus ꝓmiſerat ſe daturū
legem nouam per xpm̄ aliā a lege
veteri que multo ꝑfectior illa eſſꝫ
ſcd̄m illud ieremie xi. Ecce dies ve
nient dicit dominꝰ et feriā domui
iſrael et domui iuda ſpm̄ id ē fideli
bus cōfitentibus fedus nouū idē
legem nouam n̄ ſcd̄m pactum qđ
pepegi cum patribus eorū ideſt ſe
cundū opa veteris teſtamenti ſed
hoc erit pactū qđ feriā cū domo
iſrael Poſt dies illos dicit dominꝰ
dabo legem meam in viſceribꝰ eo
rū et in corde eorū ſcribam eam
et ero eius in deū Ex qua autori
tate habentur duo . vnū eſt ꝙ deꝰ
daturus erat legem nouam . dicit
yſa xxiij. Dominꝰ iudex noſter legi
fer noſter dn̄s rex noſter ipſe veni
et et ſaluabit nos Secūdū eſt ꝙ
hec lex noua alioꝰ danda erat ꝙ̄ ā
tiqua . nā erat ſcribenda in cordi
bus ſicut antiqua ſcriptura fuit i
tabulis lapideis . ad denotādum
firmitatem ſeu ſtabilitatem legis

ſcilicet noue . et infirmitatem ſeu
inſtabilitatem antiq̄ Cū ergo lex
noua compařetur ad veterē ſicut p
fectum ad imꝑfectū neceſſariū eſt
vt adueniēte ꝑfecto euacuet qđ
imꝑfectum eſt ſi ad idem ordinet
gratia enī nō facit per duo quod
per vnū facere poteſt . nec natura
Vnde cerimonialia precepta n̄ fu
erūt iuſſa ſeruari niſi vſqꝫ ad ad
uentum xp̄i veri ꝓphete de quo le
gitur deutro. xviij. ꝓphetā de gē
te tua ſuſcitabit tibi deꝰ ipſū ſicut
me audies Et ſubditur Ponam
verba in ore eius loqueturqꝫ ad
eos omnia verba q̄ precepero illi.
Ex quo relinquitur ꝙ adueniēte
xp̄o qui ibi fuit ꝓnūciatus iuxta
diſpoſicionem illius . credere debe
bant legalia et ad imperiū illius
ceſſare Vnde p illud mathei xi. lex
et ꝓphete vſqꝫ ad Jo. retractauit
cerimonialia et alia inſtituit poti
ora Vnde augꝰ cōtra fauſtum Da
ta q̄ obſeruabātur nūtiatiua
erāt xp̄i venturi que cū ſuo aduen
tu impleret . ablata ſunt . et alia
inſtituta virtute maiora . vtilita
te meliora actu faciliora numero
pauciora Preterea hac ratione q̄a
lex ꝛ ſacerdotiū pari paſſu currūt
apoſtolus ad hebreos iº . dicit ꝙ
tranſlato ſacerdotio neceſſe ſit vt
legis tranſlatio fiat Erat enī lex
ſub adminiſtratione ſacerdotū ergo
mutato ſacerdotio neceſſe ē ꝙ lex
mutetur Et huius ratio eſt iuxta

ſanctum thomam quia mutato
fine neceſſe eſt mutare ea que ſūt
ad finem Omnis autē lex ordina
tur ad conuerſationē humanā gu
bernandam et regendam Unde ſe
cūdum phm̄ in politicis Mutata c
ōuſatione neceſſe eſt mutari legem
Sicut autem lex humana ordina
t ad regimē mūdanum ita lex ſpū
alis et diuina ad regimen diuinū
Hoc autem regimen deſignatur p
ſacerdotium: tranſlato ergo ſacer
dotio neceſſe fuit legem tranſferri
et ita precepta cerimonialia ceſſa
re debuerunt poſt aduentum xpi
noue legiſlatoris Unde augꝰ ſuper
illud iudich. v. vir eius fuit ma
naſſes dicit Aduenientē xpō et ſole
euangelij clareſcente in mūdo om
nis illa obſeruantia ceſſat ⁊ qua
ſi vilis meſſis collectio tranſijt Cū
autem circunciſio non eſt precep
tum non enim eſt de dictamine ratio
nis naturalis vnde nō fuit omni
nationi data ſitq; imperfecta reſ
pectū baptiſmi dati in noua lege
Et hoc tripliciter Primo quidem
quantum ad ſignificationem quia
nō ſignificabat ita expreſſe emū
dationem totius hominis ab in
mundicia culpe originalis ſicut ab
lutio baptiſmatis Secūdo circun
ciſio fuit imperfecta reſpectu bap
tiſmi quantum ad efficatiam q̄a
nō tam habundans gratia ad op
andum ⁊ reprimendum fomitem
in circunciſione dabatur ſicut da
tur in baptiſmo Tercio erat imp
fecta reſpectu baptiſmi q̄tum ad
vtilitatem quia nō erat eius vtili
tas ita cōmunis ſicut baptiſmi cū
illa haberet determinatum populū
determinatum ſexum. determina
tum tēpus qd̄ in baptiſmo nō acci
dit Et ideo adueniente tēpore pleni
tudinis gratie debuit circūciſio ceſ
ſare baptiſmo inſtituto Unde fide
les nō tenentur ad circunciſionē
ymo ſi circūciderētur grauiſſime
peccarēt dicēte apoſtolo ad gal̄ v.
Si circūcidimini xp̄s nichil vobis
proderit id eſt fides xpi quia cum
circunciſio fuerit ſignum et geſſe
rit typum paſſionis qui adhuc
vteretur circunciſione crederet ad
huc ſigna durare et non veniſſe ſig
natum et ſic excideret a criſto .
Patet ergo machometum graui
ter erraſſe dicendo circunciſionem
adhuc eſſe obſeruandam Nec
mouere debuit machometum nec
quemq̄ alium quod geneſis xvi
dicitur quod circunciſio data ſit
in fedus eternum . quoniam e
ternum accipitur ibi pro ſeculo
quod longam durationem habet
ſed finem tandem ſed non eſt de
terminatus nobis Vel dicitur q̄
circūciſio corporalis eſt in fedus
eternum non per litteram ſed quā
tum ad ſuum ſignificatum quod
eſt duplex Unum eſt circunciſio
ſpiritualis que eſt omnium vicio
rū amputatio de q̄ moyſes deut xxx

ꝓphetauit dicens Circũcidet do⁹
deus tu⁹ cor tuũ ⁊ cor ſeminis tui
vt diligas dominũ deum tuũ Jtẽ
ꝓpheta ieremie iiij° Circũcidimi
domino et auferte p̄putia cor
diũ veſtrorum viri iuda ⁊ habita
tores ih̅r̅lm̅ Jſta ẽ circũcisio ſpũa
lis que in nobis ꝑpetuo manẽ de
bet quia preputiũ noſtrũ id ẽ oẽ
vitiũ a nobis abſcindẽdum eſt vt
ſimus ſãcti ⁊ imaculati in medio
nationis praue et puerſe Hec ẽ
perfecta circũcisio cordis ſignifi
cata per illam carnalẽ ſcilicet vt
deponamus veterẽ hominẽ cũ ſuis
actibus qui corrũpitᷓ ⁊ induam⁹
nouũ hominem idẽ xp̄m Secũdꝫ
2 ſignificatum per circũcisionem car
nalem eſt futura carnis noſtre re
ſurrectio glorioſa que inetnũ id ẽ
ſine fine durabit Tunc enĩ veriſſi
me circũciſi erim⁹ hoc eſt ab oĩb⁹
carnalibus vicijs cõcupiſcentie ⁊
corruptionib⁹ ſpoliati ſimiles ã
gelis · nec inſuper mouere debuit
machometũ ad aſtruẽdum errorẽ
ſuũ ꝙ criſtus circũciſ⁹ fuerit qm̄
hoc ñ fecit in exemplum imitatio
nis ſed ne iudeis daret occaſionem
incredulitatis ſicut dicit auguſti⁹
in omelia de circũciſione ¶ Capi
tulũ xix · in quo cõfutatur error
xiij⁹ · machometi

Item pfidus machomet⁹
deridẽs xp̄ianos improban
do illis adorationes ymaginũ di
cit illos in alchorano capi° xxxviij
ydolatras dãpnãdoſ qꝫ illos igne i
fernĩ Hic aũt error accidit macho
meto q̃a rudis et groſſus erat atꝫ
beſtialis Debuiſſet enĩ intelligere
ꝙ religio xp̄iana plena ſapientie
et diuine lumine grẽ illuſtrata yma
gines nõ deos appellat nõ eis ſer
uit vt dijs nec ab eis expectat
futurũ iuditiũ ſed ad memoriã et
recordationẽ ꝑmitiõrum veracitᷓ
eas adorat ſed nõ fuit cultu diuo
nec alicui creature vt in ſeptima
ſynodo ſancti patres dixerũt Nã
vt habꝫ glo° ad colo° i · nulla yma
go dei colẽdꝫ niſi illa que hoc eſt
qđ ille Unde ad maifeſte intelligẽ
dum ꝙ vſus ymaginũ dei et ſctõ
rũ apud criſtianos ñ ſit ydolatra
vt p̄ſatus beſtialis machometus
garrit ſed ſit vſ⁹ licitus ⁊ religio
ſus Notandꝫ ꝙ ſicut dicit phũs
libro de memoria et remiſcentia ·
duplex eſt motus aĩe in ymagi
nem · vnus in ymaginem ipſam
ſcdm̄ ꝙ eſt res quedã vtputa lig
nũ aut lapis aut argentũ depictũ
Alius eſt motus in ymaginẽ in q̃ꝫ
tum eſt ymago alterius et inter
duos hos motus hec eſt differẽtia
Quia p̄mus mot⁹ quo quis mo
uetur in ymaginem prout eſt res
quedam · eſt alius a motu q̃ eſt in
rem q̃ eſt ymago Secũdo autẽ qui
eſt in ymaginẽ inq̃tum eſt ymago
eſt vnus ⁊ idem cũ illo qui eſt i rẽ ·
ymagini autẽ inq̃tum eſt res q̃dã
puta lignũ ſculptum vel depictum

nulla reuerentia aut honor debe
tur ſicut nec alij lapidi vel ligno
Vnde ymagini hoc reſpectu exhi
bere aliquem cultum aut reueren
tiam eſſet vere ydolatrare. Hoc
autem modo criſtiana religio non
veneratur ymagines. ymagini
vero ſecundm quod eſt ymago
bene exhibetur reuerentia et eadē
que debetur rei cuius eſt ymago.
et hoc non eſt ydolatrare quia y
maginis honor non ſiſtit in yma
gine ſed tranſit ſiue pertinet ad
ymaginatum ſiue ad exēplar cu
ius eſt. et ita in ymagine non
veneramur lapidem aut lignum ſʒ
deum. aut ſanctum cuius eſt Vnde
non eſt apud xpianos vſus adora
tionis ymaginū qui erat apud
gentiles et paganos ydolatras
propter duo. Primo quidem
quantum ad hoc ꝙ quidem eo
rum adorabant ipſas ymagines
vt res quaſdam credentes in e
is aliquid diuinitatis eſſe prop
ter reſponſa que demones in e
is dabant et alios mirabiles
huiuſmodi effectus. Secundo
propter res quarum erant yma
gines. Statuerant enim yma
gines aliquibus creaturis vt ſo
li vel lune ponētes ſpem ſalu
tis in eis vnde ipſas venerabāt
vnde ratione latere et hoc eſt
ydolatrare. Talis autem vſus
adorationis ymaginum non eſt
apud illuſtrem religionem criſti

anorum Xpiſtiani enim ado
rant adoratione latere xpiſti y
maginem qui eſt verus deus non
propter ipſam ymaginem ſed
rem cuius eſt ymago. Nam ſi
cut ſupra diximus iuxta damaſ
ſcenum. honor ymaginis refertur
ad prothotypum id eſt exemplar
Et auguſtinus libro ꝫcio de doctri
na xpiana dicit Qui veneratur ta
le ſignum diuinitus inſtitutum cu
ius vim ſignificationemqꝫ intelli
git non hoc veneratur quod vide
tur et tranſit ſed potius quo tali
a cuncta referenda ſunt Vnde pa
tet ꝙ hoc non eſt ydolatrare vt mē
titur machometus Nec obſtat
vſui venerationis ymaginum a re
ligione criſtiana obſeruato illud
exodi xx. Nō facies tibi ſculptile
nec omnem ſimilitudinem. Quo
niam non prohibetur illo precep
to facere quamcunqꝫ ſculpturam
vel ſimilitudinem ſed facere ad ado
randum. Vnde ſubditur Non
adorabis ea nec coles. Et quia
ſicut dictum eſt idem eſt motus
in ymaginem et in rem cuius
eſt ymago. Et illo modo pro
hibetur adoratio ymaginis quo
prohibetur adoratio rei cuius
eſt ymago. Vnde ibidem intelli
gitur prohiberi adoratio ymagi
num quas gentiles faciebant
in veneratione ſuorum deorum id
eſt demonum. Ideoqꝫ premitti
tur Nō habebis deos alienos corā me

Pretetea illud fuit ꝓhibitum ꝓ
eo tēpore in quo deus humanā na
turā nondū aſſūpſerat Tunc eni
tū omnino eſſet incorporeus et ꝑ
ꝯñs īfigurabilis nulla ymago cor
palis poterat ei imponi Dicit di
citur yſa· iiij°·vt ·n· ait damaꝰ i
ſipie ſūme ē ⁊ impietatis figurare
qḋ diuinū eſt Et ideo ꝓhibitum eſt
in veteri lege ne ymagines fierēt
ad adorādū et p̄cipue q̄a proni
erāt ad ydolatriā ex hoc ꝙ totus
pene mūdus ydolatrie inſiſtebat
Sed poſtq̄ꝫ deus factus eſt homo
poteſt habere ymaginē ratione ſue
humanitatis aſſūpte ⁊ i ſua yma
gine corꝑali adorari Nec moueri
debuit beſtialis machometus ad
irridendū xpianos circa adoratio
nem ymaginū eo ꝙ nichil in euā
gelio de eo repetiatᷓ inſtitutū Quo
niam multa apoſtoli tradiderunt
obſeruanda que ñ ſūt ſcripta Nā
quedam familiari inſtinctu ſācti
ſpūs apoſtoli fidelibus tradiderūt
ſeruanda que ñ reliquerūt i ſcrip
tis·que ſcilicet in obſeruatiōe ec
cleſie per ſucceſſionē fideliū ſūt or
dinata vt apoſtolus paulus dicit
ſcḋa theſal·ii°· State ⁊ tenete tra
ditiones ſiue per ſmonem ſcilicet
ab ore ꝑlatū ſiue per eꝑlām ſcrip
to trāſmiſſas Et iter has traditi
ones eſt vſus ymaginū in eccleſia
Vnde eciam damaꝰ dicit ꝙ lucas
depinxit ymaginē xpi q̄ rome ha
betur ⁊ beate virginis Et xp̄s yma
ginem abagaro r̄gi depictā direx
it vt dicitur in eccleſiaſtica hiſto
ria Preterea vſus ymaginū apud
fideles ñ fuit abſqꝫ ratione intro
ductꝰ ꝑmo rationabiliter multū
Primo ad inſtructionem rudiū
qui eis quaſi q̄buſdā libris edocēᷓ
Sc̄do vt incarnationis miſteriū
⁊ ſanctorū exēpla magis i memo
ria nr̄a eēnt cū cotidie oculis r̄pſē
tetur Tercio ad excitandū deuoti
onis affectum qui ex viſis efficaci
us excitatur q̄ꝫ ex auditis Vnde ora
tius ·ſegniꝰ irritant animos de
miſſa ꝑ aures q̄ꝫ q̄ ſūnt oculis ſub
iecta fidelibus Et tantū dictū ſit ꝓ
ꝯfutatione ꝑfati erroris machoē
ti

¶ Capitulū xx^m in quo ꝯfuta
tur error xiiijꝰ machometi

Dependenter ꝑfidus macho
metus grauiᷓ errat imponē
do xpianis ꝙ eciā ſuos ſacerdotes
adorent·hꝰ enī falſū eſt ⁊ mēdoſum
Quoniā xpiani maiores ſuos ꝑ
latos et ſacerdotes nō adorāt ado
ratione latre que ſoli deo competit
ſed honorāt et reuerētur ~~ea vīi ra~~ eos venerā
tione que apud ſapiētes greca ſig
ua dulia vocatur Alio enī mō vt
dicūt ſapiētes·noſtri hoīes·alioꝰ
deus adorari precipitur·vſu nāqꝫ
veterꝫ ſuperiores quiqꝫ ab īferiori
bus adorari dicebantur quādo e
is ſiue in curuatiōe genuū ſiue ca
pitis inclinatiōe ab hijs r̄uerētia
exhibeatur Deū aūt adorare eſt
ei mentem totā per humilitatē et

deuotionem ſubicere ⁊ ipſum pri
cipium et finem omnis boni crede
re. Ad honorandum vero ſacerdo
tes et prelatos ſuos rationabilit̃
monentur fideles. tum quia ſacer
dotes ſunt patres ſpirituales ſunt
doctores. ſunt gubernatores. ſunt
rectores aliorum. Unde tam pre
cepto diuine legis q̃ doctrina ſal
uatoris honorandi ſunt. Precep
to quidem legis patet dicitur eni
deut. v. Honora patrem tuũ idẽ
carnalem vel ſpiritualem quoniã
ſicut pater carnalis eſt principiũ
in eſſe nature. ita ſacerdotes ſunt
per miniſteriũ principium in eſſe
gracie Unde .i. cor. iiij. Ego per euã
gelium vos genui. Item ecc. tercio
dicitur tanq̃ dominis ſeruiet hijs
qui ſe genuerunt opere et ſermoẽ
glo. Non in vulua vt oſtendit̃
pater ſpiritualis maxime dignus
honore. Item ecc. quarto Coram
preſbitero humilia animam tuã
Item in euangelio clariſſimũ ha
bemus ad hoc mandatum. criſtus
enim de obediencia exhibenda ſa
cerdotibus ait math. xxiij. Sup
cathedram ſedebunt ſcribe et pha
riſei facite que dicunt. Obediencia
autem q̃ ad reuerentiã pertinet.
nulli dubium eſt. Ait enim pau
lus apoſtolus prima thi. v. Du
plici honore digni qui bene preſũt
preſbiteri Et ad romanos xiij. di
cit. Omnis anima poteſtatibus
ſublimioribus ſubdita ſit. Multa
alia poſſent induci ad confutatio
nem preſentis erroris. ſed quia
non eſt neceſſarium ſuperſedem⁹

Capitulum xxi. in quo con futatur decimusquintus error ma chometi

Ceterum perfid⁹ macho
metus aſſerere videtur
q̃ quilibꝫ recte viuens in
quãlibet ſecta ſaluari poteſt niſi
a ſecta machometi apoſtotans.
Dicit eni in ca° de balthara q̃d
interpretatur vacca q̃ iudei et criſ
tiani ſaluabuntur et in capitulo
iiij°. alchorani dicit ſic. Dicendũ
autem generalit̃ quoniam omnis
recte viuens iudei ſiue xpiani ſeu
lege ſua relicta in aliam tendens
omnis ſcꝫ deũ adorans indubie au
tem diuinum amorem conſequi
tur Iſte error eſt peſſimus et per
nicioſiſſimus dans occaſionem
manendi multis infidelibus in er
roribus ſuis Pro confutatione au
tem huius erroris peſſimi nos pre
mittimus aliqua fundamenta
veriſſima ex quibus luce clariſſia
apparebit falſitas p̃fati erroris.
Primũ eſt q̃ nullus poteſt ſaluari niſi iuſ
tus fuerit. pꝫ hoc fũdamentũ q̃a iuſticia
do iuxta phm̃ eſt p̃mum p̃tatis. iuſ
ticia autem ſecundum eundem
philoſophum .v. ethicorum eſt om
nis virtus Unde ſapiẽ. v. dicit Iuſti autẽ ip
perpetuũ viuent ⁊ apud dnm̃ eſt mer
ces eorum Et iterũ p̃ xvi. iniuſti
punient̃ et iter impiorum peribit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

2 Secūdm fūdamentū est q̄ nullus
homo purus in hac vita est dicen
dus iustus nisi habeat verā fidem
de deo ·patet p illud osee ·ij· Iust⁹
ex fide viuit Et idē cōmeōrat apos
tolus ad rō·i·° Hic dicit aug⁹ q̄ v
bi sana fides nō est nō potest esse
iusticia ergo cū per fidem iustus
viuat et sn̄ fide n̄ possit quis esse
iustus impossibile ē aliquē salua
ri sn̄ fide Hic apostol⁹ ad hebreos
xi· inquit sine fide impossibile est
placere deo Fides eni ē bonorū om
niū fūdamentū·fides est humane
salutis iniciū ·sn̄ hac nemo potest
ad filioꝝ dei numerū ptinere quia
sine ipsa nec in hoc seculo quisq̄
iustificationis graciā cōsequetur ·
nec in futuro vitā possidebit etnā
3 Terciū fūdamētū qd oīm saluā
doꝝ oportet eē vnā fidē de deo ita
q̄ sicut vnus est conditor et rector
deus ita vna veritas fidei qua vnū
et idem credāt omnes de eo ⁊ non
diuersū ·nō aliud·nō cōtrariū Vn
de apostolus ad ephe·iiij° Vnus de
us vna fides glo·i· vnū et idem ē
qd creditur a cunctis fidelibus Et
idē apostol⁹ dicit ad co·i· I· ē idipsū
dicatis omnes ⁊ nō sint in vobis
4 scismata Quartū fūdamentū est
q̄ ista fides oportet q̄ sit plena
et integra Vnde apostolus ad he
bre. xi· dicit Accedam⁹ cum vero
corde in plenitudine fidei In plei
tudie dicit q̄a n̄ sufficit credē aliqs
5 articulos ⁊ aliquos nō Quītū fū
damentū est q̄ ista vnitas plene
et integre fidei nō est in oībus sec
tis siue legibus quib⁹ hoīnes per
mūdum ihērēt nec repibilis est ꝫ
varie et lōge dissonant credulita
tes eaꝝ de deo circa essentiam diui
nitatis ·circa simplicitatē eiusdē ·
circa oīpotētiā·circa prouidētiam
circa psonaꝝ dinaꝝ pluralitatē·cir
ca incarnatioīs misteriū ·circa be
atitudinē ·circa sacrata ·sicut no
tū est eis qui diuersas īfideliū sec
tas pcurrūt Et nos sup̄ i parte os
tēdim⁹ ·improbando errores va
rios secte machometi ɔtrarios fide
xpianorū Ex istis eni fūdamētis
maifeste patet falsitas ⁊ pnicies
erroris machometi ·qm̄ nō mō
falsū sed impossibile iuxta p̄fata fū
damēta est q̄ quilibet in secta su
a siue lege sua possit saluari cū in
fide sine qua n̄ est salus que vna
et simplicissima et imutabilis est
nō cōueniāt omnes sed in plurib⁹
adinuicē cōtradicunt vt maifestū
est Et apostolus i·ad thesa·z· nō
eni omniū est fides Vnde thobie
i·dicit vitam illā expectam⁹ quā
deus daturus est hijs q̄ vitam suā
nūq̄ mutauerūt ab illo Sextum 6
fundamētum ē q̄ sola fides xpia
na est illa sine qua nō est salus
hoīnib⁹ Hec eni ē fides macho
meti quā nisi quisq̄ fideliter fir
miterq̄ crediderit saluus esse nō
poterit Hoc autem nos ostende⁹
autoritatib⁹ et ratioib⁹ Autoritate

Deut°

q̄d ē p° ſ3 ex illo xviii. vbi moyſes
de x° ꝓphetās ait. ꝓphetā de gente
tua et de fratrib⁹ tuis ſicut me ſuſ
citabit dominus deus tuus ipſum
audies. ergo fidei doctrina danda
per criſtum erat in q̄ua ſaluandi
eramus Item ex illo marci vltimo
Vbi criſt⁹ ait apoſtolis ſuis Eū
tes ī mundum vniuerſum predica
te euangilium omni creature id ē
omni nationi gentium qui credi
derit et baptizatus fuerit ſaluus
erit. Qui vero non crediderit con
dempnabitur. Item Io. vi. ait.
q̄ credit ī me habz vitā etnā Item
Io. x. ait Ego ſū oſtiū ꝑ me ſi q̄s
ītrauerit ſcʒ ꝑ fidē ſaluabit. Et i eo
dē. q̄ n̄ itrat ꝑ oſtiū in ouile ouiū
id eſt eccleſiam ſed aſcendit aliun
de ille fur eſt et latro Item Iohā.
xiiii. dicit criſtus. Ego ſum via
veritas ⁊ vita. Si ergo criſtus ē
vita noſtra ſequitur ꝙ fides qua
viuit iuſtus qua viuit omnis q̄
ſaluandus eſt ſola fides eſt criſ
ti. Preterea ratione improbare
p̄fatum errorem facile eſt. ſi ad
memoriam reuocentur que ſupra
ānotauimus iuxta ſcripturas ſa
cras de natiuitate ſiue conuenien
tia incarnationis filij dei et eius
paſſione pro redemptione huma
ni generis ex quibus apertiſſime
conſtat ꝙ poſt lapſum ade null⁹
ſaluari potuit abſq; fide mediato
ris. null⁹ enī ab illo pc̄ō poterat
liberari niſi illum mediatorem cre

deret vel ipſe ſi eſſet adultus vel
alius pro ipſo ſi eſſet paruulus.
Et ratio huius eſt quia cum gra
cia et veritas per criſtum facta ſit
liberatio ab illo peccato facta per
merita criſti non ſe extendunt ni
ſi ad illos qui efficiuntur eius m̄
bra et ei copulantur per fidem.
Vnde ſicut impoſſibile ſit nunc a
liter ſaluari quemq̄ niſi ei copule
tur vel per fidem vel per fidei ſacra
mentum. ſic eciam impoſſibile fu
it prius poſt lapſum aliquem ad
ſalutem peruenire qui aliquo mo
do in criſtum ſaluatorem non cre
deret. Ideo āt dicim⁹ aliquomo
do. quia fides mediatoris poteſt
haberi dupliciť viʒ implicite vľ expli
te. Explicite vt ſi quis crederet fi
lium dei aſſumpturum noſtrā hu
manitatem naſciturum de virgine
paſſurum in cruce. reſurrecturum
ī tercia die. Hoc autē modo expli
cite credere non erat omnibus o
portunum ſiue neceſſarium. ſed q̄
bus a deo erat reuelatum ſicut
ſanctiſſimis patribus. Implicite
v̄ō credē ē expectaē futuȝ rēdēpto
rē qualiť autem et quomodo hoc
debeat eſſe credē n̄ tenebāť oēs ſʒ
ſufficiebat credere deum eſſe ali
quando facturum ſecundum ꝙ illi
credebant quibus a domino et
hoc quidem erat omnibus o
portunum quod figuratum eſt ma
thei xxij. vbi habetur ꝙ ingrediē
te x° iheruſalē die ramoꝝ turbe q̄ p̄

credebant ⁊ ſequebãtur clamabãt
dicentes Oſanna benedictus qui ve
nit in noīe domini · qui precedebãt
ſeniores erãt id ē patriarche ⁊ ꝓ
phete ceteriq; ſancti qui ante ad
uentũ xpi de aduẽtu eiꝰ crediderũt
et predixerũt · ſequentes ſũt apoſ
toli alij noui teſtamẽti qui idē cre
dunt ⁊ predicãt qui licet diuerſis
temporibus fuerũt tamē in oībꝰ
vnꝰ exultationis ſpũs fuit Eadē
cui eſt fides mediatoris ſicut dicit
augꝰ que nos ſaluat ⁊ ſaluos iuſ
tos faciebat ãtiquos puſillos cũ
magnis · quia ſicut credimꝰ xpm̄
in carne veniſſe ita in illũ venturũ
illi credebant Eadem enī eſt fides
noſtra ⁊ illorũ · ꝑinde cũ omnes
iuſti ſiue ante incarnationē ſiue
poſt necvixerũt nec viuãt n̄ ex fi
de incarnationis xpi Profecto ꝙ
ſcriptũ eſt act · 4 · nō eſſe aliud no
men ſub celo ī q̄ oporteat ſaluari
nos ex illo tempore valet ad ſal
uandũ genus humanũ ex quo vi
ciatum eſt Ex quibus manifeſte
tres cõcluſiones ſumũtur Prima
eſt ꝙ hᵉ fides xpiane ē legis moīs eſt
ſana et veriſſima qua xpiani cre
dũt nullũ hominē ſũ maioris ſũ
p̊rue etatis liberari a cõtagiōe
mortis ⁊ obligatiōe peccati quod
ab adam cõtraxit niſi per fidē ihũ
xpi domini noſtri Secūda cõcluſio
eſt ꝙ fides iſta diuerſificata eſt q̄ ̄
tum ad modū credendi ſcđm diuer
ſitatē tēporũ ⁊ ſtatuũ · nos enī q̄
bus tantũ beneficiũ exhibitum eſt
magis tenemur credere q̄ꝫ illi qui
fuerunt ante aduentũ xpi Tunc
ciã aliqui magis explicite ſicut
maiores et illi quibus facta eſt a
liqua reuelatio ſpūalis · illi eciam
qui ſub lege erant adhuc magis
explicite q̄ꝫ ante legem quia data
fuerũt eis aliq̄ ſacramēta quibꝰ q̄
ſi per figuram repreſentabaᵗ xp̄s
Sed gentilibus qui fuerũt ſalua
ti ſufficiebat ꝙ crederent deum eē
remuneratorē que remuneratio n̄
fit niſi per xpm̄ Unde implicite cre
debant in mediatorem Tercia cõ
cluſio eſt ꝙ eſt falſiſſimũ ꝙ quis
ſaluari poſſit in ſecta machometi
patet cõcluſio tam ex dictis q̄ꝫ ex
improbatione ſequentis erroris

Capitulũ xxiijᵐ in quo cõfutatᵣ
xviꝰ error ipſius machometi.

Ceterũ machometus tanta
caligauit erroris denſitate
vt ſibi cõtrarius in pluribus inue
niatur erroribus Unde inmemor a
mens et delirus machometus ip
ſe erroris precedētis ſubiūgit hũc
omnino cõtrariũ ꝙ ſcribit nullus
ſaluabitur niſi ī lege ſarracenoꝝ
Nec mirum quia vt ait lactãtius Lactancius de mendatio
Hec eſt natura mendatiorũ vt co
herere nō poſſint · quorũ vero tra
ditio vera eſt quadrat vndiq; ac
ſibi tota cõſentit et ideo pſuadet
quia cõſtanti ratiōe ſuffulta ē q̄a
vẽo ex ſupdictis ſufficiēt patꝫ ſtul
ticia hꝰmoi erroris et temeritatis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pauca inſerenda veniunt ad eius confutationem Patet quidem in primis falſitas eius quoniam lex machometi vt ſuperius oſtendimus continet exorbitantiſſima a recta fide. Eſt etiam plena erroribus plena vicijs Vnde impoſſibile eſt vt in ea ſpes ſit alicuius ſalutis Secundo quod error ille dampnatiſſimus ſit. ſic oſtendit apoſtolus i. cor. i. ~~dicitur~~. Nos predicamus ihesum criſtum crucifixum. iudeis quidem ſcandalum. gentibus ſtulticiam. Hunc ſi criſtus crucifixus eſt iudeis ſcandalum et gentibus ſtulticia. profecto in ſecta ſarracenorum que in gentibus connumerantur nulli ſaluari poterunt Tercio error prefatus oſtenditur pernitioſiſſimus quia dampnat omnes ſanctos veteris et noui teſtamenti quia omnes vt declarauimus ſupra in fide criſti mortui ſunt et non in ſecta ſarracenorum. Quarto idem error dampnatiſſimus oſtenditur quia aſſerit eccleſiam vniuerſalem in errorem ſemper fuiſſe antequam ſecta ſarracenorum fuiſſet exorta. quo nichil pernitioſius dici poteſt. Et eſt contra illud oſee. ſecundo. Deſponſabo te in fide vſque in ſempiternum. Et ad ephe. quinto. apoſtolus ait Xpiſtus dilexit eccleſiam et ſemetipſum tradidit pro ea vt eam ſanctificaret mundans lauacro aque in verbo vite vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam non habentem maculam aut rugam. et hec tantum ſufficiant ad confutandum amentiam erroris prefati

¶ Capitulum viceſimum tercium in quo confutatur decimusſeptimus error machometi

Certum perfidus machometus non ſolum errat circa diuina ſed etiam circa angelos Circa quos multipliciter errauit. Quorum errorum tantum ſex percurremus. Primus eſt quod angeli ſunt corporee ſubſtantie de flamma ignis generati Vnde in alchorano capitulo viceſimo quarto dicit. quod demones nolentes adorare hominem. hanc excuſationem aſſignantes dixerunt ſe eſſe de igne genitos. hominem vero de luto. Et in capitulo ſexageſimo quarto dicit ille ſcilicet deus hominem de celcal atque dyabolos ex ignis flamma condidit. Preterea dicit quod deus quoſdam angelos condidit cum duabus alis aliquos cum tribus alios cum quatuor. Error iſte quantum ad primam partem vbi dicit angelos eſſe corporeos in quo ſecutus eſt tertulianum hereticum qui dixit angelos corporeos lineamentis corporalibus figuratos. non modo eſt contra ſcripturam ſanctam ſed etiam contra bene ~~prophetantes~~ philoſophantes apud quos omnes intelligentie ſiue angeli ſubſtantie ſpirituales et immateriales et incorporales dicti ſunt

Unde p̄s cẽteſiõ xvi. de deo loquẽs
ait qui fecit angelos ſuos ſpũs.
Et beatus dyo⁹ iiij° de d. n. inq̃t
ꝙ p̃me creature ſint incorporales
et imateriales Et rõ huius ẽ mai
feſta quoniã opatio cui⁹ cũq3 rei
eſt ſcdm modũ ſubſtãtie eius In
telligere aũt eſt opatio penitus im
ma²lis qd̃ ex obiecto apparet a
quo actus quilibet recipit ſpem̃ ⁊
rationem Dic enĩ vnũqdq3 intel
ligitur inq̃ tũ a mat̃ia abſtrahit̃
quia forme in materia ſunt indi
uiduales quas intellectus non ap
prehendit ſcdm ꝙ huiuſmodi Vñ
relinquitur ꝙ omnis ſubſtãcia in
intellectualis eſt imaterialis et p
oñs icorporea. quo ad partẽ vero
qua dicit ãgelos factos ſiue gene
ratos ex flãma ignis. maifeſte pa
tet eũ deliraſſe grauiter q3 erraſſe
Nam angelus eſt creatus et ita
de nichilo ergo nõ eſt de flãma ig
nis generatus cõſequẽtia patet ex
precedẽti quoniã omnia que ſunt
cõpoſita ex materia ⁊ forma cõtra
rietati ſubiecta oportet generabili
a eſſe Cũ generatio ſit ex cõtrario
⁊ materia. et ita nõ poſſũt talia p
creationẽ eſſe c⁹ moi ſũt ſubſtãtie
itellectuales ⁊ oĩa corpora celeſtia
etiã materia p̃ma Hinc dic² geñ.
1°. In pricipio creauit de⁹ celum
⁊ terrã. et i p̄s dicitur laudate eũ
omnes ãgeli eius Et poſtea ſub
dit Quoniã ipſe dixit ⁊ facta ſũt
Tercia vero pars p̃fati erroris i
qua dicit ãgelos creatos alatos
ꝙ ſtulta ſit ex ↄfutatiõe p̃me par
tis erroris ſui ſufficiẽtiſſime ↄſtat
nec oportet per huiuſmoi ſtultici
as machometi parrẽ quoniã ip
ſarũ dãpnatio oĩbus in q̃bus ali
quid viget ratiois notiſſima eſt

Capitulũ xxiiij in quo ↄfuta²
error xviij⁹. machometi

Aſphus amens et dilirus
machometus circa ãgelos
errãs dicit illos eſſe mortales Vn
de in libro de doctrina ſua dicit ꝙ
de⁹ in fine mũdi occidet omnẽ cre
aturã Etiã angelos et archange
los et nichil remanebit viuũ niſi
deus et tandem ẽſuſcitabit eos Er
roris iſtius falſitas aperte colligi
tur ex p̃cedentis erroris cõfutati
one vbi oſtenſũ eſt ex teſtimonio
dauid pphete angelos ſpũales na
ture eſſe et p oñs incorporee et im
materiales ſunt ſubſtãtie ⁊ ex cõ
ſequẽti incorruptibiles Unde bea
tus dyo. ſanctorũ apoſtolorũ coe
taneus ⁊ pauli diſcipul⁹ iiij. de. n.
dicit ꝙ intellectualis ſubſtãtie vi
tam habent indeficiẽtem ab vniũ
ſa corruptione morte et materia ⁊
generatione mũdi exiſtentes Con
futatᷓ etiã ratiõe p̃fatus error ſic
nichil corrũpitur niſi p hoc ꝙ for
ma eius a materia ſeparatur ſed
angelus nõ eſt compoſitus ex ma
teria ⁊ forma p̃mo ex ipa forma
ſubſiſtẽs vt patet ex precedẽti ca°
ergo impoſſibile eſt ꝙ angel⁹ ſit

ſubſtantia corruptibilis · Cer
tum cum mors non intrauerit
mundum niſi per peccatum dicen
te apoſtolo ad romanos quinto
Sicut per vnum hominem pec
catum intrauit in mundum ita
et per peccatum mors · ſed angeli
et archangeli boni non peccaue
runt · ergo non eſt aliqua ratio
vnde eis attribuatur mors nec ſe
cundum naturam nec ſecundum
iuſticiam · Preterea ſi omnes an
geli ſint in fine occidendi · Que
ritur ab ipſo ſtulto machometo
quo ſuſtentabitur thronus dei
quem in libro ſuo de doctrina ſua
dicit ſuſtentari ab octo angelis ·
Ceterum cum reſurrectio ſit iux
ta damaſum eius quod cecidit et
diſſolutum eſt · iterata compoſitio
ſiue reſurrectio non competit niſi
mortalibus et corruptibilibus et
diſſolubilibus · Cum autem ange
li vt patet ex ſuperioribus non
ſint mortales nec corruptibiles
apparet manifeſte falſitas erroris
prefati machometi dicentis quod an
geli ſunt reſurrecturi in fine mun
di et aliqua alia que ſecundum
ſuam naturam ſunt incorruptibilia
Licet autem poſſet deus omnia il
la redigere in nichilum non tamen
rediget quia redigere aliquid in
nichilum eſt non pertinens ad
manifeſtationem gratie Cum ma
gis per hoc diuina prudentia · potentia ·
et bonitas oſtendatur quod ea in eſ

ſe conſeruat · Vnde eccleſiaſtes
tercio dicitur · Omnia opera que
fecit perſeuerant in eternum · et
maxime de angelis · patet quoni
am deus ſic vnamquamque rem in
ſtituit vt ei non auferat ſuam propri
etatem · Vnde dicitur Iohannis
vndecimo in gloſa quod deus qui eſt
naturarum conditor contra natu
ras non agit · Et ſi aliquando
in argumentum fidei in rebus cre
atis aliquid ſupra naturam opere
tur · Rerum autem immateriali
um cuiuſmodi ſunt angeli et ſub
ſtantie ſpirituales et etiam mate
rialium que contrarietate carent
ſicut ſunt corpora celeſtia · pro
prietas naturalis eſt earum ſem
piternitas quia in eis non eſt poten
tia ad non eſſe · Vnde ſicut non au
fert igni naturalem inclinationem quam ſur
ſum tendit ita non aufert rebus predictis
ſempiternitatem vt eas in nichilum redigat
Nec obſtat quod dicitur in pſalmo · Opera
manuum tuarum ſunt celi et ip
ſi peribunt · Et illud luce vice
ſimoſecundo · Celum et terra
tranſibunt · quia ille auctorita
tes intelligende ſunt non quod
ſubſtantia pereat ſed figura vt a
poſtolus ait primo cor · ~~decimo~~
12° · Et gregorius tangit libro xvii ·
moralium Capitulum xxv · in quo confu
tatur tercius error machometi

Tercius error quem machometus
perfidus circa angelos aſſe
rit eſt quod angeli beati peccant ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Dicit em̄ in quadā viſione ſua in
credibili de q̄ in capitulo iiij° q̄ cū
aſcēdiſſꝫ i celū ſep^m Reſpexit vnū
āgelū flētē ꝛ q̄ſiuit cāz flet⁹ ꝛ q̄ reſ
pōdit Culpe ſunt Ipſe aūt orauit
ꝓ eo Error iſte emanauit ex pecto
re fatui ꝛ temerarij hominis dicit
enī beatus auguſtin⁹ xi ſup gen̄
ad litterā q̄ illa natura q̄ peccare n̄
poteſt in ſanctis āgelis eſt Prete
rea h° nos oſtēdim⁹ aptiſſimis ra
tionib⁹ Primo beatitudo beatorū
conſiſtit in hoc q̄ deū per eſſētiā
vident Io xvij hec eſt vita eterna
vt cognoſcant te ſolū deū et quē
miſiſti ihm̄ xpm̄ Eſſentia autē dei
eſt ipſa bonitas Vnde hoc mō ſe ha
bet angelus ad ipſū deum ſicut ſe
habet quicūqꝫ vidēs recte ad ratio
nem boni Impoſſibile eſt aūt q̄ a
liquis q̄d q̄ velit aut operetur niſi
attēdens ad bonū vel quod diuer
tere velit a bono ingr̄tū huiuſmoi
ergo beatus angelus n̄ poteſt velle
vel agere niſi attendēs ad deū ſed
ſic volens vel agens nō poteſt pec
care ergo impoſſibile eſt q̄ beatus
angelus peccet Scđo peccatū in vo
lūtate nō accidit ſine aliquali ig
norantia intellectus michil enī vo
lūtas vult niſi bonū verū vel appa
rens ꝓpter qđ dicitur ꝓuerbiorū
xiiij Errant qui operant̄ malum Et
phūs 3 ethicoꝝ Omnis malus ig
norans Sed angelus beatus in
deo oīa videt que ad ſuā ptinent
pfectionē nullo ergo mō poteſt pec
care Tercio bonū ingr̄tum h⁹moi
diligibile eſt qđ ergo apphendit̄
vt optimū eſt maxime diligibile
Sed angeli beati vidētes deū per
eſſentiā apphēdūt eū vt optimū
ergo maxime ipſum diligūt Sed
hoc habet rō amoris vt volūtates
ſe amātiū ſint cōformes Et per
cōſequens taliū beatorū angelorū
volūtates nō poſſūt fieri pūſe pec
cando Preterea cum angeli ꝛ max
ime beati ſint ſuperiores hoībus
ordoqꝫ diuine ꝓuidētie habet vt i
feriora p ſuperiora iuuētur mag
nus pfecto ſtultus et temerari⁹ ar
guitur fuiſſe machometus dicens
ſe oraſſe pro ſanctis angelis Ca
pitulum xxvi in quo cōfutatur er
ror xx machometi

Item pfidus machometus
cōtinue errorib⁹ ſe īuoluēs
aſſerit angelos malos ſiue demo
nes ſaluandos p alchoranū In h°
ſecutus eſt machomet⁹ errorē ori
genis qui vt ait aug⁹ xxij de ciui
tate dei dixit demones quādoqꝫ p
dei miſericordiā liberādos eſſe a pe
nis qui error aptiſſime ſacꝝ ſcrip
turarū teſtimonijs quas ipſe ma
chomet⁹ cōmendat et etiā ratiōe
cludit̄ auctoritate quidē primo ex
yſa c vltimo Vbi de oībus dāp
natis loquēs ait Vermis eorū n̄
morietur et ignis eorū nō extig
uetur Item idē yſa 33 Quis ha
bitabit ex vobis cū ardoribus ſē
piternis Scđo ex euāgelio mathei

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

xxv· vbi habetur ꝙ criſtus dictu
rus eſt malis in die iudicii · Jte
maledicti in ignem eternum qui
paratus ē dyabolo et angelis ei⁹
vbi manifeſte habetur ꝙ dyaboli
eternaliter id eſt ſine fine punien
t · Terᵒ ĩpbaē error ꝑfat⁹ ex
illo appoc·xx·vbi habeē ꝙ dyabo
lus qui ſeducebat eos miſſus eſt
in ſtagnum ignis et ſulphuris v
bi beſtia et pſeudo prophete crucia
buntur die ac nocte in ſecula ſecu
lorum· Per quod in ſcriptura e
ternitas ſignificari conſueuit ·
Jn quo manifeſte oſtenditur fal
ſitas prefati erroris · Hoc au
tem etiam oſtenditur ratione ·
Pro quo notandum ꝙ origenes
quem machometus in hoc erro
re ſecutus eſt poſuit ꝙ omnis vo
luntas creature in quolibet ſta
tu propter libertatem arbitrĩ po
teſt flecti et in bonum ⁊ in malum
excepta anima xpriſti propter
vnionem verbi Unde putauit de
mones quandoqꝫ per liberum ar
bitrium poſſe redire ad bonum et
per diuinam miſericordiam veni
am aſſequi peccatorum· Sed hec
poſitio erronea eſt cum manifeſ
te contrarietur ſacre ſcripture vt
dictum ē· Preterea ratione ſic er
ror prefatus confutatur · demo
nes obſtinati in malo ſemper per
ſeuerauerant et perſeuerabunt in per
petuum in peccato ſuo· ergo fal
ſum eſt ꝙ liberabuntur quandoqꝫ

conſequentia patet quia pena
ſequitur culpam ·antecedens pa
tet ·tum per illud ps̄ · Superbi
a eorum qui te oderunt aſcendit
ſemper ·quod de demonibus pro
ponitur ·tum patet per illud ·i·
Johannis ſexto ·Ab inicio dyabo
lus peccat· quod exponens auguſ
tinus vndecimo de trinitate dei ·
dicit ꝙ ſemper peccat ab inicio
ſui peccati ·Et beatus gregorius
triceſimoquircto mor̃ · dicit ·
Cor antiqui hoſtis ſicut lapis du
rabitur et nulla vnq̄ꝫ conũerſio
nis impugnatione molletur ·
Secundo ſic angelus medius eſt
inter deum et hominem ſed deus
habet liberum arbitrium inuerti
bilem āte ⁊ poſt·homo habet libe
rum arbitrium vertibilem ante
et poſt· ergo angelus medio mo
do ſe habet vt ſit vertibilis ante
⁊ ñ poſt· Nā ꝯtrariū ĩpoſſibile ē
vt ſcꝫ ſit ꝟtibile poſt ⁊ ñ āte· Cā
autem huiuſmodi inuertibilita
tis ſiue obſtinationis in demoni
bus non eſt accipienda ex graui
tate culpe ſed ex conditione na
ture ſeu ſtatus · Hoc enim eſt
hominibus mors quod angelis
caſus vt damianus dicit · Ma
nifeſtū ē aūt ꝙ oīa mortalia pec
cata hominum ſiue magna ſiue p
ua ante mortem ſunt remiſſibilia
p⁹ mortē vero irēmiſſibilia ⁊ ꝑpe
tuo manētia ſūt· Ad īquirendum
aūt h⁹moi obſtinationis cauſam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cōſiderandū ꝙ vis appetitiua in
omnibus ꝓportionatur apphenſi
omi interius qua mouetur ſicut
mobile motori Differt aūt apphē
ſio intellectualis angeli ab apphē
tione hominis in hoc ꝙ angelus
apprehendit imobiliter per itellec
tum ſicut et nos imobiliter appre
hendimꝰ pma pricipia quorū eſt
intellectus ·homo vero per ratio
nem apprehēdit diſcurrēdo de vno
ad aliud habens viam ꝓcedēdi ad
vtrūqȝ oppoſitū ·vnde et volūtas
hois adheret alicui mobiliť quia
potēs eſt ab eo diſcedē ⁊ cōtrario
adherē ·volūtas autē angeli a pri
cipio poteſt adherē huic ⁊ oppoſi
to in hijs que nō naturaliť vult ſꝫ
poſtq̄ iam adheſit imobiliť adhe
ret Patet ergo ꝙ ex cōditiōe na
ture volūtatis āgelice ſurgit vt im
mobiliter angeli perſeuerēt vel i
amiſſiōe vel auerſiōe ſupnaturalis
boni Ex parte eſſe extrīnſeco imuta
biles etiā ſunt vel in bono vel i ma
lo poſt pmā electionē quia tunc fi
nitur in eis ſtatus viatoris Vnde
ad rationē diue ſapientie nō pti
net vt vlterius gratia demonibꝰ
infūdatur per quā reuocētur a ma
lo pme amiſſiois i qua imobiliť
pſeuerēt vt pulcre oſtendit ſanctꝰ
thomas Patet ergo falſitas pfati
erroris machometi ⁊ tāto magis
quāto ſtultius ſubiūgit ·ꝙ demo
nes ſaluandi eſſent p alchoranū
eius ¶ Capitulū xxvij· in quo cō
futatur xxi.error machometi

Item pfidus machometus
aſſerit ꝙ deus pcepat ange
lis vt corā pmo homine ſe proice
rent humiliantes ſe corā eo · de ꝗ
in capitulo xxiiij· ait ex pſona dei
cū me plaſmaturum hominem de
luto angelis intimaui iniūgēs vt
ſe coram eo ꝓicerent humiliātes
omnes paruerūt preter belzebub
ſe ſubicere nolentē/ ſed error iſte
faciliter confutatur tam ab ipſa le
ge que ab ipſo deo cōdita ē vt deuť
vi· Et in euāgelio luc·iiij· vbi ha
betur ꝙ ſolus deus eſt adorandus
ergo falſū eſt ꝙ a deo vero exierit
preceptū angelis hominē adorare
Sc̄do cū adoratio debeatur ratiōe
dignitatis excellētis ·nūq̄ ſupiora
adorant inferiora ſed ecōuſo Et hº
eſt quia ſuperiora hn̄t excellētem
dignitatē ſupra inferiora et non e
cōuſo Cū ergo āgeli ſint ſupiores
hominibꝰ excelentia dignitatis ·
nō videtur cōforme rationi vt deꝰ
pciperet angelis q̄ ſuperiores ſunt
adorare ſiue venerari vllo modo ho
minem Tercio confutatur prefatus
error quia in ſacra ſcriptura legi
mus homines ante incarnationē
adoraſſe angelos ⁊ non ecōuerſo
vt patȝ de abrahā gn̄ ·xviij· Quā
do tres vidit ⁊ vnū adorauit Item
ioſue 1º habetur ꝙ ioſue ~~adoruiat~~ adorauit
videns angelū qui dixit ego ſum
pricps exercitꝰ domini Itē etiā
poſt incarnationē beatus iohānes

euangeliſta voluit adorare ange
lum. Unde ait apo͂c. triceſimo ter
tio. Cecidi vt adorarem ante pe
des angeli. Uerum angelus ad oſ
tendendum q͂ꝫ maxime exaltata
eſſet humana natura poſt incarna
tionem. et q͂ꝫ magna eſt gloria
dei in humana natura. prohibuit
ſe adorari etiam dulia dicens. Vi
de ne feceris conſeruus tuus ſum
et fratrum tuorum. Ergo non vi
detur veriſimile q͂ꝫ deus precepe
rit ãgelis adorarẽ hoĩe; Et ita ſtul
tũ vidẽt eẽ qđ machoẽtꝰ hic dicit

¶ Ca^m xxviij. i q͂ ꝯfutatᷓ xxij. er
ror machometi

ITem ph͡oꝰ machoẽtꝰ beſtia
liť de ãgelis loquẽs dicit i ca°
ſecũdo alchorani q͂ꝫ deus docuit a
dam vocabula omnium ꝛ̃rum que
angelis nondum erant cognita.
Hic error videlicet q͂ꝫ adam ali
qua vocabula cognouerit que pri
us angelis cognita non fuerint
confutatur. tam ſacre ſcripture
auctoritate q͂ꝫ et ratione. Scrip
tura inquit ez e. viceſimooctauo de
dyabolo loquens. tu plenus ſapiã
et perfectus decore Plane ſapien
tia plenus a ſui origine non fuiſ
ſet ſi rerum omnium a deo crea
tarum noticiam non habuiſſet.
Preterea apud philoſophos hoc
habetur erroneum. tum vt dica
tur in libro de cauſis. Omnis in
telligentia eſt formis plena id eſt
ſpeciebus intelligibilibus. ergo

ab ipſo ſue originis principio ha
bent cognitionem omnium ꝛ̃rum
naturalium. Ratione inſuper cõ
futatur error prefatus. tum quia
quidquid poteſt virtus inferior
poteſt ſuperior Si ergo intellectus
primi hominis qui ordie nature ẽ
infra intellectum angelicum cog
nouit res naturales ponens voca
bula. multo magis et pleniꝰ hec
cognoſcebant angeli Tum ſecun
do quia ſi ſubſtantie ſeparate mo
uent corpora celeſtia vt philoſo
phi ponunt. quidquid prouenit
ex motu celeſtium corporum attri
buitur ipſis corporibus ſicut in
ſtrumentis eo q͂ꝫ mouent mota
Subſtanciis autem ſeparatis ſi
cut principibus mouentibus. a
gunt autem et mouent per intel
lectum. Sunt ergo cauſantes ea
que fiunt per motum corporum ce
leſtium ſicut artifex operatur per
ſua inſtrumenta. forme ergo e
orum que generantur et corrum
puntur ſunt intelligibiliter in ſub
ſtanciis ſeparatis. Unde et boeti
us in libro de trinitate dicit. q͂ꝫ
ex formis q̃ ſũt ſine materia vene
runt forme q̃ ſũt i materia. Cog
noſcũt g° ſubſtãtie ſepate ñ ſolũ
ſbãs ſepatas ſꝫ etiã ſpẽs rerꝫ mate
rialiũ. nã ſi cogñtioẽ; hñt ſpẽꝝ gña
biliũ et corruptibiliũ corpũ tãq̃ꝫ ꝑ
ꝑoꝝ effectuũ multomagis ſpẽꝝ cor
pũ celeſtiũ. q. ꝓprioꝝ inſtrumen
torum. Multo ergo perfectius

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

angeli habuerũt naturaliũ rerũ cognicionẽ q̃ ipſe p̃mus homo ⁊ anteq̃ ipſe haberet. vnde maifeſte patet falſitas prefati erroris machometi ¶ Capitulũ xxix. in quo cõfutatur error xxiij. machometi

Perfidus machometꝰ etiã errauit circa animas Aſſerit enĩ circa animã ade portionem eſſe aĩe dei Dicit enĩ ſic ĩ capitulo xxiij. alchorani ex pſona dei Cũ me plaſmaturũ hominẽ de luto ⁊ eidẽ anime mee etiã portionẽ ĩſufflatũ ãgelis intimaui Error iſte eſt pnicioſiſſimꝰ in quo ſtultus machometꝰ ſecutus eſt errorẽ q̃rundam ſtultorũ phõrũ et tandẽ etiã errorem manicheorũ dicẽtiũ q̃ ſpũs rationalis ſit de ſubſtãtia et natura dei. hic aũt error maĩfeſte cõfũditur tam autoĩtate q̃ ratione Dicitur enĩ gñ. pmo Faciamus hominẽ ad ymaginẽ et ſimilitudinẽ noſtrã hoc nõ eſt dictũ quo ad corpus cũ deus ſit incorporeus ergo ſcd̃m animã. aĩa hominis eſt facta ſ; ſcd̃m dinã eſſẽtiã non cadit factio vel mutatio ergo non poterit dici q̃ anima ade fuerit ex dina eſſentia vel ſubſtantia Preterea ſcd̃o ſic Quitq̃d eſt eſſentiale deo eſt deꝰ ergo ſcd̃m hᵒ quilibet homo eſſet deus ſcd̃m animã quod ſtultũ eſt dicere ⁊ incõueniens et hereticũ Tercio q̃dquid eſſentiale eſt deo eſt inuariabile et impeccabile ſed anima hominis eſt variabilis a bonitate in maliciã a veritatẽ in errorẽ a gaudio in triſticiã Subſtãtia aũt dei eſt incõmutabilis ſicut cõis anime conceptio docz ergo impoſſibile ẽ q̃ aĩa ade ſit de portione ſiue ſubſtantia dei Quarto cũ deus ſit ſubſtantia impartibilis vtpote ſimpliciſſima nõ poteſt aliquid eius ſubſtãtie eẽ niſi ſit tota ſubſtãtia eius Subſtantiã autẽ dinam eſt impoſſibile eſſe niſi vnã. ſi ergo anima eſſet de dina ſubſtantia ſequeretur q̃ omniũ hominũ eſſet eadem anima q̃d maĩfeſte eſt falſũ ⁊ ſtultum Et multa alia poſſẽt argui q̃ aptiſſima luce ſunt erronea p̃mo blaſphemia que ſequũẽ ex illo errore Nec mouere debuit machometũ ad hanc aſtruẽdam ſtulticiã id quod dicitur gñ. i. Inſpirauit in faciem eius ſpiraculũ vite. quia vt dicit augꝰ vij. ſuper gñ. ad litam. illa autoritas non cogit ponere animã de ſubſtantia dei eſſe quia eciã homo flando vel inſpirãdo non emittit aliq̃d de ſubſtantia ſua ſed de extranea natura Emittit enĩ aerem quẽ aſpirando attraxerit Unde figuratiue dicitur ibi flare id eſt flatum facere vel inſpirare id ẽ ſpm̃ facere Unde q̃ dicit inſpirauit in faciem eius intelligitẽ q̃ ſpiritũ fecit ex nichilo Et hoc cõfitetur pſa. lvij. vbi ſic dicitur Spiritꝰ a facie mea egrediẽ et omnẽ flatum ego facio Et pſa.

xvij. h° dicit dñs creãs celos et
extẽdẽs. formãs t̃rã ⁊ dãs flatũ po
pulo q̄ ẽ ſup t̃rã ⁊ ſpiritũ oib⁹ cal
cãtib⁹ ſup eã ¶ Ca^m xxx in q̄ cõfu
ta^r viceſimu⁹ q̃rt⁹ error machoẽti

EX p̄dicto errore cecidit ĩ ali
ũ machoẽt⁹ errorẽ vt dicat
omnes animas hominum ex vna
anima eſſe productas. In hoc ſe
cutus eſt quoſdam hereticos anti
quos qui huiuſmodi erroris pre
fuiſſe leguntur autores. ſed er
ror iſte tam a philoſophis q̃z a
theologis iudicatus eſt inſanus
vtraq3 ergo via oſtenditur repro
bus et falſus. Dicit enim philo
ſophus decimoſexto de anima
libus et tercio de anima. q̄ intel
lectus ab intrinſeco eſt. et in libro
de proprietatibus elementorum
dicit q̄ in nato fit ſpiritus vite
iuſſu dei. Hoc etiam autoritate
ſacre ſcripture oſtenditur. Dici
tur geneſis ſecundo. Creauit deus
hominem ad ymaginem et ſimili
tudinem dei. ſecundum animam
ergo omnes anime rationales
ſunt de nichilo create et non ex a
liqua alia vna anima. Secun
do. ſic gñ. ſecundo habetur q̄ facta
muliere dixit adam. hoc os de oſ
ſibus meis et caro de carne mea
non dicit anima de anima
Tercio confutatur error prefat⁹
ex illo pſalmo viceſimoſecundo.
vbi ait p̄pheta Qui finxit ſigil
lati corda eorum. ibi enim cor po
nit̃ p̄ anima eo q̄ ſedes aie ſcam
dũ phos eſt in corde Et yſa. lvij.
Omnẽ flatũ ego feci. cõſtat q̄ de
flatu corporali nõ intelligit. ergo
de flatu ſpũali q̄ ẽ aia rõnal⁊ g° ſi
cut ſolus deus inſufflauit in faciem
ſpiraculum vite ita creauit aiam
cuiuſdam hominis ⁊ p̄ oñs nõ de
alio p̄duxit ſʒ ex nichilo fecit Pre
terea ratione confũdit̃ et deſtruit̃
error prefatus ſic. ſi ex vna aia
omnes anime eſſent p̄ducte aut
illa anima dat alijs partem ſub
ſtantie aut totam ſubſtantiam.
ſi dat totam ſubſtantiam ergo õ
nes anime hominum ſunt vna a
nima ſubſtantialiter quod eſt ma
nifeſte falſum. Si partem. hoc
non. tum quia anima eſt ſingula
ris nõ habens partem et partem.
tum quia ſequeretur q̄ alia p̄duc
ta ex ea ipſa minor maneret q̃z an
te erat et tandem deſineret eſſe niſi
ſẽper aliq̃d ſupadderet̃ vnde deſti
tuat̃ qđ deciſũ ẽ ab ea q̄ oia apud
oẽs ſapientes q̄ de natura aiarũ
rõnaliũ aliquid cognoſcunt deli
ramẽta reputãt̃. et ideo merito hũc
errorẽ reicit ⁊ ẽ p̄bat fides xpiano
rũ q̄ docʒ ⁊ aſſerit̃ q̄ oẽs aie rõna
les ñ ex aliq̃ alia p̄ducũt̃ ſʒ forma
tis corporib⁹ a deo creãt̃ ⁊ creãdo i
fũdũ^r ⁊ infũdẽdo p̄ducũ^r. aiaꝝ vero
p̄ductio eʒ de⁹ ſibi ſoli debuit reſur
re. tũ p̄pẽ eaꝝ dignitatẽ. tũ p̄pẽ eaꝝ i
mortalitatem Propter eaꝝ digni
tatem quia cũ anima rationalis

ſit ymago dei ⁊ nata imediate fer
ri in deū et beatificari in ipſo dili
gendo cum toto corde/totū ſuū eſſe
immediate debuit ab ipſo deo ha
bere vt ipſū toto corde teneat̄ di
ligere ·hoc etiā ꝓpter aīarū imor
talitatē cum eni ſolus deus ſit qui
habeat vitam inſemetipſo ⁊ vitā
indeficiētē ſolus eſt qui poteſt na
turam facere immortalem et vite i
deficientis ⁊ ita impoſſibile eſt cre
aturam aīam rationalē que eſt i
mortalis ꝓducere Et ideo eius ꝓ
ductionem debuit ſibi de⁹ reſerua
re et ita patet ⁊ cetera ¶ Capitulū
xxxi^m· in quo cōfutatur error xxv·
phdi machometi

PEſtifer iſte machomet⁹ oīa
confidens erroribus ſuis
circa celum eciā errauit dicens ce
lum ex fumo factum eſſe Dicit e
nim ille ſtultus in libro. narratio
nū ꝙ celū ſit de fumo qui eſt fu
mus de vapore maris et de mōte
quodam qui vocatur caf qui tan
git totū orbem et ſuſtinet celum
Hic error maifeſte confutat̄ cū
ſit cōtra ſcripturā dīnā dicitur eni
gn̄·i· In pricipio creauit deus celū
et terrā Si creauit ergo de nichi
lo fecit et ita non de fumo aliquo
Preterea ſi celum eēt de fumo fac
tum·eſſet alterabile ⁊ corruptibile
qđ falſū ē cū corpus celeſte abſqȝ
cōtrarietate ſit Corruptio aūt ⁊ ge
neratio ex cōtrarijs pmo phiſicoꝝ
et pmo de generatione Preterea
ſi celū factum fuit de fumo neceſ
ſariū eſt ꝙ aut elemētum aut ele
mētatum eſſet ·ſed nullū horum
eſt· Dicit eni phūs de ſubſtātia
orbis ꝙ celum nec graue nec leue
nec calidū nec frigidū nec humi
dū nec ſiccum eſt Omne tamē ele
mentū ⁊ elementatū eſt in aliqua
iſtarū qualitatū Preterea ꝙ cōſe
quēter ait ꝙ mons ſuſtineat celū
ita notorie fatuū eſt ⁊ deriſione dig
num vt n̄ ſit op⁹ alio teſtimonio
¶ Capitulū xxxij^m· i quo cōfutat̄
xxvi· error machometi

AMplius fatuus eſt macho
met⁹ cū aſſerit ꝙ ſol ⁊ luna
erāt equalis luminis et virtutis
et non erat dicēdo inter diē et noc diſtinctio
tē ſed quadam vice volabat gabri
el ⁊ accidit vt ala ſua tetigerit lu
nam quo obſcurata eſt ſicut mō
videmus Hec ponit in doctrina ſua
Iſte error ꝙ ad omnes ſuas par
tes ita maifeſte eſt non mō falſus
ſed delirus vt nō ſit opus multa
inducere In pma ſui parte cōtradi
cit ſacre ſcripture que ait gn̄·i· Fe
cit deus duo luminaria magna lu
miare maius vt peeſſz diei ⁊ lumi
nare min⁹ vt peeſſet nocti Et ideo
patet erroneū eſſe dicere ꝙ ſol ⁊
luna creati ſunt equalis luminis
et virtutis In ſcđa parte eſt eciā
cōtra ſcripturā ſanctā quoniā vbi
ſupra ſic dicitur Fiant luminaria
in firmamento celi diuidant diem et
et noctem ⁊ ſint in ſigna ⁊ tēpora

et dies et annos. Et ita patet ꝙ
a principio creationis luminariū
fuit diſtinctio inter diem et noc
tem. de tercia parte in qua dicit
ꝙ gabriel ala ſua tegens eam
obtenebrauerat. ita manifeſte in
omnibus ſtultum eſt vt vanum
ſit aliqua teſtimonia ad hoc in
ducere ¶ Capitulum xxxiij. in q̄
confutatur error viceſimus ſepti
mus machometi

Item perfidus machomet⁹
etiam circa matrimoniū er
rans concedit tanꝗ̄ licitum plures
habere vxores. ſicut manifeſte pa
tet per diſcurſum alchorani ſui.
Error iſte peſſimus eſt. redigit e
nim humanā naturā ad ſimilitudi
nem pecudum et beluarū Nam vo
lucres pene omnes faciunt matri
monia et paria iūgūtur. Vñ error
iſte facilit̄ iprobat̄ et cōfutat̄ tam
ſacre ſcripture aꝫ immutabilibus teſti
monijs q̄ irrefragabilib⁹ rōnib⁹
Docuit in pͦs. illud gñ. ij. Erunt
duo in carne vna. in vna dixit ñ i
pluribus ¶ Ratione etiam con
futatur error iſte quoniam vide
tur eſſe de iure naturalis rationis
ꝙ vnus vir non haberet plures
vxores ſicut nec vna plures viros
cum hoc homini in ſua inſtitutio
ne eſt indictum Jus autem vt di
cit phy⁹ eſt quod incepit ab inici
o rationalis creature ſed ab inicio
vnus habuit vnicam non duas
gñ. ſecūdo⁹ relinquet homo patrē

et matrem et adherebit vxori ſue
non dixit vxoribus. Et illud ma
thei decimonono. ergo habere
vxores plures ſicut machometus
concedit non videtur poſſe eſſe lici
tum. Preterea ſecundum philoſo
phum primo phiſicorum. ſicut
mulier appetit virum ſic materia
formam ꝛ turpe bonū ꝫ ſᵐ natā ē
tm̄ vna materia vni⁹ forme i actu
ñ pluriū. g͂o vide͛ repugnaē ꝗdāᵒ na
t̄e ꝙ vn⁹ habeat plureſ vxores. 3ᵒ
ſic amicicia i ꝗdā q̄litate ↄſiſtit ſi
gᵒ mulieri ñ licꝫ hr̄e plures viros
qa hᵒ eēt ↄtra ēquitudinē ꝙlis Si li
cēt viros hr̄e plures vxores ñ eēt e
q̄l amicicia vxois ad virū ꝛ ecōuſo
Unde hec ratio experimento proba
tur quia apud viros habentes plu
res vxores quaſi ancille habentur
vxores. Quarto amicitia inten
ſa non habetur ad multos vt pa
tet per phm̄ octauo ethicorum.
Si ergo vxor habet virum vnū
tantum. vir autem habet plures
vxores non erit equalis amicicia
ab vtraqꝫ parte non ergo erit a
micicia liberalis ſed quodāmodo
ſeruilis. Quinto ſic matrimoni
um in hominibus vt diſtingatur
a beſtijs oportet ordinari ſecundū
ꝙ competit ad virtutis bonum et
bonos mores colendos. Non per
tinet autem ad bonos mores habe
re plures vxores quia ex hoc ſe
quitur diſcordia in domeſtica
familia vt experimento patet.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Falſū eſt ergo et erroneum q̄ lici
tum ſit vni homini habere plures
vxores. Nec debuit mouere macho
metū ex hoc q̄ in antiqua lege a
liqui etiā ſancti viri habuerūt plu
res vxores ſicut abrahā iacob et
dauid et alij plures Tū p̄mo q̄a
nō habuerūt plures ꝓpt̄ libidinē
ſed ꝓpter prolem educādam in cul
tu diuino quia tunc erat paucitas
hominū fideliū Unde auguſtin⁹ li
bro de bono cōiugali. Antiqui patres
nuptias copulabant non victi li
bidine ſed ducti pietate Tū ſcḋo
quia nec hoc fecerunt ꝓpria aucto
ritate ſed ex diſpēſatione que a ſo
lo deo qui auctor nature ē fieri po
tuit Et facta eſt eo tēpore q̄ opor
tebat nature p̄ceptū ꝑtermitti vt
eſſet maior multiplicatio ꝓlis ad
cultum dei educāde. nunc autē ad
ueniente xp̄o fuit temp⁹ plenitu
dinis gracie xp̄i ꝓpter quā cult⁹
dei propagatiōe carnali multipli
cabat̄ ⁊ cōſeruabat̄ quare ⁊ cetera

¶Capitulū xxxiiij. in quo cōfuta
tur error xxviij. machometi

Amplius ꝑfid⁹ machomet⁹ de
dit tanq̄ licitum repudiū vx
oris vt patet in alchorano c. vij.
et lxiiij°. Error iſte faciliter oſten
ditur pernicioſus. p̄mo quia eſt
cōtra doctrinā legis et diuinam inſti
tutionē quod patet. xp̄s enī inter
rogatus vt habet̄ mathei xix. an
liceret homi dimittere vxorē ex q̄
cūq; cauſa reſpōdens ait illis. nō
legiſtis q̄a q̄ fecit homines ab ini
cio maſculū et feminā fecit eos ⁊
⁊ dixit. ꝓpter hoc relinquet homo
patrem ⁊ matrē et adherebit vx
ori ſue ⁊ erunt duo in carne vna
Et ſequitur q̄ ergo deus coniūxit
homo non ſeparet Ubi dicit criſo⁹
in glo. nō ſolum ex modo creatio
nis ſed eciam ex modo legis latio
nis monſtrauit q̄ ꝑter naturam ⁊
preter legem eſt vxorem dimittē
ꝑter naturā quidem q̄a vna caro
diuiditur. ꝑter legem autem quo
niā deo copulante et iubente non
diuidi vxor dimittitur Scḋo er
ror prefatus improbatur quoniam
eſt contra doctrinā xp̄i qui in eodē
capitulo mathei xix°. dicit Dico
autē vobis. q̄ quicūq; dimiſerit
vxorem niſi ob fornicationem et
aliam duxerit mechatur. quia
ſcilicet remanet adhuc vinculū il
lius dimiſſe cū viro priore Item cō
futatur error iſte ab apoſtolo i.
cor. 7. dicente. hijs autē qui matri
monio cōiuncti ſunt precipio non
ego ſed deus vxorem a viro non
diſcedere q̄ ſi diſceſſerit manere in
nuptam aut viro ſuo recōciliari ⁊
vir vxorem non dimittat hec apo
ſtolus Preterea error reprobatiſ
ſimus oſtenditur quoniā inſepa
rabilitas matrimonij videtur eſſe
de lege nature Quod ſic patet.
Matrimoniū enī ex intentiōe na
ture ordinatur ad educationem ꝓ
lis nō ſolum per tempus ſed per

totam vitam prolis Unde de lege
nature est q̄ parentes thesauriſēt
vt filij parentum ſint heredes. Et
ideo cum proles ſit cōe bonum vi
ri et vxoris oportet eorum ſocieta
tem perpetuo manere indiuiſam ſe
cundum legis nature dictamē Et
ita patet q̄ inſeparabilitas matri
monij ſit de lege nature. Secun
do idem oſtenditur ſic. Naturalis
quidem ſollicitudo ineſt hominib⁹
de certitudine prolis Unde quicun
q; certitudinem prolis impediunt
faciunt contra naturalem inſtinc
tum humane ſpeciei. Si autem
vir poſſet vxorem dimittere vel vx
or virum et alteri copulari impe
diretur certitudo prolis cum mu
lier a primo cognita poſtmodum
a ſecundo cognoſceretur. Eſt ergo
contra naturalem inſtinctum ſpe
ciei humane q̄ mulier ſeparetur
a viro Tercio confutatur error
prefatus ſic. inter virum et mulie
rem amicicia maxima eſſe videtur
non ſolum in actu carnalis copu
le que etiam inter beſtias quan
dam ſuauem amicitiam facit ſed
etiam ad totius domeſtice conuer
ſationis conſortium vnde in ſig
num huiꝰ homo propter vxorem
relinquit patrem et matrem vt
dicitur geneſis ſecundo. Non eſt
ergo licitum ymmo inconuenien
tiſſimum matrimonium diſſolui
Quarto idem oſtenditur et con
futatur error prefatus ſic Neceſſe

eſt ad id quod eſt optimum in ho
mine omnia alia ordinari. coniūc
tio autem maris et femine non
ſic ſolum eſt ordinata legibus ſe
cundum q̄ ad prolem generandā
pertinet vt eſt in alijs animali
bus ſed etiam ſecundum q̄ con
uenit ad bonos mores quos recta
ratio diſponit vel quantū ad ho
minem ſecundum ſe vel ſecundum
q̄ homo eſt pars domeſtice fami
lie aut pars ſocietatis. Ad quoſ
q̄dē bonos mores pertinꝫ indiuidua
cōiūctio maris et femine Fiet enī
fidelior amor vniꝰ ad alterū erit dū
cognoſcūt ſe indiuiſibiliter cōiūctos
et erit vtriq; ſollicitior cura i rebꝰ
domeſticis dū ſe ꝑpetuo cōmāſuros
i eadē rerū poſſeſſiōe eſtimāt Sub
trahūᷣ etiam ex hoc diſcordiaꝝ ori
gines quas oporꝫ accidē ſi vir
vxorē dimittēret vel virū enī ꝓpi
q̄s vxoris fit firmior īt affinēs dilec
tio Tollūᷣ etiā adulterioꝝ occaſiōes
q̄ dareᷣ ſi vir vxorem dimittē poſſꝫ
aut econuerſo Per hoc enī dareᷣ vi
a facilior ſollicitādi matrimonia
aliena ⁊ ~~inita~~ ſeq̄rēᷣ īuenietia ſi ĩfinita
iuxta ſtulticiā erroneā machometi
licitū foret repudiare vxorē. nec ſi
dꝰ macho. ad huc errorē aſtruēdū
moueri debuit q̄ i veteri lege ꝑmiſſū
fuit repudiū vxoris q̄a hoc factū ē ꝓpter
iudeoꝝ duriciā vt dicit xp̄s ma.19.
q̄a proni erant ad occiſionē vxoris
Permiſſū eſt ergo minus malū
ad excludendum maius malum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶Capitulū xxxv. in quo ꝯfūtat̃
error xxix. machometi

Perfidia perfid⁹ machome
tus errauit grauiter con
cedendo tanꝗ̃ licitum adulteriū et
fornicationē .nā cum mulierib⁹
emptis ⁊ captiuis licitum dicit eſ
ſe concubē Hoc eni adulteriū eſt
quia multociens emit pater ſtu
pratam a filio et ecōuerſo fili⁹ vel
frater a patre corruptam vel a fra
tre Vnde in capitulo xxxij. alchora
ni inquit Caſtitatem ſeruate niſi
cum ꝓprijs vxoribus aut ſibi ſub
iectis ⁊ ancillis obſeruātibus in
de nāq; nulla fiet ꝗ̃remoīa Dicit
eni machometus ſibi a deo fuiſſe
conceſſum ꝙ ad vxores aliorū poſ
ſet accedere vt viros virtuoſos et
ꝓphās generaret in quo errore ſe
cutus videtur nichoalitas hēticos
Error iſte hui⁹modi beſtialis ma
chometi aptiſſime confutatur ex
diuina lege et ſacro euāgelio Non
eni eſt dicendū licitū eſſe quod ma
nifeſte contra diuinū preceptum eſt
Inter alia autē diuine legis p̄cepta
habetur non mechaberis exo. xx°.
Item leuitici xx. dicit̃ Si mecha
tus quis fuerit cū vxore ⁊ adulte
riū ꝑpetrauerit cum vxore proxi
mi ſui morte moriatur ⁊ mechus
et adulter Item deut. v. Non cō
cupiſces vxorē ꝓximi tui Item tho
bie iiij° dicitur Attende tibi ab oī
fornicatione ⁊ preter vxorem tuā
non patiaris aliam cognoſcē Itē

reprobus error prefatus oſtendi
tur ex euāgelio xpi mathei v. in
quit criſtus iudeis Audiſtis quia
dictum eſt antiquis nō mechabe
ris et ego dico vobis q̄ viderit mu
lierē ad cōcupiſcendam iā mecha
tus eſt in corde ſuo Reprobatur e
ciam ſatis teſtimonio apoſtoli Cū
ait ad ephe. v. Omnis fornicator
aut immūdus nō habet partem i
regno dei Secundo error ille in
de reprobandus venit quoniā con
tra legem nature eſſe videtur Quō
ſic oſtenditur Illa quidem actio di
citur eſſe cōtra legem nature que
n̄ ē cōueniēs fini debito ſiue q̄a n̄
ordinat̃ ad ipſum per actionem
agentis ſiue quia de ſe eſt impro
portioāta fini illi .finis autē quē
natura ex cōcubitu itendit ē ꝓles ꝓ
creanda ⁊ educanda ⁊ vt bonū h⁰
quereretur poſuit delectationem in
coytu vt cōſtantinus dicit Quicū
q; ergo cōcubitu vtitur ꝓpter de
lectationē que in ipſo eſt nō refe
rendo ad illum finē a natura intē
tū contra naturam facit Cum aūt
nomē concubine exꝓmat cōiūctio
nē qua ſolus cōcubitus ꝓpter ſe
ipſū queritur Patet ꝙ cōtra legē
nature ſit accedere ad cōcubinam
nō cōiūctā ſibi matrimonio q̄ cō
cubina vocatur Nec obſtat ſi dica
tur ꝙ aliquis quandoq; ex tali cō
cubitu prolem querat quoniā ad
huc non eſt cōueniens ad prolis
bonū in quo nō ſolum intelligitur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ipſi⁹ procreatio per quam proles
eſſe accipit ſed etiam educatio et
īſtructio per quā accipit nutrimē
tum et diſciplinā a parentibus· in
quibus tribus parentes prob tenē
tur ſecundum phm̄ octauo ethico
rum Cum aūt educatio et inſtruc
tio prolis a parentibus debeantur
per longū tempus · exigit lex na
ture vt pater et mater in longum
tempus commaneant ad ſubueni
endum coiter proli Hec autem ob
ligatio ad cōmanendum feminā
viro matrimoniū facit Patet er
go q̄ merito reprobat⁹ copl⁹ cōcubina
rum et error prefatus machoēti·
Nec debuit mouere machometū
ad hūc errorem q̄ antiqui prēs
vt abraham iacob et dauid legā
tur concubinas habuiſſe quoniā
ille vxores fuerunt non tamē dice
bantur vxores Unde gn̄· xvi· dici
tur q̄ rachel dedit balā ancillam
ſuam viro ſuo in cōiugiū vt de ea
ſuſciperet prolem et ſic concubina
tine ille copl⁹ fuit in veritate cō
iugalis Preterea vt dicit ſanctus
thomas · antiqui patres ea diſpē
ſatione qua plures vxores habe
bant ad ancillas accedebant vxo
rio affectū· Unde in illis non fuit
brutalis libertas quam lubricus
machometus cōceſſit ſuis ¶ Ca
pitulum xxxvi· in quo confutatē
error xxx⁹ machometi

Item beſtialis machomet⁹
grauiſſimo errore erraſſe vi
detur cōcedens tanquam licitum
peccatum contra naturam qd̄ ſum
ma et infelicitatis et ſcelerum dici
tur licet ipſi ſarraceni pallient qui
buſdam honeſtis expoſitionib⁹ ·
dicit eni ſarracenus nō polluant
ſe cū infidelibus niſi credant et de
mulieribus dicit mulieres veſtre a
rat ia veſtra ſunt vtimini eis vt
vultis Quod ēprobandus et exe
crandus ſit error iſte non eſt op⁹
pluribus teſtimonijs vti quia de
ſe omnibus notum eſt Unde mag
nitudinem hui⁹ criminis p̄° ſatis
ſacra ſcriptura oſtendit gn̄· xiij·
Ubi dicitur q̄ ſodomite erant peſſi
mi homines et gn̄· xviij· inquit do
minus Clamor ſodomorū venit ad
me Ubi dicit gregor⁹ Nouitas tā
te et inaudite turpitudinis ānira
tionem et dubitationem parit in
audiente· ſcd̄o magnitudinē illi⁹
criminis oſtendit magnitudo vin
dicte que ſūpta eſt de eo Nam v
na cauſarum diluuij fuit hoc pecca
tū vt dicit methodi⁹ Preterea ꝓp
ter hoc peccatū pluit deus ignem
et ſulphur ſupra ſodomam vt ha
beē gn̄· xix· ¶ Capitulum xxxvij·
in quo cōfutatur error xxxi⁹

Item beſtialis machomet⁹
inter alios errores aſſerit
in alia vita poſt reſurrectionem vſū
eſſe ciborum veſtimentorū ꝯuenco
rum Dicit ſepe in ſuo libro oſten
dit In quo errore ſecutus eſt here
ticos dictos aliaſtes q̄ vt refert

aug⁹ xxii. de ciuitate dei Aſſerũt eos
qui reſurgent imoderatiſſimis ci
bis et potibus carnalib⁹ vacatu
ros vt nullam modeſtiam aut mẽ
ſuram teneant. Qui error facile
ſtultus oſtenditur cum apertiſſime
contradicat doctrine xpi et ratiõi
Quod doctrine xpi ↄtradicat patz
Nam mathei xxij. interrogatus
eſt⁹ a ſaduceis de muliẽ que ſep
tẽ viros habuit ſucceſſiue cuius eſ
ſet in reſurrectiõe reſpondit dicẽs
Erratis neſciẽtes ſcripturas nec
virtutem dei. in reſurrectione enĩ
non nubent id eſt viri nõ accipiũt
vxores nec nubentur id eſt mulie
res non accipiuntur a viris quia
homines non reſurgent ad vitã
mortalem cibis et venereis vtentẽ
Sed erunt ſicut angeli .glo. ſine
labe et corruptione viſione diuinã
fruentes Preterea error iſte a per
tiſſime rationibus confutatur. p⁹
ſic. reſurrectio futura erit ad vitã
imortalem vt patet. vnde yſa. xxv
dicitur Precipitabit deus mortẽ
in ſempiternum. Et oſee. xiij. ſe
cundum tranſlationem. lxx. inte
ꝑtum. abſorta eſt mors in victori
a. Et apoc. xx. Mors vltra non
erit Et machomet⁹ ipſe in libro
ſuo de doctrina ſua dicit ꝙ poſtꝙ
omnia mortua fuerint de⁹ occidet
mortem et poſtea reſurgent imor
tales et integri Cum ergo omniõ
ſublata erit mors neceſſe erit a re
ſurgentibus ſubſtrahi ea que cor
ruptibili vite deſeruiunt ſiue ad
mortalitatis vite ſtatum ordinãt
Manifeſtũ eſt aũt ꝙ ciborum vſ⁹
corruptibili vite deſeruit Ad hoc
enĩ cibos aſſumim⁹ vt corruptio
que poſſet accidere ex conſumptio
ne naturalis humidi euitetur. Eſt
etiam in preſenti neceſſarius vſ⁹
ciborũ ad augmentũ q͛ poſt reſur
rectionem in hominibus non erit
quia omnes in debita quantitate
reſurgent Similiter cõiunctio ma
ris et femine corruptibili vite deſ
uit Ordinatur enĩ ad generatiõez
per quam quod perpetuo conſerua
ri non poteſt in indiuiduo in ſpẽ cõ
ſeruetur Cum aũt vt dictum eſt
reſurgentium vita ſit incorruptibi
lis homines enĩ idem numero cõ
ſeruabuntur ergo fatuum eſt et ir
rationabile dicere ꝙ in reſurgẽti
bus ſit ciborum aut venereorũ vſ⁹
¶ Secundo ſic. Vita reſurgentiũ
non minus ordinata erit ꝙ pñs
ſʒ magis ĩ hac vita vſus ciborum
ordinatur ad aliquem finem. ad
hoc enĩ cibus aſſumitur vt per di
geſtionem conuertatur in corpus
Si ergo poſt reſurrectionẽ erit cibo
rum vſus. oportebit ꝙ ad hoc ſit
ꝙ conuertatur in corpus. Cum er
go a corpore reſurgentis nichil ẽ
ſoluetur eo ꝙ erit incorruptibile
oportebit dicere ꝙ totum quod q̃
ritur ex alimento tranſeat in aug
mentum Et ita oportebit ꝙ corpo
ra reſurgentium in ĩfinitũ augeãᵗ

aut oportet dicere ꝙ erunt ibi
tot egeſtiones et alie feditates
vt tantum reſoluatur quantum
conuertitur quorum vtrunqꝫ eſt
inconueniens . Nec valet ꝙ ip
ſe machometus dicit in libro de
doctrina ſua quia non erit ibi e
geſtio ſordium ſed purgatio per
ſudorem . Et ponit exemplum
de puero in vtero matris qui vt
dicit nutritur et nõ egerit. Dꝫ re
ſponſio iſta nichil valet vt patet
inſipienti . quoniam corpora re
ſurgentium ita erunt incorrup
tibilia ꝙ nichil poſſit reſolui ex
eis . vnde manifeſte patet ꝙ non
eſt ſimile de vno et de altero

¶ Tercio ſic . Venereorum v
ſus ad generationem ordinatur
ſi ergo poſt reſurrectionem erit
venereorum vſus niſi ſit fruſtra
ſequitur ꝙ eciam tunc erit genera
tio hominum ſicut et nunc . Imor
talitas enim leſio et plaga na
ture eſt que non poteſt eſſe in op
timo ſtatu humane nature cuius
eſt ſtatus poſt reſurrectionem .
ſequitur ergo ꝙ multo fecundior
et multiplicior erit ibi proles pro
tempore illo ꝙ̄ hic . Cum ergo
mors in vita illa non erit creſcet
ibi populus in infinitum Finita ē
aūt regio paradiſi illius et omnis
regio corporalis quare breui tēpoē
neceſſe habebit exire magna pars
populi illius de paradiſo et creari
eis neceſſe erit aliam regionem ad
habitationē eorum et non vnam
ſolam ſed etiam infinitas quoniā
impoſſibile eſt qualcunqꝫ regiões
finitas ꝙ̄tencūqꝫ ſunt homines ca
pere infinitos Si vero quis dicat
ꝙ in reſurgentibus erit vſus cibo
rum et venereorum non propter cō
ſeruationem aut augmentū corpo
ris . nec propter cõſeruationem
ſpeciei vel hominū multiplicationē
ſed propter ſolam delectationem
que in hijs actibus conſiſtit . ne a
liqua delectatio in vltima remune
ratione deſit Sicut expreſſe dicit
machometus in libro de ſua doctri
na Pateſt quidem hoc inconueni
enter dici vt deducit ſanctus tho
mas in ſomma contra gentiles .
quia vita reſurgentium ordinatior
eſt ꝙ̄ vita noſtra In hac autē vita
inordinatum et vicioſum eſt ſi qs
cibis et venereis vtatur propter ſo
lam delectationem et nõ propter
neceſſitatem ſuſtentandi corporis
vel prolis procreande et hoc rati
onabiliter . Nam delectationes
que ſunt in premiſſis actionibus
non ſunt fines actionum ſed econ
uerſo . Natura enim ad hoc ordi
nauit delectationes in iſtis acti
bus ne animalia propter laborem
ab iſtis actibus neceſſarijs natu
re deſiſterent quod contingeret niſi
delectatione prouocarentur . Eſt
ergo ordo prepoſterus et indecēs
ſi iſte operationes propter ſolas
dilectationes exercerentur nullo

ergͦ modo hoc in reſurgentibus
erit quorum vita ordinatiſſima po
nit. Multa alia poſſent induci ſ;.
quia manifeſtus eſt error illius
ſuperſedemus. Non obſtat autē
dictis nec in aliquo errori macho
meti ſuffragatur. q̄ adam ante pec
catum vitam habuit immortalem .
et tamen cibis et venereis vti po
tuit in illo ſtatu. cum ante ſit dic
tū. Creſcite et multiplicamini. Itē
tum de omni ligno qđ ē i paradi
ſo comedes. Tum primo quia alia
erit immortalitas ⁊ incorruptio re
ſurgētium. ⁊ alia que fuit in adā
Reſurgentes enī immortales erūt
et incorruptibiles vt mori non poſ
ſint nec ex eorum corporibus ali
ud reſolui Adam autem ſic fuit i
mortalis vt poſſet non mori ſi nō
peccaret. ⁊ poſſet mori ſi peccaſſet
Et eius immortalitas ſic ſeruari
poterat non q̄ nichil reſolueretur
ab eius corpore ſed vt contra reſo
lutionem huiuſmodi ei ſubueniri
poſſet per ciborum aſſumptionem
ne ad corruptionem eius corpꝰ p
ueniret Nec etiam obſtat predic
tis q̄ xp̄s poſt reſurrectionē legi
tur comediſſe et bibiſſe quoniam
xp̄s poſt reſurrectionem nō come
dit propter neceſſitatem ſed ad de
monſtrandum ſue ꝛ̄ſurrectionis v
itatem Unde cibus ille non fuit cō
uerſus in carnem ſed reſolutus in
preiacentē materiam Hec aūt cau
ſa comedendi non erit in reſurrectio
ne cōi

Capitulum xxxviij. in q̄
ꝯfutatꝰ error xxxij. machoīti

Beſtialis machometus ſerui
tus quoſdam inſipientes ā
tiquos patrum a beſtijs differētes
poſuit felicitatem ⁊ beatitudinem
in carnalibus delectationibus ci
borum et potuū et venereorū vſu
Per totum alchoranum carnalē
et ſpurciſſimā felicitatem ſue gen
ti in alia vita promittere non pu
duit Delicias quidē primo epula
rū corporalium. dapiferos et pi
cernas angelos dicit. Secundo p̄
cioſitatem veſtiū et lectorū. et vm
braculorum amenitates. Tercio
delicias concupiſcentiarum ⁊ blan
dimentorū mulierū Qui error ñ
ſolum apud xp̄ianē religionis cul
tores ſ; etiā apud gētiles philoſo
phos qui beatitudinem noverūt
in operationibꝰ intellectiue partis
conſiſtere. iudicatur beſtialis: vitā
huiuſmodi voluptuoſam nō hom
num ſed pecudum eſſe aſſerentes
vt patet primo ethicorum Hic er
ror licet ex precedentis erroris re
probatione ſatis reprobatus et
ſtultus oſtendatur. nichilominꝰ ad
plenius oſtendendam beſtialitatē
et amentiam ipſius machometi
hoc ipſum auctoritatibus et ratio
nibꝰ paucis tamen approbabimꝰ
q̄ beatitudo futura diue legis obſ
uatoribus promiſſa nō in vſu vo
luptatum ſenſibiliū vt beſtialis
machometus ſcriptis epicureos

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

faĉie aſſeruit· ſed in actu ſuperio
ris intellectiue et aſpectu nobiliſ
ſimi obiecti quod eſt deus ſcilicet
in viſione faciali ipſius dei ſic ·
Auctoritate primo patet ſcilicet
prophete dauid dicentis in pſal
mo triceſimoquinto · Apud te eſt
fons vite ⁊ in lumine tuo videbi
mus lumen quaſi diceret In lumi
ne cognitionis tue eſt vita · Item
pſalmo decimoquinto · Adimple
bis me leticia cum vultu tuo · glo
ſa vt nichil vltra deſiderē cū facie
ad faciē te videro · Itē iob xxxiij ·
Videbit faciē eius in iubilo · Itē xps
Jo· decimoſeptiᵒ ait Hec ē vita e
terna vt cognoſcant te ſolum ve
rum deum ⁊ quem miſiſti ihesū
chriſtum · Item mathei viceſimoſe
cundo ait dominus · In reſurrectione
nec nubent nec nubentur ſed erūt
ſicut angeli dei id eſt beatitudo ho
minum erit ſimilis beatitudinis ā
gelorum · ſed eorū beatitudo non cō
ſiſtit in voluptate corporali ſed in
viſione diuinitatis ergo et cetera ·
de qua apoſtolus · Videmus nunc
per ſpeculum et in enigmate tunc
autem facie ad faciē Poſtea Jo·
euangeliſta ait · Cum apparuerit
ſimiles ei erimus · Similitudo au
tem iſta conſiſtit in participatio
ne ſue beatitudinis · Conſtat autē
q̄ beatitudo dei non conſiſtit in vo
luptate corporali q̄a hoc nephas eſ
ſet intelligere · ergo ſimilitudo erit
quo ad viſionem ſue eſſentie · ipſe
enim per eſſentiam ſuam · ſuam ſub
ſtantiam intelligit et hec diuiſio
diuinitatis eſt ſumma felicitas ho
minum et angelorū · Eſtimet qui
poteſt quāta quamq; iocunda cō
coes et indiſſolubilis erit creature
humane creatori vnica coniūctio
vbi claritas quam creator habet
per plenitudinem · creature dabiť
per plenitudinis participationem
quam ille habet per naturam · hu
ic dabitur p gratiam vt ait ricar
dus ſuper apoc· libro ſeptimo
Ratione vero multiplici prefatus
error confutatur et ex beſtiali pec
tore emanaſſe oſtenditur Primo
ſic · Beatitudo vltima hominibus
in premium ſanctorum operum ꝓ
miſſa · conſiſtit in hijs que omnē
humane virtutis facultatem exce
dunt dicente propheta yſaye quar
to · Oculus non vidit nec auris
audiuit nec in cor hominis aſcen
dit que preparauit dominus dili
gentibus ſe · Et apoſtolus ad
romanos octauo · Non ſunt
condigne paſſiones huius ſeculi
ad futuram gloriam que reuelabi
tur in nobis ſed felicitas quam
ſeductor et peſtifer ille machome
tus promiſit non eſt in alijs bonis
maioribus q̄ habeat vita preſēs
Promiſit enī fluuiā lactis et vinī
et mellis Vñ nō ꝓmiſit eis alios li
quores ſm ſpēz quā habeat vita iſta
⁊ ſi forte guſtu ſuauiores ⁊ eodē ſe
habz de ſaporibus cū determinati

ſint numero ſpẽrum ſuarum nec
ampliores nec aliȷ̈ eſſe poſſunt ·
Et eodem mõ ſe habet de omnib⁹
generibus aliorũ Quare manifeſ
tum eſt ꝙ non aliam felicitatem
promiſit oīs carnalem ꝙ̃ habeat
vita iſta · ſed eandem maiorem ꝛ
meliorem Ex quo manifeſte patꝫ
ꝙ aſſignando felicitatem futuram
tam propinquã vite preſẽti turpi
ter errauit aſſignando hominis fe
licitatem in bonis corporalibus ·
Secundo ſic Felicitas eſt quoddã
bonum hominis proprium · bruta
enī non poſſũt dici felicia niſi ab
uſiue · delectationes aũt carnales
ſũt cões hominib⁹ et brutis ergo
errauit machometus in talibus be
atitudinem hominis ponendo Vn
de grauiter totam humanam natu
ram videtur offendiſſe ꝙ homīēs
brutis animalib⁹ coequauit dũ
ñ aliã felicitatẽ hoib⁹ poſuit ꝙ̃ etiã
bruta animalia poſſunt cōicare q̃d
eſt inconueniens · Nam idcirco
ſoli animantium ad aſpctũ celi e
recti ſumus vt ſummũ bonum noſ
trum non in terra · non in cenſu ſꝫ
in ſūmo eſſe crederemus quod ſa
tis proprie poeta deſignauit dicẽs
Pronaqꝫ cũ ſpectent aīalia cete
ra terram · os homini ſublime de
dit celũqꝫ vidẽ Juſſit ꝛ erectas ad
ſydera tollere vultus Jpi ergo ſibi
renunciant ſeqꝫ nature hominum
abdicant inquit lactantius Qui
non ſurſum aſpiciunt ſed deorſum
ñ forte idipm̃ q̃d erecti ſum⁹ ſiñ cã
homī attributũ putãt Terᵒ ſic Vl
tim⁹ finis ē nobiliſſim⁹ eorũ q̃ ad
rē ptinẽt · habꝫ enī rõnē optimi ·
ſꝫ delectatioēs carnales ñ cõueniunt
homī ſ̃m id ꝙ ē nobiliſſimũ ī eo q̃d
ē ītellect⁹ ſꝫ ſ̃m ſẽſũ · ergo error ē ī
talibus delectationibus ponere de
lectationem hominis Quarto ſic
Summa perfectio hominis eſſe nõ
poteſt in hoc ꝙ coniũgitur rebus
inferioribus ſe · ſed per hoc ꝙ cõiũ
gitur alicui rei altioris · Finis enī
melior eſt hiȷ̈s que ſunt ad finem ·
ſed delectationes carnales cõſiſtũt
in hoc ꝙ homo ſecũdum ſenſũ cõ
iũgitur aliquibus rebus ſe inferi
oribus ſcilicet ſenſibilib⁹ Ergo er
ror magnus eſt in talibus homi
nis felicitatem ponere Quinto · in
illo eſt maxime ponẽda felicitas
per quod homo maxime appropī
quat ad deum qui beatificator eſt
angelorum et hominũ · Sꝫ p dele
ctatiões predictas carnales max
ime impedit̃ homo a maxima ap
propinquatione ad deum que fit
per cõtemplationẽ quam maxime
impediunt predicte delectationes
ſenſibiles · Sunt enī quedam vin
cula mentiũ humanarum ꝛ exceca
menta oculorum intellectualiũ vt
clare experimur Vnde ſi quis exi
ſtimat habundantia potationum
et cibi ſe frui poſſe et vacare ſapi
entie ipſe deſipit Ergo maximus
error ē in talib⁹ ponere felicitatẽ

Sexto sic. Cũ hijs delicijs ſenſibi
libus quas ponit machometus ꝗ̃
erũt delicie ſpirituales aut nõ. ſi
ſic. manifeſtum eſt ꝙ ſe non com
patiuntur. ſpũales eñi delicie na
turam humanã ad ſe trahũt ⁊ i ſe
totam rapiũt ⁊ carnalia ſentire ñ
patiuntur ea hora qua humanã
mentem tetigerũt. Unde vt dicit
bernardus. Quomõ ignis et aq̃
ſimul eẽ ñ poſſũt. ſic ſpirituales ⁊
carnales delicie i eodem ſe ñ cõpa
tiunt̃. Non poterũt ergo ſimul
eſſe felicitas ſpiritual̃ et iſta quã
ponit machometus carnalis. Si
vero dixerit ꝙ alternatim hoc eſt
ꝙ altera poſt alterã fruetur in vi
ta illa. tunc ſequitur ex neceſſitate
ꝙ neutra erit plena quĩ neutra ſit ꝯ
tinua Continuitas eñi pars eſt
felicitatis Preterea ipſa experiẽti
a ſenſus manifeſtũ eſt ꝙ guſtan
tes delicias ſpũales ſtatim faſtidi
unt carnales. ſicut dicit ſanctus
aug⁹ quia guſtato ſpiritu deſipit
omnis caro. quare impoſſibile ẽ
vt voluptates ſpũales in patria rede
ãt ad carnales. violentia aũt vel
ſurreptio ibi locũ non habet. ergo
ſemel admiſſo ad felicitatẽ ſpũalẽ
ab ea vel ad modicũ diuertere vel
ſeiũgi nũq̃ʒ libebit Impoſſibile ẽ
ergo alternatĩ vtrãqʒ felicitatem
ibi obtinere Neceſſario eſt igitur
felicitatem ſpiritualem vel omni
no ibi non eſſe vel ſolam eſſe hoc
eſt preter carnalem illam quam
ponit machometus cum nec eſſe
poſſit ſimul cum illa. nec alterna
tim nec poſt illam nec ante illam
Si vero dicant ꝙ ibi non eſt feli
citas ſpũalis illa autem eſt indubi
tanter potiſſĩa ac nobiliſſĩa maxi
maqʒ pars felicitatis. ſi tamen ⁊
alia ẽ pars aliqua eius. ergo ex
dictis ſequẽ ꝙ machomet⁹ felici
tatẽ nõ poſuit ſʒ ptem felicitatis.
ſi pars dicenda ſit et illã modicã atʒ
viliſſimã qui carnalem ſuam poſu
it Preterea ſeptimo ſic. Ubi eſt
talis voluptuoſus vſus cibi et po
t⁹ et venereoꝝ. erit neceſſario ꝯtinue
et magna corporũ huãnoꝝ exina
nitio et reſolutio tranſmutatio di
geſtio ſompn⁹ et hui⁹moĩ quali
a in vita iſta ſentim⁹ Erit ergo ibi
multitudo ſudorũ egeſtionis ⁊ vri
nationis tanta. ꝙ tandem locus
paradiſi illius quãtũcunqʒ fuerit
amplus non poterit capere ſterco
ra et vrinas hominũ: quid ergo
eſt paradiſus illa machometi ni
ſi taberna inde feſſã ingurgitati
onis et perpetue feditatis et tur
pitudinis proſtibulum atqʒ volu
tabrum porcorum. Preterea au
tem innominandas alias fedita
tes que ex hijs commixtionibus
maris et femine ſequũtur. quod
autem dicit machometus ange
los pincernas futuros eſſe atqʒ
dapiferos eorum qui ei crederent
et legem ſuã ſeruarent. quis non
derideat aut quis non rideat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

angelos ſanctos felicitatem illam
quam nec oculus vidit nec auris
audiuit nec in cor hominis deſcen
dit deſerere vt lectos parent eis ꝗ
ꝯcēt ad turpitudines exercēdas
Et vt angelice btitudis excellētiā
cōmutent in coquinariam ſeu dapi
feram aut pincernaiam ſeruitutē
que multo vilior eſt ꝙ̄ ſeruire por
cis Unde patet ꝙ beſtialis iſte ho
mo machometus nec ſeipſum no
uit ꝙ animal rationale eſſet nec
felicitatem patrie quid eſſꝫ appre
hendit. in quo plane non ſolum
indoctū et impium ſed cecum ꝗ de
lirum atqꝫ beſtialem ſe probauit
Nec mouere debuit machometū
aut quemcūqꝫ alium ad hui⁹ mo
di errorem ſectandum. ꝙ alique
auctoritates ēpriant̄ ī ſacra ſcrip
tura que vſum ciborum poſt reſur
rectionem videntur promittere ho
minibus. vt eſt illud yſa. xxv. v
bi dicit̄. Faciet domin⁹ exercituū
omnibus populis in monte hoc ꝯ
uiuiū pinguiū ꝯuiuium vindemie
pinguiū medullatorum vindemie
defecate. et ſimiles Quoniam iſte
auctoritates ſpūaliter intelligende
ſunt Proponit eni ſcriptura diu̇a i
telligibilia ſub ſimilitudine ſenſibi
liū vt animus noſter ex hijs que
nouit diſcat incognita amare Ait
eni beatus gregorius in quadam
omelia Regnum celorum idcirco
terrenis rebus ſimile dicit̄ vt ex
hijs q̄ aīm⁹ nouit ſurgat ad icͦgta

ꝗ p ea q̄ diligit q̄ſi ꝯficat̄ ricaleſcat.
vt p h° ꝙ ſcit notū diligere diſcat i
cognita amare. Et ſecundum hūc
modum delectatio que eſt in ꝯtē
platione ſapientie et aſſump tiōe
veritatis intelligibilis per intellec
tum noſtrū per vſum ciborū in ſac̄
ſcriptura ꝯ̄ſueuit deſignari ſecun
dum illud prouerbiorū ix. quod
de ſapiētia dicitur. miſcuit vinum
ꝗ poſuit menſam miſit ancillas ſu
as vt vocarēt ad arcē ꝗ ad menia
ciuitatis Si quis eſt paruulus ve
niat ad me. inſipientibus locuta Et
eſt venite comedite panem meum
et bibite vinum quod miſcui vob̄
Et ecc̄. xv. dicitur Cibauit illum
deus pane vite et intellectus ꝗ aq̄
ſapientie potauit illum. De ipa
ſapientia eciam dicitur prouerbi
orum tercio lignū vite eſt hijs q̄
apprehenderīt eā ꝗ qui timebit illā tenuerit
beatus Similiter quod dominus
dicit luc̄. xxij. Ego diſpono vob̄
ſicut diſpoſuit michi pater meus
vt edatis et bibatis ſuper menſā
meam in regno meo. non poteſt de
cibo corporali vel potu intelligi ſed
de eo qui in mēſa ſapientie ſumi
tur de quo dictum eſt Unde patet
ꝙ ꝓpter predictas auctoritates ac
ſimiles non congruit dicere ꝙ ēſur
gentes cibis corporalibus vtant̄

¶ Capitulum xxxix. in quo reſpō
detur ad rōnes q̄ſdā ipi⁹ macho.

Perſcrutando doctrinam al
chorani inuenim⁹ duo fuiſſe

motiā ad affirmandū voluptuoſā
carnalē et beſtialem felicitatē quā
ponit. Primū eſt vt verbis eius
form liter vtar quia ſi vllum ob
lectamentū in paradiſo deeſſet bea
titudo minie plena eſſet. Secūdū
eſt ꝙ fruſtra delicie eſſent vtputa
mulieres ſi voluptas deeſſet. prop
terꝗ ꝯcludit poſtꝰ ille machome
tus ꝙ quitquid volunt preſto eſt
et quaſcūqȝ ⁊ quecūqȝ volūt ha
bent omnia ad libitū ſine mora et
difficultate ita quidē ꝙ quas hic
vxores habuerūt fideles habebunt
et illic. cetere concubine erūt. an
cillarū vero non erit numerꝰ/ hec
ille Ad que motiua ſpāli capitulo
reſpondere decreuimꝰ. ne forte ſim
plices qui ex leuibus moueri quā
doqȝ ſolent talibus motiuis titu
bare a recta fide contingerent. Oſ
tendemꝰ autē huiꝰ moi motiua ñ
ſolum non cogere talem voluptuo
ſam felicitatē ponēdā eſſe. ſed ꝓ
cedere ex ignorātiſſimo et beſtiali
homine Primū autem motiuū fa
ciliter repellitur. quia cū vera btī
tudo hominis que ſpaꝉ in alia vi
ta ꝯueniat homī ſecūdū id quod
nobiliſſimū eſt in eo. q̄ꝫ eſt intel
lectus reſpectu nobiliſſimi obiecti
quod eſt ipſe deus. delectationes
que ad beatitudinem pertinent ñ
ſenſibiles que ꝯēs ſunt porcis et
azinis aliiſqȝ aīalibus brutis di
cēde ſunt ꝫ ſpūales. i quibꝰ ꝯica
mus cum angelis Unde delectatio
nes ſenſibiles quas machometꝰ
ponit non pertinēt ad beatitudinē
hominis ꝑmo neqȝ beatitudo vera
ſuſtinet huiꝰ modi delicias ſed ab
ſtrahit ab eis ſicut i ſuperioribꝰ
manifeſta luce monſtrabimꝰ. ꝓp
ter quod ceſſabūt neceſſario in a
lia vita. quare maīfeſtū eſt verbū
veritatis quod legiꝉ math. xxii. ꝙ
in reſurrectione neqȝ nubent neqȝ
nubēꝉ ꝫ erūt hoīes ſicut āgeli dei
i celo. Et idē habetꝛ luce xx. Uñ ri
diculū ē delectatiōes ſēſibiles huiꝰ
moi q̄rē i q̄bꝰ nobiſcū aīalia bru
ta ꝯīcāt vbi expectāꝉ delectatio
nes altiſſie i q̄bꝰ cū āgelꝭ ꝯicamꝰ q̄
erūt i viſiōe ꝑme lucis ⁊ guſtu ſū
me bonitatis que nobis et ange
lis ſunt ꝯies. Unde pꝫ manifeſte
argumētū machometi. Cū arguit
ſi vllū oblectamentū i paradiſo de
eſſꝫ btītudo mīme plena eſſꝫ vanū
eſſe et vanū viribus. quoniam
vt iā diximꝰ oblectamēta carnali
a qualia ipſe machometꝰ deſcribit
nō ꝑtinent ad veram beatitudinē
hominis ꝑmo apud eū ſapiētes
argumentū eius in contrariū va
lidiſſime militat arguendo ſic. In
paradiſo erunt oblectamenta ⁊ ſē
ſibiles delectationes quas macho
metꝰ deſcribit gᵒ ſeqꝛ ꝙ ibi ñ erit ve
ra nec pleā btītudo ꝯñā pꝫ qm̄ vt
ſupiꝰ aptiſſis rōnibꝰ oñdimꝰ dele
ctatiōēs tales ſēſibiles cū delectati
oībꝰ intellectualibus ſiue ſpiritu
alibus eſſe ſimul non poſſunt.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Preterea ſixerum eſt ꝙ nullum
oblectamentum carnale aut ſenſi
bile defecturum eſt future beatitu
dini ſiue paradiſo machometi · cū
varijs et diuerſis oblectamētis
homines afficiātur vtpote quidā
in cibis quidam in potib⁹ quidā
in luxuria · quidam ī ludo · quidā
in venationibus · quidā in piſcati
onibus · quidam in haſtiludijs ·
alij in diuerſis alijs rebus · nos di
cere oportebit in paradiſo eſſe oīa
genera ciborum · altilia oues et bo
ues et vniuerſa pecora campi · vni
uerſaq; genera indumentorū iux
ta oblectamenta ſingulorū hoīm ·
ampliſſima īſuper fluuiā vinorū iux
ta varietatē guſtuū ſingulorum · a
pothecas ſpecierum ⁊ confectionū ·
proſtibula tandem luxuriantium ·
ſiluas feris plenas ad venandū ·
ſtabula multa equorū ad haſtiādū ⁊ ludi
ex ōnti multa ſtercora aīaliū ſimi
lia q̄ iſcrta poſſūt aduerſum ſtultū
machometum · que et ſtultiſſima
ſunt et omni deriſione digna Illā
profecto paradiſum beſtiarū macho
metus ſuis deſcripſit quam ipſe
beſtialis ſibi futuram cōcupiuit ·
Preterea cum ſecūdo arguit videli
cet ꝙ fruſtra delicie adeſſent ſi vo
luptas deeſſet · ex magna certe igō
rantia et cecitate procedit · delicie e
nim ſenſibiles que in ſtatu preſen
tis miſerie et corruptionis deſerui
unt vt plante · aīmalia bruta cor
pora mixta · in alia vita homie de

corruptiotionis ſtatu in incorrup
tionis ſtatum tranſeūte non manē
bunt · Ceſſante enī fine · ceſſare de
bet illud quod eſt ad finem Tali
a aūt que diximus facta ſunt ad
aīalem vitam hominis ſuſtentan
dum Unde gn̄ · ix · dicitur · Sicut
olēa virentia dedi vobis omnem
carnem · Quocirca cum poſt inno
uationem ſtatus hoīs · animalis
vita in homine non erit neq; aīa
lia neq; plante nec corpora mixta
ſicut mel · lac · vinū · lana · linum
neq; veſtis cerice neq; lectiſtrīa ā
cubicula de pluma delicata que fu
ture vite in paradiſo ſuis promiſit
ſtultus machometus Et ideo non
mirum ſi ibi non erit voluptas in
talibus cum talia ibi futura nō ſit
Beatitudo enī corporis humani nō
in hijs conſiſtit ſed ex redūdantia
beatitudinis anime in ipſum corp⁹
ipſum glorificabitur Cui⁹ glorifica
tio quatuor cōtinet dotes tanq̄ q
tuor partes glorie corporum ſanc
torum · que ſunt Claritas · impaſ
ſibilitas · ſubtilitas · et agilitas ⁊c
ita totus homo exultatione delec
tabit ī domino iuxta illud pſ: Cor
meum et caro mea exultauerunt
in deum viuū Ceterum differētia
ſexuū et menbrorum varietas p⁹
reſurrectionem non erit fruſtra cū
ſit ad nature humane perfectionē
reintegrandā in ſpetie et indiuiduo
q̄uis animales operationes deſit
Licet ergo viri et femine cum

membrorum suorū integritate re surgant non dicende sunt frustra femine adesse quia non erit commixtio cum eis · Tum primo quia cum genus humanum habebit tūc totam multitudinem hominū prefinitam a deo non erit amplꝰ necessaria generatio hominū ad quam ordinata est a natura ipsa carnal' commixtio feminarū · Tū secundo quia ibi cessabit omnino omnis appetitus voluptatis carnalis · nulla ibi pulsabit temptatio inimici nulla erit peccandi voluntas · nulla delinquendi facultas · sed totum leticia · totum exultatio homines angelis sociati sine vlla carnis infirmitate ꝑpetuo gaudio fruentur

¶ Capitulum quadragesimum in quo cōfutatur error xxxiiij · perfidi machometi

Ceterum perfidus machoētus prefatis erroribus adiunxit hunc · Quod bibere vinū esset maximū peccatum · Non parū mirandū est in primis q̄ huiꝰmodi viri tanta fuerit rationis inopia q̄ promiserat i partem felicitatis future obseruantibus legem suam fluuia vini in alia vita incorruptibili ⁊ immortali vbi vsus vinorum locum non habet · ⁊ in hac mortali vita vsum vini dixerat esse peccatum · Et qd̄ magis derisibile est ad ostendendū rationabilitatē prohibitionis vsus vini · Narrat ymmo fingit in libro qui dicitur de doctrina machometi quandam stultam hystoriā · videlicet q̄ duo angeli scilicet arot et marot fuerint olim missi a deo de celis i terram pro gubernando ⁊ instruendo genere humano · quibus tria fuerunt a deo interdicta · Primū est ne occiderent quemq̄ · Secundū ne iniuste iudicarent · Terciū ē ne vinum biberent · multoq; tempore sic habito · cum noti iudices essent per vniuersum orbem · Venit eis die quadam mulier pre cunctis feminis omnino pulcriā causam habens aduersus maritum · que vt parti sue accōmodaret · iudices inuitauit ad prandium · consequenter illa conuiuantibus inter epulas etiam pocula vini apponit astat ministrans et crebro instat vt sumant · Quid plura? vicerunt blanditie mulieris · inebriati poculis in hospitam formosam incaluerunt victi accubitum postulant · Spondet hac scilicet conditione dum alter verbum doceret per quod ascendebant celos alter per quod descendebant · placet conditio · Cum ergo didicisset eleuata est subito et ascēdit ad celos · quod cum videret deus explorata ~~eam posuit~~ · posuit eam luciferum pulcerrimam inter stellas vt fuerat inter feminas · (causa)

Jlſ āt ī iudiciū vocatis ꝓpoſuit
eis deus vt eligerent inter penam
huius ſeculi et penam alteri⁹. Ele
gerunt hanc. depenſi ſunt ergo per
cathenas ferreas diuiſis capitib⁹
in puteum bibil vſqꝫ in diem iudi
cij. Stupendum plane eſt ꝙ tanta
fuerit amentia hui⁹ beſtie macho
meti et caligo mentis eorum q̄ et
huiuſmodi ſtulticijs fidem dederūt
vt ſanctos dei angelos tales eſſe
deſcribat ꝙ inebriai poſſint ⁊ mu
lierib⁹ cōmiſceri que abſurda ſūt
apud omnes homines in quibus
aliqua rationis ſcintilla ēlidet. Cū
eni angeli non ſint aīalia ſed ſint
vti in ſuperioribus oſtēdimus ſb
ſtantie incorporales et intellectua
les nature. non eſt eorum inebria
ri aut feminis cōmiſceri. hoc eni n̄
niſi aīalibus cōuenit. Preterea e
tiam licet quandoqꝫ ꝓpter aliq̄d
miſteriū iuſſu omnipotentis dei
circa homines peragendum. conti
gat eos corpora aſſumere. Jn corpo
ribus tamen illis opera vite nō ex
ercēt nec exercere poſſūt. Vn̄ thob
xij. dicebat angelus raphael. Cū
enim eſſem vobiſcum videbar qui
dē manducare et bibere ſed ego po
tu inuiſibili ⁊ cibo vtor. Patꝫ g°tā
ignorantia q̄ȝ ſtultia ipſi⁹ macho
meti. Hijs ergo dimiſſis dicimus
aduerſus errorem prefatum ꝙ bi
bere vinum nō ſit peccatum. inebri
ari autem vino peccatum regulari
ter eſt. dicēte apoſtolo ad ephe. v.

Nolite inebriari vino in quo eſt
luxuria. Quod ergo machomet⁹
errauerit dicens ꝙ bibere vinum
ſit maximum peccatum. Oſtende
mus ex tribus ex quibus maniſe
ſtam faciemus falſitatem ſui erro
ris. Primo teſtimonio ſacraꝝ ſcrip
turarū quas ipſe acceptat. Secū
do rationibus. Tercio ex ſanc
timoīa eorum qui vino vſi ſunt.
Confutatur in primis error prefa
tus ex illo deut. xiiij. vbi de⁹ loquēs
de promiſſione fienda in via ait.
Emes ex eadem pecuniā quitq̄d tibi
placuerit vinū ſꝫ ⁊ ſiceram et omē
quod deſiderat aīa tua ⁊ comedes
coram domino deo tuo. Item ecc.
xxxi. Equa vita hominibus vinū
in ſobrietate potatum. Item ibidē
Exultatio anime et cordis vinum
moderate ſumptum. Secundo idē
arguitur rationibus. Primo ſic
nullus cibus vel potus ſecundū ſe
conſideratus eſt illicitus. hoc patꝫ
ſentētia domini ſaluatoris dicētis
mathei xv. Nichil quod intrat i
os coinquinat hominem ſcilicet.
ergo bibere vinū non eſt peccatum
et per cōñs nec magnū. Secūdo ſic
Dicit domin⁹ deus per apoſtolū
ſuum ſecūdo. thi. iiij. Omnis cre
atura dei bona eſt et nichil reicien
dum eſt qd̄ cū gratiarū actione ꝑ
cipitur. Et ad roma. xiiij. dicit ꝙ
omnia munda ſunt. ergo bibere vi
nū non eſt peccatum. Tercio rati
one patet falſitas prefati erroris

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quomã ſi bibere vinũ eſſet pecca
tum ſicut ſtultus machometus
aſſerit nunq̄ criſt⁹ nuptias illas
quib⁹ interfuiſſe legitur Johãnis
ſecundo· honoraſſet mutãdo aquã
in vinum Quarto eadem falſitas
lux clarius demonſtratur · Quo
niam ſi bibere vinum peccatum eſ
ſet xpriſtus nunq̄ aſſumpſiſſet vi
num in materiã ſacr̄mti eucharisti
e quod tamen fecit mathei viceſi⁹
ſecundo Quinto ſi bibere vinum
fuiſſet peccatum nunq̄ apoſtolus
vas electionis et veritatis man
daſſet thimoteo vt vino vteretur
propter ſtomachum ⁊ eius frequē
tes infirmitates Tercio princi
paliter falſitas prefati erroris eſ
tenditur ex ſanctimonia eorum q̄
vſi vino leguntur a tempore qui
dem noe: qui primo vinum bibiſ
ſe legitur geneſis decimonono ·
Sancti patres vinum biberunt ·
Unde de yſaac maifeſte legitur gñ·
viceſimoſeptimo de xpriſto apertiſ
ſime ſcriptura teſtatur mathei ſex
to et mathei viceſimo ·et de apoſ
tolis idem Nec obſtat huic verita
ti q̄ in aliquibus ſcripturis quã
doq; videatur vſus vini prohiberi
quoniam aut prohibitio ītelligi
tur facta ſolis ſacerdotibus et hoc
tempore quo ingreſſuri erant ſacer
dotes in aliqua lege ad miniſteriũ
tabernaculi ⁊ altaris ſicut leuitici
decimo precipitur ſummo ſacerdo
ti aaron vinum et omne quod in
ebriare poteſt nõ bibetis tu et filij
tui quãdo intrabitis ~~teſtimonium~~
tabernacul~~um eſt~~ teſtimonij Vel
ſi omnibus fiat ꝓhibitio intelligē
da eſt nõ de ſimplici vſu vini ſed
immoderato vſu vini ſecundũ illud
ecc̃· quinto· Cogitaui abſtrahere
a vino carnē meã vt transferrem
animã meã ad ſapientiã· Eſt au
tem hic non pretereundum q̄ ma
chometus non introduxit abſti
nentiam vini aut propter concu
piſcentiam ſapientie aut prop
ter ſanctimonie amorem ſed cau
teloſe · Abſtinentia enim vini
facit ad conſeruationem pacis
rei publice de qua arabes attente
curauerunt · Cum enim in regio
ne calida ſit vinum fortiſſimum
ſi ſarraceni vterentur vino fortiſ
ſimo ſicut nos cum ipſi non ſint
ſobrij cotidie eſſent ebrij et ma
gis voluptati dediti ·et ſe mutuo
interficerent Nam vt dicitur ecc̃·
decimonono vinũ ⁊ mulieres apo
ſtatare faciunt etiã ſapiētes ⁊ ecc̃·
xxij· multos enim exterminauit
vinum · Sicut ignis probat
ferrum durum · ſic vinum dura
corda ſuperborum arguet in ebri
etate potatum · Propter quod
~~perfidus ac dilirus~~ machometus
vt legiſlator ſarracenis prohibi
it vinum · Secundo ideo prohi
it quia ipſe quemadmodum alij
tyrãni timebãt gētes ſibi ſbditas
ne contra eum tumultuoſe īſurgerēt

Et quia per vinū cōſueuerūt nſe
et multa oriri turbationū ſcanda
la preſertī inter homines brutales
ſicut erant gentes illarū regionū
Ideo ad talia precauēdū caute
loſe potius q̄ relegionis amore v
ſum vini prohibuit ¶ Capitulū
xliiij in quo confutatᷣ xxxiiij · error
machometi

Inter alios ſtultos errores
machometi reperitur eum
aſſeruiſſe q̄ vniuerſa creata celi ⁊
terre et aues inuocant deum et v
nūquodqꝫ ſuam rationem modūꝫ
orandi ſcit Iſte error eſt ſtultus ⁊
facile confutatur Cum enī oratio
aſcenſus mentis ſit in deum ſitqꝫ
pars contemplationis · manifeſtū
eſt q̄ error ſit attribuē oratiōeꝫ
rebus ſenſu et ratione carentib⁹
Nec ſuffragatur errori prefato q̄
pſᷓ · vltimo inuitātur creature oēs
ad laudem dei · quoniam non ideo
vt aiūt ſapientes diuinarū ſcriptᷓa
rum ſcrutatores · q̄ ipſe creature
maiores ſuperiores vt ſol et luna ⁊
celi aut inferiores ſenſu ⁊ ratione
carentes laudent deum corde ā ore
cū ratione careant · ſed dicunᷓ lau
dare ſol et luna ⁊ celi deum inquā
tum ſua pulcritudine ⁊ virtute du
cunt homines in cognitionem et
laudem ipſius dei Alia vero inferio
ra creata dicuntur etiam laudare
deum inquantū i ipſis relucet diuina
bonitas et ſunt materia laudis di
uine intellectualib⁹ creaturis · ſicut

cōiter dicitur q̄ homo ex operib⁹
laudatur Vnde intelligibilia per ſe
laudant deum · irrationabilia ⁊ ſē
ſibilia non per ſe ſed per nos dū
ea conſiderantes laudamus deum
¶ Capitulum xliij · in quo confuta
tur error xxxv · machometi

Ceterum perfid⁹ machome
tus etiam et imūdus et car
nalis quedam protulit contra bea
tam virginem falſa et erronea
deliramenta in alchorano ſuo ⁊ in
capitulo xxviij · ita de beata virgi
ne loquens · iſtud quidem firme
conſtanterqꝫ diiudicatum eſt illa a
ioſeph impregnata cum eo in lōgi
quū locū affugit tandem mēſtruo
partum precedente diſtillante cū
iuxta palmā cōſiſteret inquit · vti
nā morti obliuioniqꝫ ſuccumberē
antequā michi hoc contigiſſet · xp̄s
autem ſubtus eam egreſſ⁹ ipſam
conſolans inquit Ne timeas ego
tecum aſſideo : Deinceps ipſam
deus allocutus iuſſit vt palmā ex
cuteret ſicqꝫ ſuper eam articula re
centia caderent vnde ipſa comedēs
⁊ bibens cor ſuum corroboraret at
qꝫ mitigaret · In iſtis vero que iſ
te ſtultus dicit contra honorē bea
tiſſime virginis tot videtur erro
res cōtineri quot ſunt dictiōnes · q̄
enī in primis dicit beatam virginē
concepto filio in locum lōginquū af
fugiſſe vbi palme ſite eſſent Ma
feſte erroneum eſt cum ſacre ſcrip
ture contradicit legitur enī luc · i ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝙ concepto filio et angelo deſcen
dente abijt in montana cum feſti
natione in ciuitatem iuda et intra
uit domū zacharie et ſalutauit eli
zabeth quam ſeruū et precurſorem
domini parituram nouerat. Dici
tur autem in mōtana ſubijſſe nō
in locum ſilueſtrem et ſolitarium
vt mentitur machomet⁹ ſed qui
a locus vbi zacharias morabatur
altior erat galilea a qua receſſit be
ata virgo. Dicitur autē manſiſſe
apud elizabet quaſi tribus men
ſibus pro eius conſolatione et
obſequio venerat. et completo or
tu beati Johannis reuerſa eſt in
domū ſuam. Quod ſecundo dicit
ꝙ menſtruū precedēs partum diſ
tillauerat a beata virgine. ſtultū
eſt quoniam mulieres pregnātes
vt medici dicunt coitre non men
ſtruantur. Ait enim ypocras ꝙ
ſi mulier dum eſſet pregnans mē
ſtruatur. fetus non eſt ſanus.
Quod autem beatam virginem
ex ioſeph puerum concepiſſe aſſe
rere videtur. blaſphemia eſt Be
atiſſima autem virgo non ex viri
li ſemine ſed miſtico ſpiramine cō
cepit et ſine corruptione aliqua et
dolore peperit. Virgo enī āte partū
virgo ī partu. virgo poſt partum
ſemper immaculata. ſemper intac
ta ſemper ſplendida et puriſſima
manſit Unde yſayas ſeptimo Ec
ce virgo concipiet et pariet filiū.
Quod vero dicit tercio ꝙ beata
virgo videns diſtillationem illā
menſtrui ſanguinis dixit. vtinā
morti et obliuioni ſuccumberem
falſiſſimum eſt et multum errone
um. Tum primo quoniam ſicut
prediximus talis menſtrui diſtil
latio poſt conceptum ante partū
illi non aduenit Tum ſecundo da
to ꝙ aliqua ſimilis diſtillatio ſang
uinis menſtrui fuiſſet in ea que
ī alijs mulieribus etiā ſanctis virgi
nibus per ſingulos mēſes contingit.
Non eſt credendum ꝙ beatiſſi
ma virgo dixiſſet illa deſperatio
nis verba vt morti voluiſſet ſuccū
bere. quē talem naturalem fluxum
pati cū ſine peccato talis nature
purgatio contingere ſoleat. Tū
tercio quia partui virginis nō ac
ceſſit nec coīcata eſt aliqua immū
dicia aut dolor ſed affuit maxima
iocunditas ſecundum illud yſaye
triceſimo quinto. Germinans ger
minabit ſicut lilium et exultabit
letabunda et laudans

¶ Capitulū xliij. ī quo cōfutatur error xxx⁹
ſextus perfidi machometi

Ceterum prefatus machomet⁹
in quarto loco ait ꝙ beata
virgine exīte in loco predicto fil
uestri predicta triſticia affecta cri
ſtus ſubtus eam egreſſus ipſam
cōſolās ait Ne timeas en ego te
aſſideo Error iſte manifeſtā habet
falſitatē Tum primo quia contra ſa
cram ſcripturam eſt quod ait. ꝙ

Cdō in loco lōgiquo et ſilueſtri v̇
go peperit. Cum in bethleem cri̇ſ
tus natus fuerit vt patet propħe
teſtimonio michee v. ibi dicitur.
Tu bethleem effrata ex te egredie
tur qui ſit dominator i iſrl̄. Et ex e
uangelio mathei ſecūdo. Cum nat⁹
eſſet iheſus in bethleem iu de. Tū
tercio habet apertiſſimā falſitatē
vbi ait ꝙ paruul⁹ egreſſus ſub ea
allocutus fuerit beatam virginem
contra morem ſolitū alioꝝ pueꝛoꝝ
quod niſi miraculoſe fieri nō pote
rat. Maxime cum dicat criſo⁹. ꝙ
magi inuenerunt puerū ihm̄ q̄ꝛ ti
tate puū aliene opis indigentem
fandi impotētē et nulla natura ab
infantie humane generatiōe diſti
ctum. Dicit etiam ſuper io. ꝙ cri
ſtus non fecit miracula anteq̄ꝫ a
quā cōuertēt i vinū. ꝓpter quod
dicitur io. ſecundo. hoc fecit inici
um ſignorum ſuorum iheſus

Capitulum xliiij. in quo confu
tatur error xxxvij⁹ machometi

Conſequēter errauit etiam
perfidus machometus cōtra
honorem beatiſſime v̇ginis marie
vbi ait. ꝙ allocut⁹ eſt eam domi
nus ⁊ precepit vt palmā excuterꝫ
et ſic ſuper eam arcutela recentia
caderent. vnde ipſa comedens ⁊ bi
bens cor ſuum corroboraēt atqꝫ mi
tigaret. Error iſte manifeſtā cōti
net falſitatem. Cum primo quia
in loco vbi xp̄s natus eſt nō erāt
palme. Natus enī fuit in diuerſo
rio mathei ſecundo. Cum ſecundo
quia virgo beatiſſima michil dolo
ris aut laboris aut triſticie paſſa
eſt in partu. cuius cauſa opus ei
eſſet cōfortatione et refocillatiōe
illa per arcutela recētia. Talis qui
dem confortatio per cibum corpo
ralem datur mulieribus que cum
corruptione ⁊ dolore pariunt cuiſ
modi non fuit beatiſſima virgo
maria ſicut ſepe repetitum eſt

Capitulum xlv. in quo confu
tatur error xxxviij. machometi

Preterea prefatus perfidus
machometus in precedenti
capitulo ſubiūgit alium errorem
Dicit enī ꝙ mariam afferētem pu
erum. ſui nō mediocriter increpa
bant dicentes. O maria. Cum cuo
rum parentum neuter malus exi
ſtat cur rem adeo malam ꝑpetraſ
ti. Aſt illa virgo puerū oſtendens
vt ipſum inde cōuenirent ſignis in
nuebat quibus qualiter īfantulū
huiuſmodi cōuenirent ſciſtitātib⁹ ip
ſe primus in vocem erumpens in
quit. Ego deo ſeruiens qui michi
librum tribuens me prophetam
conſtituit. Omnia iſta friuola et
falſa dicenda ſunt. Primo quidem
falſū eſt ꝙ prefato modo aliqui īſul
tarent beatiſſime virgini increpan
do eam quaſi de adulterio concepiſ
ſet. Unde ad hoc excludendū deſpō
ſata fuit beata virgo. Unde luc. i.
Miſſus eſt angelus ad mariam v̇
ginem deſpōſatam ioſeph. Ubi dicit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ambroſius. Cur autē non antequā
deſpōſaretur impleta eſt. fortaſſe
ne diceretur quod conceperat ex adul
terio. Vñ quoniā apud oēs vulga
tū erat eam deſponſatā eſſe ioſeph
vulgariter ioſeph xpi pater diceba
tur Unde luc. 2. dicitur quod erant pa
ter et mater mirantes ſup hijs q̄
dicebantur de puero Ubi dicit glo
ſa i. ioſeph ad conſeruandā famā
matris deputat9 ē quaſi nutrici9 Jtē
luc. 2. ait beata virgo xpō. Fili q̄d
feciſti nobis ego et pater dolentes
querimus te Unde falſiſſimū eſt quod
talis preſūptio mala eſſet habita
de beata virgine Ceterū quod ait
quod ihesus locutus eſt illis increpan
tibus matrem ſuam ex dictis pa
tet falſum eſſe et fabuloſum

Capitulum xlvi. in quo cōfuta tur error xxxix. machometi

Ceterum malicioſus ma
chometus vt facilius in
duceret ſimplices ad ſe
aſſerit vt in quodam libro legi
mus prophetas et antiquos pa
tres vt p̄ote noe. abraham. yſaac
et filios eorū fuiſſe ſarracenos.
et nedum de ſanctis patribus vete
ris teſtamenti hoc aſſerere dici
tur ſed etiam de apoſtolis xpriſti
qui preſtantiſſimi fuerunt in no
uo teſtamento quod p̄ceſtati fuerūt
xpō quod ipſi erant ſarraceni De noe
vero loquens ait Ideo venit dilu
uiū in mundū q̄a ipē p̄dicabat po
pulis quod fierent ſarraceni et ipſi te
nuerūt Hic error ita manifeſte ē
nō modo falſus ſed iniqu9 vt non
ſit opus teſtes inducere Quō eni
illi ſācti patres et p̄phete potuerūt
eſſe ſarraceni qui precceſſerūt ma
chometū et ſectam eius pluſq̄ per
duo milia ānorū Quō ſancti p̄phe
fuerūt ſarraceni qui i oībus ſuis
p̄phecijs ea annūciauerūt et pro
phetauerūt de xpō ſaluatore noſtro
que ipſe perfidus machomet9 ne
gat et dampnat Ceterū quod predicaſ
ſe dicit noe hominib9 vt fierēt ſar
raceni manifeſtam cōtinet falſita
tē. cū tēpore p̄dicta. tū q̄a cū noe
teſtimonio domini eſſet vir iuſt9 atq3
perfect9 nō exortat9 fuiſſet quēq̄
ad ſectam tam dampnatiſſimam
et ab omni virtute ſequeſtratam
vniuerſiſq3 ſceleribus plenam ut
cuius fuit ſecta machometi. Quod
vero dicit quod diluuiū venit in mū
dū quia homines tenuerunt eſſe
ſarraceni fatuum et deriſione dig
num apud omnes iudicandū eſt
vt patet ex dictis. ymmo dilui
um venit in mundum quia homi
nes ſequebantur viam corruptio
nis et carnalitatis quam poſtea
ſarraceni inſecuti ſunt Unde gñ.
ſexto ita dicitur. Cumq3 vidiſſet
deus terram eſſe corruptam: om
nis quippe caro corrupuerāt viam
ſuā ſup terrā dixit ad noe. Finis
vniuſe carnis venit corā me repleta

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt terra iniquitate a facie eorum
et ego diſperdam eos cū terra.
Quod autem conſequenter dicit
de apoſtolꝭ .manifeſta eſt falſitas
eius rationibus ſupra ſignatis.
Tum quia apoſtoli centenis āno
rum preceſſerūt machometū qui
dicit ſe eſſe pmū ſarracenoꝝ. Tū
ſecundo quia apoſtolorum doctrina
eſt omnino ꝯtraria doctrine ma
chometi vt clariſſimū eſt ſimbolū
fidei inſpicientibꝰ ab illis apoſto
lis ordinatum ⁊ doctrinam macho
meti ex alia parte. Machometus
enī negat trinitatē in diuinis. apoſ
toli confitentur. Ille negat deum
patrem habere filiū. Illi apertiſſi
me ꝯfitentur. Ille perfidus negat
xpm̄ deum eſſe. Illi confitentur il
lū eſſe naturalē filiū ꝯſubſtantia
lē patri Ille negat xᵐ mortuū eē Il
li pro humani generis redemptio
ne profitentur crucifixum mortuū
et ſepultum et ſic de alijs Vn̄ ma
nifeſta eſt falſitas et ſtultia ī hac
parte perfidi machometi ¶ Capi
tulum xlvij. in quo confutatur xl.
error machometi

Aſſertus perfidus machoē
tus grauiſſime ſup omnia
errans blaſphemꝰ ꝯuincitur dei
tatis Omnia falſa omnia errone
a .omnia infandiſſima. omniaqꝫ
ſtulta et impia que in alchorano
ſuo aut docet aut iubet aut futura
ſeruantibus legem ſuam promit
tit. deo imponit ſicut docenti aut ſi
cut iubenti .aut ſicut reuelanti .aut
ſicut promittenti. Qui error eſt
peſſimus. Tum primo ex genere
peccati. quia eſt peccatum blaſphe
mie quod oī alio grauius ē Quod
patet ſic. Peccatum blaſphemie
importare videtur quandam dero
gationem alicuius excellentie boi
tatis et precipue diuine. deus autē
vt dicit dyoꝰ. pꝰ capitulo de d. n.
eſt ipſa natura boītatis Vnde quic
q̄d deo conuenit pertinet ad bonita
tem ipſius Et quicq̄d ad ipſum n̄
pertinet longe eſt a ratiōe perfec
te bonitatis que eſt eius eſſentia
Quicūqꝫ igit̄ vel negat aliq̄d de
deo q̄d ei conuenit vel aſſerit de deo
quod ei nō couenit derogat diuine
bonitati Cum autem machometꝰ
negat multa de deo que ei conueni
unt Dicit trinitatem pſonarum.
Generationem eternam. Proceſ
ſionem ſpiritus ſancti. Diuinita
tem in xpō. incarnationem. mortē
ſalutiferam xpi Poteſtatem iudi
ciariam in xpō. ⁊ multa alia ſicut
ſupra oſtendimꝰ diſcurrentes per
multos errores illius Plurima ī
ſuper aſſerit de deo que nullomodo
ei ꝯueniunt vt quod a deo qui eſt
ſumma veritas mendacia et erro
res quos ipſe docuit in ſuo alchoā
no proceſſerint Item aſſerit de de
o qui eſt ſumma bonitas ſumma
ſāmonia qꝫ ab ipſo precepta exiue
runt illa impia et ſtulta que ipſe
iubet et concedit ſuis ſarracenis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Item aſſerit de deo qui fontalis
plenitudo eſt omnis boni ꝙ non
plene remuneratus ſit ſeruitores
ſuos cum eū non daturū aſſerat a
liam felicitatem illis niſi ſenſibi
lem et carnalem que etiam cōis ē
brutis animalibus Quare mani
feſtum eſt ꝙ blaſphemus ſit de
rogando excellentie diuine bonita
tis in hiis que dicta ſunt per eū
que nos falſiſſima et erronēa atꝗ
blaſphemia ſupra oſtendimus Itē
eſt inſuper hic error perfidi ma
chometi peſſimus. Quoniam de
us eſſet origo et radix omnium
malorum eius. vt pote per quem
ad ſui obediētiam quaſi infinitas
traxerit gentes. data namq; eſt
fides eius erroribꝰ plena per ſim
plices et ignaros homines tanꝗ̄
ex ore et auctoritate dei loquen
tes. de quo maxime intelligendum
venit ꝙ de malis prophetis deus
conquiritur Iere. viceſimotercio
dicens. Nolite audire verba pro
phetarum qui prophetizant vobꝭ
et decipiunt vos. viſionem cordis
ſui loquūtur non de ore domini et i
fra. Non mittebam prophetas
et ipſi currebant non loquebar
ad eos et ipſi prophetabant. Et
iterum audiui dicit dominus que dix
erunt prophete prophetantes in
nomine meo mendatium

Capitulum quadrageſimūocta
uum in quo ponuntur xiij. preroga
tiue fidei xpriſtiane religionis qui
bus diſtinguitur a ſecta macho
meti propter quas merito omnes
ratione vtentes deberent omni ſec
ta relicta alia ad religionem xpia
nā conuolare

Ex ſuperioribꝰ bn̄ cōſideratis
colligere poſſumus xiij. excel
lentias ſiue p̄rogatiuas dignita
tis quibꝰ lex xpianorū a ſecta ma
chometi diſtinguitur. ꝓpter quas
ſaraceni et quicūꝫ alij īfideles ſi vē be
atitudis cupiūt fieri p̄ticipes oī ali
a ſecta relicta ad fidē xpi et ad reli
gionem xpriſtianam extra quam
non eſt ſalus deberent ꝗ̄ velociter
concurrere illiq; incorporari. Excel
lit. Primo fides xpriſtiana eo ꝙ
habet originē ſumme nobilitatis
Secundo habet magiſtrum et doc
torem ſumme ſanctitatis. Tercio
habet ſigna confirmantia diuine
poteſtatis. Quarto habet teſtes
grandiſſime auctoritatis. Quin
to habet documenta irrefragabilis
veritatis. Sexto habet precepta
totius honeſtatis. Septimo ha
bet conſilia perfectionalis ſublimi
tatis. Octauo habet prohibitio
nes omnis enormitatis. Nono
habet ſacramenta mire virtuoſi
tatis. Decimo excellit fides cri
ſtiana quia non armorum vio
lentia aut tyrannica potentia.
ſed hūmilitate et patientia ac
miraculorꝫ magnitudine ē introducta

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

xi°. habet eſſentiam incorruptibi
lis firmitatis. xij°. habet promiſ
ſa ineffabil' felicitatis. Probem⁹
ſingula. breuiter tamen. quoniam
in ſuperioribus plura horum dige
1 ſta ſunt. habet in primis fides lex
ꝙ xpianorum originem ſūme no
bilitatis quoniam non ab homi
nib⁹ nec caſu nec fortuna allata
eſt ſed ab ore dei proceſſerit yſa.
33. De⁹ iudex nr̄. dn̄s legifer nr̄
dn̄s rex noſter ipē veniet ma. v. di
cit. Aperiens os ſuum docebat eos
ſuper quo dicit auguſtin⁹ Aperuit
os ſuum qui in lege veteri aperie
bat ora ꝓphetarum Unde machome
tus hoc etiam profitet̄ qui i plui
bus locis dicit. euangelium a deo
datum fuiſſe xpō Unde ex perſona
dei dicit dictum eſſe xpō O xpē ē
cole quem dedi tibi ſpm̄ vt loque
rens hominibus et docui te librū
et ſapientiam et legem moyſi et
euangeliū Lex vero ſiue ſecta ma
chometi non habet originem cele
ſtem ſed terrenam. nō diuinam ſed
dyabolicam vt ſupra ī capitulo ter
cio manifeſte oſtendim⁹ Secundo
2 lex euangelica ſiue xpianorum habꝫ
magiſtrū et doctorem ſūme ſancti
tatis ſcilicet xpm̄ de quo prophe
ta ps. xliiij. Speciosus forma
ſcilicet ſanctitatis et gratie pre fi
liis hominū et infra. Unxit te deus
tuus oleo leticie id eſt gratia ſanc
titatis pre ꝯſortibus tuis. Unde
daniel nono Sanctus ſanctorū

dicitur Unde etiam machomet⁹ de
eo dicit ꝙ fuerit vir optimus ſa
piens de ſpiritu ſancto conceptus
verbū et virtus dei Non autem
talis fuit magiſter et doctor ſecte
ſarracenorū. Unde ipſe machome
tus non modo ſanct⁹ ſed ſceleratiſ
ſim⁹ ydolatra. homicida. raptor.
lubricus fuit maximus vt ſupra oſ
tendimus in principio hui⁹ tracta
tus Tercio excellit lex xpianorū 3
in hoc ꝙ habet ſigna confirmātia
diue poteſtatis que ſcilicet ſola di
uinitatis poteſtate fieri potuerūt. ſi
cut eſt reſuſcitatio mortuorū. Sa
natio leproſorum. Cecorū illuīnatio
et hui⁹ modi que inumerābilia per
xpm̄ et diſcipulos ſuos In noīe ei⁹
facta ſūt et fiunt per orbem. Unde
de xpō dicitur luc. vi. Uirtus de il
lo exibat et ſanabat omnes. quo
niā omne gen⁹ miraculorum fiebat
per eum ma. xi. Ceci vident clau
di ambulant leproſi mūdant' ſur
di audiunt mortui ēſurgūt et pau
peres euangelizantur De ſignis ve
ro que in nomine et fide eius per
alios fiunt dicitur mar. vltimo
Signa autem eos qui crediderīt
hec ſequūt̄ In noīe meo demonia
eicient linguis loquētur nouis ſer
pentes tollēt Et ſi mortiferū quid
biberint non eis nocebit. Ceterū
non ſolū ſcī mortui hui⁹ modi xpi
ane fidei veritatē miraculorū opera
tione confirmauerūt verū etiam
viui eadem virtute ſignorum ꝑ orbē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

veritatem illius cotidie teſtantur.
Secta vero machometi null' tali
bus ſignis. nullis huiuſmodi mi
raculis per machometū nec per ſu
os confirmata eſt nec oſtenſa a deo
o eſſe Unde ipſe ꝯfitetur ſigna ſibi
non eſſe data ſed in armorum po
tentia veniſſe ſicut ſupra in capitu
4 lo iiij. oſtēdimꝰ Quarto lex xpia
norū in hoc excellit quoniam ha
bet teſtes grādiſſime autoritatis
habet quidem prophetas ſanctos
veteris teſtamenti. Unde xpiſtꝰ
ait Johannis quinto Scrutami
ni ſcripturas ipſe teſtimonium p
hibent de me. Unde ſcriptura vete
ris teſtamenti teſtatur de cristo
determinando aduentum eius da
niel ultimo Nō auferetur ſcep
trū de iuda nec dux de femore eiꝰ
donec veniat qui mittendus eſt et
ipſe erit expectatio gentium Itē
teſtatur ſcriptura de eo daniel
nono determinando aduētum ſan
cti ſanctorū ſub numero certo eb
domadarum. Itē teſtatur de xpō
determinādo locū natiuitatis eius
michee v. Et tu bethleem effrata
ex te egredietur qui ſit dominator i
iſrl'. Item de xpō teſtatur determi
nando modum naſcendi yſaye ſep
tiº Ecce virgo concipiet et pariet filiū
et vocabitur nomen eius emanuel
quod interpretatur nobiſcū deꝰ Itē
teſtatur de eo detminādo in eo diui
tatis veritatē yſa. ix. Paruulus
natꝰ eſt et filius datꝰ eſt nobis.

Et ſequit̄. et vocabitur nomē eiꝰ
admirabilis conſiliarius. deꝰ. for
tis. Itē teſtatur ſacra ſcriptura an
tiqua de eo determinando modū
cōuerſandi in paupertate et humilita
te zachar. ix. Ecce rex tuꝰ venit tibi
iuſtus et ſaluator et ipſe paup.
Item prebet teſtimoniū de xpō mo
dū moriendi detminādo yſa. liij.
Sicut ouis ad occiſionē ducet et
cetera. breuit̄ oīa xpi miſteria q̄
catholica fides credenda de eo p̄opo
nit ex veteri teſtimonio habēt aper
tiſſima et clariſſima teſtimonia.
Ceterum propter hos ſanctos p
phetas veteris teſtamenti qui
ſunt teſtes maxime autoritatis.
etiam omni exceptione maiores.
habet fides xpiſtiana ex nouo te
ſtimonio. Habz i p̄mis Jo. bap
tiſtā quo teſte xpō int̄ natos mu
lierū maior nō ſurrexit cuius etiā
ſanctitatem machometꝰ cōmendat
plurimū in alchorano capitulo qui
to Jo. iſte teſtimoniū perhibens
de xpō ait Jo. p̄mo Hic eſt quem
dixi qui poſt me venturꝰ ē qui an
te me factꝰ ē qui p̄or me ſcz digita
te erat de plenitudine eius nos oēs
accepimꝰ grām p grā et īfra. c. ꝰ nō
ſū dignꝰ corrigiā calciamēti ſoluē et
īfra Ecce agnꝰ dei ecce q̄ tollit pctā
mūdi Preterea xpiana fides habz te
ſtimonium ſue veritatis omnes
ſanctos apoſtolos qui ſpiritu ſan
cto ſuggerente ipſius ſimbolum fi
dei ediderunt quibus dominꝰ ait

Et ceŕtis michi teſtes in iheruſalē
et in oī iudea et ſamaria vſqꝫ ad
vltimū terre :actuū p̄mo Ampliꝰ
fides xp̄iana habet teſtes etiā eos
qui maximi apō phōs habiti ſūt
Sicut de platone narrat augꝰ de
ciuitate dei libro viij.c.x. Sicut e
tiā de trimigiſto et ſibillarū vatici
nijs narrat lactantius libro iiij°.
capitulo vi. de quibꝰ etiam augꝰ
xviij. de ciuitate dei et in ſermone
natal' domini Secta vero macho
meti nullum habet ꝙ ſit vera aut
a deo demādata veridicum teſtem
non ꝓphas .non apoſtolos.nō ſā
ctos viros aliquos vt manifeſtū
eſt quomā nullū talem in toto al
choāno nec ī hꝰ q̇ de doctriā eiꝰ dici
tur inducit Si vero dicant ſarrace
ni ꝙ habēt licet ibi nō inducantur
producāt eos et videamꝰ qui ſūt
illi et vnde orti et que ſit auctori
tas eorū .que ſāmonia .que digni
tas .que ſapientia et libenē audi
rent. Quinto lex xp̄ianorū excel
lit in hoc ꝙ habet documēta irre
fragabilis veritatis p̄s.c.xviij.ıq̄t
ꝓpheta Principiū verboꝝ tuorū ve
ritas in eternū oīa iudicia iuſticie
tue. Singulare teſtimoniū irrefra
gabilitatis veritatis legis xp̄i pre
bet machometꝰ in capitulo de iona
ita dicens ſuis ſarracenis. Si in
aliquo dubio de alchorano eſſent
ꝙ petant ab illis qui āte eos acce
perūt libros ſcilicꝫ a xp̄ianis et iu
deis Secta vero machometi non
habet irrefragabilem veritatem ſꝫ
eſt multis erroribꝰ .multis ſcele
ribꝰ atqꝫ blaſphemijs plena vt
ſup̄ nos ī capitulo iiij.oſtēdiꝰ Sex
to lex xp̄ianorū excellit quomā ha
bet mandata et precepta totiꝰ ho
neſtatis ſplendoribꝰ virtutū plenā
ſobrietatem enī et iuſticiam docet
prudentiam et virtutem quibꝰ ni
chil eſt vtilius ī vita hominibus.
ſapiē .viij. Maxie cū inducit ho
mines ad dilectionem dei ⁊ proxi
mi in quibꝰ duobꝰ lex pendet et
ꝓphete Vnde ꝓpheta ait p̄s.c.xviij
Beati īmaculati in via et cetera
Secta vero machometi turpia p̄
cipit .turpiſſima concedit .plena ē
fetoribus et īmūdicijs vt ſupra ī
capl'o iiij.ſatis plene oſtēſū ēliq̄
mus Unde proprie figuratꝰ eſt ma
chometꝰ in reuelatione beati io.p
beſtiam et meretricem. Septimo
lex xp̄ianorū p̄cellit quia habet cō
ſilia perfectionalis ſublimitatis .
Imperat enī inimicis caritatē.benig
nitate odijs .maledicis ſubſidia
perſequentibus patiāꝫ eſurientibꝰ
victū imperat ⁊ graciam remune
rationis promittit math.v.diligite
inimicos .benefacite hijs qui vos o
derūt Orate ꝓ perſequentibꝰ et
calumpniantibꝰ vos vt ſitis filij
patris veſtri qui eſt in cel' Prete
rea habet conſilia euangelice pfecti
onis de quibus dicitur ma. xix°.
Si vis perfectꝰ eſſe vade et vende
oīa que tu habes et da paupibꝰ

et habebis theſaurū in celo et ve
ni ſequere me Secta vero macho
meti non habet talia perfectionis
conſilia ſed iniqua et impia que
latrones et tyranni habent . puta
homicidiorum violentie rapine vi
dicte Unde machomet⁹ neminē pe
nitere dicat niſi de iniuria ſibi illata
vindictam ſuſceperit iubet captiua
ri et occidi omnē non recipientem
legem ſuam et huiꝰmodi Octauo
8 lex xpianorū excellit quia habet p
hibitiones omnis enormitatis .
Nullū eni malum permittit tāq̄
perfectiſſi͞a ſed oi͞a excludit et pu
nienda predicat . propt̄ quod legiſ
lator xp̄s math . xij . inq̄t Dico
aūt vobis de omni verbo ocioſo qd̄
locuti fuerint homines ſup terrā
reddent rōnē in die iudicij Si de
oi verbo ocioſo multo magis de no
ciuo Et ſi de verbo . multo magis
de facto Tanta certe eſt legis xpi
et eiꝰ nobis tradite ſapiē vis vt
in hominis pectus tranſfuſa ma
trem omnium delictorum ſtultici
am vno ſimul impetu expellat .
Secta vero machometi non eſt
huiuſmodi vt ſupra capitulo iiij .
oſtendimus . multa iniqua et im
pia permittit et concedit Licet au
tem machomet⁹ aliq̄n̄ phibeat ali
qua pctā vt rapinā plurī et que
dā alia mala . tn̄ ipſa prohibitio ē
quedā permiſſio . Dicit eni . ne fa
ciatis talia quia deo non placent
ſed ſi feceritis ipſe eſt miſericors

et miſerator q̄ indulgebit vobis de
facili Talis eni facilis indulgenti
e promiſſio equipollet pmiſſioni deli
ctorum . q̄a teſte gregorio facilitas
venie incentiuū prebet delinquendi
9 Nono lex xpianorū excellit quo
niā habet ſacramēta mire virtuo
ſitatis in remedium et medicinā
defectꝰ et vulnerū peccatorū . Ha
bet inter alia baptiſmi ſacramen
tum in quo lauatur et purgatur
anima a ſordibus originalis pecca
ti et actualꝰ ſi inceſſe ſimul contigat
de quo eze . xxxvi . Effundam ſuper
vos aquā mūdam et mūdabimi
ab omnibꝰ inquinamētis veſtris
Habet etiam ſacramētū cōfirma
tionis in quo datur ſpūs ſctūs ad
grē augmētum et ad robur ſpūa
le anime contra inſultū q̄ bella ho
ſtiū ſpūaliū . Habet inſuper ſacrm̄
eucariſtie oīm ſacramentorū excel
lentiſſimū in quo ſub vtraq; ſpe
cie xpiſtus veraciter contentus vi
tam gratie preſtat ſe digne ſumen
tibus Iohannis ſexto inquit ipſe
ſaluator xpiſtꝰ Panis quē dabo
caro mea eſt pro mundi vita Itē
idem . Si quis manducauerit ex
hoc pane viuet in eternum . Item
habet ſacramentum penitentie
que eſt ſecunda tabula poſt nau
fragium medicamentum vulnerū
ſpes ſalutis . Per penitentiam
enim peccatores ſaluantur per e
am deus ad miſericordiam prouo
catur et ſic de alijs ſacramentis .

Secta vero machometi in hoc oĩ
alia ſecta ꝑniciosior nulla habet
ſacramēta. licʒ ad deſignādū callidi
tate dyabolica q̃ ipſe machometꝰ
vtriuſqʒ teſtamenti cōſeruator eſ
ſet et ſic tanq̄ ꝓpheta vel apoſto
lus ſiue dei nūcius haberet̄ ſerua
ri precipit primū ſacramentū ve
teris legis ſcilicʒ circūciſionē et p̄
mū noui ſcilicet baptiſmū Vnde o
ni ſub predicta maledicta ſecta ob
ſeruātes maſculi circūciduntur et tā
viri q̃ femine aqua lauantur. In
vtroqʒ tamē manifeſte errāt nec
ſacr̄mta aliqua tenēt. ſed tantū ſub
vmbraticulo quādā ſimilitudinē.
Nam circūciſio nō eſt veteris teſ
tamēti ſiue moyſaica ſed magis
yſmahelitica In baptiſmo ſimilit̄
errant Tū eo quia nō vtuntur ea
forma quā xp̄s īſtituit dicēs ma.
theo mo Euntes docete omnes gētes
baptiʒantes eas in noīe patris ⁊
filij ⁊ ſpūs ſancti. quare circumlo
cutio illa n̄ eſt dicenda baptiſmꝰ
noui teſtamenti Tū ſecūdo quia
baptiſmꝰ ſecundū doctrinam apo
ſtolicā nō iteratur cū ſit generatio
ſpūalis que r̄ſpondet generationi
carnali que nō eſt niſi vnica Vnde
ad ephe. iiij°. inquit paulus apo
ſtolus Vnus deus vna fides vnū
baptiſma Nam vt ait gloſa vna
mors xp̄i vnū baptiſma oſecrauit
Saraceni autē ſatiʒātes ſepe et
ſepiſſime abluūt aqua Vnde tal̄
ablutio nec ratione nec nomē bap
tiſmi habere dicēda eſt Tū tercio
quia nō videtur ſaraceni tali ab
lutione vti niſi pro aſtrīgēdis cor abſtergendis
poralibꝰ imūdiciis Nam de ſpiritu
alibꝰ imūdiciis nichil curare videt̄
tur Vnde dicētes ſic ſe conſerua
re vtrāqʒ legē potiꝰ vtriuſqʒ ſe ma
nifeſtant corruptores In hoc etiā
ſūt ſine intellectū vt credant huiꝰ
modi lotiones tibiarū et pedum
ſibi proficere ad ſalutem Interiora
autē ſūt lauanda ſcilicet malicia
cordis. infidelitas animi et ſordes
peccatorū Vnde iere. iiij° inquit
dn̄s Laua a malicia cor tuū ih̄rlm̄
vt ſalua fias Vnde eis cōuenit qđ
dominꝰ in euangelio math. 23. iu
deis quaſi ſimilia facientibus ait.
Ve vob̄ ypocrite qui ſimiles eſtis
ſepulchris dealbatis que aforis
apparent hominibus ſpecioſa intꝰ
vero ſūt plena oſſibus mortuorū
⁊ oī ſpurcicia. Sic ⁊ vos a foris
apparetis hoīes iuſti intus autē
pleni eſtis ypocriſi ⁊ iniq̄tate. Qui Decimo 10
to fides ſuꝰ religio xp̄iana excellit
qm̄ n̄ armorū violētia ā potentia
tyrānica. non queſtꝰ aut cōmodi
gracia. nō terene glorie aut carna
lis voluptatis promiſſioibꝰ itro
ducta eſt ſed humilitate ʒ patiā ʒ
miraculis. pauperibus etiam pre
dicantibus ⁊ ad contemptū mūdi
et deliciarum fugam inducentibꝰ
Vnde primo cor. i. dicit apoſtolus
Videte vocationem veſtram fra
tres q̃a non multi ſapiētes ſecūdū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

carnem: nō multi potētes nō mul
ti nobiles: ſed que ſtulta ſunt mū
di eligit deus vt confundat ſapiē
tes: et infirma mundi eligit deꝰ
vt confundat fortia: et ignobilia
mūdi et contēptibilia eligit deus
et ea que nō ſunt vt ea que ſunt
deſtruēt vt nō glorietur oīs caro i
cōſpectu eius. Secta vero macho
meti vt ſupᷓ dictū eſt per violentiā
am et potentiam armorū oppreſſi
onibus depopulationibꝰ rapinis
atqꝫ homicidijs introducta plan
tata et extenſa eſt. Si quis vero
ex parte machometi velit oppone
re ꝙ moyſes cultoēs ydoloꝝ expūg
nauit. reducat ad memoriā ꝓdigi
a ⁊ miracula que ille fecit in lege
et videbit ꝙ ex precepto domini
hoc fecerit. Similiter de Joſue fili
o nū ad cuiꝰ verbū ſol et luna ſte
terūt q̄ miracula cū non poſſint fieri
niſi a deo. maifeſtū eſt ꝙ q̄tquid
illi fecerūt iuſſu dei factū ſit. Ma
chometꝰ vero nullū miraculū oſtē
dit ꝙ ſit i teſtimoniū vt ei creda
tur. cū officij ſui non fuerit niſi
occidere hoīes et latrocinari ⁊ de
ripere alienos captiuare parētes cū
liberis. Preterea illi ſancti viri tūc
expugnabāt cultores ydolorū. Ma
chometus perſecutus eſt et ſui per
ſequuntur populum dei qui vnum
verum deum creatorem celi ⁊ terre
11 adorat colit et laudat. ¶ Unde
mo excellit fides xpriſtiana quo
niam habet excellentiam incor

ruptibilis firmitatis. Unde pſal
mo c.° decimooctauo. dicitur. In
eternum domine permanet verbū
tuum. et mathei viceſimoquarto.
dicit dominus. Celum et terra
tranſibunt verba mea autem
non tranſibunt. Secta autem
machometi non habet duratio
nis firmitatem niſi quantum
duratura eſt apud eos armorum
potentia ⁊ facultas temporalis vt
ipſemet atteſtatur machometus. ¶
12 Xijo. Excellit fides xpiana quoni
ā habet ꝓmiſſa ineffabilis felici
tatis q̄ eſt viſio facialꝭ oīpotentis
dei et diuinitatis perfecta fruitiōis
ſuauitas. Promittit ſiquidem ſerui
toribꝰ ſuis felicitatē ipſam quam
angeli habent in celo que profecto
ineffabilis eſt. que eni lingua po
terit dicere aut intellectus capere
ſufficit ſuperne felicitatis quanta
ſint gaudia: ſ. interelle choris ange
licis cum beatis ſpiritibus ſemꝑ
perſiſtere. preſentem dei vultum
cernere. incircūſcriptum lumen
videre. nullo metu mortis affici.
incorruptionis perpetue munere
letari ⁊c. Secta vero machometi
non promittit obſeruantibus
legem ſuam beatitudinem niſi
carnalem et voluptuoſam in poti
bus vini. mellis et lactis. et in
lupanaribus. et in mollibus lec
tiſternijs ſicut ſupra in capitulo
triceſimooctauo notauimus. que
etiam ſunt oīa brutis aīalibus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quaſquidem xpiane fidei excellē
tias ſuper omnem aliam ſectam
vtinā ſarraceni aliiqȝ infideles ſa
nis oculis attente cōſideraręnt· nā
ſi facerent credim⁹ ſi eis ſaluatio
nis verus appetitus ineſſet illuſtrā
te illo qui illuminat omnē hoīez
venientē in hunc mundū ad xpia
nam rēligionē magna cū deuociōē
feſtinarent

**Capitulū xlix· in quo aſſigna
tur ratio quare ad hanc machoēti
ſectam licet ſceleratiſſimā tāta po
puloꝝ multitudo confluxerit**

Cum aūt fides xpiana vt ſu
pra oſtendim⁹ tot excellē
ciīs et nobilitatis ꝓroga
tiuis ſup oēs leges ꝓuilegiata ſit
atqȝ virtutū floribus tota plena
ſuper omnem aliam ſectam emi
neat · ſectaqȝ machometi ſiue
ſarracenoꝝ erroꝛib⁹ et ſpurciciīs
pleſa ſit : mirū fortaſſe aliquib⁹
videbitur et queſtione dignū · cur
ad predictā machometi ſectam tā
ta hoīm multitudo ꝛ populoꝝ diū
ſitas cōfluxerit· maxime cū ratio
naturalis hominis vt ait phs p°
ethicoꝝ ſemper ad optīā depce
tur · Sed ad hāc queſtionē reſpō
detur faciliter ſi cōſiderētur aſtuci
e et vie quib⁹ vſus machoēt⁹ v
ſus eſt ad ītroducendā ſectam ſu
am et quibus poſſet erroꝛem ſuū
tegē et xpiane fidei veritatē ī opi
nione ſtultoꝝ ꝛ inſipiētiū homi
nū deprauare De quib⁹ quia plu
ra ſupeī⁹ ꝑticulariter paucā ſubiūge⁹
Fuerūt autē quiqȝ vie ſiue aſtuci
e machometi que ꝯtrarie ſūt viīs
quibus fides catholica ſtabilitatē
ſuſcepit· de quib⁹ ſanct⁹ thomas
pmo cōtra gentiles capitulo vi·
loquitur Prima eſt ꝙ carnelium vo
luptatū promiſſionibus ad quarū
deſideriū carnalis concupiſcentia ī
ſtigat· populos allicit Promiſit e
ni hominibus legē ſuam ſuſcipiē
tibus felicitatē carnalem et volup
tatibus plenā qualem ſibi prepa
rari optabat · ibi carniū ꝛ oīm ge
nerū fructuū vſum ibi lactis vini
et mellis riuolos ꝛ aquarū ſplen
denciū curſum Ibi pulcerimaꝝ mu
lierū ꝛ virginū amplexus ꝛ lux⁹
In quib⁹ ſumma paradiſus eius
deſcribitur que oīa obedientib⁹ ſi
bi promittit ſicut plenius ſupra ī
capitulo xxxviij· tetigim⁹ Vñ nō
mirū · ſi carnalis et beſtialis popu
lus ſecutus eſt illū Fides vero xpi
ana boā ſpūalia et etña ꝑmittit
coꝛum amore carnales voluptates
condempnandas ꝛ cohibendas do
cet et precipit Non enī carnalia
premia promittit non voluptates
carnis ſed felicitatē qualem ipi ā
gelici ſpirit⁹ habent que ineffabil
eſt ꝛ icōprehenſibilis q̄admodū
ſupra in prefato capitulo xxxviij ·
proſecuti ſum⁹ Secūda via qua
machometus vſus eſt ad allicien
dū populos ad ſectam ſuam ꝙ p̄
cepta dederit promiſſis conformia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

carnali voluptati habenas relaxās
quibus in promptu eſt a carnali
bus hominibus obediri . vt enim
narrat tullꝰ benedixiſſe platonem
voluptatem eſcam eſſe malorum
qua ~~capiuntur~~ homines vt piſ capiūtur
ces hamo . Et virgilius in bucoli
cis . trahit ſua quemqz voluptas .
Hac ratione vt dicit lactantius e
picureorum diſciplina multo cele
brior ſemper fuit ꝙ ceterorū . non
quia veri aliquid afferet ſed quia
multos ad populare nomen volup
tatis inuitat dicens voluptatem
eſſe maximum bonum . Non ſic
autem lex xpiſtiana proceſſit in
qua voluptates carnis maxime ꝓ
hibentur et omnia que in mundo
ſunt contempni docentur que fere
a tota multitudine hominum ap
petuntur vt ſunt libidines et dele
ctationes gule . et honores mun
dani quibus animi mortaliū max
ime afficiuntur vt dictum eſt . Vn
de ꝑma Johannis ſecundo . Noli
te diligere mundum nec ea que ī
mundo ſunt . Si quis diligit mun
dum non eſt caritas patris in eo
Quoniā omne qđ eſt ī mūdo aut
eſt concupiſcentia carnis aut con
cupiſcentia oculorum aut ſupbia
vite Quibus exhortationibus a
nimos mortalium aſſentire max
imum miraculum eſt et manifeſt
um diuine inſpirationis opus vt
contemptis viſibilibus ſola in
uiſibilia cupiantur . Tercia via

qua machometus proceſſit fuit
ꝙ documenta veritatis nō attulit
niſi que de facili a quolibet medi
ocriter ſapienter naturali ingenio
agnoſci poſſint . Quin potius
vera que docuit fabulis et falſiſſi
mis doctrinis miſcuit vt quod de
us ſit vnus . ſitqz creator omni
um rerum et ꝙ ei timor et honor
exhibendus ſit ac ꝙ pietatis ope
ra exercenda ſint que quilibet e
tiam parū doctus intelligit eſſe fa
cienda . et que etiam anteꝙ ipſe
machometus illa ſcriberet in euā
gelio plenius continentur . Lex ve
ro religionis xpiſtiane plurima
documenta tradit veritatis diuini
tus hominibus reuelata que ex
cedunt totius humani intellec
tus virtutem et facultatem vt eſt
trinitas perſonarum in vnitate
eſſētie . diue generatiōis archana .
diue ītarnatiōis miſteriū . ⁊ eucha
riſtie ineffabile ſacramentum et ſi
milia q̄ omnia ſuperāt omnē crea
tum intellectum . De quibꝰ ecleſiaſ tici
~~tes~~ tertio dicitur . multa ſupra ſen
ſū hominis oſtēſa ſūt tibi . Et pphā
ī pſalmo centeſimo decimooctauo
Conſiderabo mirabilia de lege tua
Item mirabilis facta eſt ſcientia
tua ex me confortata eſt et non
potero ad eam id eſt ex me at
tingere . Et apoſtolus primo cor .
ſecūdo que ſunt dei nemo nouit ni
ſi ſpiritus dei . Nobis autem reue
lauit per ſpiritum ſuum ſanctum .

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quarta via qua machomet⁹ in
propagatione ſue legis vſus eſt ſi
cut in capitulo precedenti diximꝰ fu
it tyrānica violētia et potentia ar
morum. Non enī ſigna adhibuit
ſupernaturaliter data quibꝰ ſolꝫ di
uine inſpirationis cōueniēs teſti
moniū adhiberet dū operatio viſi
bilis que non poteſt niſi diuina oſtē
dit doctorem veritatis inuiſibiliter ī
ſpiritum. Ubi notandū q̄ non aliq̄
ſapientes in rebus diuinis et huma
nis exercitati a principio credide
rūt ei. Sed homines beſtiales in
deſertis morātes oīs doctrine di
uine proſus ignari per quorū mul
titudinē alios armorum violēti
a in ſuam legē coegerūt. Illuſtris
vero xpiana religio nō ſic armorū po
tentia introducta eſt vt in precedē
ti capitulo dictū fuit. quia deo nō
placent violentia obſequia. Sed
miris prodigijs et operibꝰ viſibi
libus que totius nature ſuperāt v̄
tutem et facultatem videlicet mira
bili curatione lāguorū. mortuorū
reſuſcitatione. celeſtiū corporū mi
rabi mutatione. Et q̄ mirabilius
eſt humanarū mentiū inſpiratio
ne vt pauperes et ſimplices dono ſpi
ritus ſancti repleti ſūmam ſapien
tiam et facundiam in inſtanti ꝯ
ſequerentur. Unde ſoli xpiani predi
cationibus martirio et miraculis nō
vi aliqua temporali omnibus na
tionibus et gentibus xpi fidē ſua
ſerūt. qđ propheta in ſpū preui

dēs ait. In oēꝫ terrā exiuit et cetera.
Unde lactantiꝰ dicit. Deniqꝫ nul
la gens tam inhumana eſt. nulla re
gio tam remota cui aut paſſio xpi
aut ſublimitas maieſtatis ſit ig
nota. Quinta via qua machometꝰ
in dilatatione legis ſue vſus eſt
fuit. Quia enī nulla diuina oracula
precedentium prophetarū ei teſtiō
niū perhibent qui potiꝰ quaſi oīa
veteris et noui teſtamenti documē
ta fabuloſa narratione deprauat
vt patet eius alchoranū inſpiciē
tibus aſtuto cōſilio libros veteris
et noui teſtamēti ſuis ſequacibus
non reliquit legendos ne p eos fal
ſitatis argueretur. E cōuerſo quia fi
des xpiana ex lege veteri et ꝓphe
tarū oraculis veritatis ſue habet cla
riſſima teſtimonia xpiſtus man
dabat ſcrutari ſcripturas ille ſūt q̄
teſtimoniū perhibent de me. Ex q̄
bus ſatis factum eſſe creditur. Ad
queſtionē qua querebatur quare
tāta populorū multitudo ſecte ma
chometi erroribus et fetoribꝰ ple
ne adheſerit nec de hoc debent ho
mines multū admirari qui nobi
liſſima religione xpiana militant
quoniam vt ſcriptura ſancta teſta
tur. ſtultorū infinitus eſt numerus
eccī. pmo. Et math. xx. dicitur. Mul
ti ſunt vocati pauci vero electi. Un
de etiam maior eſt vilium rerū q̄ p̄
cioſarū multitudo vt ferri plumbi
quā argenti et auri. Et pauciores
p̄cioſi lapides ſunt q̄ non precioſi

Sed hic pulſaē poſſet aliq̄rū aīos
quaē de⁹ permiſerit ꝙ machome
tꝰ tot gētes ad legē ſuā ſacrilegā
et dāpnatiſſimā attraxerit · Ad
hoc ad p̄ſens dici poſſit hoc ↄtigiſ
ſe ꝓpt ſectā xpianorū oriētaliū et
affricanorū et propter peccata ydo
latrarū et iudeorum Secta enim
illa incepit in arabia ⁊ diſſemina
ta eſt in oriente et in occidente et ī
affrica Scimus autem ꝙ xpiſti
ani orientales pro magna parte
facti erant heretici varijs hereſi
bus ſcilicet arrianorum et aliorū
hereticorum vt teſtatur Jheroni
mus ſcribens damaſo pape · et ha
betur · c · quoniam vetus oriens ⁊
affrica hereſi donatiſtarum · In a
rabia autem gens multa erat ydo
lis dedita ⁊ inter iſtas gentes mul
ti falſi iudei inimici xpiſti prop
ter quod merito dati ſunt in rep
bum ſenſum vt mendacijs creden
tes errorꝭ tenebris inuoluerēt Jux
ta q̄d dicit ap̄ls ſecūda ad theſa ·
ſecūdo eo ꝙ caritatē veritatis ñ ēce
perūt vt ſalui fierēt iō mittet illos
de⁹ id ē permittet venire ī operatio
nem erroris vt credant mendati
o id eſt falſe doctrine vt iudicen
tur omnes · ſcilicet iudicio condēp
nationis qui non crediderunt ve
ritati ſed conſenſerunt iniquitati
quod nos in machometo cerni
m⁹ eſſe adimpletum · poſſet enim
tanta dilatatio illius ſecte aſcribi
xpiſtianorum preſentium pecca
tis et negligentie · quorum cari
tas ita refriguit vt quaſi nullus
pro gloria nominis xpiſti velit
militare aduerſus illos · Hinc creſ
cunt illi cotidie et dilatant ſe plu
rimum occupantes terram et ~~dñā~~ domin
~~mina~~ xpiſtianorum et xpiſtian⁹
populus diminuitur · Plane au
demus dicere ꝙ ſicut propter pec
cata iſrahelitis archa domini phi
liſtheijs eſt tradita · ita etiam
propter peccata xpiſtianorum et
ingratitudinem terra ſancta tradi
ta eſt in manibus impiorum ſar
racenorum et eiſdem demeritis
conſtantina ciuitas imperialis ꝑ
paucos ante dies cum multis ad
iacentibus populis nō ſine max
imo xpiſtianitatis opprobrio tur
corum ſeruituti ſubacta eſt

¶ Capitulū vltimū in quo poni
tur exhortatio p̄ncipum xpianoꝝ
ad inſurgendū contra turcū

Quoniam diſſcuſſis ꝓ noſtra
mediocritate erroris ē ꝓba
tioibus quos ī ſecta dāpnatiſſia
pſidi machoēti ſcē fidei catholice
magis ēpugnaē cognouim⁹ ad
metā ꝓpoſiti nr̄i dei munē vtcūqꝫ
ꝓuecti ſum⁹ Supē vt aliquātula
exhortatioē ad xpianos p̄ncipes ī
hac dieta cōueītuīos ⁊ ī eoꝝ pſoīs
ad abſentes tractatulū nr̄m clau
dam⁹ q̄ eoꝝ rligioſos aīos moēa
m⁹ vt p⁹poſito oī torpoē oīqꝫ exau
ſta ignauia ad extirpādā dāpna
tiſſimā macho · ſectā ei⁹ qꝫ gētē q̄

incredibili ſeueritate fidem xpianā
et xpi nomē glorioſū molit extiṅ
guere: viribꝫ inſurgāt. vt tantā
in primis apō dīnitatis clemētiā
ſimū ſcōrem auctoritatis gratiam
orbis noſtris mereamur cōcedi
vt aliquē fructū ſint apō eos ha
bitura Appello autē vos inuictiſſimi
reges vos hortor atqꝫ oro magni
principes ceteriqꝫ magnates ⁊ mag
nifici domini vt aliquādo exciteminī
contra hunc xpi hoſtem crudeliſſi
mū dico turcū q̇ hoc noſtro lugu
bri euo xpi nomē delere cūcteqꝫ
xpianam relegionē radicit⁹ ardet
Ad quod quatuor maxime nobi
liſſimos animos veſtros mouere
et inducere debent Primū eſt ſal
uatoris noſtri ihesu xpi et domini
amor et zelus honoris eius Secū
dū eſt amor rei publice xpiane.
Terciū ē honor ⁊ gloria vrā Quar
tū eſt amplitudo remunerationis
promiſſa militantib⁹ hac ſancta
milicia In pmis vos clariſſimi prin
cipes excitare debet ad expugnanā
dū hunc hoſtē xpi ⁊ deuaſtatorē
religionis xpiane amor dei et ſal
uatoris veſtri. quē toto corde tota
anima totiſqꝫ viribus amare tene
mini Planē ſi amatis ſicut debetis
profecto zelabitis honorem illi⁹
et iniurias ac blaſphemias ei⁹ pa
tienter nō feretis Ait enī domin⁹
malachie i. Si pater ego ſum v
bi eſt honor meus: Et ſanctus ꝓ
pheta dauid ait. Nonne qui ode
rūt te domine oderā et ſup inimicos
tuos tabeſcebā Et idē. zelus dom⁹
tue comedit me et opprobria exꝓ
brantiū tibi ceciderunt ſuper me.
Plane qui deum veraciter amat
nullis pro defendendo illius hono
re periculis ſe exponere formidat.
non curat ignominiā non tormen
ta ſentit non mortē deniqꝫ timet
Caritas eni vt ait Jo. euangeliſta
expellit timorē Et vt ait tulius.
Nemo iuſtus poteſt eſſe qui mor
tem qui exiliū qui egeſtatē timet
Certe ab amorē dei videt excluſus
qui iniurias dei repellere poteſt et
negligit Si eni vt teſtat ambro
ſi⁹ libro de officijs qui non repel
lit a ſotio iniuriam ſi poteſt tam i
vicio ē qꝫ ille q̇ facit Quid ſenti
tis de vobis: O principes clariſſimi
ſi iniurias. ſi opꝓbria. ſi blaſphe
mias dei veſtri et ſaluatoris nrī
ihū xpi cū poſſitis propellere neg
lexeritis Audite que ſacri pontifi
ces Anaſtaſi⁹ et damaſius dicūt
Qui poteſt obuiare et perturbare
peruerſos et nō facit michil aliud
eſt qꝫ fauere impietati eorū Nota
te bene Oro quid dicat ambroſi⁹
Quid nos dignū ēſtim⁹ nro crea
tori cui⁹ cibo veſcimur ⁊ diſſimula
mus eius iniurias ⁊ cetera Quan
ta putatis preſtātiſſimi domini prin
cipes dāpnatione digni hodie veni
tis qꝫ cum int vos diſcordatis mi
ro ardore et furoris libidine veſ
tras iniurias vlciſci contēditis ita

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vt pro illis vindicandis periculaꝗ
mortes ſubire non formidatis. et
xpriſti domini ſaluatoris noſtri ·
gracia cuius regna et diuina tene
tis iniurias et blaſphemias tã
dampnabili paciã preteritis . Ad
impletur quod Jeronimꝰ ait Na
tiones aduerſariorum mortali odi
o proſequimur blaſphemantibꝰ
deum clementem porrigimus ma
num · Non ſic o vos xpianiſſimi
principes agere velitis ſed expergi
ſcimini aduerſus illam ſpurciſſi
mam gentem turcorum · que pre
ter hoc ꝙ terram ſanctam ſalua
toris noſtri preſentia honoratam
occupat violenter vnde xpriſtiana
religio ſumpſit exordium fontem
vnde euangelice et apoſtolice doc
trine fluenta in totum orbem ema
narunt. altare ſanctum in quo ag
nus immaculatus xpriſtus pro
humani generis redemptione eſt
ymmolatus · a criſti blaſphemiis
indies non ceſſat Negat enim xpi
diuinitatẽ. regalem maieſtatem ·
incarnationis pietatem . mortem
ſalutarem. iudiciariam poteſtatẽ·
et alia fidei ſacramenta deridet et
vltra hoc perſecutiões maximas
continuo populo xpriſtiano inge
rit· Excitate vos clariſſimi princi
pes et pugnetis pro fide noſtra ·
pro gloria ſaluatoris noſtri Pre
terea ſecundo vos illuſtriſſimi prin
cipes mouere debet ad expugnan
dum hunc acerrimũ hoſtem amor
rei publice criſtiane · Tãta quip
pe vt priſcorum exemplis inſtru
imur fuit apud antiquos ſolitudo
pro re publica ſeruanda et augẽ
da vt pro ſalute illius nullis peri
culis · nullis laboribus aut inco
modis parcendum eſſet · Si eni
illi pagani nullum periculum dice
bant eſſe vitandum pro rei pub
lice ſue id eſt populi ſui ſalute nõ
redempti precioſo ſanguine xpriſ
ti nõ· regenerati ſacramentis eiꝰ.
non viuificati vita ſua · et pro ſa
lute tantum tempoꝛali ex amoꝛe car
nali patrie et laudẽ cupidine nec
ad ſalutem animarũ nec ad hono
rem dei tot et tanta fecerunt ··
Quid debent facere xpriſtiani prĩ
cipes pro re publica xpriſtiana id
eſt pro populo xpriſtião xpi ſan
guine redempto electo ab eo et vo
cato ĩ admirabile nomen ſuum · de
quo apoſtolorum princeps ait ·
Vos eſtis genꝰ electum regale ſa
cerdotiũ · gens ſancta populꝰ acq̃
ſitiõis petri · 2· Pro q̃ populo mẽdo
tãto ardẽtiꝰ liberiꝰ qꝫ vos clariſſimi
pncipes aſſurgẽ debetis quãto ma
ioibꝰ atqꝫ piculoſioibꝰ dãpnis rẽ
publicã xpianã xpi turchi hoſtes
ſeuiſſimi nũc affligere cupiũt Nõ
eni vrbis vniꝰ aut cꝰuꝫ opulẽtiſſi
regni ſed totꝰ fidei xpiane plane
res agitur quod fidei dampnum
eo deteſtabilius eſſe creditur
qꝫ fide deficiente nichil proficit
quicquid vlterius continetur ··

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Nulle nãqȝ maiores diuicie dicit
aug⁹ nulli theſauri · nulli honoꝛes
nulla huius mundi maioꝛ ſubſtan
tia q̃ fides catholica. Nõ aduertitis
piiſſimi pricipes proximos veſtros
non ſolũ coꝛpoꝛibus perire ſed aīa
b⁹. Q̃ multi ſũt ꝓch doloꝛ xpiano
ꝝ q̃ i ſuitutẽ ĩcoꝝ ducti á volupta
te tracti á ꝑſuaſioīb⁹ ſeducti aut ter
rorũ metu fracti a fide xpi ſine
qua nõ eſt ſalus dampnabiliter
apoſtatãt. Quis iſup ſine lacrima
rũ ꝓfluuio poſſit cõmemorari damp
na icomoda · dolores · anxietates ·
anguſtias · lamentationes · infa
mias · deriſioẽs · vituꝑia rapinas
violentias · ſeruitutes ac mortes
illata xpianis per turcos · vrbes te
pla arſa et ꝓphanata vniuſaqȝ de
cora religionis xpiane ab illis im
pijs canibus pedibus cõculcata. O
indignũ facin⁹. O iniurias ſuſtinẽ
das. O ſcelera nullo pacto patiẽ
ter ferenda. Plane illuſtriſſimi
pncipes ſi in pectoribus veſtris rei
publice xpiane ſiue proximoꝝ veſ
troꝝ quos vt vos magiſtro nr̃o
xpõ docente diligere debetis cari
tas regnat · nulli labori · nulli peri
culo · nulli morti parcendũ erit ꝓ
ſalute rei publice veſtre. Attendite
q̃ ſicut xp̃s poſuit animã ſuam ꝓ
nobis. et nos debem⁹ aīmas noſ
tras pro fratribus noſtris ponere
ꝑ̃ma Jo. tercio. Audite queſo quid
illuſtris pncepsiudas machabe⁹
ait ad duces et tribunos et centu

riones populi ſui. Accingimĩ ⁊ eſto
te parati mane vt pugnetis adũ
ſus nationes has que conuenerũt
diſpergere nos et ſãcta · quoniam
melius eſt mori nobis in bello q̃
videre mala gentis nr̃e et ſctõꝝ. i°
machabeoꝝ. 3°. An nõ vident excel
lentie veſtre preſtantiſſimi pnci
pes foꝛtiſſimũ hũc hoſtem nõ doꝛ
mire ſed celerrime vos iuadẽ exer
citu robuſtiſſimo animo truculen
tiſſimo rebus apertiſſimis vos di
tutũ venire. Quid ergo cũctamini
quid exſpectatis an vt eccleſiam
xpi predam ſibi faciat hic draco
qiun expergiſcimini potius vi
reſqȝ veſtras oſtendite rei publice
veſtre tuicionis ⁊ defenſionis debi
tũ redditurí oro ac oro · alias dãp
nationis periculum vobis iminere
credite. Ait enĩ beat⁹ yſidor⁹. Non
modo hyſpaniarũ ſed toti⁹ celeſti
e iubar ſingulare. et habetur in c.
pncipes. 23. q. 5. Cognoſcant pnci
pes ſeculi deo ſe debere reddituros
rationem propter ecclãm quam
xpõ tuendã ſuſcipiũt · nam ſiue au
geatur pax et diſciplina eccleſiaſ
tica per fideles pricipes ſiue ſolua
tur · iſte ſcilicet xp̃s rationẽ exiget
qui eoꝝ poteſtati ſuam eccleſiã
credidit. Amplius. tercio mouẽ de
bet excellentias veſtras clariſſimi
pncipes ad rem publicam xpianã
tuendam · honoꝛ veſter quem quã
to nobiliores eſtis tanto cariorẽ
habere debetis. Summa aũt milicie

laus vt ait gregori9 inter alia bona
hec ē. Aliaq; rei publice vtilitatib9
exhibē. Teſte etiā vigecio inter a
lia. Sacramētū milicie hoc ꝯtinꝫ
nūꝗ̄ deſerturos miliciā vel mortē
refutaturos pro re publica. Hoc
ergo maxime ad honorem princi
pis pertinet ſaluti rei publice cri
ſtiane ſolicitudinem ſuam impen
dere et pro illius tuicione virili
ter decertare. Hinc ſemper in ad
uerſitatibus a principibus xpri
ſtianis regibus et imperatoribus
ſolita eſt eccleſia contra hoſtes fi
dei auxilium poſtulare vt auguſti9
ait in capitulo ab imperatoribus
eadem cauſa xix. Sane econtra.
Summa principū xpriſtianorū
et militum ignominiā eſt ſi circa tu
icionem rei publice xpriſtiane in
ueniantur negligentes. Quāobrē
pro honore veſtro clariſſimi prin
cipes excitate vos aduerſus turcos
in defenſionem rei publice veſtre
incubite. in veſtram perpetuam lau
dem atq; gloriam. Maxime cum
conſtet clariſſime vos et magnitu
dine animi & rei militaris pericia
militum robore et ſplendore armo
rum illis multo preſtantiores
eſſe. Conſtet inſuper veſtros fore
induſtrios ſagaces prouidos for
tes viriles robuſtos conſtantes.
probos atq; ad res omnes geren
das maxime aptos. Illud genus
barbarum gentium eſſe inerme
ignauum viliſſimum timidum.
confuſum inſtabile fugax muli
ebri ritu togatū & laruatū atq; ab
oib9 ꝓbis viris maxio opere deteſti
bile. Quod etiā cauſa iuſticie et ſan
ctior vtīa ſit q̄s dubitat? Cū popul9
ille barbarus machometum ſce
lerum omnium inuentorem ſpur
ciſſimarum libidinum patrem
atq; omnium hereſum renouatorē
extollit. tuetur. vitamq; pro eo
fundit. Vos ſanctorum ciues po
pulus electus vnigenitum dei fi
lium ſanctiſſimum atq; hominem
adoratis et excolitis eiuſq; religio
nem virtutibus omnibus plenam
defenditis atq; tuemini. Vos eti
am o eccleſiaſtici principes et ani
marum rectores quos xpriſtus
ſpecialit participes effecit hono
ris ſui expergiſcimini. et videte
q̄ oues vobis commiſſe a lupis
id eſt turchis dilaniantur rapiun
tur et crudeliſſime occiduntur. At
tendite q̄ bon9 paſtor iuxta magi
ſtri noſtri doctrinam animam ſuā
ponit pro ouibus ſuis. ſi animā
ſuam multo magis prelati ſubſtā
tiam dare tenentur. Spectare
autem videtur ad caritatem veſtrā
in tanto xpiani populi neceſſita
tis articulo de bonis eccleſiaſtical
ticis ad expēſā armatorum ꝓfuſe
largiri vt enī btūs gregori9 ait Au
rū ecclia habꝫ nō vt ſeruꝫ ſꝫ vt erogꝫ
& ſubueniat ī neceſſitatib9. Plane
ſi ſacrilegij crimē eē dinoſcit res
pauperum pauperibus non erogare

Sacrilege crudelitatis diuiſtre p̄la
ti arguendi venirent qui in tanta
neceſſitate eccleſie ſubuenire cauſa
rent Tercium Dixe clariſſima p̄ncı
pes moue debet et vehementer accen
de ad hoc ſepe cōmemoratū pieta
tis opus excellētia remuneratōis
que hac ſacra milicia deſudātibꝫ
ab ipō ſūmo regū rege xpō ſaluato
re noſtro promittit Si enī apud
p̄cipes ſeculi miles multū meret
p̄mijs magnis extollit· qui pro
domini ſui honore aut p̄rie defen
ſiōe ſtrēnue militat. fortiter pugnat.
hoſtes ppulſat· bellādo pſeuerat
vſqꝫ ad plenū de hoſte triūphet
q̄nto magis ſpectanda ſūt āpliſſia
p̄mia honoris ſingularis corona·
imortalis gloria· hic i vi· et āpli
ora in alia a ſūmo q̄ eſt īfinite ⁊ i
effabil' magnificētie ab ipīs q̄ ex di
uino amore et fidei deuocōe expo
nūt ſe cōtra hoſtes fidei· ppt̄ qđ a
it beꝰ huiꝰmodi militibꝰ ſcđe p
cedite milites et itrepido aīo inimi
cos crucis xpī ꝓpellite Et ſeq̄· ꝙ
glorioſe reūtūt victores de p̄lio· ꝙ
bē moriūt mārtires in p̄lio Et leo
papa ꝙꝰ ſcribens exercitui frāco
rū vt i c· oim ꝙ· vita iq̄t Dimi ti
more atqꝫ terrore depoſito cōtr īimicos
ſcē fidei ⁊ adūſarios oīm regionū
agere viriliter ſtudete· Nouit enī oi
potens ſi q̄ſqꝫ veſtrorū morietur ꝓ p
ritate fidei et ſaluatione p̄rie ac de
fenſione xpianorū mortuꝰ ē iō ab
eo celeſte premiū ꝯſeq̄· de q̄ apl's
iq̄t i· co· ij· Qd ocul' nō vidit nec au
ris audiuit. nec i cor hoīs aſcēdit
q̄ preparauit deꝰ hijs q̄ diligūt eū

¶ Expliat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Dyalogus xpiani contra ſarra
cenū dionyſii carthuſiani a ſyhel

¶ Criſtianus Johannis 3

Sic deus dilexit
mūdū vt filiū ſu
ū vnigeitū darȝ
vt oīs q̄ credit
i eū non pereat
ſed habeat vitā
eternā. Non eni miſit deus filiū
ſuū i mūdū vt iudicet mūdū ſed
vt ſaluet mūdus per ipſū. Qui
credit i eū nō iudicatur. Qui aūt
non credit iam iudicatus eſt. q̄a
non credit in noīe vnigeniti filii
dei ¶ Sarracen⁹ Quid ſibi vult
iſtud exordiū: quid pretēdit quo
tendit thema iſtud ſacrilegū in q̄
deus filiū ymo et vnigenitū filiū
habere inſinuatur. Cui⁹ cōtrariū
in libro legis noſtre deſuper miſſo
totiens affirmat. Videris michi
eſſe de numero participatorū. qui
deitatē ſūmi dei a quo neſcio eius
filio aſſeris participari. cū deitas
vera nequaq̄ multiplicari. parti
cipari aut cōicari pluribus poſſit
¶ Criſtianus A domino noſtro
ihū xpō xpian⁹ vocat⁹ ſū. quo no
mine vtinā dignus ſim et parti
cipator. ac particeps eſſe deſidero
oīm timentiū deū et cuſtodientiū
mādata eius. Non aūt ſū partici
pator eo modo q̄ putas et michi
improperas. Non eni verā deitatē
multiplicabilē participabilē ſeu

ſubſtātialiter diuerſis cōicabiliem
aſſero. nec duos aut plures credo
aut pono veros deos. ſed vnū dū
taxat verū oīpotētem adorandūq̄ȝ
Porro in libro legis tue videlicet
alchorano negari ſcio q̄ de⁹ filiū
habeat. ſed q̄ aſſeris librū illū de
ſup miſſum quē conſtat inſpirātē
dyabolo a pfidiſſis ipiſſimiſq̄ȝ ho
minibus eſſe confictū. null⁹ credat
fideliū ¶ Sarracen⁹ legiſlato
rē nēm ꝓphetā ac nūtiū dei macho
metū affirmas a dyabolo īſpiratū
et pfidū ymo pfidiſſimūq̄ȝ fuiſſe
¶ Criſtian⁹ Machoētū ⁊ magi
ſtrū ei⁹ ſergiū hēticū. neſtorianū
falſiſſimū monachū pfidiſſios ſce
leratiſſimoſq̄ȝ fuiſſe et etnaliṫ atȝ
intolerabiliſſime eſſe dāpnatos
non ambigo. et abſit vt prodigi
oſiſſimus ille innumerabiliū ſig
nifer falſitatū machoēt credat̄ fuiſ
ſe dei ꝓpheta aut nūti⁹ ei⁹ cū i toto
alchorano ſuo ſit extreme ꝯtrari⁹
q̄ȝ plurimis noui ac veteris teſta
mēti ſcripturis ymo ſibi ipi paſſim
atq̄ȝ multociens contrari⁹ iuenit̄
¶ Sarracen⁹ Ut video vehemēt̄
diſtamus et diſcrepam⁹ ab inuicē
et q̄uis ego in libro legis veſtre i
euāgelio multa contineri erronea
ſentiā non tamē ob hoc legiſlatorē
veſtrū xpm̄ marie filiū dapno rep
bo aut blaſphemo. Sed tu irreſre
nata audacia frōtoſitateq̄ȝ libera
ita vituperas ⁊ cōdēpnas. quē pene
media aut tercia pars mundi in

LANDES- UND STADT-BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

tanto ha'ret honore · qui et totis
viribꝫ ydolatriā extirpauit · atqȝ
ad vni⁹ veri dei cultū homines cō
uocauit Xpian⁹ Quāuis iā
magna ſit ſecta ſarracenorū non
dū tamē tā copioſe diffuſa eſt per
orbem terraꝝ ſicut diu multiſqȝ ā
nis olim fuit plebs xpiana que
heu heu exigētibꝫ ſuis ſceleribus
multis et magnis a machometo
dei flagello et ſatellitibꝫ ei⁹ ac po
ſteris grauit eſt oppreſſa vaſtata
et minorata Et qḋ ego de macho
mēto affirmo et iudico vniūſitas
ppl'i aſſerit xpiani · ſic ꝛ olim tpe
veteris teſtamenti filij iſrl' legē ve
rā a vero deo ſortiti ꝓpter imaniſ
ſima ſcelera ſua ab aſſirijs philiſ
teis et caldeis ac alijs icreduł gē
tibꝫ crudeliſſime multociēs vaſta
bātur Jtaqȝ nō irrefrenata auda
cia frontoſitate ve libera ſ; zelo fide
i ſcē veritatis amore mētis cōſtāt
de machometo tuo ſic loquor et ſē
tio Sarracen⁹ Et cur tibi ſic
diſplicet legiſer nr̄ · cur eū itantū
abhorres cū ipſe de xpō legiſlatorē
vro frequenter tā reuerēt loqt̄ et
quēadmodū alchoranū ſuū teſtat̄
ſibi diuinitus datū ac miſſū ſic euā
geliū cōteſtat̄ xpō marie filio miſ
ſum a deo. Criſtian⁹ Diſcre
pātia inter xpianos et ſarracenos
magna eſt vehemēter · et ſicut pri
cipes nr̄i ac veſtri cum exercitibꝫ
ſuis contra ſeiuicē p̄liabātur armis
et gladijs · ſic ego et tu diſputati

onis huius cōflictū aſſūpſim⁹ q̄ti
n⁹ veritas innoteſcat et falſitas de
prehēdatur Ut ergo fructuoſus ſit
labor hui⁹ cōflict⁹ · ꝓcedendū eſt
ordinate et per articulos noſtra di
ſtinguamus motiua pacienter q̄ȝ
atqȝ beniuole audiam⁹ nos mutu
o Sarracen⁹ Plane ſic pla
cet · et nunc in primis expone cur
tam extreme et maxime legiſlato
rem noſtrum deteſtaris ac aſper
naris

Articulus primus

Cur criſtiani machometum a
deo reprobent · dampnent · et de
teſtentur

Criſtianus

HEnoſce o ſarracene qꝫ
ab exordio quo glorio
ſi apoſtoli exorſi ſunt
euangelicam legem ac
fidem publice predicare · eccleſia
criſti id eſt plebs criſtiana fide ·
ſpe · et caritate coniūcta · plurimos
habuit hoſtes et impugnatores a
cerrimos · puta iudeos · icredulos
reges · et tyrannos · gentiles · here
ticos quoqȝ · atqȝ philoſophos · ꝛ
tamen inter tot tamqȝ potentiſſi
mos perſecutores et impugnato
res acerrimos qui et crudeliſſi
mas ac immaniſſimas mortes in
tulerunt xpriſtianis · fides xpri
ſti tam glorioſe mirabiliterqȝ pre
ualuit qꝫ ſucceſſiue per totum
orbem terrarum fuit diffuſa ·

Porro inter hereticas prauitates
due fuerūt precipue. vna negātiū
ſuper beatiſſimā trinitatē in deo.
Alia negantiū veram deitatem in
xpō. Fuerūt et alie hereſes mul
te. Nam quidā dicebant legem
moyſi ſimul cū euāgelio xpi eſſe
ſeruandā. Alij affirmabāt circū
ciſionē ad min⁹ vna cū euangeli
o oportere ſeruari. Nonnlli dicere
preſūpſerūt. q̄ q̄uis xpriſtus fu
it verus ac veritas et miſſus a deo
lucis euāgeliū tamē multa cōtinē
mendacia. nō q̄ xpriſt⁹ docuerit
ea. ſed quia a perfidis euāgelico
textui ſint inſerta. Aliqui demū
ſmxerūt corp⁹ et ſanguinē ſalua
toris noſtri nō contineri realiter
in ſacramēto altaris. Quidā men
titi ſunt oīa de neceſſitate fieri ac
venire. Cūqꝫ perditiſſim⁹ mahon
omnes has multaſqꝫ alias hereti
cas renonauit falſitates in toto ā
parte. nōne iuſtiſſime deſpicitur
infinite Sarracen⁹ Merito di
ctum eſt. veritas parit odium. Et
eni quoniā nūti⁹ veritatis dn̄s fi
liorū adam. preclariſſim⁹ macho
met⁹ errores et falſitates xpiano
rū redarguit et deſtruxit. idcirco
tam maxime diſplicet eis. Quis
eteni ſane mentis non videat tri
nitatē perſonaꝝ cū ſimplicitate di
uine eſſentie. cū indiuiſibilis dei
tatis vnitate. cū oimoda ꝓ̄prieta
tate ſtare nō poſſe. Et ſi ibi vera ē
trinitas perſonarū neceſſario ibi
ē realis diſtictio totūqꝫ aggregatū
nō eſt vnū niſi ſecundū intentionē
ſicut et auicēna meus audiuiſqꝫ ꝓ
barūt Inſuper eandē perſonā eſſe
deum ac hominē impoſſibile fore
fortiſſima argumēta demōſtrant
Et ſi fateris legem moyſi diuinit⁹
datā. in ōne perfecti⁹ eſt eam ſimꝉ
cū euāgelica legē tenei q̄ euāgeli
cā dūtaxat Ampli⁹ cū ꝑtacti erro
res et alie multe irratioābiles ac
ꝓrſ⁹ ipoſſibiles aſſtiōes i euāgeli
o ꝯtineāt. nec tamē a xpō vero ac
ſummo dei ꝓpheta ac nūtio ſint ꝓ
lati. cōſtat euangeliū eſſe inficia
tū atqꝫ falſatū Preterea corpus et
ſanguinē xpi in ſacramēto nō con
tineri. ratio ſenſus et experiētia cō
teſtāt. Et hec nūc tam breuit̄ teti
giſſe reor ſufficere quoniā infra ſi
cā exegerit efficaci⁹ oſtendenī. ſed
dic vnde id habeas q̄ legifer noſ
ter docuerit omnia iſta inferiora de
neceſſitate accidere Xpian⁹
Ad vltimū iſtud tibi reſpōdeo. in
cronica ſarracenorū de mūdi crea
tiōe inter cetera continet̄ Angelus
homini dū aīaꝫ ei inſpirat quatu
or neceſſaia ei iſcibit videlicꝫ q̄ victu
q̄ vite termino. q̄ ſorte fruetur.
et qd̄ op⁹ bonū malū ve ꝑpetrabit
Unde licet inter dāpnādū quēpiā
et paradiſū intercapedo ſolū cubita
lis ex operatiōis ſue merito appare
at neceſſario redibit ad opera q̄ ab
angelo ei preſcripta illū in ignem
detrudent Sarracen⁹ Nōne

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et xpiani fatētur oīa iuxta dinē ꝓ
uidētie ordinē diſpoſitionē atq; in
tuitū certiſſime ac neceſſario perue
nire Criſtian⁹ Certitudinē di
uine ꝓuidētie ac libertatē arbitrij
mētis create et cōtīgētiā rerū di
cim⁹ ſimul ſtare nec ꝓuidētia dei
tollit ab hoīe libertatē aut ſponta
neam voluntatē ꝗ̄ nobis īneē rō
ſcriptura et experiētia pandūt
Sarracen⁹ Multa et ardua ac
ꝓfūda ſunt in quib⁹ diſcordam⁹
nec queūt oīa vno ↄprehēdi diſcu
ti aut expediri articulo · idcirco v
nūquodq; ſuo perſtringam⁹ capi
tulo Criſtian⁹ Sic expedit Et
ſi placet anꝗ̄ deſcēdam⁹ ad ꝑticu
laria queq; in q̄bus diſcordia noſ
tra verſatur In ꝑmis tibi in gene
rali mōſtrabo legē machometi eſſe
ſacrilegā ipiam et mēdoſam et al
choranū implicare cōtradictionē in
multis ac ſibi ipi eſſe cōtrariū
Sarracen⁹ Quod aīo concepi
ſti effectu ꝓpoſſe proſequē meū e
rit tuis obiectioīb⁹ reſpōdere ſicut
ꝯ tuū meis Criſtian⁹ Sic fiat

¶ Articul⁹ ſecūdus

¶ Quod lex machometi ſit ſacri
lega iniuſta ipia et mēdoſa

Xpianus

Scriptura diuinitus reuelata
a ſūma et increata verita
te deſcēdēs nil cōtinet falſi
Et ſi vna in ea falſitas inueniatur
tāꝗ̄ veritas deſup affirmata perit
tota ei⁹ auctoitas c̄titudo ac ꝑitas
nec poterit ſcript̄a canoica nūcupai
Sarracen⁹ Si actor talis ſcrip
ture concedat̄ in vno errasse mox
ſequitur ꝙ non habuerit certam
et infallibilem directionē a deo in
ſcribendo et inſtruendo et ꝙ nec to
tum a deo acceperit qđ affirmat
ſicq; vacillat eius auctoritas
Xpriſtian⁹ Si ergo rite pro
bauero falſū quid contineri in al
chorano patebit illud nō eſſe deſu
per reuelatum ſed humana callidi
tate confictū atq; īſpirāte dyabolo
eſſe collectū Sarracen⁹ Nil
minus · Nam et primo capitulo
alchorani legitur · Hic liber abſq;
falſitatis vel erroris ānexu veridi
cus eſt Xpianus Undecimo
alchorani capitulo fertur · Iudei
blaſphemiam marie et imoderatā
contumeliā inferunt ſeq; criſtum
marie filiū dei nūcium peremiſſe
perhibent Sed neq̄ꝗ̄ eum ſed ſui
ſimilem ſuſpendentes interfecerūt
deus vero eum ad ſe tranſmigra
re fecit · Alioq; affirmat capitulo
Iudei xpriſtianos dire derident pu
tantes xpriſtū ab illis occiſū · In
hijs verbis mahon aſſerit criſtū
non eſſe a iudeis occiſum nec ꝓ ſa
lute humani generis crucifixū
Sarracen⁹ Fateor ita eſſe nec e
ni decuit inocentiſſimū atq; ſanc
tiſſimū dei ꝓphetam impijs tradi
ad occidēdū Xpian⁹ Et q̄s fu
it ille ſimilis xpriſto quem loco
et vice xpriſti interemerunt ··

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Etenī quidā nostrorū inter vos
diu conuſati retulerūt nobis · ꝙ
affirmetis ihm̄ xpm̄ hora qua iu
dei cū capere nitebātur ac eſtima
bant poſuiſſe figurā et ſimilitudi
nē ſui ī iudā proditorē · ſicqȝ iude
os cepiſſe et crucifixiſſe iudā illū·
iheſū vero conſcendiſſe in celū · cui
recitationi videtur alludē qđ in al
chorano narratˀ · Iudei ihū illudē
eſtimantes ab ipſo potiꝰ ſunt illu
ſi **Sarracenꝰ** Nōne melius
ſonat vt dicamꝰ proditorē illum
ab impiis crucifixū ꝙ ꝓphaꝫ ſcīſſi
mū **Xpianus** Melius hoc ſo
naret veriusqȝ poſſet videri ſi dice
remꝰ xpm̄ pro ꝓpria culpa eſſe oc
ciſū · Aut ſi deus nō permitteret iu
ſtos et innocētes in ſeculo iſto ab
impiis infeſtari ac trucidari · Sȝ
cum iuxta ꝓphetarū oracula apoſ
toloꝝqȝ dogmata occiſus ſit xp̄s
pro totius mūdi ſalute · deus ꝗȝ
in vita hac permittat electos ſuos
ac ſanctos ab iniquis multipliciꝰ
tribulari grauiter opprimi ac va
riis penis occidi Aſſ̄tio illa ꝙ xp̄s
a iudeis occiſus nō ſit ſed iudas
iniquꝰ prorſus ſtultiſſima eſt et
mendoſa · atqȝ ſcripturis noui ac
veteris teſtamēti · quas et mahon
tus fatetur diuītꝰ reuelatas eui
dēter intolerabiliterqȝ contraria
Sarracenꝰ Multa hic dicas ꝗ̄
nondū ꝓbaſti et reſtat vt eadē ꝓ
bes **Xpianꝰ** Nōne mahon
tuꝰ frequēter et in pluribus locis

fatērē docet et aſſerit ꝙ deus ſubli
mis et bn̄dictꝰ miſit moyſi teſtam̄
tū et ſcriptā veteris teſtamēti ac le
gis moyſaycē · dauidi āt pſalteriū /
ihū vero marie filio euangelium /
ſibi aūt vtpote machoēto alchoā
nū · quēadmodū ergo fateris ī al
chorano falſi nil contineri ſic coge
ris ꝓteſtari in ſcripturis veteris te
ſtamēti et in pſalterio ac euāgelio
nil falſitatis eſſe admixtum · Cū
ergo ꝗtuor ſcī euāgeliſte ī euāge
liis paſſionē xpī diffuſe ſcripſeritqȝ
deſcribāt · qua fronte ꝗ colore · qua
amētia xp̄m eē paſſū machomꝫ tuꝰ
tociꝰ falſitatis magiſt̄ negaē ꝑſūp
ſit ꝑſeruti, et xpī paſſionē copioſe ꝑ / cū
dixerīt veteris teſtamēti ꝓphe · po
tiſſime dauid · quos machon diui
tus fuiſſe inſpiratos in alchorano
alibiqȝ fatetur · Nēpe et hoc mō
alchorani capitulo loqui̇ / hic liber
videlicet alchorani nec mendaciū
aliqđ nec aliquid ꝓphetis preteri
tis contrariū nūciat **Sarrace**
nus Euāgeliūm prout ex ore xpī
manauit atqȝ ab eiꝰ apl̄is ac euā
geliſtis deſcriptū eſt abſqȝ falſifica
tis cōmixtiōe verū eſſe fatemur ·
ſed a poſteris eorūdē inficiatum
eſt et falſificatū in multis **Criſ**
tianꝰ Hoc et ſceleratiſſimꝰ hēſi
archa manicheꝰ diu ante macho
metū auſus eſt fingē · et quia per
iſtam exquiſite confictā et falſam
reſpōſionem nitimini multa argu
mēta euadē falſitatē huius ēxpōſi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diligenter iam demõſtrabo

Criſtian⁹

¶ Reprobatio hereticorum dicen-
tium ſcripturam euãgelij ac noui
teſtamẽti corruptã ⁊ falſificatã per
quoſdã poſteros xpianos

¶ Articul⁹ tercius

Et hoc demonſtram⁹ ſcrip
turã legis tue ſibiipſi ſepiſ
ſime eſſe ↄtrariã quia in
alchorano euãgeliũ xpiſti frequẽ
ter et excellenter tanq̃ nil falſi in
cludẽs laudatur/tamẽ eidẽ euãgeli
o in alchorano pene in ſingulis ca
pitulis contradicit. Duodecimo
quippe alchorani capitulo introdu
citur deus oĩpotens et etern⁹ loq̃
ad mahon. xpõ marie filio euãge
liũ cõmiſimus quod eſt lumen et
confirmatio et caſtigamẽ ac recta
via Itemqȝ p̃mo eiuſdẽ libri capi
tulo. xpõ marie filio diuin⁹ ſpũs
auxiliũ et teſtimoniũ fuit Sed ⁊
quinto alchorani capitulo recitat
Angeli mariã alloquẽtes dixerũt
O maria oĩbus viris ac mulierib⁹
ſplendidior mũdior atqȝ iocũdior
tibi ab vniuſitatis creatore mitti
tur ſũmi nũcij gaudiũ cũ verbo dei
cui⁹ nomẽ eſt iheſus xpiſt⁹ qui
eſt facies oĩm in hoc futuroqȝ ſecu
lo ſapiens vir optim⁹ Ipſe de⁹ fi
liũ tuũ cũ diuina virtute veniẽtem e
docebit librũ legiferum omniſqȝ
magiſterij periciã et teſtamẽtum
ac euãgeliũ. multa hijs cõſimilia
teſtimõia exhibẽtur xpõ ac fidei
xpiſtiãe in alchorão in quo nichi
lo⁹ innumerabilia cõtrariãtia euã
gelio aſſeruntur **Sarracen⁹**
Non eſt in hijs contradictio aliq̃
ſi bene intelligis Nempe euangeli
um prout a xpiſto profluxit vt
traditũ eſt imediate ſuis apoſtolis
verum eſt pure. Sicqȝ a macho
meto laudatur et in nullo contra
dicitur ei ſed quantũ ad ea que
a poſteris ac perfidis xpiãis ad
iecta ſunt euangelio et inſerta ac
mixta per que vt tetigi inficiatum
eſt reprobatur a noſtro legifero
et illis contradicit erroribus
Criſtianus Nonne fateris euã
geliſtas euangelicam hyſtoricam
ac doctrinã hec eſt documenta geſ
taqȝ xpiſti veraciter deſcripſiſſe
Sarracenus Utiqȝ cum in
alchorano dicat viri veſtib⁹ alb
induti dixerũt ad xpiſtũ Nos i
dei nomine te ſequentes in deum
credimus te teſte. Dixeruntqȝ.
O creator nos huic libro videlicet
euangelio fidem adhibentes lega
tumqȝ tuum vtpote xpiſtum i
mitantes aſcribe fidelibus
Criſtianus Poſt xpiſti deceſ
ſum de terra apoſtoli per totum
mundum profecti ſunt et diſperſi
ad predicandũ vndiqȝ euangeliũ
xpi p̱ principalia regna mũdi et p̱

ſe ac ſuos diſcipulos cōuerterunt
in orbe terrarū multos gentiles
ydolatras multaqȝ milia iudeorū· y
dolatam vndiqȝ deſtruētes · atqȝ
ad vnī⁹ veri dei cultū ac xpi fidem
cōuertētes ipſos gentiles· qd̄ tn̄ cū
ſine violētia armorū· ſine ſubtili
tate verborū ·ſine magicis artib⁹
eos feciſſe cōcedis · Ideo certū eſt
eos id neq͂q̄ agē potuiſſe ſine ſpe
ciali ꝛ ſupnaturali adiutorio dei glo
rioſi ac adorandi· cū homines a le
ge ſua ac pꝛim̄ ſuoꝝ diu ſolita dif
ficilime auertātur ad recipiendū le
gem recentē· quod per experientiam
conſtat cū quelibet natio legē ſuā
vſqȝ ad ſanguinē tueať ſueȝ legis
impugnatores et adūſarios igne
et gladio ꝑ viribꝰ perſequať Hic
per ſigna et prodigia atqȝ miracu
la diuīa virtute peracta aſſerimus
ſanctos xpi apoſtolos atqȝ diſci
pulos cōuertiſſe gētiles et ꝑ mag
na parte iudeos   Sarracenꝰ
In alchorano docemur iudeos a de
o pro maxima parte abiectos ac
derelictos · quoniā ihm̄ xpm̄ eis ī
lege promiſſū ꝑ meſſia recipere cō
tēpſerūt · ſicqȝ viros albis īdutos
id eſt apoſtolos ad gentes conuertē
das migraſſe ꝛ eas veraciter īſtrux
iſſe ydolatriā quoqȝ deſtruxiſſe in
plurimis locis qd̄ abſqȝ ſpeciali
et ſuper naturali auxilio dei factū
ñ eſſe ñ nego niſi forſā cū auicēna
quis dicat miracula naturali virtu
te fieri poſſe   Xpianus   In hꝰ

pūcto a theologis atqȝ phis precī
puis contradicitur auicēne ꝛ tn̄ ꝑ
nunc ſufficit michi vt fatearis apo
ſtolos xpi talia peregiſſe· qualia
xp̄s in alchorano feciſſe deſcribiť
iuxta illud quinti capituli alchoā
ni Ille vtpote xp̄s cecos ꝛ mutos
curabit morpheaticos ac leproſos
mūdabit: mortuos creatore coope
rāte viuificabit · porro ꝙ iſta dicā
tur vere miracula ꝯſtat ex eo qd̄ ſcri
bitur ibi que cūcta a credentibus in
deū cenſentur miracula   Sarra
cenꝰ   Tranſeat apoſtolos talia
pro conuerſione iudeorum ac gentiū
perpetraſſe · Nec eni apoſtoli cum
ſint hebrei potuiſſent cunctis gentibꝰ
predicaſſe niſi noticiā linguarū gē
ciū deſuper accepiſſent Verūtamē
opinari quis poſſet ac dicere ꝙ apo
ſtoli cōuerterūt iudeos per allega
tiōes ſcripturaꝝ veteris teſtamēti
gentiles vero ꝑ argumenta ſapie
naturalis quibus cōuicit ydolatrā
eſſe vitādā ꝛ vnū ſolū verū deū eſ
ſe colendū ac adorandū · ſicqȝ vide
tur nō indiguiſſe miraculis pro cō
uertēdis hoibus   Xpianus
Ad conuertēdum iudeos apoſtoli eti
am vſi ſunt allegationibꝰ ſcriptu
rarū legis ac prophetarū · ſed per
huiuſmodi allegatiōes abſqȝ mi
raculorū exhibitione pauci aut nul
li fuiſſent ex iudaiſmo cōuerſi · p
ſertī quia iudei erant aſſueti inhe
rē ſenſui lrāli· hoc eſt quē ſuperfi
cies lrē pma facie videť protendere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Apoſtoli vero docuerũt legẽ ſic in
tellectam occidere et ſpiritaliter eſ
ſe intelligendam obſeruationem
quoqꝫ legis moyſi euangelio criſ
ti diuulgato debere ceſſaẽ atqꝫ mor
tiferam ſeu dampnabilẽ eſſe Pro
miſſaqꝫ legis ſpiritaliter oportere
intelligi Inſuper predicauerũt no
ua ſacramenta a xp̄o inſtituta mlt
taqꝫ alia que ex lege ꝛ prophetis
non queunt tam euidenter proba
ri vt ſola illarum allegatio ſcriptu
rarum potuerit pro iudeorum con
uerſione ſufficere Nam et prelati
et ſcribe iudeorum ex ſcripturis ſu
is plurima allegabant que iuxta
ſuperficiem lr̃e videbantur. ymmo
adhuc videntur contraria xpriſti
et apoſtolorum doctrine. Hinc ad
dirimendam huiuſmodi litem mi
racula ſoli omnipotenti deo poſſibi
lia valde neceſſaria erant ad cogno
ſcendũ quorum aſſertioni verus
deus atteſtaret̃ Deniqꝫ ipſe met
xpriſtus multo ſapientior et elo
quentior ſuis apoſtolis pro iudeo
rum conuerſione multa ac precla
riſſima fecit miracula . et tamen
nec ſic conuerſi fuerunt ad eum
niſi perpauci Conſimiliter apoſto
li qui in nomine et virtute dei innu
merabilia fecerunt coram iudeis
miracula vt fatemur ꝛ ſcimus. nec
ſic potuerunt illos ex toto conuer
tere. Sed pro maiori parte in ſu
a manſerunt infidelitate quomodo
ergo ſola allegatioẽ ſcripturẽ mul
tos conuertiſſet illorum Sar
racenus Etiam ex alchorano ꝓ
batur q̃ difficulter a ſua lege poſ
ſit conũti ad aliã Xpian9 De
p ꝓ maxia pte dum ꝓterui ptina
ces icõũtabileſqꝫ fuerũt ſicut ad
huc ſũt. Nã q̃uis p tot cõtrãria ã
noꝝ fuẽit delicti oĩꝫ prĩm ſuoꝝ grã
gloria .et honore ſacerdocio. tẽplo
habitatione. miraculo ſeptro pri
uati. Ad huc tamen in ſua manẽt
perfidia nec ex ſcripturis ſuis poſ
ſunt induci vt credant ihesum eſ
ſe xpriſtum in lege ac prophetis
promiſſum q̃ꝙ ſucceſſiue multi
ex ipſis ad euangelicam legem
conuerſi ſunt atqꝫ cotidie cõuer
tantur multoqꝫ plures conuerte
rentur ſi prelati doctores et predi
catores xpriſtianorum coruſcarẽt
ſignis . prodigijs . miraculis ac
varijs ſpiritus ſancti diſtributi
onibus ſanctitateqꝫ vite tam co
pioſe vt olim predeceſſores eorum
Sarracen9 Machomet q̃qꝫ
ĩ lege ſua pluiͫ eos ẽdarguit q̇a
ad ſuã cõũti legẽ ptiãcit rẽnuerũt
Criſtian9 ꝙ ad legẽ macho
meti ꝯũti rẽnuerũt et rẽnuãt ñ ẽ
mirãdꝫ ñ enĩ mahõ ſꝫ xp̄s fuit eis ĩ
lege moyſi ac ꝓphẽtis ꝓmiſſ9 nͨ lex
mahoẽt fuit ꝓnũciata ĩ lege ꝛ ꝓph
tis tãq̃ diuit9 dãda ac ſalutis ſꝫ
lex xpi Sarracen9 Machoẽt le
gifer nr̃ ĩ alchoãno ſuo teſtat̃ ꝙ
mẽtio fuit de eo ꝛ ꝓnũciatio ĩ lege
moyſi et euãgelio Criſtianus

Fateor q̄ hoc dicat . ſed mētita ē
iniquitas ſibi . et decepit vos in
pꝰ ille Nulla quippe de eo fit mē
tio in diuinis ſcripturis niſi q̄ xp̄s ī
euāgelio ait in generali multos
pſeudoꝓphetas poſt ipſū venturos
ſeducturoſqꝫ multos . q̄ꝝ pſeudo p̄
cipuꝰ extitit machomētꝰ Sarra
cenus Hoc xp̄iſtꝰ de legiſlatoꝛē
noſtro non intelligit Xpianus
Nemo hominū tot ſeduxit vt le
giſer veſter . ſꝫ quia a ꝓpoſito hinc
inde diſtrahimur . reſtat ceptā diſ
putatiōem iā ꝓſequi ex q̄ patebit
clariſſime hoc ipm̄ de machometo
maxime eſſe intelligēdū Sarra
cenꝰ Suppetē itaqꝫ vt demōſtres
q̄ ad cōuerſionē gentiliū nō ſuffe
cerint argumēta ſapiē naturalis
Criſtianꝰ Quāuis ydolatria
et cultus deoꝝ ſint contra rōnē ⁊
ſapientiā naturalē . multi tamē
magni et acuti ph̄i putauerunt
ſcripſerūt et defēderūt oppoſitū ſicut
i libris pꝫ porphirij . apulegij . var
ronis . ac alioꝝ ad que oīa cōfutā
da et reuincenda ñ ſufficit apoſto
lis ſapiētia naturalis nec ſola ſcrip
turaꝝ periciа p̄ceꝑti quoniā ⁊ apo
ſtoli ſimplices erant pro maxima
parte et ydiote . nec in philoſophi
e argumētis ⁊ ſubtilitatibꝫ erudi
ti Inſup nō ſolū contra ydolatriam
predicauerūt ſed ⁊ multa docuerūt
q̄ naturalē rōnē oīo traſcēdunt . et
quāuis tu neges eos docuiſſe q̄ cri
ſtꝰ ſit verus deus et vnigenitꝰ dei

patris atqꝫ q̄ deus ſit tā vere tri
nꝰ in perſonis q̄ꝫ vere in eſſētia v
nus : negare tamē nō vales quin
docuerūt generalē mortuoꝝ reſur
rectionē eſſe venturā . vniūſale qꝫ
iudiciū dei demeritis vniūſoꝝ ac p̄
mia ſēpiterna ſiue in gloria ſiue
in penis atqꝫ gehenna vtraqꝫ eſſe
oīa que in legis et ꝓphetis haben
tur Sarracenꝰ Fateor q̄ iſ
ta p̄dicarūt nec naturali rōne pſua
dē hec poterāt : ideoqꝫ p miracula
potiſſime preualuiſſe . ſuaqꝫ docu
mēta probaſſe Criſtianus
Hoc demū agnoſce q̄ ſicut moyſi
reſtiterūt fortiter magi atqꝫ ma
lefici ſuperſticioſi pharaonis q̄bus
nō aliter q̄ꝫ per preclara miracula
poterat moyſes preualere . ſic elec
tis et ſanctis apoſtoꝶ calidiſſimi
magi arioli malefici ſuperſticioſi a
cerrime reſtiterūt . quibꝰ apoſtoli
reſiſtere nullatenꝰ niſi p miracula
et ſupnaturalia deitatis auxilio
potuiſſēt Sarracenꝰ Quid
ex hijs intendis cōcludē Cristi
anꝰ q̄ vnaq̄qꝫ gens ab apoſto
lo ſuo cōuerſa ab eodē recepit euā
geliū xp̄i ſiue in ſcriptis ſiue in ta
bulis ſui cordis et paulopoſt pro
curauit ſibi deſcripta euangelia q̄
tuoꝛ euangeliſtarū aliaſqꝫ ſcriptu
ras noui teſtamēti canoīcas cōfir
mata ac roborata per diuina mira
cula Si ergo ī illis ſcripturis ꝓut
p̄mo veriſſime erāt date credite ⁊
recepte nil continebatur de xp̄iſti

paſſione ꝛ̃ſurrectione ac deitate ac
de ſuperbtiſſima trinitate neq; de
veritate corporis et ſanguinis xpi
in ſacramento · quis de omnibus
regnis ad xpm̄ ex toto vel partim
cõuerſis collegit vniuerſos libros
euangelioꝝ et aliarũ legis euan
gelice ſcripturarũ et eos ad ſuum
libitum imutauit corrupit infecit
cunctaq; illa inſeruit et adiecit q̃
tu aſſeris eſſe adiecta que ſunt pe
nitus ad credendũ difficillima vt
pote ſupergloriosiſſima trinitas per
ſonarũ in ſimplicisſiſſimo deo dei
tas xpi et vera eius in ſacramẽto
preſentia eiuſq; paſſio reſurrectio
atq; aſcenſio · ac deinde euangelia
et ſcripturas ſic imutata infecta i
ficiata ꝛ incomprehenſibilibus do
cumẽtis ꝛ̃cẽt ꝛ̃pleta potuit dar̃e ac
ſuadere cunctis gentibus ad credẽ
dum ita ꝙ priſtinã ſuam fidem
dereliquerunt nouaq; inaudita
et incõprehẽſibiliſſima ſuſceperũt
credenda etiã abſq; diuinoꝝ atteſ
tatione miraculoꝝ quoniã talib9
vt tu dicis falſitatibus deus ver9 p
miracula nequaq̃ eſt atteſtatus
Sarracen9 Dici poteſt quoſ
dam callidos xpianos volentes ſu
ũ legiſlatorem imoderate extollere
conueniſſe et prefatam corruptio
nẽ ſcripturarũ ſue legis feciſſe at
q; ſcripturã ſic inficiatam īfectam
recent̃ ꝓmulgaſſe ac perſuaſiſſe e
am hoĩbus per colorata et aſtuta
mendacia aut artis magice opera

ac ſigna ſicut et ãtixpm̃ affirma
tis facturũ. Et ſymõ magus in le
ge veſtra legitur ſuis magicis arti
bus plurimos dementaſſe Xpi
an9 Hec verba tua ſibiĩuicẽ cõ
tradicũt ꝛ implicãt ſi enĩ poſtea q̃
dam xpiani voluerũt xpm̃ imode
rate extollere i tãtum vt eũ aſſerẽt
verũ deũ nullaten9 cõfixiſſent cum
tam ignominioſe ac turpiter cruci
fixũ vt in euãgelio recitat̃ q̃a hoc
potiſſime auget difficultatẽ creden
di ꝙ ipſe ſit verus de9 et indecẽs
eẽ videt̃ vnigenito dei filio ita tra
ctari · ꝑmo dato ꝙ vere fuit cruci
fixus pocius cõfixiſſẽt ſicut vos fin
gitis ꝙ nõ ipẽ ſed ſimilis eius ta
lia eẽt paſſus Preterea ab exordi
o euãgelice legis plebs xpiana ha
buit ſuos doctores vbiq; terrarũ pt
apoſtolos q̃ꝝ doctoꝝ ſcripta vſq;
in pñs habentur preſertĩ volumĩa
diuini et magni dyonſij qui ab a
poſtolo paulo cõuſus añ ſuam cõ
uſiõeꝫ fuit ſublimis ꝑhũdiſſim9q;
phũs · Conuſus aũt ad xpm̃ · edi
dit libros multos · ꝑmo ſpecialem
de ſũma trinitate ꝛ i oĩbus libris ſu
is de xpi deitate et paſſiõe adorãda
q; trinitate fideliť ꝛ catholice ſcribit
atq; p aploꝝ v̾ba ac documẽta ſua
ꝓbat ac roborat ſcripta · aplĩ9 oẽs
hyſtoie ꝛ croice ac legẽde xpianoꝝ
ↄcordit̃ ꝓteſtantur ꝙ a tpe apoſto
loꝝ oẽs xpiſti fideles proteſtati
ſunt deum eſſe trinum in perſonis
et xpiſtũ conſiſtere verum deum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Pro q̄ etiā fide multa milia xpia
norū martiriū ſunt perpeſſa. atq̧
i ſuis martiriis tot ⁊ tātis corruſ
cauerūt miraculis ꝙ inumerabiles
infideles viſis tot ſignis ⁊ tātis ꝓ
digiis cōuertebātur ad xpm̄. Dicq̧
xpiana religio inter perſequentiū
man⁹ magis preualuit. Deniq̧
doctores xpianorū ſuccedentes apo
ſtol' corruptoribus et infectoribꝫ
ſcripturāꝝ euangelice legis ac pro
mulgatiōi ſcriptāꝝ ſic corruptaꝝ
fortiſſie ēſtitiſſēt vſq̧ ad ſāguinē
quēadmodꝫ ⁊ ꝓ fide xpi plures eoꝝ
crudeliſſimas paſſi ſūt mortes. nec
de tali corruptione ac inficiati euā
gelij ꝓmulgatiōe recenti in ſuis
ſcriptis ſubticuiſſent. quemadmo
dū nec de ceteris erroribꝫ atq̧ he
reſib⁹ contra verū euāgeliū in ſuis
codicibꝫ cōtinuerūt. ymo talia oīa
diligentiſſime deſcripſerūt. Cū er
go null⁹ doctorū fideliū inde cōſcrip
ſerit nec in aliq̄ xpianorū hyſtoria
inde legatur. certū eſt ꝙ talis aſ
ſertio nō ſit niſi rude ſacrilegūq̧
mēdaciū ⁊ excogitatū ficticiū here
ticoꝝ et ſarracenorū. Amplius cū om
nia inferiora preſertim geſta hoīm̄
diue ꝓuidētie ſint ſubiecta deus ⁊
excelſus qui non fruſtra hoibus
ꝯſtituit leges. legē a ſe datā cuicūq̧
tuet' ⁊ maifeſtat atq̧ i ſua purita
te illibatam cōſeruat alias fruſtrā
lex daretur ab eo nec ſufficiēter ꝓ
uideret ſaluti humane. Non er
go ꝓmiſit euāgelicā xpi legē toti

mūdo predicatā ſic corrūpi et falſi
ficari ſicut nec legē moyſaicā. Pre 4
terea a tēpore apoſtolorū vſq̧ ad
tēpora cōſtātini imperatoris perētiſ
ſimi ad xpm̄ multū miraculoſe cōu
ſi. plebs xpiana aſſiduis pſecutiō
nibus laborauit et inumerabiles
fuerūt heretici quorū multi btiſſi
me trinitatis miſteriū xpiq̧ deita
tē negauerūt. Quidā quoq̧ illoꝝ
ſub noīe ſuo aut ſub nomib⁹ apoſ
toloꝝ euāgeliū iuxta ſuas cōſcrip
ſerūt perfidias vtpote marchion
baſilides et appelles quorū ſcripta
perierūt mēdoſa. Temporib⁹ vero
conſtātini prefati ſurrexit arrius
hēſiarcha qui ſuꝑbiſſime trinita
tis vnitatē et verā xpi deitatē pre
ſuis predeceſſorib⁹ acriter impug
nauit et multos ſibi ꝑparauit ꝯ
ſencientes. Porro cōſtantin⁹ prudē — de Conſtantino et concilio niceno
tiſſim⁹ imperator ꝯſiderās inter xpi
anos talē diſſenſiōez impetrauit a
ſancto papa ſilueſtro celebratiōez
generalis conſilij in quo diligentiſ
ſime inquirerētur ac diffinirerēt. qꝫ
ſcd̄m ſcripturas ſacras ⁊ antiquo
rū pꝛm̄ fidem ac documēta de trini
tate ⁊ xpi diuinitate eēt tenēdꝫ ſicq̧
i generali ꝯſilio illo ē ꝓbat⁹ ē arri⁹
cum ſuis aſſenſorib⁹ erroribus pra
uitatib⁹q̧ hereticis ⁊ declaratū atq̧
ꝓbatū eſt per ſcripturas p miracu
la per catholicoꝝ viroꝝ qui a tēpo
re apoſtoloꝝ fuerūt ſcripta ꝙ de⁹
altiſſim⁹ ſit vere trinus in perſonis
et itēq̧ xpc ſit vnigenit⁹ dei pris

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

veruſq; de⁹ Sarracen⁹ Mul
tipliciter perſuadere conaris ſcrip
turas euāgelice legis n̄ eſſe infici
atas ſeu falſis permixtas·ſed ſi in
conſilio illo tēpore cōſtantini deē
minatū ē publice diuulgatūq; vn
diq; trinitatē perſonarū eē in deo et
deitatē verā in xpō quomō diu poſ
tea inumerabiles qui ſe xpianos
noiauerūt tenuerūt oppoſitū
Xpianus Queadmodū ariſto
tile teſte eedem opiniones infinici
es iterantur· Ita eedē prauitates
heretice per temporū interualla et i
locis diuerſis renouate ſunt ſepe·
Eteni mortuo conſtantino prefato
filij eius conſtans et conſtantin⁹
īperatorēs a quodā arriano preſbitēo
fuerūt decepti Atanaq; hēſi depua
ti·qui ⁊ manu violēta pſeqbāt ve
ros xpianos Tūcq; hēſis illa au
cta ē maxīe et diu durauit ſb ipa
toribꝰ arriais ꝗplnribꝰ qui vehe
mētiſſime oppreſſerūt eccleſiam i
tantū ꝙ hereſis illius extinctio fu
it pene ita mirabilis vt prima di
uulgatio fidei xpiane per mūdū·
nō eni extincta fuit hereſis illa ni
ſi per p̄clara et copioſa proſus mi
racula Nichiloin⁹ diu poſtea neſ
torius inimic⁹ dei p̄triarcha alexā
drin⁹ renouauerūt hēſi illā de xpō
dicētes ꝙ fuerit purus homo nō
deus ·qd̄ et fotin⁹ multiq; alij he
retici diu ante dixerūt ymo viuē
tibꝰ adhuc apoſtolis quidā hereti
ci hoc auſi ſūt affirmare cōtra q̄rū
īſaniā p̄bti euāgeliū ſuū cōſcripſit
ſāct⁹ euāgeliſta Jo· q̄ in euangelij
ſui exordio a xpi deitate et eternita
te ſuſcepit dicēdo In pncipio erat v
bū ⁊ vbū erat apud deū ⁊ de⁹ erat
vbū/qd̄ cōtra hēticos tpis ſui the
rintū et ebiōez ac martiōez aſſeru
it· Idcirco qd̄ vos ſaraceni aſſir
matis ipōs benedictos dei apoſto
los nō docuiſſe ꝙ xp̄s ſit deus et ꝙ
deus ſit trinus eſt proſus falſiſſi
mū Sarracen⁹ Multa aſſe
ris q̄ nō ꝓbas nec op⁹ ē nudis re
citatōibꝰ tuis fidē prebē· ymmo
dicere poſſim⁹ ꝙ illi q̄s vocas hēti
cos fuerūt verē xpiani nec cōtra il
los ſꝫ ꝓ illis ſcripſerūt apl̄i/ea ve
ro q̄ contra hoc allegas ab alijs
ſit addita et admixta Xpian⁹
Nōne iā ſatis reꝓbata ē iſta
reſpōſio Deniq; null⁹ hēticoꝝ h⁰
ē null⁹ eorū q̄ xpi deitatē pſonaꝝ
q; trinitatē i deo negauit fecit mi
racula ſꝫ eadē miracula q̄ opat⁹ ē
xp̄s opati ſūt inumerābiles ſcī xpi
ani a tpe aploꝝ vſꝫ ad pn̄s q̄ oēs
trinitatē i deo deitatēq; xpi firmit
crediderūt q̄ mortuos ſuſcitauerūt
ſurdos cecos mutos claudos a na
tiuitate mirabilit curauerunt et
mūdauerūt leproſos ac multa ſimi
lia ppetrauerūt miracula ymo ⁊ q̄dā
eoꝝ ſolſtatiōez i celo ipetrauerūt
orādo i qb⁹ ipletū ē qd̄ xp̄s predix
it q̄ credit i me opa q̄ ego facio et
ipſe faciet et maiora hijs faciet
quoniam ego ad patrem vado·

Itaqꝫ qua rõne credẽdũ eſt xpõ ⁊
ſanctis apoſtolis ap̃t eoꝝ miracu
la ſola dĩna virtute fieri poſſibilia
credẽdũ eſt iſtis illoꝝ poſteris eadẽ
miracula operãtibꝰ vt fuerũt btĩſ
ſimi viri martinus · nicolaus · ſãp
ſon eps glorioſus · ſeruatiꝰ admi
rabilis vir · germanꝰ · bernardus
franciſcus · Sed et martires v
triuſqꝫ ſexus digniſſimi inumera
biles victorioſi · q̃ poſt p̃cioſiſſimã
ſuã mortẽ etiã vſqꝫ in pñs inume
rabilia pegerũt miracula · nec hĩis
nr̃is diebꝰ deſũt p̃clara ꝓdigia q̃
oĩa fiũt in fide et inuocatiõe ſuper
digniſſie trinitatis deitatiſqꝫ xpi
a xpianis perfectis · quos certiſſie
ſcimꝰ ab omni magica arte et cal
lida fraude fallaciqꝫ practica imu
niſſimos eſſe atqꝫ in oĩ humilita
te · paciã · deuocione feruore · mũ
dicia · altiſſimo deſeruiẽ Sar
racenꝰ Tam euidẽter ac multi
pliciter iam ꝓbaſti propoſitũ vtpo
te euãgeliũ xpi nõ eſſe inficiatum
neqꝫ ſcripturas noui teſtamẽti eſ
ſe corruptas vt in promptu nõ ha
beã qd oppõnã Xpianꝰ Grãs
deo Sꝫ a te duo interrogo Primũ
an et ſcripturas veteris teſtamẽti
dicatis inficiatas · Secũdũ aũt / ſcrip / an
turã alchorani corruptã et ĩficiatã
fateriniã
¶ Reſpõſio ſarraceni ad duo p̃dic
ta Articulus quartꝰ

Sarracenꝰ

Non eſt paruũ legẽ mutare
neqꝫ debet quis de facili a le
ge patrũ ſuoꝝ recedere Ideo q̃uis
xpiane nũc ñ videã quin ſatis proba
ueris ſcripturas euãgelice legis ñ
eſſe corruptas neqꝫ inficiatas nõ
tamẽ abſolute concedo eas ſic eſſe
intelligẽdas ſicut uos xpiani qui
vultis catholici appellari intelligi
tis eas Nam et multi xpiani quos
nũcupatis hereticos vt neſtoriani
et arriani conceſſerũt eas nõ eſſe
corruptas · nõ tamẽ admiſerunt de
itatem verã eſſe in xpõ nec trinita
tem pſonaꝝ in deo ſꝫ ſcripturas ip
ſas ꝑut verius eſtimabant expo
ſuerunt Xpianꝰ Quod aſſeris
nullũ de facili debere a lege ſua ac
patrũ ſuoꝝ recedere fateor verũ · pre
ſertĩ ſi de lege iuſta aut diuinitus da
ta intelligatur · quia et ſalomon
ait Audi fili mi diſciplinã pr̃is tui
⁊ ne dimittas legẽ matris tue vt
addatur grã capiti tuo Si aũt in
telligatur de lege erronea ad huc p̃t
hoc aliquo modo verificari non qꝛ
bonũ ſit legi erronee adherẽ · ſꝫ ne
quis occaſione dimittẽdi priſtinã
legem q̃uis nõ bonã inducatur ad
dimittẽdũ faciliter etiã legẽ ſalu
brẽ Deniqꝫ q̃uis prefati heretici
multiqꝫ alij expoſuerũt ſcripturas
euãgelice legis ſaluis ſuis errori
bꝰ tamẽ expoſitiones eorum ſũt eui
dẽter extorte et ẽprobãtur faciliẽ ·
ꝓmo deitas adoranda eas deſtrux
it ac ẽꝓbauit mirificãdo ⁊ ſublimãdo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

expoſitores catholicos Jeronimū
auguſtinū·ambroſiū·gregoriū· be
dam ac alios per multa p̄clara mi
racula·ſimiliter ſecutores eorū per
que atteſtatus eſt deus doctrinis
expoſitioībuſqꝫ ipſorū taliter au
tem nūq̄ miraficauit queq̄ hereti
coꝝ nᶜ p miracula appꝓbauit doctri
nā ipſorū ĩmo potius quoſdam e
orum plagauit horrēde quēadmo
dū arrium qui cum ſuis fautoribꝰ
pergenti ad alexandrine vrbis ec
cleſiam vt inde eiceret ſanctum e
piſcopū atqꝫ in epiſcopatꝰ culmē
intruderet ſemetipſū· ſuperuenit
repente ditus internorū viſcerū do
lor ·et ſecedens ad requiſita natu
re vna cum ſuis ſtercoribꝰ effudit
ꝓpria inteſtina ſicqꝫ infeliciſſime
expirauit Sarracenꝰ Tale
quid a caſu accidere potuit Criſti
anus Si circunſtantie facti cō
ſiderentur vltio apparebit fuiſſe
dine iuſticie Inſuper q̄uis ſcriptura
euāgelice legis a prefactis hereti
cis aliquo poterat modo exponi ſal
uis eorū erroribus. hoc tamē nō
iuuat te quia ſi fateris ſcripturam
legis euangelice non eſſe corruptā
aperiſſime cogeris confiteri ꝙ xp̄s
ſit paſſus et itē qđ ſit vnigenitꝰ
filius dei ꝙqꝫ nō liceat circumcidi
atqꝫ oporteat baptizari ĩ noīe pa
tris et filij ⁊ ſpūs ſancti Ex quibꝰ
clariſſime ſequitur falſitas alcho
rani in quo paſſio xp̄i negatur et
affirmatur ꝙ xp̄iſtꝰ n̄ ſit filꝰ dei

Sarracenꝰ Ne hec confiteri
cō pellar premiſi ꝙ nō ſit de facili
a lege propria ac propriorū prīn̄ ē
recedendū q̄uis eteni ꝓnunc nō oc
currat michi r̄ſpōſio ad argumēta
quibus probaſti ſcripturam euā
gelice legis nō eſſe corruptam poſ
tea tamē forſan occurret aut ali
quis ſapientū legis noſtre poterit
reſpondere Interea q̄uis ex hac p
te qua competenter ſim pſuaſum ē a
te ſcripturā legis tue n̄ eſſe corrup
tam aliquomodo ad xp̄ianiſmū in
cliner aliūde tamē tot et tāta mo
tiua me retrahūt ꝙ niſi ad ea ſa
tiſfeceris michi nō acquieſcam
Xp̄ianꝰ Que ſunt illa moti
ua ſatis cōſiſero·ſūt eni ni fallor ar
gumēta que habes cōtra fidē ſuper
cellētiſſime trinitatis deitatiſqꝫ xp̄i
ac ſacramēti altaris q̄ argumēta
velut inſolubilia r̄putas ꝓpter q̄ e
tiā iudei nō modice retrahūt a ſuſ
ceptiōe fidei xp̄iane Sarracenꝰ
Ita vt loqueris res ſe habet
Xp̄ianꝰ Vt ergo ad diſſoluen
dū huiꝰmodi argumēta ſcelerius
veniamꝰ ad duo interrogata reſpō
de Et p° an legē ⁊ ſcp̄tā legis moy
ſayce xp̄s iſiciatas Sarraꝰ
Legē ⁊ ſcp̄tā moyſi libroſꝫ ꝓphetaꝝ
dicimꝰ a falſitate eē īmunēs ſᵐ qđ
p° deſup reuelati ac dati ſūt ſꝫ qm̄ i
ſcriptꝭis illꝭ plurima ꝯtinēt̄ euidēt
ꝯtraia alchorano fatemᵉ ⁊ eas eē i
ſiciatas Criſtianꝰ Ciſ dē rōnibꝰ
q̄bꝰ iā declaraui ſcp̄t̄as euāgelice

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

legis non eſſe falſificatas aut inſi
ciatas valeo demõſtrarẽ nec illas
ſcripturas eſſe corruptas ſaltẽ eo
modo quo tu dicere habes Sar
racen⁹ Satis per p̄dc̄a eiſdẽ rõti
onibus id poſſe ꝓbari Criſtian⁹
Nõ ſolũ eiſdẽ ſꝫ et aliis plurimis
argumẽtis Sarracen⁹ Audire
hoc cupio Xpian⁹ A tẽpore q̄
apoſtoli predicare ceperũt euãgeli
ũ xpi fuit inter xpianos atqꝫ iude
os grãdis diſſenſio et honore ac
glorie xpi ac xpianorũ ⁊ euãgelice
legis maxime inuiderũt iudei incre
duli et oi modo eis populi reſtite
rũt xpõ ac fidei xpiane . xpriſt⁹ ãt
et apoſtoli ſcripturas veteris teſta
mẽti frequẽter allegauerũt . Nec
tamẽ ob falſificationẽ taliũ allega
tionũ p̄ſũpſerũt iudei ſcripturas
ſuas corrũpẽ aut mutare ſaltẽ eo
modo vt tu dicere habes vtpote mł
ta addẽdo aut ſubtrahẽdo q̄uis i
terdũ i aliq̄ dictiõe aut ſillaba mu
taſſe aliquid cõuicãtur Conſtat er
go ꝙ nec alia occaſiõe talem fece
rũt ſue corruptionẽ ſcripture p̄ſẽ
tim cũ et in deutrono° hoc ꝓhibu
erit eis moyſes dicẽs . Nõ addicie
tis ad verbũ qđ ego p̄cipio vobis
nec auferetis ab eo . ſic ⁊ iohãnes
apoſtol⁹ ac euãgeliſta in fine ſue
ait apocalipſ Si quis appoſuerit
ad hec appoſ̃t deũ ſup eũ plagas
ſcriptas i libro iſto ⁊ ſi diminuerit
de verbis libri huius auferat deus
partẽ eius de libro vite Hinc ſcias
certiſſime aſſertionẽ illã de corrup
tione ſcripturaꝝ eſſe falſiſſimã Et
ſi quis ſcripturã veteris teſtamen
ti ſic corrupiſſet neq̄q̄ꝫ xpiani et
iudei tam diſcordes adiuicẽ i ſcrip
tura illa ſic ↄcordarẽt. ⁊ ſi corrupti
o illa facta fuiſſet ante aduẽtum
xpi et predicatiõeꝫ ipi⁹ atqꝫ apo
ſtolorũ hoc xp̄m et ei⁹ apoſtolos
minime latuiſſꝫ nec ipſi hoc abſcõ
diſſent ſed manifeſtaſſẽt credẽtib⁹
Porro ſi poſtea facta eſſet illa cor
ruptio xpriſt⁹ et apoſtoli ac euã
geliſte nõ allegaſſẽt ſcripturã illã
tam ↄſonãter ad textũ ſcripture il
lius qui nũc vſqꝫ habetur . et bre
uiter hec tua aſſ̃tio vniũſis xpia
nis et iudeis p̄mo xpõ ⁊ eius apo
ſtolis ac euãgeliſtis cõtraiaꝫ nec
aliquid apparẽtie habet Inſuper li
bri veteris teſtamẽti diuerſis tem
poribus a diuerſis hoībus ſunt
trãſlati et oẽs ille trãſlationes cõ
cordãt adiuicẽ i hijs in q̄b⁹ ſcriptũ
alchorani diſcordat a ſcripturis il
lis veteris teſtamẽti Sarrace
nus Satis probabiliter p̄ſua
des ꝓpoſitũ Xpian⁹ Certiſſi
mũ nobis eſt ꝙ machomet in al
chorano ſcripturas noui ac veteris
teſtamẽti per vanas fabuloſas fa
tuas et mẽdoſas narratiões corrũ
pit cõtaminat et deprauat Ideo ↄ
ſci⁹ ſibi ſue malicie iſimire cõfinxit
iudeos quoſdã ac aliquos xpriſti
anos feciſſe vtpotẽ ſcripturas corru
rupiſſe queadmodũ fecit ipſe Ideo

nunc reſponde michi quid de ſcrip
to ſentias alchorã an et ipſũ pu
tas inficiatum. Non enĩ potes ne
gaꝛe quin multa abſurda ridicula
et ſtulta contineantur ibidem

Sarracen9 Sapientes aliqui
legis noſtre dixerũt talia ab adũ
ſis veritatis alchorano eẽ inſerta ⁊
addita Xpriſtianus Eſt
apud nos libellus diſputationis
cuiuſdam habite inter quẽdam
xpriſtianum clariſſimum et in
ter quemdam ſarracenum qui am
bo non diu poſt machometum fu
iſſe videntur in quo libello de fre
quenti mutatione corruptione et
laceratione alchorani multa di
cuntur. Cum ergo ſcriptura le
gis tue tociens ſit corrupta vt fer
tur nequaq̃ꝫ credendum eſt ꝙ de
us legem illam pro hominum ſa
lute donauerit. ſi enim eam de
diſſet conſeruaſſꝫ vtiqꝫ eam a ta
li corruptione imunẽ quatin9 per
eam homines ſaluarẽtur. aloqui
inaniter eam dediſſet prout hoc p̃
cedenti articulo pleni9 eſt probatũ

Sarracen9 Per oĩa in duo
bus iſtis articulis introducta cõ
petẽter probaſti aſſertionẽ noſtrã
de inficiacõe ſcripturarũ euãgelice
legis ac veteris teſtamenti apparẽ
tiam paruam aut nullã habere. ta
mẽ ſi placet tange aliqua ĩ alcho
rano contenta que tibi ridiculoſa
abſurda et ſtulta videntur

Xpian9

De quibuſdam ridiculoſis
abſurdis fatuis et mendoſis nar
rationibus in alchorano conten
tis

Articulus quit9

CApitulo alchorani tri
ceſimoſexto refertur ſa
lomon cum ſuis exer
citibus tum demonum
tum hominum tum auium ipſum
glorificantium ad locum formica
rum peruenit. quarum vna per
ſuadente ceteris ingreſſum ne a
ſalomone ac ſuis conculcarent. ſa
lamõ ſubriſit dicẽs tu de9 da m̃ vt
de beneficijs tuis digne tibi grãs
agam Deinde aſpecta vpupa que
nõ repperit vbi lateret ei inq̃t ma
lũ mortem ve ĩferã niſi aliquos m̃
rumores retuleris. Itaqꝫ vpupa
paulispper imorata veniens ait. E
go de ſaba veniẽs rumorẽ tibi ve
racẽ apporto Eſt nãqꝫ ibi mulier
oĩbus imperans et habũdans ſolẽ
cũ ſua gente adorans Reſpõdit ſalo
mon ad dicti tui probationem
hanc meam cartam fer illis et
redi vt quid acturi ſint. nobis in
noteſcat. Deinde fabulam iſtam
ibi prolixe proſequitur. Et om
nino reor indignum eam plenius
recitare. Hoc tamen adicio quod
additur ibi Regina illa videlicet

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iuſſa egredi pauimētū domus ſalo
monis putās hoc aquā eſſe veſtes
ſuas leuauit et crura detexit vt
trāſuadaret que omnia ſūt otra
ſcripturā ac rōnē. Alibi dicit q
moyſe deſcendēte de monte ſynay
mons ipē in puluerē cōminut9 eſt
ita q moyſes cecidit quaſi mortu
us et clamauit. O deus ego ſū p
m9 credētiū in te. Inſuper in capi
tulis in q̄bus alīq̄ vera ex ſcripturis
noui aut veteris recitat teſtamen
ti multa fabuloſa et falſa admiſcz
Deſcribēs equidē xpi natiuitatē
ex virgine xxviij. alchorani capitu
lo iā tactū ait Illa puta maria ipregz
nata cū eo hoc eſt cū puero cocep
to in locū remotū aufugit. Tādē
mēſtruo partū precedēte diſtillāte
cū iuxta palmā cōſiſteret dixit vti
nā morti obuiouiqz ſuccūberē hoc
ētinā mortua eſſem obliuioniqz
tradita an̄q̄ hoc michi cōtigiſſet.
Criſtus aūt ſubtus egreſſus eſt ip
ſamqz cōſolans. Ne timeas inq̄t
Ego eni hic tecū aſſideo Deinceps
de9 eam alloquitur iniūxit vt pal
mā excuteret atqz de eius fructi
bus decidētibꝰ veſceretur ac robora
retur Eam deinceps afferētem puez
alīq̄ mediocrit̄ icrepabāt dicēdo O
maria cū nullus parētū tuoz ma
lus extiterit cur rem malā ꝑpetra
ſti. Illa vero puerū oſtendēs vt
eū ide conueniēt ſignis iubebat q̄
bus qualiter infantulū ſciſcitarēt
querētibꝰ infantul9 ꝑus erupit in

voce dicēs Ego ſū dei miniſter qui
michi librū tribuens me ꝓphetā
oſtituit Hoc ē de xpō marie filio
verbū verax Hec ibi. Ad que dico
q totū iſtud eſt omni impietate
atqz ſacrilega falſitate repletū Et
cur tu vicioſiſſime ac infeliciſſime
machon euāgeliū cōmēdaſti qui
vbiqz euāgelio cōtradicis. Dicam9
ergo q ſicut electiſſima virgo xm
ſine libidīe ⁊ carnali delectatiōe o
cepit ſic abſqz dolore ve teraundia ⁊
merore cum dulciſſimo gaudio ſpi
rituali peperit eū Falſū eſt quoqz q
machon ait virginē glorioſam cū
puero cōcepto in locū aufugiſſe
ēmotū. ꝑmo ſciens ſe ſaluo virgi
tatis ſignaculo dei filiū ſupnatura
liter concepiſſe ſecuriſſima fuit.
Mendoſū eſt quidē q ꝑpit iuxta
palmā. ſed vt ſāct9 recitat lucas
euāgeliſta i diuerſorio ꝑpit xpm̄
medio noctis exiſtens in cōtēplati
one altiſſima Rurſus falſiſſimū
eſt q ſordidiſſim9 machon affir
mans virgineū illū partū preceſſiſ
ſe menſtrui ſtillatioēz ꝑmo ſicut
ex puriſſimis virginis ſancte ſang
uibus formatū eſt corpus xpi. ſic
et cetera in eius partu fuerūt mū
diſſima atqz omīpotēte dei virtute
inſtāti natus eſt xpriſtus de inuio
lata ⁊ itegerrima virgine que pa
riendo nō fuit debilitata nec cōtri
ſtata. idcirco nec refecta fructu
palme pro ſua confortatione nec
cōſolata a filio ſuo pro ſue triſticie

expulſione Nec verū eſt ꝙ mari
ā cū puero venientem aliq̄ tanq̄
peccatricē ſeu fornicatricē aut ad
ulterā reprehendebāt cū ſcirent e
am virū habere de quo eā cōcepiſ
ſe putabant Alie eciam falſitates
in p̄tactis mahō verbis cōtēte ſunt
vt ꝙ maria inuēbat q̄rēribꝫ ſe q̄
tinꝰ puerū īterogaret et qđ puer
ille reſpōdit Inſup mahon tēctās
x^m mortuos ēſuſcitaſſe ac alia ſupi
us tacta feciſſe miācula mox adiū
git mēdatiū dicēs eū ex luto for
maſſe ſimilitudines auiū illiſq; i
ſufflaſſe ita ꝙ animate mox auola
uerūt Sarracenꝰ Vltimū iſ
tud de auiū pductione nō videtur
xpi potēcie derogaſſe Xpianꝰ
Dapic xpi derogaſſet talia curio
ſa iutilia aut ſuperflua facere
Sarracenꝰ Recitatio illa de for
micis et vpupa potuit ab emulis
veritatis inſeri alchorano. Porro
que de generatione xpi aſſeruiſti
ſatis concordare videntur euāgeli
ce narratiōi q̄ virgo dicitur xpm̄
diuinitus ſine carnali libidine conce
Criſtianꝰ piſſe. Iā tibi mōſtrabo qualiter ma
hon eciam ſcripturas veteris teſta
menti p fabuloſas narraciōes cor
rūpat et nō minꝰ contradicat ſcrip
turis veteris teſtamēti quā euāgeli
ce legis p̄mo qđ i vno alchorani
capitulo ponat et aſſerat plꝰ q̄ vi
gintiq̄tuor mendacia ſcripturis vete
ris teſtamēti contraria
Criſtianꝰ

¶ Quod mēdoſe mahon refert
hyſtoriā de ioſeph et prē ac frībꝫ
eius Articulꝰ ſextus

Viceſimoprimo alchorani ca
pitulo legitur. qm̄ ioſeph
ētulit prī ſuo vidiſſe ſe vn
decim ſtellas et ſolē et lunā ſe illi
humiliantes dixit pater ipiꝰ O fi
li ſōpniū hoc fratribꝫ tuis nō reue
les ne tibi p īuidiā mali aliq̄ ma
chinēt Iſtud ē p̄mū p̄tacti capituli
alchorani mēdatiū. gn̄. n. c. xxxvij.
ſcriptū ē ꝙ ioſeph narrauit ſompniū
iſtud fribꝫ ſuis. ſi autē p̄mo reci
taſſet prī ſuo et ille ei prohibuiſſet ne
illud ſuis fribꝫ enarraret obediſſet
in hoc patri ſuo q̄a extitit virtuo
ſus. Sequitur in alchorano fr̄es
ioſeph patrē ſuū affati ſūt q̄re no
biſcū nō mittis ioſeph cū cū ſūme
diligamꝰ. cinaſtinū mittat no
biſcū paſtū pecora et ſpaciatū In
gn̄. legitur ꝙ fribꝰ ioſeph occupa
tis i paſtu pecoꝝ i ſychimis iacob
miſit ipm̄ ioſeph ad eos. ideo fal
ſū ē qđ dicit in alchorano qđ ad pres
~~ples~~ fratrū ipē ioſeph iuit cū eis
Tercio falſū ē qđ i alchoāno ſub
iūgit ꝙ iacob pcepit ipm̄ ioſeph i
cyſterna poſitū eē. de hoc eteni mch
il ſciuit ꝫ ſi ſciuiſſet i pperaſſet hoc filiis
ſuis nec putaſſet ipm̄ ioſeph a fera
eē cōeſtū Addit i alchorano. ipē vi
delicz iacob tū negligēs ipius tū in
ſciꝰ remāſit. hoc ē q̄rtū mēdaciū. Cū
eni iacob tā ſpecialiſſie dilexit ip
ſū ioſeph tā ſollicitꝰ p illo extitiſſet

Si percepiſſ; cū poſitū i ſciſterna
atq; i periculo conſtitutū neq̄q̄ꝯ cir
ca hoc fuiſſ; tūc neglīgēs ꝑmo po
tꝰ perſonaliter ꝯperaſſet ad eum
Sequitur in alchorano. Fratres
crepuſculo lacrimādo redeūtes dix
erūt O pater ioſeph nr̄o fidei tra
ditū cū pecore nr̄o relictū lupus de
uorauit Hoc eſt quītū mēdatiū .q̄a
in geneſi fertur ꝙ fratres ioſeph
miſerūt tunicā eius ſanguini īictā
pr̄i ſuo ei anūtiātes. hanc īuenimꝰ
vide ſi tunica filij tui ſit Non ergo
venerūt ad patrē ſuū dicētes. lupꝰ
deuorauit ioſeph. Falſū ē q̄q; qđ
in alchorano additur Attulerūt ve
ſtem ioſeph falſo cruētatā dicētes
Ecce pater argumētū cedis verax .
quia vt patet ex verbis geneſ iā
allegatis loquebātur pr̄i ſuo per
nūtiū quaſi ambigui an tunica il
la eſſ; ipſius ioſeph Seq̄tur in al
chorano Reſpōdit pater Vos hoc
factū in corde veſtro voluiſtis id eſt
de veſtra volūtate aut cōſenſu deuo
ratus eſt ioſeph Hoc eſt mendati
ū ſeptimū .iacob nāq; putauit ip
ſum ioſeph comeſtū a beſtia .frāt
bus eius penitꝰ ignorātibꝰ. Octa
uū mendaciū eſt ꝙ in alchorano
ſeq̄t̄ Viatoribꝫ venientibꝰ ꝗ ſuū cbē
tē ad hauiēdꝫ aquā mittētibꝰ. ille
bonū nūciū ētulit eis dicēs Ecce
puer hic captiuꝰ ē In geneſi namq;
narratur ꝙ viatoribꝫ madianitis
a longe venientibꝰ iudas dixit frāt
bus ſuis Ecce yſmaelite traſeūt .
venite venūdetur Et anq̄ꝙ yſmahe
lite venerūt ad eos extraxerūt ip
ſū ioſeph de cyſterna et adduxe
rūt ad illos ac vendiderūt Seq̄tur
in alchorano Mulier illa vtpote
vxor viri egipcij qui emerat ipm̄
ioſeph. inuētū ioſeph in thalamo
ſuo oſtia claudēs precata eſt vt ſe
cū cōcūberet Hoc ē nonū mēdaciū
quia i geneſi fertur ꝙ ipſo ioſeph
domū ingrediēte vt opis quippiā
faceret mulier apprehēdit laſciniā
veſtimēti eius dicēs Dormi mecū
qđ dico de attractione illa ad coeū
dū de qua ad ꝓpoſitū ſiq̄de ſepe et
ī diuerſis locis impudica illa īuita
uerat ipm̄ ioſeph ad ſtuprū Seq̄
tur in alchorano Fere vtriuſq; cō
ſēſus fuit Hoc eſt mēdaciū x. q̄a
in geneſi legitur ꝙ ioſeph neq̄q̄ꝙ
acquieuit opi nephario Vndecimū
mēdatium eſt qđ in alchorano ſb
iūgitur ipſum ioſeph fugiēte mu
lier inſecuta rupit camiſiam eius
retro legitur nāq; in geneſi ꝙ ap
prehendit laſciniā veſtimēti ipſius
et palliū eiꝰ in ſua retinuit manu
quo conſtat qđ ioſeph erat plene
veſtitus Sequitur in alfurcā . do
mino ſuo videlicz marito mulieris
ad oſtiū obuiauerūt Hoc eſt xij.
mēdaciū .quia in geneſi recitatur
ꝙ ipſo ioſeph domū egreſſo muli
er vidēs ſe cōtēptā conuocauit ſu
os domeſticos accuſauit ipſum io
ſeph vt prius Subditur in alcho
rano . Aduocati mulieris iudices

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cõicipebãt verũ eſſe qđ mulier dix
it ſi anterior pars camiſie ioſeph
eſſꝫ rupta ſi vero poſterior pars
iudicabãt verũ qđ dixit ioſeph •
Hoc eſt xiii• mendaciũ quia in ge
neſi ſeptũ ẽ ꝙ maritus nimis cre
dulus ſue vxori miſit ipſũ ioſeph
in carcerem Dicqꝫ ad diſcutiendũ
hanc cauſam nõ fuerũt iudices cõ
uocati prout in alchorano recitaĩ
Sequitur in alchorano • Hinc
inter mulieres ciuitatis crebra cõ
fabulatio orta eſt dicentes • Ecce
vxor illius ſublimis viri ſuum ſer
uientem diligens eius concubitũ
precata eſt • Illa vero rumoris vẽ
tilationem percipiens doluit et
mulieres illas adduci precepit et
lectiſternia eis vt accumberẽt ꝑpara
uit Et earũ cuiqꝫ cultro dato ipſũ
ioſeph corã venire fecit • quo viſo
oẽs menſtruate ſũt ⁊ ſibi q̄qꝫ ma
nũ ſuã ſecuit Ecce oĩa iſta ſunt fa
buloſa ficta et falſa Ex geñ• eteni
conſtat ꝙ ioſeph ſtatim fuit incar
ceratus a dño ſuo accuſatione vxo
ris audita Dicqꝫ mulieres puta
bant ioſeph conſiſtere reum• Qui
tumdecimũ mendacium eſt ꝙ in
alchorano ſubiungitur • Illa vide
licet vxor prefata reſpondit mul
ieribus • Hic eſt de quo me redar
guitis q̄ me precantẽ ei⁹ cõcubitũ ñ
exaudiuit• et ſi meũ mãdatũ oplẽ
noluerit cũ incarcerabo Nullã eni
apparẽtiã habet ꝙ mulier illa i a
liarũ pñtia dixerit h atqꝫ vt patu
it ioſeph iã fuit incarcerat⁹ nec co
rã mulieribꝫ ill' fuit ita adduct⁹ •
Seq̃tur in alfurcã ñc manifeſte
percepta viſũ ẽ eis puta iudicibꝫ
hũc ſcilicꝫ ioſeph ad certã horã eẽ
incarcerãdꝫ Hoc eſt ſextũdecimũ mẽ
daciũ nõ eni incarcerauerũt ioſeph
certi de innocẽtia eius ꝑmo dñs
ſuus incarcerauit credens eũ id me
ruiſſe Subiũgitur in alchorano •
Duo iuuenes in carcerem cum eo
detruſi ſunt videlicet magiſter piſ
torum et princeps pincernatũ• Iſ
tud eſt ſeptimũdecimũ mendaciũ
Nempe vt fertur in geneſi duo il
li fuerunt diu poſt ioſeph incarce
rati • Sequitur in alchorano • Ei
quem liberandum cognouit videli
cet principi pĩcernatũ ioſeph dix
it • Me domino tuo vt pote pharaoi
notifica ſed quoniam ſurgente
dyabolo hoc iniũgendo deum no
minare oblitus eſt • in carcere no
uẽ annorum ſpacio moratus eſt
Iſtud eſt octauumdecimũ menda
cium • Non eni tenebatur ioſeph
deum nominare aut eius actuali
ter reminiſci in prece huiuſmodi
et q̄uis in hoc forſan venialiter
peccaſſet non tamen ob hoc tam
diuturnam ſuſtinuiſſꝫ incarceratio
nem et quia loq̄batur ydolatre ve
rum deum ignoranti ñ erat oporte
tunum vt ei verum deum in ta
li poſtulatione exprimeret • Se
quitur in alfurcam • Tunc de car
cere liberatus videlicet princeps

pꝛīceps pincernarū .dixit ad ṙgē
id eſt pharaonē ſua ſompnia reci
tātē et expoī querētē. ſi ad ioſeph
me miſeris verā hinc expōnē reſerā
ad ioſeph itaqꝫ nūcij tranſmiſſi
ſōpnij expōeꝫ req̇runt expōne dn̄o
ſcilicet pharaoī recitata adduci eū
precepit In hijs verbꝭ ſūt tria mē
datia . quoniā in geneſi ſcriptū ē
ꝙ pharaoni ſua ſōpnia ꝓponēte
et picernaꝝ magiſtro nꝛ̄rāte quē
admodū ioſeph ſibi expoſueit ſōp
niū ſuū. pharao aūt mox precepit
ipm̄ ioſeph educi de carcere et eū
ſibi repreſentari. quo facto pharao
perſonaliter ṙtulit ei ſompnia ſua
coꝛūqꝫ repreſētationē didicit ⁊ au
diuit immediate a ioſeph ſicqꝫ eū
eduxit de carcere ante ſōpnioꝝ ſu
oꝝ interpretatiōeꝫ . Xxij. mēdati
ū eſt qd̄ i alfurcā ſubiūgiẗ ioſeph
nūtiū ad dominū ſuū videlicꝫ pha
raonē redire ꝑcepit vt ſciſcitareẗ
ab eo cur ꝑdicte mulieres manus
ſuas ſecabāt . Iam eni putauit ꝙ
ioſeph fuit eductus de carcere ante
ꝙ̄ expoſuit ſompniū regis et ꝙ io
ſeph non fuit corā mulieribus in
troduct⁹ vt ſuꝑ narratum ē Deq̄
ẗ i alchorano . Tādē regis mulier
id eſt vxor pharaonis ait . Ad ve
ritatis euidētiā ꝯfiteor me ꝑcatā
ꝯcubitū ioſephqꝫ eū recuſaſſe . Iſtd
eſt xxiij. mēdatiū nullū habēs co
loꝛē . quia et ſi regina precata fuiſ
ſet ipi⁹ ioſeph ꝯcubitū nō tamē
ſic ſponte ꝓdidiſſet ſe ipſam Dub

dicitur in alchoꝛano . Ioſeph affat⁹
eſt regē pone me cuſtodē ſuper oīa
granaria atqꝫ depoſita regni tui .
Iſtud eſt xxiiij. mēdaciū . quia vt
fertur in geneſi ioſeph ꝯſuluit re
gi vt ꝓuideret virū induſtriū quē
ꝯſtitueret ꝑpoſitū egipti ad colligē
dū et ꝯſeruandū frumenta et tūc
rex de ſapiētū ſuoꝝ ꝯſilio prefecit
ipm̄ ioſeph terre egipti ꝑmo ſpe
ciē ambitiōis ⁊ cupiditatis habuiſ
ſet . ſi ioſeph poſtulaſſꝫ hoc ꝑmo .
Deq̄tur in alpurcam Ioſeph frī
ſuo videlicet bēiamin ſibi preſēta
to reuelauit ſe eſſe fratrē ſuū Hoc
non ꝯcoꝛdat ſcripture geneſeos
ideo falſū ceſetur Dequiẗ i alcho
rano . Vas regiū quiſq̄e abſtulit
m̄ ſarcinā cameli ſui accipiā et iſu
per vim faciā illi Hic ſūt duo mē
datia quia vt geneſꝭ refert ꝑſcru
tatio illa fr̄m̄ ioſeph facta eſt ex
tra vrbem ioſeph abſente . fratres
ꝗqꝫ ioſeph nō camelos ſꝫ azinos
ſecū duxiſſe legūtur Deinde in ꝑ
tacto alchorani capitulo mēdatia
tot ſequūẗ ꝙ tedet hec numerare
Nam ſubditur ibi Aſtātes q̇dem
dixerūt Nō mirū ſi furtū fecerūt
qui ꝑus fr̄em ſuū ſubduxerūt . hoc
falſū eſt qnia aſtātes illi adhuc
nichil ſciebāt de hoc ꝙ fratres illi
ꝑmo ſubduxerāt fratrē ſuū Deq̄
tur in alchorāo Maioꝛ fratrū dix
it fr̄ibus ſuis ad patrē redire dicē
tes . pater filius tu⁹ furtū ꝑpetra
uit Falſū ē iſtud quia nec fratres

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

benyamin credideriunt eum fecisse furtum sed cyphū credebant insidiose impositum sacco ipsi⁹ vt patet ex genesi Rursus in genesi aptissime scriptū est q̄ m secundo ingressu fratrū ioseph i egiptum ipse ioseph manifestauit se illis antequā redirent ad patrem suum Unde in actibus apostolorū habetur q̄ ioseph secundo scilicet aduentu cognitus est ab eis Hinc prorsus mendosum est quod in alchorano subiungitur q̄ in secundo reditu filiorum ipsius iacob ad eum ipse iacob ex iugi fletu propter ioseph amissionē marcerit oculorū albugine et expectatione et quod tunc rogauit filios suos dicens Obsecro vos filij vt rumores de ioseph frēq3 eius perscrutatū proficiscamini Tercio itaq3 ꝓfectis ⁊ ad ioseph peruenientibꝰ ipse respondit An de ioseph memores facti estis Respōderūt . Tu ne es ille ioseph ait ego sū Sed hanc meā camisiā patri nr̄o ferētes in eius faciem vt lumē recipiat proicite Ecce omnia ista sunt ficta et falsa quia et ipse iacob sanctior filio suo ioseph potuit 3 sibi mitis ꝓprijs tale beneficiū impetrasse . nec verū est q̄ plorando fuit excecatꝰ . nec frēs tercio missi fuerūt ad ꝗrendū de ioseph ⁊ beniamin Addit quoq3 in alchorano q̄ ioseph parentes suos honorifice suscepit cum tamen ex genesi constet q̄ mater eius iā diu ante fu't defuncta Nam ipsū benyamin pariendo obierat . Ecce quot et quanta mendacia refert falsissima mahon in vno capitulo et quod sceleratissimum est de o ea attribuit Sarracen⁹

Negare non valeo quin tractatio alchorani multū discordet in hijs a scripturis veteris testamenti In aliquibꝰ tamen cū illis posse concordare videtur Cristian⁹

In scripturis diuinitus reuelatis nec vnū contineatur mendaciū Et tu vos sectatores legis machometi non legitis nec habetis scripturas noui ac veteris testamenti.

Sarracenus legifer noster ꝓhibuit eas nobis tanq̄ corruptas et infectatas Cristianus

Sic suam velauit nequiciam ymmo ideo eas vobis ꝓhibuit ne ex earum lectione deprehenderetis errores atq3 mendacia alchorani et aliorū que docuit Sarracen⁹ Putas alchoranū in p̄ allegato capitulo tantū contrariari scripturis legis tue ac moysi.

Xpian⁹ Non vtiq3 ꝓximo pene in singulis capitulꝭ cōtradicit eis de sed vnꝰ capituli falsitates cū exēpli iduxi leges q̄3 q̄s tradidit iniustissie esse ꝓbāt Sarracen⁹ Que Xpian⁹ De iniusticia ⁊ īpietate q̄rūdā legū machometi . Capitulꝰ septim⁹

T Ricesimoquinto alchorani capitulo datur lex de

vxoꝝ ꝛ̃pudio ita vt liceat maritis
ſuas ꝛ̃pudiaꝛ̃ vxores ꝛ eas ruꝛ9
ꝛ̃cipere vſqꝫ ad tcîã vicẽ · ſic vt q̃
ternariũ numerũ non excedãt in
repudiẽndo et recipiãdo D quã ſce
lerata et impia eſt lex iſta nec eſt
lex ſed turpiſſima fex et inumera
biliũ incitamẽtũ atqꝫ occaſio vicio
rũ Nempe cũ viri ac iuuenes ſint
ad opa carnis ꝓcliues· ſi q̃s vide
rit puellã ſibi placẽtẽ pulcrã ama
bilẽ finget ſe cũ ea velle cõiugiũ ꝯ
trahẽ ſirũ et perſeueraturũ cũ illa
cũ tamẽ itẽdat eã repudiare cũ fu
erit ſaciat9 amplexib9 eius Sicqꝫ
cũ defloraucrit ac alijs aſperna
bilẽ fecerit eã abiciet ipſam qḋ ẽ
maxime iniurioſum Inſup iuxta
hanc fecẽ cõiugiũ nõ erit niſi pre
tẽptatio quedã atqꝫ probatio fe
minarũ ipis feminis precipue pi
culoſa cum viri citer ꝓni ſiant ſu
as abicere cõiuges ſi id poſſit Am
plius matrimoniũ etiã de lege na
ture ordinatur ad cõuenientẽ prolis
educationẽ ac informatiõeꝫ in mo
ribus et ad eius prouiſiõeꝫ et cor
reptionẽ ad que oĩa valde neceſſa
riũ eſt vt parẽtes ſimul pmaneãt
nõ vt ad libitũ ſeparẽtur Preterẽa
per matrimoniũ cõtrahẽtes ſibi i
uicẽ dant ſui corporis poteſtatẽ ſi
pliciter non ad tẽpus determinatũ
ſed vſqꝫ ad terminũ vite ipoꝝ Cã
dere aũt alteri poteſtatem ꝓprij cor
poris ad tẽpus mẽtricale eſſe vide
tur Talis quoqꝫ libertas repudiã
di vxorẽ eſt inimicicie et infidelita
tis occaſio Cũ eni vxor ignoret an
repudiabitur ꝓuidebit ſibi de bois
mariti ꝓpoſſe ſecrete ·et quãdo re
pudiatur tã ipſa q̃ꝫ eius ꝓpinqui
indignabũtur hoſteſqꝫ fient viro
repudiãti · Iterũ repudiãdi facul
tas tã in viro q̃ꝫ i femina cõcupiaꝫ
nutrit et auget ·ad cui9 refrenati
onẽ ordinatur cõnubiũ Eteni con
cupĩa quo per plura vagat᷑ et aut
vagari permittiẽ eo irẽfrenatior
et ĩmoderatior redditur et ſemper
recẽtia querit obiecta D q̃ꝫ longe
eſt hec machometi traditio ab e
uãgelica xpi doctrina quã frequẽt
mahon commẽdat q̃ꝫuis i iſto mł
tiſqꝫ alijs ꝯtradicat eidẽ · Interro
gatus eteni xpriſt9 a phariſeis an
licet homini vxorẽ ſuã dimittere
quacunqꝫ ex cã Reſpõdit ·non le
giſtis quia qui fecit hominẽ ab i
nicio maſculũ ꝛ feminã creauit eos
et dixit · ꝓpt̃ hoc dimittet homo
patrem ſuũ et matrẽ et adherebit
vxori ſue ꝛ erũt duo in carne vna
Itaqꝫ iã ñ ſũt duo ꝫ vna caro q̊s
ergo de9 cõiũxit hõ nõ ſepẽ̃t· Hic
et ſapientes gẽtiliũ aſſeruerũt in
diuiſibilitatẽ eſſe de rõne cõiugij ·

Sarracen9 Cur legẽ hui9 re
pudij ita cõdẽpnas quã de9 in le
ge moyſi approbaſſe mõſtratur iu
bens ſcribi libellũ repudij ·qui et
per malachyã ꝓphetã locutus eſt
Cũ odio habueris vxorẽ dimitte
eam; Criſtian9 Ad hec domin9

ſaluator reſpōdet q̄ de⁹ per moyſē
vxoꝝ repudiationē nō licētiauit
nec iuſſit vt licitam ſ; pmiſit ꝓpt
iudeoꝝ duriciā ad vitandū enormi
us malū quia iudei crudeles ac du
ri ꝓni erant vxores ſuas dū ode
rāt eas occidere Vñ cū ad malachy
am dixiſſ; deus verba que allega
ſti volens oſtendere quo ſenſu pro
tulerit verba illa adiecit Operiet
aūt iniquitas veſtimētū eius Sic
quoꝫ permiſit iudeis ad vſurā acco
modare extraneis et tamē nec tu
ob hoc vſurā cōmendas Sarra
cen⁹ Ex īſeparabilitate mr̄imonij
multa mala et intdū prolificatiōi
ac proli contraria oriūtur vt ſi vxor
fiat leproſa tunc eni nō pariet ni
ſi ꝓlem radicaliter lepra īfectam
et ſi ſit turpis odioſa ſeu leproſa
nec poſſit repudiari erit adulterio
rū occaſio ſuo marito · Deniqꝫ q̄
dā mulieres ſūt ſteriles ex q̄b⁹ vir
nūq̄ ꝓlificaret ymo q̄dā femine
a quibuſdā viris nequeūt ipreg
nari que tamen ab aliis viris nō
nullis poterūt fecūdari Et idem te
nēdis de viris q̄ ſcilicꝫ aliquas po
terūt ipregnare nō alias ſimiliter
quedā femine fluxū menſtruoꝝ ir
reſtingibilem patiūtur ergo ī caſi
b; iſtis inſeparabilitas mr̄imonij
in exitū verget deteriorē Xpia
nus Nō dubiū qui mr̄imonio
annexa ſint multa mala penalia
quis ob matrimonij fidem deus
iuſſit equanimiter tollerari Hinc
de cōiugatis dixit apoſtol⁹ paulus
tribulationē carnis habebūt hui⁹
modi Deniqꝫ leges pricipaliter
ac directe intendunt bonū communi
tatis non particularis perſone q̄
uis ergo īſeparabilitas cōnubij ī
pediat prolificationē aut prolis ſa
nitatem in aliquo caſu et certis ꝑ
ſonis expedit tamen ad bonū pro
lis ſimpliciter atqꝫ cōiter Sar
racen⁹ Ergo ī hui⁹cemoi caſib⁹
eſſ; ſaltem diſpenſandū ī lege cōi
Xpriſtianus Origo et ma
ter diſpēſationis ē vera neceſſitas
euidēs ve vtilitas · ex tali aūt diſ
penſatiōe ſequerēt̄ īcōueniētia mľ
ta Nā ⁊ mulieribꝫ abſqꝫ eaꝝ cul
pis pñt accidere lepra · deformitas
cōſimileſqꝫ defectus et incurabiles
morbi et tunc amplius indigent
maritoꝝ ope atqꝫ ſolacijs et ſi tūc
repudiarētur ſine ſuis demeritis
affligerentur ac punirentur
Sarracen⁹ Grauis eſt īſepara
bilitas iſta Xpian⁹ Quid
mirū ſi tibi grauis videat̄ cū et a
poſtoli audita p̄ma xpō iſta īſepa
bilitate locuti ſit Si ita ē cā hoīs
cū vxoē ñ expedit nubē verū p au
xilia grē ac pietatis diuine facilē
tollerāt̄ q̄ aliūde ītollerābilia ēputā
ē Sarracen⁹ Specialit̄ grauis ē ī
ſeparabilitas iſta ſi ñ licꝫ viro hē vx
orē niſi vnam dūtaxat tēpore vno
Xpriſtianus In hoc quoqꝫ
ſceleratiſſime vos decepit veſter le
giſlator ymmo deceptor et legum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

deſtructor ꝙ tãtã vxorũ pluralitatẽ
vnicuiqz viro cõceſſit ꝑ vt hoc ſe
quẽti articulo tibi clarius cõꝓba
bo

¶ Quod viciosa ſit vxorũ plura
litas quã mahon cõceſſit vni ma
no ¶ Articulus viij. Criſtia
nꝰ

Octauo alchorani capitulo
cõtinetᷣ duas aut tres ꝗ̃
quatuor vxores ducite niſi
timueritis vos eas nullatenꝰ poſ
ſe pacificare. tunc eni tot quiſqz
accipiat ꝗ̃t ſua manus quiuerit
caſtigare At vero xxxij. alchorani
capitulo legitur Caſtitatẽ ſeruate
niſi cum ꝓprijs vxoribꝰ aut ſibi ſub
iectis et ancillis inde eni nulla q̃
rimonia fiet. ſic itaqz mahon licẽ
ciauit cuilibet viro habere quatu
or pꝛĩcipales vxores et earũ ancil
las ac ſubditas. empticias vero ꝛ
in bello acquiſitas tot quot quis
poterit obtinere et ferre Ecce ꝙ̃ in
effabiliter viciosa iniuſta et deteſ
tabilis eſt lex iſta. Et quis vmq̃
ita expoſuit genus humanũ libidi
ni ſicut mahõ. Et quid mirũ ꝙ tã
ineſtimabilis hoĩm multitudo ad car
nalia prona legẽ illam totiꝰ impu
ritatis et carnalitatis amplectit͛
Deniqz ſicut prehabitũ eſt i ma
trimoniali cõtractu vir et mulier
corporũ ſuoꝝ ptãteꝫ transferũt in
alterutꝝ ita ꝙ maritꝰ corporis ſui
ptãtem ñ habet ꝗ̃tũ ad ea q̃ ſũt
carnalis cõmixtiõis ſꝫ vxor ꝛ ecõ
uerſo. Poſtq̃ ergo maritus vni
vxori ſui tradidit corporis ptãtem
non poteſt illud obligare volũtati
alterius ſeu ſecũde vxoris nec tra
dere ei Inſup nec poteſt nec debꝫ ſe
ad impoſſibilia obligare Cũ ergo
vix valeat volũtati vniꝰ ſatiſfacẽ
cõiugis ꝗ̃tum ad debiti rõnem.
qua rõne plures poterit vxores
accipere. Amplius matrimoniũ ad
refrenationẽ nõ ad nutrimẽtũ et
dilatationẽ concupiĩe ordinatur.
Pluralitas aũt vxorũ concupiſcẽ
tiã magis inflãmat. nutrit. dila
tat Preterea inter coniugatos de
bet eſſe cohitatio amicabilis atqz
pacifica. Cũ enim amicicia et cõcor
dia ſint precipua vite preſẽtis bõa
ſũt maxime appetenda et exquirẽ
da Idcirco qđ eis potiſſime aduerſa
tur maxime eſt vitandũ. plurali
tas aũt vxorũ quaſi ſemper eſt in
citamẽtũ diſcordie. fomẽtũ rixaꝝ
inuidẽtie radix. ſũme ergo vitãda
Rurſus pluralitas iſta eſt vxoribꝰ
incitamentũ multarũ ſuſpicionũ
malarũ et triſticiarũ indignatio
nũ ac maliuolẽciaꝝ initiũ. Eſt ꝗ̃qz
occaſio ꝙ vir nũc iſtã nũc illã de
facili aſpernatur atqz ꝙ fragiles
femie viros alios cõcupiſcãt cũ vnꝰ
earũ appeticiõi et exactioni ſatiſfa
cere nequeat Ad huc ãt cũ mẽtes
viorũ ab arce virtutũ nil magis
deiciat ꝛ eas nil magis abſorbeat
deprimat inebriet brutaleſqz faci
at ꝙ̃ feminea blandimenta libido

irrefrenata ac vſus venereoꝝ aſſi
duꝰ cõſtat ꝙ tam imoderata vxoꝝ
pluralitas maxime ſit nociua vitã
da vere ſalutis ac ſpũalis ꝓfectꝰ
impeditiua Saracenꝰ Quo
modo ſic argumẽtaris: loq̃ris qua
ſi ignores multos teſtamẽti veťis
ſanctos viros habuiſſe plures vx
ores ymo et cõcubinas Nõne et
vnꝰ plures pt̃ impregnarẽ vxores:
ymmo cũ pauci ſint menſes anni
in quibꝫ decet virũ ſuã cognoſcere
coniugẽ impregnatã nãqꝫ ñ decꝫ
eũ accedẽ vſquoqꝫ fuerit poſt ꝑtũ
purificata Nõne expediẽs extat
vt habeat cõiuges plures: Cri
ſtianꝰ Si ſummũ aut precipu
ũ hominis bonũ in vita hac eſſet
carnali propagatiõi vacare bene
obiceres ſꝫ cum v̓tuoſitas ſalꝰ qꝫ
hominis in hoc mũdo cõſiſtant vt
in vera prudẽtia ſalutari ſapienti
a atqꝫ virtutibꝫ creſcat cotidie p̃
ſertim in ſpirituali dei ac proximo
rũ amorẽ a quibꝰ vxorũ pluralitas
maxime impedit Certũ eſt argu
mentũ tuũ nulliꝰ eſſe vigoris Por
ro qđ de patribꝫ veteris teſtamẽ
ti aſſumis nũc locũ nõ habet Nã
illi ex diſpẽſatiõe dĩna aut iſpiratĩ
õe ſupna et ex rõnabili cã plures
duxerũt vxorẽs q̃a tũc cultꝰ veri dei
i vno ꝑplo viguit Et p carnalẽ ꝓli
ficatiõẽ ꝯ ſuabat̃ fuitqꝫ paucitas
hoim̃ r̃ſpectu latitudis tre ⁊ multi
tudis gẽtiũ q̃ nũc ſũt Porro obiẽ
q̃s ſã illi habuiſſe legũt̃ erãt eaꝝ

vxorẽs legitime ſꝫ ſecũdarie ⁊ minꝰ
pricipales ſicut i genĩ· bala ⁊ zel
pha itẽ vocãtur vxores iterdũ cõ
cubine iacob Eſt eni ꝯſuetudo ſcpt̃e
ẽ veteris teſtamẽti tales ſecũdari
as ⁊ minꝰ pricipales vxorẽs dicẽ ꝯ
cubias Saracenꝰ Sꝫ nimis
arta ⁊ ſpitalẽ lex xpi idcirco nõ oĩ
bꝰ ꝑporcioñata ideo pie et ſapiẽter
egit altiſſimꝰ mittẽdo plebi arabũ
machometũ cũ lege laxa ac facili
in cuiꝰ alchorano habet̃ Deus ne
quaq̃ difficilia ſeu ardua requirit
a nob̃ Xpianꝰ Iam tibi ꝓ
baui ꝙ lex machometi nõ ſit diui
tus data ſꝫ ſaclega et mẽdoſa et ꝙ
poſt euãgelij diuulgationẽ vniu̓ſi
hoĩes in hoc mũdo ad legẽ euãgeli
cã teneãt̃ quaqꝫ lex machometi ſit
oĩo cõtraria legi xpi qui in euange
lio ꝑteſtat̃ ꝙ arta via et anguſta
ſit porta q̃ ducit ad vitã et pauci
intrãt per eam Deniqꝫ ſicut vnꝰ
homo paulatĩ creſcit iſtruit̃ atqꝫ
ad pfectiora pducit̃ ſic glorioſꝰ ⁊
adorãdꝰ vniu̓ſoꝝ creator voluit ſuc
ceſſiue genꝰ humanũ ad meliora
ſpũaliora ⁊ pfectiora pducẽ Hinc
pᵒ ꝯtulit legẽ naturalẽ deĩde p moy
ſẽ preſtitit legem ſcriptam · Poſ
tremo p xpm̃ legẽ euãgelicã ſpita
lẽ perfectã · Abſit ergo vt poſt e
uãgelice legis p vniu̓ſũ orbẽ diuul
gationẽ credat̃ deſup data lex lax
ior lex rudis carnalẽ emiſſa Sara
cenꝰ Lex xpiſti tã rigoroſa nõ
eſt multitudini hoim̃ rudi apta

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Xpian⁹ Deus cui⁹ ſapienti
e non eſt finis nulli impoſſibilia
precipit Ipē quoqꝫ vere ops huma
ne fragilitatis inbecillitatē clariſſi
me intuens potēs eſt et parat⁹ ſub
uenire infirmis. pmo per caritatis
feruorē. p ꝯſolationes diuinas. per
gratiam ꝛ virtutes infuſas. per dona
et fructus ſpūs ſcī tam copioſe et
gratioſe ſuccurrit hominib⁹ beniuo
lis ac deuotis vt de euāgelica lege
locutus ſit Jugū meū ſuaue eſt ꝛ
onus meū leue Sarracenus
Miror q legiſlatorē nrm ſic vilipē
dis ꝛ ei⁹ legē ſic deſpicis Criſtia
nus Si in ſcripturis noui ac ve
teris teſtamēti q̄s et legiſlator tu⁹
diuinitus datas fatet̄ eēs inſtruc
tus et abſolut⁹ neq̄q̄ ſuper hoc mi
rareris Verū vt coiter fertur amor
inordinatus et odiū peruertunt iu
diciū Cū itaqꝫ tot ānis fueris ad
legiſlatorē tuū eiuſqꝫ legē tāq̄ ad
magna bō fortiter atqꝫ erronee
affectus non miror q de eorū ex
trema et vera ēprobatiōe mireris
et obſtupeſcas Interea iā perpēde
qualis fuit legifer tu⁹ Sarra
cen⁹ Virtuoſus ꝛ iuſtus per oīa
fuiſſe cenſet̄ q̄ ad vni⁹ veri dei cul
tū hoīes viribꝫ totis adduxit
Xpian⁹ Ego tibi oſtēdā q ſce
leratiſſimus. libidinoſiſſim⁹. in
iuſtiſſimuſqꝫ extiterit

¶ De vicioſiſſima libidinoſitate
et malicioſitate machometi. Ar
ticul⁹ non⁹ Xpian⁹

Vicesimosexto alchorani ca
pitu° legifer tu⁹ ait Quis
deterior q̄ deo mēdaciū i
ponēs vel ſe miſſū fuiſſe a deo mē
daciū perhibens Cū igitur ſit pba
tū tot ꝛ tanta mēdacia diuinis ſcrip
turis cōtraria in alchorano cōtine
ri que mahon aſſerit ſibi diuinit⁹
reuelata ſeqꝫ mēdaciter dixerit eſ
ſe dei nūciū ac ꝓphetam atqꝫ tam
inumerabilia decepit milia hoīm
conſtat q null⁹ ſit eo deterior
Sarracen⁹ Quāuis ad quedā
eorū que obiecisti formaliter reſ
pōdere nequi. attamē ſi recol' dix
i quoſdā ſapiētm legis nrē ad ea
forſitā poſſe dare reſpōſa aut certe
meipm̄ tēpore ſuo Criſtianus
Et q dices ad id qd nūc tibi obicio
o Ecce xx°. alchorani capitulo itro
ducit mahon deū altiſſimū ſibi di
centem O ꝓpheta mulieres oēs q̄b⁹
donāda dederis/ oēs tue manui p
emptionē ſubditas/ et amice tue
matertēqꝫ filiarū filias. Omnes
item bonas muliēs tibi gratis ſuc
cūbē cupientes. licitas tibi cōſtitu
o hocqꝫ tibi ſoli permittitur has
a te remoue illas adiūge pro libi
tu tuo. nec ꝓ p⁹ abiectis mihi dilec
tis eas moleſteris Ille nāqꝫ tuo
voto parē debent Quid tibi vide
tur de iſta cōceſſione. Sarrace
nus Deus q̄ oī lege ſuperior eſt
diſpēſarē poteſt in legibus a ſe da
tis et vni pre altero puilegia darē
Xpian⁹ Cur putas puilegiū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

illud cognoſcendi conſanguineas
et affies alioꝝqꝫ cōiuges atqꝫ q̄ſ
cūqꝫ puellas ac muliēs quib⁹ donā
da donauerit machoēto cōceſſū
Sarracen⁹ Vt ſuſcitaēt et gene
rarꝫ ex illꝰ viros virtutū ac dei ꝓ
phetas Xpian⁹ Cur abrahe
et moyſi ac ſanctiorib⁹ machoēto
nō eſt ꝑuilegiū illud cōceſſū Deni
qꝫ ſcptura aptiſſie docet et expien
tia pandit electos ⁊ bonos genera
ri ex malis et reꝓbis et ecōtra· ꝑ
mo optimos ⁊ electiſſimos ex ꝑ
uiſſimis et vice vͤſa ſicut piiſſim⁹
ezechyas ex ipiiſſimo achas ē ge
nit⁹ vͤtuoſiſſim⁹ q̄qꝫ ioſyas ex ſce
leratiſſimo amon Sarracen⁹
Deus omnipotens in diuerſis ho
minibus diuerſimode ſecundum
ſuum beneplacitum operatur/ nec
poſſumus quorumlibet operum e
ius exponere rationes Xpriſti
anus Et nonne ſatis multe fe
mine erant in vrbe et terra ac reg
no machometi ex quibus potuit
generare · quid ergo neceſſe erat
vt cōtra legē et cōſuetudinē cōtra
honeſtatē et exēplaritatē ꝓpinq̄s
⁊ alijs maritatas accedēt. Deniqꝫ
cū mahon tuus inſtar tauri lubri
ciſſim⁹ fuit atqꝫ vt ipēmet faſſ⁹ ē
tantū potuerit cū mulierib⁹ agē vt
alij viri q̄dragita ad coitū fortes
vnde credeř ꝙ iſtud fuerit ſibi re
uelatū a deo et ꝙ nō nequicioſe
ac libidinoſe cōfinxerit iſtud. Ne
eni ꝑ miracula hoc probauit nec
per ſcripturas neqꝫ per rationē · ꝑ
mo ſcripturis noui ac vētis teſta
mēti iſtud oīo cōtrariaꝛ et omni
rōni ēpugnat legiqꝫ naturali qua
iubemur facere proximis ꝓut no
bis fieri cupim⁹ . fuit ēqꝫ ſpēꝫ mali
hn̄s ſcandaliſatiūqꝫ puſillorū ac
cā incertitudis prolis et exhereda
tiōis Preterea ſi omnia rite pen
ſentur oritur violenta ſuſpicio ꝙ
nō amor virtutis ſed furor libidis
incitauerit eū ad confingendū ꝙ
tale priuilegiū ſibi eſſet collatum
queādmodū namqꝫ iam tactum
eſt ad coeūdū inſtar tauri fortiſ
ſim⁹ et lubriciſſim⁹ fuit · habuitꝫ
quindecī vxores legittimas duas
etiā concubinas Et tamen hijs oī
bus non contentus dixit ſibi ince
ſtus et adulteria licita eſſe libido
eni quo amplius relaxatur et per
plura vagatur eo plus irritatur
et inflammatur nec contentatur
Inſuper voluptatibus iſtis obſce
nis porcinis caninis homo ille
vaccinus ſic fuit victus inebria
tus et furens ꝙ eciam beatitudi
nem hominum ī eis conſtituit pro
ut de hoc infra plenius tangam
Porro ad verum dei prophetam
ad legiſlatorem diuinum ⁊ virum
heroycum ſpectat diuinorum cō
templatione inſiſtere · exercicijs
ſpiritalibus inherere· concupiſcen
cijs dominari ·carnalia aſpernari·
exemplarem conſiſtere. et propria
documenta implere ·· A contem

In cōtēplationib⁹ aūt occupacōni
buſq; diuinis et exercicijs ſpiri
talib⁹ virtuoſis inti⁹ potiſſime i
pedit tam irrefrenata cōmixtio mu
lierū et imoderatiſſim⁹ vſus vene
reorū. vnde et ipēmet mahon con
cupiſcēcijs pandēs ſe ſubditū ait
in alchorāo Nocturnos coitus cū
mulieribus permittit nobis deus
ſciens nos hui⁹modi abſtinētiā tum
difficilē tum īpoſſibilē eſſe Sar
racen⁹ Multa obicis contra hāc
generalē licētiā cognoſcēdo quaſli
bet mulieres nichilomin⁹ dicere
poſſum⁹ q̄ ſicut aliqui ſancti vete
ris teſtamēti multas habuerunt
vxores quib⁹ tamē vſi ſunt mode
rate ita et mahumet noſter Cri
ſtian⁹ Nullus ſcōꝝ illoꝝ vnq̄ȝ
aſſeruit ſibi licē alioꝝ vxoēs cognoſ
cere ſiant cognatās lege ꝓhibitās
cōmiſceri Dictū eſt quoq; ſcōs il
los nō ſine diſpēſatiōe et īſpirati
one diuina plures habuiſſe vxores
ꝙ cauſā ob quā pluralitas vxoꝝ tūc
fuit permiſſa poſt euāgelice legis
ꝓmulgatiōe; locū neq̄q̄ȝ habē Po
ſtremo q̄ȝ dure caſtigatus fuerit ſā
ctus dauid pro adulterio cum vna
muliere patrato nō latet Sar
racen⁹ Dauid vt dicis pro adul
terio cū vna ſola cōmiſſo grauiter
eſt percuſſus. cū ergo legifer noſ
ter alioꝝ vxorib⁹ ꝙ cognatis ſuis
frequēter cōmixtus nō ſolū ſit pu
nitus ſȝ in oībus proſperatus ac
ſublimatus euidēter apparet q̄ ex
diuina licētia id egerit Xpian⁹
Deus ſuos dilectos caſtigat ar
guit et expurgat in vita pn̄ti ne
eternaliter cōdēpnētur. reꝓbos
vero frequēter permittit in ſuis
deſiderijs adinuētiōib⁹ ac vicijs i
pune ambulare ac ꝓſperarē qm̄ iu
ſto iudicio eterne eos dāpnationi
reſeruat Sarracen⁹ Ex pn̄ta
tis elicio q̄ et felicitas quam ma
chumet nobis in paradiſo ꝓmiſit
tibi diſpliceat idcirco de hoc te au
dire deſidero Criſtian⁹ Qua
lis quiſq; conſiſtit talem ſibi pre
ſtituit finē deniq; q̄lis fuit legifer
veſter talis et lex eius tale q̄q; ꝓ
miſit p̄miū legis ſue cultorib⁹ de
quo quid ſenciāt veri theologi et
xpiani catholici articulo pādā ſe
quēti

¶ De tali deteſtabiliq; errore
machometi btītudinē cōſtituētis
in carnalib⁹ delcātionib⁹ guſtus ꝙ
tactus Articulus x. Criſtian⁹

Sicut in diuerſis alchorāi
capitulis cōtinetur ſcd'm ꝓ
miſſa machometi hoīēs
boni ac creduli erūt poſt vitā hanc
in paradiſo terreſtri ibiq; ſericis veſ
tib⁹ induēt torquib⁹ aureis orna
būtur in lectis altis et deauratis
iacebūt et ex eiſdē e diuerſo ordi
natis diſpoſitis viri ſe inuicē intue
būtur Femine aūt nuſq̄ȝ dirigent
oculos ſuos niſi ad ſuos maritos
Atq; vt ait Fluēt i paradiſo illa t
reſtri copioſiſſimi riui lactis mel⁊

ac vini Hinc p̄mo alchorani capi
tulo legitur . Deum predicate bo
nos inducturū paradiſo vbi dulciſ
ſimas aquas poma multimoda
varios fruct⁹ decētiſſimas ac mū
diſſimas mulieres oēq3 bonū in etē
num poſſidebūt Demq3 xcvij. al
chorani capitulo fertur Timētes
deū poſſidebūt i ꝑadiſo ortos pal
maꝝ et vinū puellaſq3 conſortias
atq3 conſimiles papillis breuiſſis
et hoc ē donū ac remuneātio opti
ma dei Nōne hec eſt legiſlatoris
veſtri doctrina et quid tibi videtᷣ
de ea. Sarraceu⁹ Plane do
ctrina eius eſt et valde bona cen
ſetur Criſtianus Non ſolū
veris xpianis ſed melioribus quo
q3 ſubtilioꝛibꝰ q3 phis videtur vox
et doctrina iſta nō hominū eſſe ſ3
pecorū et porcorū aut hominū pror
ſus brutaliū qui optimū ſuum pu
tant eſſe id qd̄ cū brutis hn̄t cōe
atq3 in hiis actibus ac delcātioibꝰ
que hoibus ꝗtum ad partē ſuam
inferiorē beſtijs quoq3 cōes ſunt
hoc eſt in actibus et voluptatibꝰ
guſtus et tactus ſūmū ſuū conſti
tuunt bonū puta felicitatem Inte
rea iuxta hec quid eſt3 hui⁹modi
paradyſus niſi taberna cōis īſaſia
bile braſſatoriū perpetuumq3 pro
ſtibulū . ymo ſi hui⁹cemodi act⁹ ex
ercerentur indeſinentᷣ i templo a
liquo deo adorando in vita hac cō
ſecrato nōne tale templū iudicare
tur ſacrilegū ⁊ prophanū potiuſ3
lupanar ꝗ̄ templum. Nonne me
rito maledict⁹ cenſetur et locator
viliſſimus . turpiſſim⁹ . vicioſiſ
ſim⁹q3 ribaldus qui talia mentiri
talia dixit remucātionem dei opti
mā eſſe Nempe concubitus in quo
nil aliud queritur ꝗ̄ voluptas car
nalis nō proles ad dei obſequiū
educanda adulteriu⁹ et meretrica
lis recte vocatur Preterea nō ſolū
dominu⁹ iheſus xp̄s glorioſiq3 apo
ſtoli et ſancti ꝓphete ſed et meli
ores ac doctiores phi longe aliter
docuerūt Hij eteni omnes concor
diter ꝓteſtantur et ꝓbant btitu
dinē hominis et ſūmū bonū ipſi⁹
conſiſtere in abſtractiōe ⁊ ſeꝑatio
ne a reb⁹ carnalib⁹ corruptibilibꝰ
et ētenis atq3 i vniōe ei⁹ ad īmateri
alia ſpiritalia itellectualia dīna ac
ꝑpetua boā pieꝫti i pfecta oiūctiōe
cū ſūmo et icōmutabili bono i c⁹ cō
tēplatiōe clara ⁊ imediata amoro
ſa fruitiā ꝑpetua et delicioſiſſima
beatitudo cōſiſtit oīm itellectualiū
creatꝰ aꝝ ſiet3 btitudo ē pfectiſſīa ac
tio optime potētie ac v̄tutis digiſ
ſime Idcirco i actiōe itellect⁹ ac
ſapientie vera conſiſtit felicitas
ſicut diſſeruit xpiſtus loquens
ad patrem celeſtem . Hec eſt vi
ta eterna vt cognoſcant te ſolum
verum deum . Ariſtotiles quoq3
Felicitas inquit eſt optima ſpe
culatio optimi ſpeculabilis ad
quam oīm inferiorum virtutum
operationes finaliter ordinantur .

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

prout rō naturalis ac diuina ſcriptu
ra docet Mahon aūt ſecutus eſt
qſdā epicureos rudiſſimoſq3 phi
loſophos qui felicitatē hoīs in de
lectationibus ſenſualib9 guſtus et
tact9 cōſtituerūt quoꝝ ſtultitiā ac
ruditatē tam platonici q̄ꝫ paripate
tici merito irriſerūt rōnabiliter ꝫ
ꝓbauerunt· ac multipliciter confu
derūt Abſit vt nobiliſſimi actus
fidei ſpei et caritatis ſapientie ac
latrie ad delectatiōes carnales fina
liter ordinētur ⁊ ꝓpt̄ illas deo pri
cipaliter miniſtretur Preterea ſpū
deguſtato deſipit caro ⁊ quāto q̄s
deū glorioſū et excelſū ꝓfūdius cō
templatur · ardētius amat · dulci9
guſtat · tāto plus faſtidit carnalia
et delectamēta aſpernatur venēa
Porro ſi mahon vnq̄ꝫ fuiſſet vir
ſpiritalis ⁊ cōſolationes diuinas exꝑ
tus · nūq̄ꝫ tam inſipientiſſime eſ
ſet locutus At vero xp̄s paradiſū
nobis ꝓmiſit celeſtē ſocietatis ā
gelice · fruitionis deifice · viſionis
dine · et plenā ac cōtētiuā oīo poſ
ſeſſionē boni illius · q̄d nec ocul9
vidit nec auris audiuit nec in cor
hoīs viatoris aſcēdit non paradi
ſum talem qualem caro et ſāg
uis ꝓmo fex carnis et ſanguinis
concupiuit ⁊ qualem ſordidiſſim9
ac ſpurciſſim9 mahon ſibi prepa
ſūme optauit qm̄ delectationes in
cōparabiliter melioēs maioēs nobi
lioēs ac diuioēs nec q̄ꝫ fuit taur9
ille libidinoſ9 expt9 q̄ inuitio dei

ſuā libidinē cupidinēq3 conſtituit
nō ſinceriſſ̄m dei honorē laudē ⁊ glo
riā eternalē Sarracen9 Diu
te diſputatē patienter audiui ⁊ ea
que intuliſti parti vera eſſe cōcedo
Dicūt eteni ſapientes legis nr̄e
et auicēna ac algazel eiſdē terminis
quib9 ⁊ tu pro pte iā vſus es pro
bant q̄ vtiq3 ſit quedā melior ho
minū btītudo q̄ꝫ ea quam tetigit
mahumet q̄ ī cōtēplatiōe pme ac
ſūme veritatis cōſiſtit Et ꝓpheta
ac legifer noſter de ea loq̄ omiſit
qm̄ rudibus īmaterialiū rerū īca
pacib9 loquebat̄ quēadmodū moy
ſes ſola terrena bona ꝓ pmio diui
obſequij ſpoſpōdiſſe videtur
Xpian9 Hec eſt coloratio q̄dā
q̄ ſapiētes tui legis ſue ac ſui legiſ
latoris delirame̅ta colorare nitūtur
ne cūctis vere ſapiētib9 fiant ridi
culū · Porro ſi vt aſſerūt mens
extitit machoēti ponē btītudinē
ſpiritalē et p̄fata corporali felicita
te preſtātiorē · cur ī toto ſuo alcho
rano aut aliis ſuis ſcripturis nullā
inde efficiat mēcionē · quēadmodū
moyſes in lege ſua inſerit aliqua
ex quib9 euidēter oſtēditur q̄ verā
hoīs btītudinē cōſtituit in claro
et facili intuitu deitatis ꝓmo appa
ret q̄ nō fuerit intēcio mahon ꝓ
mittere ſpiritalē felicitatē et melio
rem cum in ſua dicat doctrina ſolū
paradiſi aureū ſmaragdinis ⁊ iacin
ctis inpoſitū eſt diſtinctū oī fructi
fera arbore cōſitū decurrentib9 per

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ameā fluētis q̄ꝝ alia q̄ſꝫ lac alia
mel albū alia vinū puriſſimū fū
dūt dies eiꝰ mille ānoꝝ ānus q̄dra
gīta miliū ānoꝝ · q̄d gᵒ. Nuq̄ nō
iſta btītudi videt̄ ſufficeꝛ quiymo
Ecce q̄ corporalia iſta affirmat
ſufficē ad ſalutē Daracꝰ Au
dibꝰ dixit hᵒ Criſtiaꝰ Nō tudi
bꝰ ſꝫ abdie callidiſſio iudeo quē ꝛ
prudētiſſimū ēputauit dixit hᵒ vt
ī palligata ſcripeꝛ aptiſſie patꝫ ſi
et ſpiritalem poſuiſſet felicitatem
ſaltem iudeo illi hinc aliquid teti
giſſꝫ Darracenꝰ Vis ergo btī
tudinem in ſolis ſpiritalibꝫ pone
re bonis ·Xpianus Eſſencia
le p̄miū et ſūma felicitas electoꝝ
in deitatis clara et fruitiā viſiōe
cōſiſtit ·p̄miū vero accidētale et mi
nꝰ prīcipale in aſpcū huānitatis
xpi in ītuicōe virginis glorioſe ꝛ
oīm ciuiū ſupernoꝝ in dotibꝰ cor
porū glorificādoꝝ cōſiſtit Eſtqꝫ p
babile q̄ in paradyſo celeſti poſt
diem vniuerſalis iudicij erit voca
lis laus dei ſuauiſſimꝰ qꝫ cōcentus
ip̄aquoqꝫ corpora glorioſa ſuauiſſi
me redolebūt ſed nullus erit vſus
venēdis nullꝰ ꝯcubitꝰ nulla cōeſti
o nulla potatio Daracꝰ Nōne
vnuſquiſqꝫ ēſurget ī priſtino ſexu
·Xpianꝰ Vtiqꝫ Darracenꝰ
Et cur hoc ſi ñ erit vſus mēbro
rū illorū ·Xpianus Ob ſpe
ciei decorē et cōplemētū Darra
cenꝰ Cum delcātiōes guſtus et
tactꝰ ſint intēſiſſime ſi hee deerūt

in btīs nō erit in eis delcātio pleā
et vniūſal ·Xpianꝰ Omnis
delectatio decens beatos erit in eis
et tanta erit in eis delcātio ſpirita
lis vt oīs delcātio mūdi huius ac
ſenſual cōperatione nullius extet
momenti ſi aūt vis affirmare q̄
ſine exceptiōe omnis delcātio ierit
eis ſequetur q̄ et multe delcātio
nes īnaturales ac vicioſe ymo et
contra naturam in q̄bus nōnulli
p̄cipue delectāt̄ erūt in eis ·mirū
q̄ nō erubeſcis de carnalitatibꝫ ꝛ
deliramētis tui legiſlatoris qui in
ſua doctrina locutꝰ eſt qualeſcūqꝫ ꝛ
quotcūqꝫ mulıēs volūt hūt in pa
dyſo quibꝰ et cōmiſcētur qualit̄
et qn̄ et vbi et quātū et q̄ciens vo
lūt Darracenꝰ Cur pociꝰ cōſi
teris viſum ꝛ auditū q̄ eciā odora
tū habere poſt ēſurrectionē vſū ꝛ de
lectationē ī ſuis obiectis q̄ guſtū
et tactū Criſtianꝰ Actꝰ et de
lcātiōes viſus ꝛ auditꝰ ñ ita diſcō
ueniūt p̄fecto īpaſſibili et īmorta
li ſtatui btōꝝ queādmodꝫ viſꝰ ꝛ de
lcātioēs tactꝰ et guſtꝰ ſi āt corpora
gloīficata erūt odoris dulciſſi vt o
pinor odoratꝰ qꝫ actū ſuū ꝛ delcāti
oēꝫ habebit eximiā Daracꝰ
Cur actꝰ ꝛ delcātioēs guſtꝰ ꝛ tactꝰ
diſcōueniūt ſtatui btōꝝ ·Xpiaꝰ
Qm̄ actꝰ ꝛ delcātioēs ille deſuiūt
corruptibili vite ad hᵒ eni accipimꝰ
cibū vt vite corruptio q̄ ex ꝯſūptiōe
hꝰoi radical poſſꝫ accidē· vl vt ad
ꝯgruā pueiat magtudis quātitatē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Porro cõmixtio maris et femine
ad ſpeciei cõſuatione ordiat qua
tin eſſe ſpei q̃ in diuiduo perpetu
ari nõ valet in ſimilibꝰ ſpẽ iugiter
conſuentur Sarracenꝰ Hoc
locũ habet in vita pñti nõ in futu
ra Xpianꝰ Ad quid ergo in
beatis erit comeſtio atq; cõmixti
o Sarracenꝰ Ppt delcãci
onẽ dũtaxat Xpianꝰ Non
ne vita illa erit ordinatioꝛ et hone
ſtioꝛ vita pñti Cũ ergo in vita hac
vicioſũ ſit ꝓpter illã ſolã delcãtiõez
carnalẽ alimẽtis ac venereis vti
multo vicioſius eſſ; in vita futura
btã ob ſolã delcãtiõez carãlẽ alimẽ
tis ac venereis vti Sarracenꝰ
Diſpar eſt rõ ſicut et ſtatus
diſſimilis. beatitudo aũt hois ex a
nima et corpore cõpoſiti vtrãq; de
lcãtionẽ videlicet carnalẽ ac ſpiri
talẽ requirit Criſtianꝰ Dele
ctatiões iſte nõ compatiũtur ſe in
uicẽ pfectẽ in gradu ſupmo ꝓut
eas aſſcribis beatis. Spirituales
nãq; dilcõe ſi ſint multũ itẽſe oio
rapiũt mẽtem in ſe et carnales de
lcias tanq̃ beſtiales ac viles faci
ũt faſtidire ac deſpici. ſed et deloc
tatiões guſtus et tactus pfecti vene
ree mẽtem abſoꝛbẽt et a ſpiritali
oblectatiõe auertũt Hinc dicimꝰ
ꝙ deſideria et oblectamẽta carna
lia ſunt laquei irretiẽtes et funes
cõſtringẽtes ſeu vincula captiuãtia
mẽtes humanas flãme quoq; ex
urẽtes ac tenebre excecãtes corda
huãna Sarracenꝰ Nõne tu
dicis ꝙ in hoie porthoplauſto ſi
nõ peccaſſ; fuiſſet generatio comeſti
o atq; potatio ſine inordinatiõe ꝛ
culpa Xpianꝰ Haud dubiũ
qm pmꝰ homo etiã ſi nõ peccaſſ; ꝓ
lificaſſ; per vſũ vxoris delſatioñq;
ſeminis ideo cibo eguiſſet et potu
ſed propter dilcãtionẽ ꝓlis cogno
uiſſ; vxorẽ. pmo et nũc viri virtu
oſi pñt ſine pctõ vti vxore ꝛ alimẽ
to dũ deſiderio ꝓlis ad dei obſeqũ
educãde aut ꝓpt ſuſtẽtatiõez na
ture exercẽt huiꝰmodi actus Inte
rea expiẽtia docet frequẽter in vi
ris heroycis nrẽ legis q̃ ex altiſ
ſima cõtẽplatiõe. ſuauiſſima degu
ſtatione ac feruẽtiſſima dilectiõe
pme ꝛ icreate veritatis atq; icrcũ
ſcriptibilis bonitatis ſic roborãt
et abſoꝛbẽtur i deo ꝙ corporeo ali
mẽto per multos dies ñ idigẽt. car
nalia q̃q; oblectamẽta ineffabili
ter ſpernũt nõ ſolũ tam diu vt a
ctualiter durãt cõtemplatio degu
ſtatio ac dilectio ille. ſed poſtea q̃z
ex redũdãtia quadã actionũ et de
lcãcionũ eaꝝ in corpꝰ q̃to magis
in vera felicitate que eſt ineffabi
lis clariſſima fruitiua diliciosiſſi
ma ac proꝛſus ardẽtiſſima contẽ
platio dei erit tam copioſa ac vali
da redundantia in corpora btõꝝ
q̃ neq̃q̃ alimẽto indigebũt corpo
reo et ipſi bti omnẽ carnalẽ ac ve
nereã voluptatẽ ~~[illegible]~~ deſpiciẽt ſiſinite
ac vehementiſſime deteſtabũt

Sarracenus Si omnipoten
tes ſic diſponēte vna voluptas nō
impedit aliā augent ſe inuicem
Xpriſtian⁹ Nō aduertis ꝙ in
finali conſūmatiōe beata nō ſtent
ſimul cū et in via peregrinacionis
preſentis mutuo ſibi repugnēt Ac
vero vbi nec ſitis nec inclinacio ſē
ſualis aut nulla aut min⁹ intenſa
eſt delcātio in cibis et potibus ſiue
venereis In beatis aūt fames et ſi
tis et deſideria abſencium volupta
tū inclinatio vel ſenſualis locū nō
ſortiuntur Sarracenus
Satis de iſto diſputauimus pun
cto Criſtianus Hoc quoq;
precipue derogat libro legis tue
ꝙ totiens contradicit ſibi metipſi
Sarracen⁹ Abſit vt liber
deſuper miſſus ſit talis Criſtia
nus Quod talis ſit demōſtrabo

¶ Quod liber legis machometi
ſibi ipſi multociens contradicat

Articulus x⁹. Criſtianus

Scis ꝙ in alchorano ſepiſ
ſime fiat admonitio cul
toribus tue legis vt eant
preliatum aduerſus incredulos p̄
ſertim contra participatores id ē
xpianos quatin⁹ timore et virtu
te gladij inducāt ⁊ cogant eos ad
credendum machometo et vſq;
i pñs ſic factis. nā et ipē in virtu
te gladij ſe miſſū perhibuit ꝙ ge
nus prodigij nec latronib⁹ deeſt
neq; tyrānis. Hinc decimo alcho
rani capitulo ſcriptū eſt. Quid cū
illis incredulis vobis Vos itaq;
neminē eorū vobis aſſociate nego
ciatorē aut ſociū vel amicū niſi pri
us recta dei via iuerit vobiſcū pug
natū ſiue predatū ſin aūt eos vbi
cūq; repertos ſi ſit poſſibile capite
et interficite Hinc iterū iuſſit vt
nō credentes eū eſſe dei nūciū ac pph̄
tam occidanē aut ſoluāt tributū
ſed hiis in alchorano ſepiſſime cō
tradicitur. ſcriptū eſt enī ibidē q̄r
to capitulo vim neq̄q̄ꝙ propter le
gem inferatis cū recta prauaq; vi
a patefacte ſint Quinto quoq; e
iuſdē libri capitulo quaſi ex dei per
ſona dicit machometo. Tuū eſt
mea precepta tm̄modo gentibus
patefacere Item xix°. capitulo Si de
us vellet oēs terreni ſimul crederēt
An tu gētes ad fidē ⁊ credulitatē co
gē ſtudes cū niſi deo volēte nemo
credē poſſit qui malos atq; icredu
los in ſua ſorde dimittit. Tuū nō
ē niſi iūcta tibi illis ānūciaē. hoc
ē qd xxiij°. alchorani capitulo fer
t Nūtio nil attinet niſi preceptū cui
q; gētiū explicaē Amplius xxi° capi
tulo q̄i ex dei pſoā dr̄ machoēto.
Nos nō miſim⁹ te cuſtodē vl' coac
torē digredientiū a lege Tuū enī nō
ē niſi tm̄ rē ānūciaē. nōne i hijs ap
tiſſia ɔtradictio iplica Sarracen⁹
Ignoras vba maioꝝ diuſimode
poſſe itelligi ⁊ ad piā itelligētiā eē
trahēda. nōne i ſcptis legis xpi ac
moyſi aliq̄ ɔtinēt q̄ prima facie ſi
bi inuicem videntur eſſe contraria

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Xpianꝰ Tam euidētē et iſo
lubilē cōtradictionē nuſq̄ȝ in illis
repies. Nōne in preallegatis v̄bȝ
alchoāni adiuncti ſunt rōnes cur
adūſarii legis tue nō ſunt ad fidē
tuam cogēdi videlicet quoniā via
recta et praua via patefacte iā ſūt
et qm̄ gentes credere neq̄ūt niſi
deo volente Sarracenꝰ Non
ne pricipes xpiani frequēter ipūg
narūt adūſarios ſue fidei et eos
ad ſuā fidem inducere ſunt conati
Criſtianꝰ Eos qui a fide xpia
na apoſtauerūt fatemur cōpellen
dos ad fidem. incredulos vero qui
nūq̄ȝ legē xpi āplexi ſunt fatemur
nō impūgnādos niſi ipſi ipūgnēt
aut moleſtent fideles aut fidei dif
fuſionē ipediant. aut ex alia iuſta
cā ſint ipungnādi qui ſi victi fue
rīt nō cōpelluntur ad fidem ȝ allici
pūt ad eā et ſi velit cōuerti mitius
eſt cū ipſis agendū quā ſi in ſua i
fidelitate pmāſerīt Sarracenꝰ
Sūt ne et alia que in libro le
gis noſtre videtur tibi ſibi inuicē
cōtrariai Criſtianꝰ Quarto
decimo alchorani capitulo quaſi
ex dei pſona dicitur machometo.
Tu neq̄q̄ȝ ad incredulos cū mani
feſtis dei miraculis venies qm̄ ea
velut ocioſa atqȝ cōtraria reputarēt
Ex hoc ſequi videtur ꝙ miracula
ad incredulorū cōuerſionē nil cōfe
rāt Unde et xix. alchorani capitulo
legitur Conſtat nil celeſtiū ſiue ē
reſtriū nec miracula ſeu virtutes i
credulis q̄ȝ q̄ȝ pficere ȝ hiis verbis
nō ſolū contrariātur rōi experienti
a et ſcriptura. ymo ꝛ id qd̄ xx. capi
tulo alchorani narratur Increduli
dixerūt ad huth Nos apē verba
tua neq̄q̄ȝ refutabimꝰ qd̄ adoramꝰ
cum tu minime cū miraculis et virtu
tibꝫ nos accedas Unde cōcluditur
ꝙ miracula et virtutes ad infideli
ū cōuerſionē precipue pſint qd̄ ꝛ
rō atteſtat̄ qm̄ ſupernaturalis doc
trina q̄ ex naturali rōne neq̄t pba
ri per ſigna et miracula ſoli oipotē
ti deo poſſibilia eſt pbanda qua
tinꝰ media fini ꝛ pmiſſe correſpō
deant cōcluſioni Sicqȝ moyſes ꝛ
pphete xpiſtꝰ atqȝ apoſtoli ſuas
probauerūt doctrinas Unde et criſ
tꝰ diſſeruit Niſi ſigna et pdigia
videritis nō creditis. qd̄ experienti
a verū eē teſtatur nil eteni plus
morꝫ incredulos ad fidei ſuſcepti
onē niſi miracula. ymo et ipi fide
les p miracula precipue excitātur
ad reformādū ſe ꝛ ad faciēdū opera
multa bona Deniqȝ xv°. capitulo
alchorai recitat̄ ꝙ increduli a ma
chometo miracula ēq̄rebāt In fine
quoꝫ xiiii°. alchorai capitulo fert̄
quaſi ex pte dei ad mahon. Si ti
bi moleſtū ē ꝙ tibi n̄ credūt celū
ſi potes p ſcalas aſcēde vt cū virtu
tibꝰ ꝛ miācul̄ aduenias tāq̄ȝ dicat ſi
cū miācul̄ atqȝ v̄tutibꝰ aduenies ti
bi āplius crederetur. vides ne qua
liter hec verba ſibi inuicē contra
dicāt q̄dā eni obſtiati nec miācul̄

credūt ☩ Xpianꝰ Propter ob
ſtinatos nō erant alijs incredulis
et conuertibilibꝰ ſubtrahenda mi
racula·pͥmo et obſtinatos deꝰ fre
quenter per miracula ac alijs mo
dis ad cōuerſionē hortatᷣ vt oſten
dat defectū conuerſionis illoꝝ ex
parte ſui nō eſſe et ne illi queant
ſe excuſare Hinc xp̄s et moyſes
apoſtoli et prophete corā incredulꝭ
obſtinatis multa fecerūt miracula
Sed aduerte q̄re id fuit callidita
tis q̄ cū mahon ſciret ſe non poſſe
miracula operari q̄ tamē diceret cū
ſe diceret dei ꝓphetā ac noue legis
dīne latorē qd̄ finxit deū ſibi dix
iſſe Idcirco cū miraculis ad incre
dulos nō venies q̄m ea tāq̄ ocio
ſa atq̄ cōtraria ꝑputarēt pͥmo q̄r
te impudētie fuit aſſerē q̄ nec per
miracula credidiſſēt qui eciā ſine
miraculꝭ crediderūt Preterea ſecū
do alchorani capitulo mahō quaſ̄
iudaiſans Viri inquit boni a mor
ticinis et porco ac ſanguīē et ab a
nimali quolibet pempto ñ in cre
atoris noīe abſtinete Sexto decīō
aūt capitulo quaſi xpianiſans In
deū ait credentes et eiꝰ preceptis
obediētes licite de rebꝫ omnibꝫ ſu
per quas nomē dei īuocatū eſt co
medere ɔuenit de alijs vero nequa
q̄ niſi neceſſitate cogente· Multa
hijs cōſimilia ſibi inuicē repugnā
tia i alchorano habētur Multa q̄
q̄ʒ precepta et documēta in ſe ipſis
ſtulta ꝛ falſa vōi et ſcripturis con

traria ibidem loquntur Sarra
cenꝰ Et que illaᷣ ☩ Xpianus
Aliqua tangam de quibuſdam
preceptis et documētis alchorani
q̄ i ſe ipis iniuſta falſa ꝛ ſtulta ſūt
¶ De quibuſdam iniuſtis et ſtul
tis documētis et p̄ceptis alchorai
Articulus xiꝰ· ☩ Xpianus

Primo alchorani capitulo
ſcriptū eſt Deus ſuos ad
ſe beniuolos nequaq̄ ho
ſtes et erroneos adduxit Hoc fal
ſum ꝓbatur cū multos ydolatras
ac viciosiſſimos deus conuerterit
quēadmodū yſayas loquitur deo
Ecce gentē quam neſciebas voca
bis ꝛ gētes que nō cognouerūt te
ad te currēt Hic dominꝰ loquiᷣ p
ozee prophetam Vocaui non plebē
meam plebem meā et non dilectā
dilectam Vñ in pſalmo loquiᷣ deꝰ
Populus quē nō cognoui ſerui
uit michi i auditu auris obediuit
m̄ Sarracenꝰ De hoſtibus
reprobis et p̄ſcitis id accipe
☩ Xpianꝰ Cur ergo ait tam ab
ſolute nequaq̄ hoſtes et errone
os adduxit Pretēa eodē capitulo
ſcriptū ē Deꝰ vocabula rerū ſemo
tim adā edocuit Iſtud ē puerilꝭ ipe
rit eq̄ʒ dcm̄ dictis ſubtilioꝝ phōrū
atq̄ ſcōꝝ theologoꝝ ɔtrariū· nāʒ vt
ꝓbāt phi āgelꝭ ſeu itelligēcie deꝰ
oim̄ naᷣ aliū reꝝ ſciām cōcreauit
quēadmodum eciā angelus eſt
altioris nature q̄ homo ſic et ma
ior ſciētia ei a principio eſt collata

Unde in li° de cauſis aſſeritur ac ꝓ
batur ꝙ intelligētia eſt plena for
mis ita ꝙ ois intelligētia ſcit id qđ
ſup̄ ſe eſt et qđ infra ſe eſt Hinc
quoq; teſtatur ꝓpheta ezechiel lo
quēs āgelo primo ſub regis tiri ꝑ
ſona Tu ſignaculū ſimilitudinis
plen⁹ ſapiā et perfect⁹ decore
Sarracen⁹ Iſtud quoq; dictis
phoꝝ nr̄oꝝ auicēne et algazel ſa
tis concordat ſꝫ ampli⁹ credimus
nr̄o ꝓphete Xpian⁹ Puci
le quoq; et ſtultū eſt qđ eodē ſub
dit capitulo Angelis ſe fatētib; ig
norare vocabula rerū cū deus ab il
lis petiſſꝫ expreſſionē illius periciā
ſi veraces eſſēt et cetera Ex quib;
indoctiſſim⁹ mahon infert ꝙ deus
p̄cepit angel' vt ſe corā adam hu
miliarēt et ꝙ obedirēt in hoc pret̄
belzebuc ꝓut infra magis tanget̄
Eodē capitulo machon hortatur
ſit mētis vr̄e cōſtans ꝓpoſitū fal
ſa vcis neq̄q̄ inſerere hoc verſut⁹
et fallax dixit ne ipē putaretur fal
ſa vcis inſeruiſſe quēadmodū de
ſuperbo humilitatē fingētē ne ē pu
tetur ſupb; ait ſcriptura eſt q̄ ne
quit ſe humiliat et interiora ei⁹
plena ſunt dolo Eodē ait capitulo
Sacedꝫ generaliter qm̄ oīs rc̄e vi
uēs ſiue iude⁹ ſiue xpian⁹ ſeu le
ge ſua relicta in aliā tēdēs indubi
tāt diuīnū aſſequet̄ amorē In hiis
ṽbis aſſeuerare videt̄ vnūquāmq̄
i ſua lege poſſe ſaluari dūmodo cre
dat eam eſſe a deo qđ multiplicit̄

re ꝓbatur ꝓmo poſt euāgelice le
gis diuulgatiōes oēs hoiēs ad eā
tenentur ꝓut ipēmet xp̄s in euā
gelio ꝓteſtatur Ego ſū via veritas
et vita nemo venit ad patrē niſi
per me ipē enī tocius generis hu
mani ſaluator eſt ēpertor ēpator
et caput nec poteſt q̄s recte viuē
niſi in fide et lege xp̄i ſed q̄t ē qđ
mahon dicat Omnis recte viuēs
diuīnū aſſequet̄ amorē cum null⁹
recte viuat niſi iā habeat dei amo
rem et deo acceptus ſit Eodē demū
capitulo loq̄tur Dicūt q̄dā nemi
nē niſi iudeū aut xpianū ingreſſū
ꝫ paradyſū qđ ſi verū eſt demōſtrā
tione ꝓbent Ita et nos xpiani di
cim⁹ ſi vera ſūt que mahon aſſeru
it de multis reb; q̄ naturalē rōnē
trāſcendūt demōſtrātiōe hec ꝓbet
vel ipſe vel q̄ auctor eſt legis ſue
Cūq; nec ꝑ rōnē nec per miraculo
rum operationeꝫ poſſit ea ꝓbare
ymmo nec ꝑ ſcripturas noui ac ve
teris teſtamēti cōſtat ꝙ ei credēdū
nō ſit Inſuper eodē capitulo legi
tur Si q̄s noſtra videlicet alcho
ni doctrina inſtruct⁹ imitator legis
xp̄i fuerit fact⁹ dei dilectionem a
diuīnū āmittet Hoc iam dictis vi
detur cōtrariū iā quippe aſſeruit
Oīs recte viuens ſiue iudeus ſiue
xpian⁹ ſeu lege ſua relicta in aliā
tendēs diuīnū aſſequet̄ amorē ergo
ſi ſarracen⁹ lege ſua relicta tendat
in legē xp̄i ſicq; xpian⁹ aſſeque
tur amorē diuīnū Preterea ipēmet

mahon ſatetur q̄ xpūſ fuit eo
ſapiētior . maior . et ſanctior . vtpo
te meſſias in lege et ꝓphis promiſ
ſus Negat quoqꝫ nō poteſt quin
lex xpī ſit multo ſpiritalior dignior
atqꝫ perfectior lege machoēti qđ
et auicēna in ſua methaphiſica ſa
tis inſinuat vbi affirmat xpm̄ in
ſuis doctrinis multo ſapientiorē
ac moraliorē machoēto fuiſſe er
go valde laudabile ē lege macho
meti relicta legē aſſumē xpi Por
ro ex dictis atqꝫ dicēdis ſit clarū
q̄ i lege machometi nemo poſſit
ſaluari et q̄ vniuerſi ſaraceni in
ſtatu eterne dāpnationis exiſtāt
Amplius eodē habetur capitulo .
Quiſqꝫ legem abrahe neglexerit
dereliquerit ve brutus erit . Hoc
rurſus videtur premiductis cōtrari
ū quia iā dixit q̄ oīs recte viuēs
ſiue iudeꝰ ſiue xpianꝰ diuinū aſſeq̄ē
amorē . nō ergo oportꝫ aſſumē abra
he legē quā diſtinguit a lege xpi
ac moyſi cū eodē dicatur capitulo
quaſi ex pſona dei ad mahō . nūc
iudei et xpiani gentē tibi cōmiſſā
abſtrahere nitūtur vt ſuam legem
amplectentur Eorū enī vterqꝫ ſu
am legē tantū bonā eſſe affirmat
Illa vero videlicet gens tibi cōmiſ
ſa ſe amplecti legē abrahe nō ab
ā profitetur Querit ergo que ſit
illa lex abrahe que data ē ei a de
o vel quam ipſe alijs dedit et quā
gens ſequitur machometi . legit
nāqꝫ deus legem ſcriptā dediſſe

moyſi quā et moyſes ipē deſcripſit
legēqꝫ euāgelicā xpō quā euāgeli
ſte ſcripſerūt Abrahe vero non le
gitur ſpālem legem dediſſe nec eā
legitur abraham deſcripſiſſe niſi
forſan idcirco dicatur deus dediſſe
abrahe legem quoniam dedit ei
circumciſionis preceptum et alia
quedam precepta prout in geneſi
recitatur iuxta quem modum de
dit et noe quedam precepta ym
mo et yſaac . iacob . aaron . ioſu
e . gedeōi . dauid . multiſqꝫ alijs .
et ita dicetur hiis omnibus legem
dediſſe. Inſuper nec ſarracem legē
ſeu preceptū circūciſionis obſer
uant ſecundū q̄ a deo datū eſt a
brahe quia vt fertur i geneſi deus
dixit ad eū Infans octo dierū cir
cūcidetur Sarraceni aūt pueros ſu
os circūcidūt nō die octauo ſꝫ tre
ciodecimo āno vt dicitur q̄ͥa tot ā
norū extitit yſmael pater eorꝫ qn̄
ē circūciſꝰ . Poſtremo mahō euā
geliū approbādo prefatum verbū
et totum alchoranum penitus re
probauit . xpriſtus namqꝫ legem
ſuam non abrahe iuſſit ab omni
bus obſeruari etenim aſcenſurus
in celum precepit apoſtolis . Eun
tes i mundum vniuerſum predica
te euangelium omni creature id ē
cunctis hominibus . Qui credi
derit veſtre predicationi et bapti
ʒatus fuerit ſaluus erit . Qui ve
ro non crediderit condempnabitur
Preterea alchorani capitulo cōtiet

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Tota die ieiunãtes nocte ieiuni
ũ ſoluite . tũc comedẽtes et bibentes
q̃tũ libuerit fere vſqȝ ad principi
um hore que ſolis ortũ antecedit
O quale eſt iſtud preceptũ qđ ad
hoc iubet diuẽnũ ac diuturnũ ieiuniũ
ũ vt poſtea audi⁹ guloſius atqȝ
diuti⁹ cõmeſſatiõi īgurgitatiõi car
nalitati vacet et qđ ſin alib⁹ cau
ſis ieiuniorũ ꝓſus cõtrariat . Nã
ꝓ ad hoc ieiunia et abſtinẽtie ſũt
diuinit⁹ inſtituta vt cõcupiſe carnis
frenẽtur caro ſub rõnis dominatu ſ̃
uetur et homo ꝓ ſuis ſe affligat
peccatis . ſed tota pene nocte ad li
bitũ epulari et ſaciari oĩb⁹ hijs re
pugnat et a vera deuotiõe orõnis
puritate ɔ̃teplatiõis acumine maxi
me īpedit . Primo natural' rõ dictat
de cibo et potu nõ plus accipere q̃ꝫ
expedit aīe ad bene et virtuoſe vi
uẽd⁹ a quo talis ac tanta repletio
ventris īpedit vehemẽter ⁊ grauat
naturã . O q̃ꝫ diſcordat hec iuſſio
machometi a doctrinis ꝓ̃ceptiſqȝ
xpi q̃ in euãgelio loquitur Videte
ne grauẽtur corda veſtra crapula
vel ebrietate aut curis hui⁹ ſeculi
Itẽqȝ ve vob̃ q̃ ſaturati eſtis quia e
ſurietis Eodẽ capitulo iubet mahõ
ſue legis cultorib⁹ Inferetẽ vob̃ in
iurias atqȝ moleſtias cõſimilib⁹
penis afficite O q̃ꝫ diſcors eſt iſta
doctrina alchorãi ab euãgelio cuiſ
ti qui ait Benefacite hijs qui ode
rũt vos et orate ꝓ ꝑſequentib⁹ et
calũpniãtib⁹ vobis vt ſitis filij pa
tris veſtri qui in celis eſt qui ſolẽ
ſuũ facit oriri ſup bonos et malos
et pluit ſuper iuſtos et iniuſtos . q̃
rurſus cõſuluit Audiſtis quia dic
tũ eſt antiquis Oculũ ꝓ oculo dẽ
tem pro dẽte . Ego aũt dico vobis
nõ reſiſtere malo ſed ſi quis te per
cuſſerit ī vnã maxillã ꝓ̃bei ⁊ alte
rã Et cur miſerim⁹ mahõ euãgeliũ
tociẽs laudat cui tã ſepiſſime cõtra
dicit Nõne aduẽſa ſũt eq̃nimiter
ſuſtinẽda vt deus oĩpotẽs dignet̃
nob̃ remittere noſtra peccata Hic
per moyſem iuſſit . Nõ queres vl
tionẽ nec memor eris iniurie ciuiũ
tuorũ . et ſanct⁹ dauid diſſeruit ⁊
ſi reddidi retribuẽtib⁹ m̃ mala de
cidã merito ab inimicis meis ina
nis ſalomon quoqȝ ꝓ̃uerbiorũ ex .
ait Ne dicas reddã malũ ꝓ malo
expecta dñm̃ et liberabit te Unde
in eccleſiaſtico ait Qui ſapiẽs qui
vindicare vult a deo vindictã inueni
et id eſt de⁹ vindicabit pccã illi⁹ .
Preterea tercio alchorani capitulo
q̃ſi ex pte dei dicitur machometo .
Tuã legẽ ꝓpt aliã mutas et in il
la manẽs hinc et in futuro ſeculo
reus erit et igne indeficiẽte pib̃it .
Nolite o ſarraceni credere v̄bũ h⁹
eſſe a deo ꝓlatũ cũ ſit certiſſime
a dyabolo inſpiratũ ⁊ ab ipiſſimo
mahon falſiſſime affirmatum .
Iam oſtẽſum eſt q̃ alchoranũ ſit
totum ſacrilegũ et mẽdoſũ atqȝ di
uinis ſcripturis euangelice atqȝ
moyſayce legis cõtrarium

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

RVrſus capitulo tercio qua
ſi ex perſona dei dicitur ·
Paſcitantibus de vino
ſcaccis aleis et huiꝰmodi· dic pecca
tū maximū eē hmoi potū ⁊ ludū ·
q̄ʒ mēdoſe ac impie aſcribatur cō
ſtitucio iſta deo pandit vtriuſqꝫ
teſtamenti ſacra ſcriptura et natu
ralis rō potiſſime de vini potatiōe
cū vir ſanctus dicat in pſalmo ad
deū Educas panē de terra et vinū
letificet cor hoīs ſalomō quoqꝫ ꝓ
uerbioꝝ vltimo Date vinū merē
ribus et ſiceram hijs qui amaro
ſūt aīo bibāt et obliuiſcātur dolo
ris ſui Hinc in eccāſtico ſcriptū ē
Vinū in iocūditate creatū ē non in
ebrietate Quā ſufficiens eſt hoī
erudito vinū exiguū Exultacō aīe
et corporis vinū exigue potatū· ſʒ
⁊ ſancti patriarche abrahā yſaac
iacob et alij vinū biberūt ·ſiq̄dem
geneſ̄ xxvi· deſcribit q̄liter iacob
a prē ſuo yſaac bn̄dicendꝰ obtulit
ei vinū qd̄ ille potauit Inſup xp̄s
in cena cū glorioſis apoſtol' bibit
vinū ꝙ ſi mahō ꝓhibuit vinū po
tare quia ex imoderata vini ſūpti
one multa oriūt vicia atqꝫ icōmo
da ſimili rōe debuit et eſū carniū
quotidiāqꝫ fortiū poculoꝝ vſū vi
tare· ymo pari rōe debuit vini po
tationē moderatā admittere ·qm̄
vinū moderate ſumptū multos pre
claros et vtiles parit effectꝰ inge
niū acuēs merorē repellēs ·ſanita
tē efficiēs Sarracenꝰ Diſpu
tatem te cū ſilēcio diu ſuſtinui vt
plenius ſciā ꝙ de noſtra ſencias le
ge Sʒ cur de rigore glorians euā
gelice legis et legē nr̄am de laxaci
one et carnalitate redarguis qn̄
potū tam dilectū nobis ꝓhibitū
accipis· Xpianꝰ Sunt ne po
cula alia tā lauta et precioſa vt vi
nū · Sed dic cur ꝓhibuit vobis vi
nū Sarracenꝰ Siue ob cau
ſam quā tetigiſti ſiue ob eā q̄ in li
bro doctrine ſue exprimit Xpia
nus Hanc narra Sarracenꝰ
¶ Refert ibi legifer nr̄ ꝙ erant
duo angeli dei haroth et maroth
miſſi olim a deo in terrā gubernā
do ⁊ inſtruēdo generi humano tri
buti interdicto eis ne occiderēt ne
qꝫ iniuſte iudicarēt nec biberēt vi
nū tandē venit ad eos ſpecioſiſſima
mulier habens cauſam aduerſus
maritum que vt cauſe ſue accōmo
daret iudices inuitauit eos ad
prandiū quibꝰ epulantibus ipā e
pulas et vinū apponit aſtans mi
niſtrat offert crebro inſtat vt ſu
māt Quid plura vicerūt blandicie
mulieris Inebriati poculis i hoſ
pitā formoſam incaluerunt victi
accubitū petierūt ſpondet condi
one dūmō alt̄ verbū doceat per qd̄
aſcendebāt in celū · alter vbū per
qd̄ deſcendebāt· Placet conditio
Cū ergo didicit ħ eleuata eſt ſubi
to et aſcendit in celos qd̄ cū vidiſ
ſet deꝰ explorata cā poſuit eam lu
ciferā ita pulcherrimā inter ſtellas vt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fuerat inter mulieres Illis i iudici
ū vocatis propoſuit illis de⁹ vt e
ligerēt int penas ſeculi huiꝰ et alte
rius Elegerūt hanc ſuſpēſi ſūt er
go per cathenas ferreas dimiſſis
capitibus in puteo babil vſqꝫ i di
em iudicij ¶ Xpian⁹ Qualiē
placet tibi iſta narratio et hec cā
¶ Sarracen⁹ Qualiter niſi be
ne ¶ Xpian⁹ Michi apparet
q vix vmqꝫ audiui tam fatuā et
irrōnabilē fabulā contra quā ar
guere reor oīo indignū Et dato q
vera eſſet cur ob illū āgelorū exceſ
ſum phiberet hoib⁹ vini potus cū
ſib⁹ ſcḋm ſcripturas et iura nō poteſt
iniqtatem patris ꝙto min⁹ iudi
cis Et ſi ad tēp⁹ nō tamē per oēs
generatiōes Deniqꝫ ſcḋm hāc fabu
lā fuiſſet potatio vini libera atqꝫ
phibita in nouo ac veteri teſtamē
to Cur etiā angelis aūqꝫ ſic pecca
uerūt phibitū fuit potare vinū
Si dicatur ne peccarēt ergo et hoi
bus cūctis ab exordio idē dimitus
fuiſſet phibitū cū facilius inebrien
tur vino ꝙ angeli dato q angeli
poſſent inebriari q cū ſint ſpiritua
les ſubſtantie corporalib⁹ paſſioni
bus nec in aſſūptis corporib⁹ ſub
iacēt n ad venerea afficiūtur ſicut
et vn⁹ eorum dixit tobie videbar
vobiſcū mādūcare et bibere ſ ego
inviſibili cibo et potu vtor ¶ Sar
racen⁹ Nōne cū abrahā ⁊ loth
angeli comederūt ¶ Criſtian⁹
Angeli aſſūptis corporib⁹ nō vni
ūtur vt forme ſubſtātiales ſ tāꝙ
motores Idcirco ex eis et corpori
bus illꝭ nō fit vnū ſimpliciter et q
uis per corpus aſſumāt ac intus
traiciāt cibū potūqꝫ nō tamē per
vim nutritiuā conuertūt alimēta
in corpora ſic aſſūpta ſed oculta
vi alimēta hmōi reſoluūt ¶ Sar
racen⁹ ¶ Quid ſentis de ludis p
tactis ¶ Criſtian⁹ Per virtutē
eutrapelie dicim⁹ hoiem poſſe vti
moderāte ludis honeſtis taxillatio
nes vero vitupeām⁹ Sarracē⁹ Diſ
putatiōes vero tuā plegē ¶ Xpia⁹
¶ Quito alchorai ca° iniūgit ma
chometo ſi qs tecū diſputare volue
rit dic te faciē tuā ad deū eiuſqꝫ ſe
quaces cōūtiſſe qd agēdo tā legū
ſcientes ꝙ illiterati bonā legē ſequā
tur Huic dicto videtur cōtrariari
qd xxxviii· alchorani capitulo ꝙſi
dimitt⁹ machometo iubetur Oīs
hoiēs legū pter malos honeſtis v
bis diſputādo ſemp alloquē ergo
cū eis debuit diſputare nec ſolū di
cere ſe faciē cōūtiſſe ad deū pmo ir
rationabile eēt nouā doctrinā recē
teqꝫ legē ac fidē ꝓponē et nec vel
le nec poſſe eā pſuadē exponē de
fēdē ac pbaē Hinc btāiſſim⁹ pri
ceps apoſtolorū in pma ſua epiſto
la ſcribit fidelib⁹ Parati ſemper
eſtote ad ſatiſfactionē oī poſcēti
vos rōēz de ea q in vobis eſt fide ⁊
ſpe cū tamē fides xpiana ſit de re
b⁹ maxime incōprehēſibilib⁹ ſup
naturalib⁹ et ſecretis Ampli⁹ nono

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

alchorani capitulo legitur Deꝰ ſũ
me ĩmialia peccata videlicet ceteris
maiora neq̃q̃ ſed maiora cui vult
cõ donat Hoc falſũ probatur cũ ſe
cũdũ ſcripturas nulli ſit deſpȓadũ
ꝑmo deſpȓatio ẽ peccatũ gͣuiſſimũ
et diuine derogãs pietati q̃ ĩ ĩfinitũ
maior ẽ oĩ puerſitate ⁊ crimĩe cre
ature Verũ tamẽ q̃dã peccata irre
miſſibilia aſſerũt̃ qm̃ valde diffi
cult̃ et raro dimittũt̃ nulli tamen
de eis vere penitẽti denegat̃ remiſ
ſio At vo ĩ alchoraĩ caᵒ ſcptũ ẽ vos
iudei et xpiani ſi dei filij ſuiq; dile
cti eſtis cur vobͣ culpas atq; peccata
gerẽtibꝰ penas ⁊ malũ ingerit. cer
te vos nichil aliud q̃ hoĩes eſtis a
deo creati En ĩ hijs inſipiẽtiſſis v̓
bis pãdit ſe mahõ totiꝰ ſpiritał
ſapiẽ ac diuine ſcpture fuiſſe ignarũ
Hoc eni vtriuſq; teſtamẽti ſcptu
ra vberrime docet q̃ deꝰ oĩs nullã
culpã deſerẽs impunitã ſuos elec
tos predeſtinatos iuſtos adoptiois
q; filios multiplic̃ puit exerc; fla
gellat in vita pñti ne pereãt met
nũ ſ; p aduerſa et penas purgẽt̃
a vicijs ⁊ viciorũ reatu atq; ad ãpli
ora gr̃ãꝝ cariſmata ſuſcipiẽda ẽ dõã
t̃ ydonei a purgatorij q̃; prefuẽt̃
ſupplicijs atq; celeriꝰ ad btitudinẽ
ꝑparẽtur et̃nã ẽ ꝓbos vẽo iniuſtos
et hoſtes ſuos ĩfernalibꝰ deputã
dos tormẽtis pmittit tpalit̃ ꝓſpa
ri impune ad tẽpꝰ peccaẽ ac pſequi
iuſtos ſicut ⁊ ipiſſimũ machoẽtũ
Hinc ꝓũbiorũ t̃cio ſalomõ exhor

tat̃ . diſciplinã dñi fili mi ne abici
as ⁊ ne deficias cũ ab eo corripis
quẽ eĩ diligit dñs corripit ⁊ q̃ſi pr̃
ĩ filio ↄplacz ſibi Hic p Jo. dixit
aplm̃ Ego quẽ amo arguo ⁊ caſti
go Vñ paulꝰ apł̃s ſcpſit. quis fili
us quẽ ñ corripit pat̃ q̃ ſi extra diſ
ciplinã eſtis gͦ adulteri ⁊ nõ filij
eſtis Hic ijᵒ. machabeoꝝ iducitͣ. cte
ni multo tpe ñ ſinẽ pctõribꝰ ex ſẽ
tẽcia agẽ ſ; ſtatĩ vltiões adhibẽ
magni bñficij ẽ iudiciũ Ideo de re
ꝓbis ait dñs p pſalmiſtã Dimiſi
cos ſcdm̃ deſideria cordis eorũ ibũt ĩ
adiuẽcioibꝰ ſuis. Et de electis ait
idẽ ꝓpheta Multe tribulatiões iuſ
toꝝ. de q̃bus et legit̃ ſapiẽ ȝᵒ Tãq̃
auꝝ ĩ fornace ꝓbauit electos dñs
Nõ itaq; ĩanit̃ gloriẽt̃ ſarraceĩ dũ
ꝓualẽt xpianis q̃ſi idcirco cõplace
ãt deo ſ; potiꝰ vereãtur occulta dei
iudicia qm̃ ſicut tpe veteris teſta
mẽti deꝰ freq̃ẽter correxit et deie
cit filios iſrł̃ ꝓpter eorũ peccata per
ĩfideles et reprobos aſſirios ⁊ calde
os p philiſteos ⁊ alios ita ſub euã
gelica lege caſtigat clemẽt̃ xpiaños
p ĩfideles thurcos ac ſarracenos .
ꝓtẽa q̃ iudei tpe legis moyſaice ⁊
xpiaĩ tpe euãgelice legis dcĩ ſũt fi
lij dei ſcz adoptiui innũerabilia ſcpt̃
aꝝ teſtimoĩa pãdũt moyſes nãq; ĩ
deutᵒ. ſcpſit Eſtote filij dni dei vrĩ
⁊ ruꝛſꝰ nũq̃ ñ ipẽ ẽ pr̃ tuꝰ q̃ poſſe
dit te. Itẽq;. Vidit dñs ⁊ ad iracũ
diã ↄcitatꝰ ẽ q̓ ꝓuocauerũt eũ filij
ſui et filie Hinc yſayas loq̃tur deo

Tu dñe pat noſter ꝛ redēptor noſ
ter Inſuper de xpi fidelibꝰ ait io
hānes euāgeliſta. Videte qualem
caritatē dedit nobis pat vt filij de
i nominemur et ſimꝰ Et rurſus q̄t
quot receperūt eū dedit eis ptātē
filios dei fieri Hinc docuit nos ſub
hac forma xp̄s orare Pater noſt̄
qui es in celis Et rurſus diligite
iḡt inimicos vr̄os vt ſitis filij pa
tris vr̄i qui in celis ē. verūptamē
cōfitemur ꝙ q̄ntū ad ſubſtāciam et
eſſe ſpecificū nil aliud ſumꝰ q̄ȝ ho
mines Porro vnus dūtaxat eſt
vnigenitꝰ ac naturalis filiꝰ dei eiuſ
dem cū patre exiſtēs nature Eodem
capitulo legit̄ Moyſes dixit filijs
iſrael ſe nulliꝰ niſi aīe ſue ac fra
tris ſui moderatorem īperato rē qȝ
eſſe Falſū eſt hoc Fuit eni moderia
tor et imperator totius populi ſui
ſibi cōmiſſi ac ſubditi ſororis quo
qȝ et cōiugis ac ſobolis ſue Capi
tulo eodē habetur Homines p̄uos
deꝰ ad viam rectā minime dirigit
Q̄ꝙ falſū eſt hoc cū frequēter im
piiſſimi deo preueniēte et īſpiran
te cōuertantur ad dn̄m in tm̄ ꝙ
vbi habūdauit iniq̄tas ſupabū
dat et gr̄a q̄ꝺ et paulꝰ apoſtolus
ſibi cōtigiſſe fatetur Tertiodeciō
alchorani capitulo ſacerdotes ac
preſules xp̄ianorū machoēto credi
derūt Hoc de catholicis et vere xpi
anis ſacerdotibꝰ atqȝ epis verifica
ri nō poteſt ſed forſitā de quibuſ
dā hereticis preſb̄ri neſtorianis dei
tatē xpi negātibꝰ Quinto decimo
alchorani capitulo ſcriptū eſt. Hic
liber videlicȝ alchorani nichil pret
mittit Fateor ꝙ nichil heretice p̄
uitatis nichil perfidie nichil falſi
tatis et carnalitatis omittit Inſu
per xviiᵒ capitulo alchorani q̄ſi ex
perſona dei hoibus dicitur. Ego p̄
cepi vt angeli prī veſtro ade ſe hu
miliarent p̄ceptoqȝ meo oēs pret̄
belzebuc obedierūt deo aūt illū int̄
rogāte cur nō obediret rn̄dit Ego
factꝰ de igne illo de terre limo plaſ
mato preſtantior ſū In hijs mēdo
ſis et ſtolidiſſis verbis īſinuatur
ꝙ cā ruine p̄mi apoſtate angeli
fuit qm̄ iuxta dei preceptū noluit
ſe p̄mo hoi humiliare nec ſe corā eo
ꝓſternē. verū diuīna ſc̄ptura docet ā
gelū p̄mū cū ſuis peccaſſe ante adē
plaſmationē et ipm̄ adam ab an
gelo lapſo eē ſeductū. Falſū qȝ eſt
angelos eē formatos de igne cū
ſint ſeparate et imateriales ſubſtā
tie Cauſa vero ruine p̄mi apoſtate
fuit ꝙ voluit deo īordinate aſſimi
lari et iuxta ꝓpriā voluntatē ꝛ diſpo
ſitiōēȝ angel' inferioribꝰ eo preeē
cui et illorū plurimi cōſenſerūt cū
quibꝰ mox pulſus eſt celo īuidit
qȝ hoi p̄mo quē et tēptauit ac ſu
perauit Hec eſt doctrinā ſanctoꝝ the
ologoꝝ Ac vero xixᵒ alchorani ca
pitulo dicit̄ In die reſurrectiōis o
p̄inabūt̄ ſinguli ſe nō pluſq̄ȝ per
vniꝰ hore ſpaciū iacuiſſe Hoc fal
ſum eſt qui eni interim paciūtur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iferni purgatorii vel tormēta ēputa
būt ſe multo diuti⁹ fuiſſe defūctos
ꝙ ſūt ꝑmo ꝓpt̄ ſuaꝝ acerbitatē pēā
ꝝ tēp⁹ breuiſſimū videt̄ lōgiſſimū
q̄ āt itēꝝ deo bt̄ifice ꝑfruūt̄ ꝗuis
oē tēp⁹ etiā lōgū videat̄ eis breuiſſi
mū tamen ex ſapiētia ſua ſcient
ꝗdiu in celo fuerūt . ſi aūt mahō
vult dicere ꝙ nec iuſti neqȝ iniuſ
ti interī mercedē dimitus ſortiāt̄
Sed inſtar dormiētiū nullā tēpo
tis percipiant morā queadmodū
de ſeptē dormiētibus legitur deuia
ret grauiſſie vt ex ſcripturis et doc
trinis ſanctoꝝ multiſqȝ viſioni
bus experientiis et exēplis monſ
tratur et tamē hoc forſan ſenſiſſe
videtur cū 13°. alchorani capitulo
dicat Nemo cogitet deū ignorare
incredulorū opa ꝗuis eorū iudi
ciū vſqȝ ad diem iudicii differat .
xxiii . alchorani capitulo quaſi ex
dei pſona dicitur Hominē de tra ⁊
luto plaſmauim⁹ dyabolo pri⁹ ex
igne peſtifero creato Cū creare ſit
ex nichilo producē nōne īepte di
cit̄ dyabol⁹ ex igne creat⁹ . Rurſ⁹
cū oīs creatura ſit bona quo ad eē
ſue nature quō igis ille nūcupat⁹
eſt peſtifer Dictū ē quoqȝ ꝙ āgeli
ſint incorporales ſimplicesqȝ ſub
ſtantie ideo nō ſūt facti ex igne .
Eodē capitulo fertur q̄ſi ex dei per
ſona Cū hoiē ꝑpatraſſē de luto et e
idē aīe mee portio inſufflaret̄ . Di
mahō putauit ꝙ de⁹ in ſue deitatis
natura habeat aīaꝫ aut ꝙ anima
hominis pmi ſiue alteri⁹ ſit de ſb
ſtantia dei errauit grauiſſie cū de
us ſit purus actus ſimpliciſſim⁹
ſpiritus et eſſe purū ſepatū in cō
mutabiliter in ſeipſo ſubſiſtēs vt
theologi atqȝ phi cōteſtant̄ Con
ſequenter capitulo xxv . aſſerit i
poſſibile dyabolo ꝗꝗ̄ facē niſi in
credulis Quid eſt hoc nōne dya
boli cotidie tēptāt fideles ac iuſtos
ymmo et xpm̄ tēptare preſūpſit ⁊
pmū hominē in paradiſo decepit .
ymmo multos viros ſanctos etiā
corporaliter flagellauit queadmo
dū ſanctū iob et btm̄ anthonium
Hinc xp̄s dixit beatiſſio archiapo
ſtolo petro Symō ecce ſathā expe
tiuit uos vt cribaret ſicut triticū
pmo et mahō in alchoraō fatet̄ ꝙ
vniuiqȝ aſtant āgeli duo vni⁹ bo
nus ad ſuccurrēdū Deinde xxvi . al
chorai capitulo ſcriptū eſt In die
generalis iudicii dabitur vniuiqȝ
liber apertus in quo omnia ſua ope
ra leget . hoc mahon dematerialiter li
bro itellexiſſe videt̄ ita ꝙ tūc vn⁹
quiſqȝ ex libro ſibi porrigendo lec
turus ſit ꝓpa opera ſigillatī quo ꝯ
ceſſo iudiciū illō diutiſſie erit du
ras qd̄ et mahō cōceſſit affirmās
ꝙ p quīqgīta milia ānoꝝ durābit
ſꝫ flā ſt oīa iſta qd̄ ⁊ eni i ſcpturis
iducit̄ de libris tūc apiēdis de libris
ꝯſciētiaꝝ ſpitalit̄ ſumit̄ . dina ꝗꝫ oī
potēte vtute iudiciū illō celerrie ꝑ
ſ⁹ oplebit̄ ita ꝙ vniuiqȝ ſua et ali
liorum peccata i momēto patebūt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Multū aūt derogaret diuine pietati
atqȝ iuſticie q̄ iuſti per tot milia
annorum a ſuo premio differrētur
tur infinite vero potēcie dei congru
it cauſas iudicādorū celerrime ex
pedire Eodē capitulo continetur in
fidelium nō niſi lapſū ac precipitiū
diligit deus Huiꝰ ↄ̄poſitū dn̄s de
us per ezechielē ꝓphām teſtatur.
Nolo inquiens mortē peccatoris
ſ; vt conuertat̄ et viuat Itēqȝ nū
q̄ voluntatis mee eſt mors impij
et nō magis vt ↄ̄uertat̄: Alioqui
cur miſiſſet apoſtolos ad predican
dū et ↄ̄uertādū incredulos. Deus
eni ꝗ̄tū in ſe eſt vult vniuerſos
ſaluari ac varijs modis īſtigat i
fideles ad melioā Capitulo xxviij.
Inducitur deus loquēs ad zachari
ā patrē ſcī iohānis baptiſte Ha
bebis filiū noīe nūꝗ̄ antea alicui i
poſito videlicet Iohānes vocandū
Hoc falſū ē q̄a hoc nomē diu ātea
fuit aput hebreos ↄ̄ſuetū. Vnde
in ihēmia ſepe fit mentio de iohā
ne caree filio Eodē capitulo legit̄
Sciendū neminē eſſe qui nō ad ig
nē ꝑficiſcatur quia hoc deꝰ man
dauit Iſtud eſt proſꝰ mēdoſū cū
inumerabiles viri ꝑfecti ſcī hero
ys ⁊ martires glorioſi in euāgeli
ca lege ſūt imēmedia ꝑē intrauerīt
regnū celorū. ymo et īfantuli bap
tizati ań vſū rōnis defūcti. Adul
ti aūt qui ꝓ omnibꝫ culpis ſuis
in vita hac ſatiſfaciūt plene mox
euolant quando decedunt et hoc
Et

deus per copioſa miracula et viſio
nes ↄ̄tīſſias viſibiliter demonſtra
uit frequēter Capitulo xxxvij. q̄
ſi ex perſona dei dicitur machome
to Moderni te dicunt magnū eē q̄
bus tu dicas librū iſto meliorē af
ferre et beniuole eū ſequār Ecce q̄
impudens ⁊ ridiculoſū mendatiū
quaſi in toto canone ſacre ſcriptu
re nō ſit liber elegātior alchorano
qď iuxta prehabita cūctis hereti
cis ꝑuitatibꝫ vicioſiſſimiſqȝ men
dacijs ē repletū nec inter ſcript̄ ac
reputari condignū Deniqȝ de ex
cellēcia alchorani mahō ſe ſepe ia
ctat Nam et ꝑmo alchorani capi
tulo loquitur Huc librū veracē eē
penitus credite Conſimilē oēs ma
nū ſimul ↄ̄ferentes ſi poſſibile ſit
facite teſtibuſqȝ firmate Nonode
cimo quoqȝ alchorani capitulo fert̄.
Alchorā omnis falſitatis expꝰs ē.
Dicentibꝰ eū tuū eſſe figmētū dic
vt ſaltē vnā azoorā id ē vnū capi
tulū hac alicui conſimilē quolibet
adiutore niſi deo ſolo ſuffulti effi
ciant vt ſic an veridici ſint appare
at Sed et xxvi. alchorani capitu
lo ſcriptū eſt Licet oēs hoīes atqȝ
dyaboli ad vniꝰ tal̄ ſcȝ alchorani
cōpōoēz ↄ̄uenirēt ſibiīqȝ mutuo ꝓ
ficientes mīme perficere poſſēt Mul
ta hijs ↄ̄ſimilia ī alchorano dicū
tur et ſancto glorioſoqȝ deo iſta
nequiſſia aptiſſiaqȝ mēdatia aſ
ſcribūᷓ ibidē Dicqȝ ī pſūptuoſiſſio
atqȝ vaniſſimo mahon impletū

proverbiū Qui diligit ranā · ranā
putat eē dyanā Hic enī afficiebā
tur ad ſuū ſtultiſſimū alchoranū
ꝙ iudicauit id eſſe ſapientiſſimū
librū · hec pauca de multis ꝑuiſſi
mis alchorani erroribꝰ tetigiſſe
ſufficiat Sūt āt alie plurime val
de falſitates ī alchorāō ſcīptuis no
ui ac veteris apertiſſie īexcuſabiliter
q; ɔtrarie quia in multis capitul'
recitat varias ſacre ſcīpture hyſto
rias quibꝰ pene ſemꝑ fabuloſas
falſitates permiſcet atq; in mul
tis ſepiſſie a veritatibꝰ dīne rece
dit hyſtorie qđ oī i ſcripturis exer
citato alchoranū legēti ētiſſie ino
teſcit put hec omnia in ſpeciali ꝓ
baui ac declaraui tractatu ɔtra ma
chomēti perfidiā cōpilato Sarra
cenꝰ Nō ſine diligētia grādi te
hucuſq; aduerti · eſtq; ꝓbabile
librū legiꝫ noſtre a ꝑuis hoībus
eſſe corruptū Xpianꝰ Ex hoc
ipſo ſupra probaui ꝙ nō ſit datꝰ
a deo qui leges a ſe datas ad hoī
nū ſalutē neceſſarias nō facit pu
ras ꝛ inteḡs deuenīē ad eos quibꝰ
donātur alioqui fruſtra darētur
Sarracenꝰ Fateor te iſtud pro
baſſe ac eciā declaraſſe ꝙ ſcriptuē
euāgelice legis ac veteris teſtamē
ti nō ſint īficiate neq; corrupte ꝓ
ut vobis iputaē ſolemꝰ Jdeo ex ī
troductis fateor me ad euāgelice le
gis āplexū cōpetenter inclinari et
affici niſi aliūde retraherer Xpi
anꝰ Quid retrahit te Sarra

cenꝰ Fortiſſima atq; vt nobis
videt̄ īſolubilia argumēta q̄ cōtra
fidē tuā habemꝰ · ꝓꝑtim ɔtra fidē tri
nitatis pſonarū in deo et deitatis
ī xpō ac real' pńcie corporis et ſan
guinis xpi ī ſacramēto Xpianꝰ
Quit ꝙ te mouet ordinate ꝓpo
ne auxiliāteq; dn̄o reſpōdebo

¶ Diſputatio ſarraceni cōtra fidē
trinitatis pſonaꝝ ī ſīplici deo
¶ Articulꝰ xiij ·

Sarracenꝰ

FDitq; ꝙ cōuenit deo ꝛ q̄cq; ē
in eo eſt vtiq; perfectio ꝑ
mo perfectio infinita · ſi er
go in deo eſt trinitas pſonarū aut
pſone ille in cūctis cōueniūt et ita
nō erūt diſtīcte ab īuicē aut in ali
quo diſtīguūtur ac differūt · Et ſic
pfectio vniꝰ deerit alteri nec vlla e
arū erit abſolute ſimpliciterq; ꝑ
fecta ꝑmo vniuiq; deerit pfectio
Ex iſto ꝓbauerūt philoſophi ꝙ ī
poſſibile ſit eſſe plura abſolute per
fecta pluēs ve veros deos Et ex eo
dem motiuo poſſem plura argumē
ta formare · Nā paterna fecundi
tas et habere filium verū deū aut
eſt perfectio aut non · ſi non eſt ꝑ
fectio non conuenit deo · cui nichil
conuenit niſi infinita perfectio Si
eſt perfectio aut conuenit filio at
q; ſpiritui ſancto aut non · ſi con
uenit eis ergo tam filius ꝙ ſpiri
tus ſanctus habet filiū verū deum
Si non conuenit eis · ergo nulli
eorum conuenit omnis perfectio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Dicqȝ neuter ipſoꝝ eſt verus deꝰ
2 Preterea eſſe natalē et vnigeni
genitū filiū dei aut eſt perfectio ā
nō ſi ſic ergo pater nō eſt verus
deus cui nō cōuenit eſſe vnigenitū
ac naturalē filiū dei. Si nō ergo
nō cōuenit alicui diue pſone que ſit
deus Inſuper ſi pater et filius et
ſpūs ſanctꝰ ſūt vnꝰ deus aut gene
re aut ſpē aut numero. Si genē
aut ſpē. ergo ſunt tres dij ſicut tria
ſuppoſita ſpēi huāne ſunt tres ho
mines Si vnꝰ deꝰ numero ergo
ſunt vna perſoā Nā vnꝰ ſeu vnū
numero i intellectuali natā vocaẗ
3 perſona Amplius diua eſſētia eſt
actus purus et eē ſeperatū ſimpli
ciſſimū in ſeipō ſubſiſtens idcirco
ex ſe et per ſe maxime idiuiduū gͦ
eſt perſona cū perſona ſicut rōnal
ſeu intellectualꝫ nature idiuidua ſub
ſiſtentia. Si ergo quelibet diua
pſona eſt diua eſſētia quelibȝ eaꝝ
eſt vna eadēqȝ pſona et oēs tres
ſūt vna pſona At vero oē ens eſt
ſbſtātia vel accidēs. tres ergo per
ſone vel diſtinguūẗ pſonaliẗ per ali
quid exn̄s de genē ſubſtantie et i
ta erūt tres dij vel p aliquid de ge
nē accidētis qͦd nō cōuenit deo Ad
4 huc aūt ea q̄ ſūt eadē vni tertio ſi
gulari ſunt eadē inter ſe alioquin
vnū et idē eſſꝫ plura Si ergo tres
pſone ſūt vna eſſētia ſingularis
nō diſtinguūẗ ab inuicē perſonaliter
5 Item nullū ſubſiſtens et ſigulare
ſeu pſona poteſt pluribꝫ cōicari p
ſonis. ergo diua eſſētia per ſe ſub
ſiſtens cōicari nō poteſt filio atqȝ
ſpūi ſancto Preterea qͥ quod habet eſ 6
ſe ſuū ab alio ſi ſibiipi relinquaẗ
eſt nichil et deficit eqȝ depēdēs et i
digēs Si ergo filiꝰ generaẗ a pa
tre et ſpiritꝰ ſanctꝰ profluit ab v
troqȝ tā filiꝰ q̄ ſpūs ſanctꝰ ſūt in
digētes ex ſe ac depēdētes a patre
et ſi ſibiipis relinq̄rēẗ eē deficerēt
Hec aūt deo vero nō cōgruūt Am 7
pliu e nobiliꝰ et pfectiꝰ eſt habere
⁊ eſſe aliqͥd a ſe ipō q̄ ab alio Si
ergo eē diuū aut deitas cōucit pa
tri a ſe ipō id ē n̄ ab alio. filio au
tē a prē. ⁊ ſpūi ſcō ab vtroqȝ. erit
pater pfectior filio et ſpūi ſancto.
ergo nec filius nec ſpūs ſanctꝰ ē
abſolute et ſūme pfectꝰ neuẗ ergo
eorū eſt verus deꝰ Inſup filius ē 8
res genita et producta. diua aūt
eſſentia nō eſt genita neqȝ ꝓduc
ta. nō ergo ſunt idē. Ad huc autē 9
qͦd eſſe ſortitur ab alio de ſe nichil
eſt et in eo nō eē precedit eſſe ſꝫm or
dinē originis et qͦd tale eſt nō po
teſt verus deꝰ eē ſed creatā Pre 10
terea in omni ꝓductiōe et genera
tiōe natura ꝓducētis q̄ eſt pncipi
ū generatiōis ad minꝰ ſꝫm priori
tatē originis prior eſt re ꝓducta ā
genita. neqȝ in generatiōe diua ip
ſa diua eſſētia prior eſt filio gene
ratiōe. eſtqȝ ingenita et n̄ ꝓducta
Nō ergo poteſt eē idē cū perſona
ꝓducta genita ſeu ſpirata Poſtre 11
mo cū tres pſone dicanẗ in eſſētia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

penitus cõuenire ſi in aliquo diſti
guntur hoc oportebit additū eſſe
eſſentie et aliud eſſe ab ea

¶ Solutio inſtantiarū iſtarū
Articulus xxiiij· Xpianꝰ

Nucris ſarracene ꝙ xpiaⁱ
theologi vniuſas tuas ob
iectioēs nūc tactas et ali
as multas nō minꝰ fortes in ſuis
libris induxerūt ventilātꝫ diſſoluūt
Jd id itaꝫ i pmis tibi reſpōdeo ꝙ
ſicut deus eſt penitꝰ incōprehenſi
bilꝭ ita et actio illa ſeu pductio il
la ad itra videlicꝫ etna generatio
atꝫ ſpiratio imanēs a nullo poteſt
intellectu creato plenarie cōprehē
di ymo in īfinitū diſtat intellectꝰ
creatus a cōprehēſiōe illꝰ Nec i
creaturis īuenitꝭ pductio aliqua
per oīa ſimilis emanatioī illi dine
ad intra ymo quēadmodꝫ vniūſi
tas creaturaꝫ diſtat ocīubit ac defi
cit infinite ab icreata pfectiōe cre
atoris etni · ſic oīs emanatio ꝛ p
ductio in creaturis ꝯſiſtēs deficit i
finite a plena ꝯpītatiōe atqꝫ pfec
ta ꝯformitate emanatiōis dine ad
intra · Et hoc ex pbiis hēticis fuit
potiſſia deuiādi a recta fide occaſio
ꝙ ex generatioibꝰ et pductioibus
q̄ in creaturis ꝯſiſtūt voluerūt im
moderate pcedē argumētarē ac iu
dicarē de emanatiōe dina ad intra·
hoc ē de etna filii geneātiōe ac ſā
cti ſpūs pceſſiōe Hiis pmiſſꝭ ad
pmā tuam dico obiectionē ꝙ que
libet dina· etna· icreata· ſancta ꝛ
adorāda perſona eſt abſolute ſim
pliciter et infinite perfecta nec vl
la perfectio deeſt earū alicui qm̄ de
itatis plenitudo ſeu deitas vera in
vnaquaqꝫ earū conſiſtens omnē
imperfectionē prorſus excludit et
ꝙuis proprietates ſeu perfectioēs
aut nobilitates quas tetigiſti ſint
quibuſdā diuinis perſonis ppe
ſecundū qd tales / tamen ꝙtum ad
id quod ſubſtancialiter ſunt in q̄
libet diuina perſona exiſtunt· ſub
ſtancialiter namqꝫ ſunt ipſa diui
na eſſencia que in qualibet eſt
perſona et per hoc ſequentes tue i
ſtancie pro magna ſuut parte ſo
2 lute · Ad aliam dico ꝙ tres per
ſone ſunt numero vnus deus · v
na natura · vna eſſentia · vna vo
luntas · vnus intellectus · vna
res ſumma · ſecundū quod deus
dicitur ac ſumitur abſolute · nich
ilominus ſunt tres perſone ſecun
dum qd perſone in diuinis dicun
tur relatiue Cumqꝫ inſtas · ergo
ſunt vna perſona · Dico ꝙ verū
ſit ſecundum quod puri philoſo
phi et iudei ac ſarraceni loquūtur
de ratione perſone videlicet prout
dicit ꝙ abſolutum ſeu rem intelle
ctualis nature per ſe ſubſiſtentem
Theologi vero aliter loquuntur
de rōne perſone in diuinis vt pote
put dicit rem intellectualꝭ naturē
rlatiā ꝓprietate diſtinctā cōpletā at
qꝫ ab aliis differētē nec ſic vna p
ſoā ē alia nec plures ſūt vna pſoā

Et per hoc ſequẽs quoqȝ tua ob
iectio ſoluitur qua arguis ꝙ diuina
eſſẽtia ſit perſona · Ad aliã dico
ꝙ q̃uis ſup eſſẽtialis deus ſit ſu
ꝑ oẽ predicamẽtũ tamẽ eo mõ quo
predicamẽta ei ꝯ̃ũt cõpetere cõueni
ũt ei ſbſtãtia atqȝ relatio nᶜ tñ ꝛ̃e
latio i deo ẽ accidẽs ꝫ q̃ſi ꝯſtitutia
pſoẽ ꝓpetas ſicqȝ pſoẽ i eẽnã cõi
cãt atqȝ ꝯueniũt ⁊ ꝑ relatiões diſti
cte ſunt · Ad aliã reſpõdet̃ ꝙ ea
que ſũt cõuertibilr̃ eadẽ vni terci
o ſingulari ſunt eadẽ int̃ ſe · diuina
eſſẽtia aũt nõ eſt cõuertibilr̃ idẽ
cũ aliqua diuina perſona · Ad ali
am reſpõdendꝫ ꝙ diuina eſſẽtia neq̃
q̃ cõicatur aliq̃bus ſubſtãtialiter
diuerſ̃ nec multiplicat̃ neqȝ diui
ditur in hĳs q̃bus cõicatur · ĩmo
in trib᷒ perſonis permanet vna ·
et q̃uis diuina eſſẽcia vt ſubſiſtẽs
dicat̃ icõicabil̃ tamẽ iq̃ntũ natura
et forma poſſꝫ cõicabilis dici · Cõ
prehendit quippe in ſe oẽz pfectio
nẽ tã pſone q̃ nature tã ſigularis
q̃ vniuerſalis · Ad aliam dico ꝙ
ab emanatiõe diuina ad intra exclu
dendꝫ eſt q̃cq̃ imperfectiois ẽ i ema
natiõe creaturaꝝ a deo · ſiue vni᷒
ab alia · Ideo generatio filĳ a prẽ
et ꝓceſſio ſpũs ſãcti ab vtroqȝ ñ
eſt niſi pfectiſſĩa · actualiſſĩa ac ſi
pliſſĩa ꝓfluxio diffuſio ſeu ema
natio act᷒ ab actu · lucis a luce ·
pfecti a pfecto · oĩ idigẽtia · depẽdẽ
tia potẽcialitate · imperfectiõe ꝓrſ᷒
excluſa · Idcirco in tali emanatiõe
nõ eẽ neq̃q̃ precedit eẽ · Nec ve
rũ ẽ ꝙ filius aut ſpũs ſãct᷒ ſibi
ipi relict᷒ nichil eſſꝫ · aut deficeret
Habet eni vterqȝ a patre eãdem
eſſẽtiã ideqȝ eẽ q̃ et qđ habꝫ pa quã
ter et ꝑ hᵒ due pluẽs obiectiões ſol
uũt̃ Eteni hoc modo habẽ a deo
patre deitatẽ ⁊ eẽ diuinũ nõ ẽ mino
ris pfectiõis aut nobilitatis q̃ e
a habẽ a ſe atqȝ vt dictũ ẽ q̃uis
aliqua ꝓpetas aut pfectio ſecũdꝫ
quẽdã modꝫ ſit ꝓpa vni pſone ta
mẽ q̃ntũ ad id qđ ſubſtãcialiter ẽ
cõuenit alĳs · Ad aliã reſpõdet̃
ꝙ res generãs et res genita ñ ſũt
vna perſona nec vna predicat̃ de
alia Nichilominꝰ res genita po
teſt in ſe habẽ et continẽ ⁊ ꝑ gene
ratioẽz accipẽ eẽnãz ſeu naturã gene
rãtis cui ſecũdꝫ ſe nõ cõpetit eſſe
genitũ aut ꝓductũ atqȝ ob ſuam
ſimplicitatẽ eſſe res illa q̃ ẽ geni
ta aut ꝓducta Cũqȝ obicit̃ ꝙ di
uina eſſẽtia ſecũdꝫ prioritatẽ origis
preexiſtit perſone ꝓducte ergo ñ
ẽ idem cũ illa · dicẽdꝫ ꝙ ꝑ genera
tionẽ aut emanatiõez ad itra cõica
tur pſoẽ ꝓducte ⁊ ita q̃uis ſecũdꝫ
qđ ẽ in patre aliquo mõ preintelliga
t̃ tamẽ vt ẽ i filio cũ ipſo idẽ aſſe
ritur · Ad vltimũ reſpõdetur ꝙ di
uine pſone in eſſẽtia idem ſũt ꝫ re
latioib᷒ diſtinguũtur nec ille relati
oẽs aliqđ reale ſuperaddũt eſſen
tie ymo fũdãtur in ea ſicut relati
uũ i abſoluto Et ſũt idem cũ ea eſ
ſẽcia diuina i ſe ipã infinite vniuſalit̃

pfecta oim̄ i ſe rez oim̄ generꝫ ac
ſpēꝫ pfectioēs cū imēſa opulētia ⁊
icōphēſibili ſiplicitate cōplectit̄ · ⁊
qḋ i rebꝰ creatis fit per plura i de
o per vnū ſimpliciſſimū conſtat ·
Dicqꝫ in diuina eſſentia continetur
tam id qḋ eſt ratio diſtinctionis
q̄ȝ id qḋ communionis et conuenien
tie atqꝫ ydēptitatis eſt ratio ſicut
et alia cōueniūt deo ratione iuſtici
e · alia rōne miſericordie · alia rati
ne ſapiētie · alia rōne intellectus
alia ratione volūtatis · et tamē iſ
ta omnia in deo ſunt vnū et idē re
aliter et ſola ratione diſtincta · q̄ ra
tio fūdamentū habet in re quomā
eſſe diuinum ex ſua ſupinfinita ple
nitudie opulenta et oīfaria perfec
tione veriſſime ſatiſfacit vniuſis
talibus veris cōſideratioibus atqꝫ
ɔceptibꝰ nr̄is de ipō · h̄ ſūt q̄ obiecti
oibꝰ tuis ē rſpōdēda occurrūt Dar
darꝰ Nuꝑ pol i hijs me n̄ medioc
t̄ apphēdit nec capē q̄o q̄lr̄ vna ſi
plex eēntia pr̄is ſit vē i filio ⁊ ſpū
ſcō ā q̄lr̄ iuaiabili deo ſit aditra
ꝓceſſio ā q̄mō tres pſone ſit vnū
ſubſiſtens Xpianꝰ Nec ego
hec cōprehēdē valeo ſꝫ q̄ intelligē
nequo credo · ⁊ tamē aliqualit̄ capi
o iſta ſꝫ mens tua cōtrarijs horū
doctrinis aſſueta difficulter poteſt
ad iſta aſſurgere Nōne q̄rūdā cre
aturaꝫ eſſētia ē vna generē · q̄rūdā
vna ſpē · q̄ ergo ipoſſibile tibi vi
detur vt diuinarū increatarūqꝫ perſo
naꝫ eſſētia · vna ſit numero Nequ

omni vniuſitas creature · pfectionē ·
ꝓprietatē · excellentiā · ſimplicita
tē · ydēptitatēqꝫ creatoris plene ē
preſētare imitari pticipaē ve poteſt
Inſup dixi tibi q̄ tres pſone p cō
paratioēꝫ ad ꝛlatioēs diſtincte ſūt
ſꝫ quo ad eē abſolutū ac ſubſtātia
le et q̄tū ad ſubſiſtēdū eſſētiā ſeu
naturā ſunt vnū Porro q̄ āimalis
q̄litr eſſentia pr̄is poſſit eē i filio
ſic declarat̄ Filius dei ē pr̄is yma
go naturalis plena atqꝫ omnino
pfecta et v̄bū eius eternū ac ſapi
ētie patris imanēs ⁊ cōpleta expſ
ſio in quo filio q̄cq̄ pr̄is eſt plene
reſplendet et tota patris perfectio
repn̄tatur ac lucet Nam et i crea
turis eſſentia rei intellecte in verbo
mētali aliquomodo relucet et con
tinetur Res quoqꝫ in naturali ſua
reſplendet ymagie · ſicqꝫ eſſenti
a patris vere ſubſtancialiter habe
tur in filio nec multiplicatur neqꝫ
diuiditur in perſonis Dariacꝰ

Qual̄ ē emanatio diuina aditra
ſeu generātio illa eterna Xpianꝰ
Plaē n̄ carnal̄ matrial̄ ā corpal̄ ne
qꝫ ex diſtinctiōe cū fēi ſicut credidiſſi
mꝰ ſpiritaliſſimꝰ mahō ymagiāt̄ ſꝫ i
tellectual̄ ſiplicīſſia ⁊ ſuppuriſſia
q̄m deꝰ fecūditatis ⁊ coīcabilitatis
imēſe ſeipm̄ etnalit̄ iuaiabilit̄ ple
niſſie ac clariſſie intuēdo ac itelligēdo
ſuiipiꝰ ɔceptū ac v̄bū itra ſe pfert
⁊ gignit qḋ eſt naturalis ymago
ſui ſplendor glorie candor lucis e
terne caracter paterne ſubſtantie

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Verbũ quippe eſt emanatio itelle
ct⁹ · patrẽ vero et vbũ ſe inuicẽ di
ligendo intra ſe ſpirant amorem i
menſũ · etnũ pleniſſimũ qui ſan
ct⁹ ſpũs vocatur · Amor nãqȝ eſt e
manatio volũtatis Sarracen⁹
Satis ſubtil' et profũda eſt iſta
doctrina ſȝ icomprehenſibil' valde
Xpian⁹ Nõ recolis qualiter
auicẽna legis tue ph̃s ait p̃mã in
telligentiã pducere ſcd̃ã itelligẽ
tiã ⁊ p̃mã aiãm mobilẽ p̃mũ mo
bile cui⁹ tamẽ p̃o nõ eſt vera
Sarracen⁹ Aduerto quo tẽdis
Xpian⁹ Hanc fidei noſtre
ſapiẽtiam humana ſubtilitas nõ
iuenit nec rõ reperit naturalis ·
nec fluxit ſapiẽtia iſta de terra ſȝ
celitus eſt infuſa diuinit⁹ reuelata
deſup per ſigna ⁊ pdigia atqȝ mi
racula inumerabilia ſoli oipotenti
deo poſſibilia copioſiſſie ac certiſ
ſime confirmata Sarracenus
Lõge diſtat ⁊ vehemẽter diſcor
dat ab hiis alchorani nr̃i doctriã
Xpianus Id qd̃ ſup excellen
tiſſimo deo glorioſiſſimũ · decẽtiſſi
mũ · conueniẽtiſſimũqȝ cõſiſtit vide
licet ſubſtãtialẽ coequalẽ et coet
nũ ſibi filiũ genuiſſe · ſceleratiſſi
m⁹ atqȝ turpiſſim⁹ mahõ ore ſac
lego et blaſphemo p̃ſũpſit aſſerẽ
turpe et icõueniẽs deo eẽ · Nempe
xii alchorani capitulo dixit Oms
dicẽtes marie filiũ deũ eſſe mẽda
ces et increduli ſũt repti cũ xpuſ
tus dixit Filij iſrl' in deũ meũ et
veſtrũ credite Circa qd̃ dico q̃ cri
ſtus in vnitate perſoẽ deus et ho
mo exiſtens deũ vniuſoꝝ vocauit
deũ ſuũ ſecũdũ qd̃ ipẽ eſt homo ·
Eodẽ capitulo loquit' Quiſq̃s de
o ſociũ aut pticipẽ poſuerit ignẽ
intrabit ppetuũ Ad qd̃ dico q̃ fili
us dei nõ eſt xp̃e pticeps pri q̃a
nõ accipit ptem aut icõpletã ptici
patioẽȝ deitatis ſȝ oẽȝ pleitudinẽ
eius ſimulẽ ſpũs ſanct⁹ · nec tamẽ
in tanta ſolitudine ponim⁹ deum
vt ſup dulciſſimo cõſortio careat
filij ſui ſupcariſſimi ac cdulciſſimi
ſpũs ſancti · Tercio decimoqȝ al
chorani capitulo affirmat deo di
cẽte ad ihm̃ O ihũ marie fili pſua
de hoibus ne dei loco te ⁊ matrem
tuã tanq̃ duos deos habeãt ac ve
nerẽtur · Reſpõdit ihes⁹ Nolit de
us vt ego qd̃ p̃ter veri dicã Iſta
ſũt cficta atqȝ falſiſſima vba reci
tatiõe indigna et planũ q̃ xpiſ
t⁹ nõ docuit ſuam digniſſimã ma
trẽ eẽ deũ aut deã tãq̃ cultu latri
e adorandã Poſtremo xxviij · al
chorani capitulo mẽtiens ait dicẽ
tes deũ ſumpſiſſe filiũ turpe verbũ
ſe ptuliſſe cognoſcẽt videlicet in
die iudicij · Ob hoc quippe dictũ
fere celũ ſe cõfũdit et tellus aufu
git omiſqȝ mons cecidit hoc eni i
oportunũ et ihoneſtũ eſt deo Ecce
q̃ vicioſiſſimũ et ifideliſſimũ ver
bũ Verũptamẽ nõ dicim⁹ deũ ſũp
ſiſſe id eſt de nouo aut ex tpore
generaſſe filiũ put ſordidiſſimus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mahī ymaginatur Sarracen⁹
Si vt tetigiſti glorioſiſſimū decētiſſimū et cōuemētiſſimū deo eſt filiū conſubſtācialē coequalēqꝫ genuiſſe ergo id poteſt probari
Xpian⁹ Quod hoc ſit conuenientiſſimū decētiſſimū et glorioſiſſimū deo .p̄mo ex fide et reuelatiōe īnotuit deinde multa rōnabilia ad id argumēta introducūtur q̄ et ſi hoc demōſtrēt ꝓbabiliter tamē pſuadēt ⁊ ſicut fidei veritas rōne demōſtrare nō poteſt ita nec reprobari
Sarracen⁹ Argumēta illa audire deſidero

Introductio ꝓbaliū rōnū ꝙ i deo ſit trinitas pſonaꝝ Articul⁹ xv⁹.

Xpian⁹

Quiūtꝙ pfectiōis i creatis cōſiſtit cū ē i creatoē cōuēnētiſſie cōtineri cū g⁹ vt⁹ cā ſ ſeu fecūda ꝓpetas ac generatiā ptās ſit p̄cipue creatuꝝ pfectioēs itm̄ vt vnūqdqꝫ dicat pfectū cū potuerit ſibi ſimile generaē Cauſa quoqꝫ ſuo effcū dicatur pſtantior cōſtat ꝙ iſta excellentiſſie ſīnt in deo ſicut et ſapiētia ·ſcītas · potētia ·iuſticia ·pietas ſublimius cōpetūt creatori ꝙ̄ creaturis Generare ergo cū icōpabili excellētia et ſine omni mutabilitate cōpetit deo qd et ipſe in yſaya ꝓpheta inuit loquēs Nūqꝙ ego qui alios parē facio ipſe nō pariā ſi ego qui ceteris generationē tribuo ſterilis remanebo ·Vnde et apoſtol⁹ dixit.

Deus et pater dn̄i noſtri ihū xpi a quo omnis paternitas in celo ⁊ in terra noīatur Sarracen⁹
Nōne ſatis grādis fecūditas dei eſt ꝙ mūdū hunc condidit Xpianus Que cōparatio finiti ad infinitū ·nōne deus incircumſcriptibilis et īmenſus plus excedit totum mūdum maieſtate ·perfectione ·⁊ gloria ꝙ̄ totus mundus viliſſimā minimāqꝫ arenam ·productio ergo ⁊ moles mūdi punctalis eſt atqꝫ punctū reſpectu infinite excellētie cauſalitatis fecundidatis cōicabilitatisqꝫ dei Sarracen⁹
Diſputationem tuam proſequē
Xpia⁹ Dixe ne q̄lıt i creatis vnūqdqꝫ ſit tantū pl⁹ cōicatiuū diffuſiuūꝫ ſui ꝙ̄to maior ē bōitas ei⁹ quo i caritate feruēti⁹ exſtat ꝙ̄to plenius opulentius ſplendiuſqꝫ extiterit niſi forſan aliūde ſit īpedimentū ex tenacitate īuidia incapacitate vel recū quēadmodꝫ ergo deus excelſus et glorioſus eſt icompabiliter et icircūſcriptibiliter bon⁹ amoroſus opulētiſſimus ⁊ ſuperlumiōſus ·ſic competit ei diffuſiuitas ſeu cōicabilitas penitus infinita cui nullū germen finitum poteſt correſpondere cum ſit infinite inferius min⁹ qꝫ illa Nec dici poteſt ꝙ infinita cōicabilitas nō poſſit in actū et germē ſibi proporcionatum correſpondens ac infinitū ꝓcedē cū vnicuiqꝫ ſit naīale cōuenīēs ⁊ iocūdꝫ ꝓducē actū ⁊ germē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ab qͦ naturalē aptitudinē potēti
am inclinatiōez et ordinē habet a
bas aptitudo cōicabilitas ſeu potē
tia illa videretur inanis fruſtra ⁊
ipotēs. Deniqꝫ cū deus ſit ſūme
et īfinite pfect⁹ felix ⁊ īuariabilis
certū eſt ꝙ eternalit̄ ī optīa ſui diſ
poſitiōe ꝯſiſtat Jdcirco diffuſio ta
lis naturaľ iocūda. liberaliſſia. atꝫ
pleniſſia eťnalit̄ actualit̄ eſt ī ip
ſo. bonū nāqꝫ tam ſupoptimū tā
ſupliberaliſſimū. et in caritate tā
ſupeſtuātiſſimū nil ꝓꝓū ſibi reſ
uat. ꝑmo ſe totū ſupaffluētiſſie ſi
ne fine cōicat Preterea cū pͥmū ⁊
ſūmū bonū ſit naturaliter ſui diffu
ſiuū et cōicatiuū cōicatiōe perfecta
⁊ cōicabilitate imēſa ad btitudinē
et perfectiōez ipi⁹ eſt ptinēs vt ſe
indeſinēter ita cōicet Nulla nāqꝫ
intellectuaľ ſbſtātia btā ē ā pfecta
vel ī optiā ſui diſpōne ꝯſiſtens abſ
qꝫ actiōe cōnať ali et cōueniētiſſia
Jnſup delicijs ſinceriſſie caritatis
nil exſtat ſuaui⁹ nil iocūdius Ca
ritas aūt ꝓprie tēdit in aliū ⁊ ma
gis ſentitur circa illū cū ſit uis v
nitiā nexus et vnio amātis atqꝫ
amati. pfectiſſia quoqꝫ dilectio
condilectū ēquirit qui ſit velut vi
culū et ꝯnexus amoris amboꝝ Ad
plenitudinē ergo deliciarū btitudi
nis dei ſpectat vt deus pať habe
at filiū infinite amabilē et ſibi tā
carū vt diligat eū tanq̄ ſeipm̄ pa
ť itē et filius habeāt cōdilectū ab
vtroqꝫ ꝓcedētē et vtriqꝫ ſupcariſ
ſimū quē nō min⁹ diligāt ꝙ̄ ſe ip
ſos Quid glorioſius iſtis delicijs
ſupbtīſſime ťnitatis ī q̄ nulla po
teſt eſſe diſſēſio. nulla diſcordia:
cum ī tribꝫ pfectis pſonis ſit vna
volūtas ī qua ťnitate vna manat
ab alia. tercia ab vtraqꝫ in qua ē
oīs rō pure et ſancte dilectiōis vi
delicet mutua cōgnitio ſupclariſſi
ma ſūma cōformitas ꝓpinquitas
maxīa ydēptitas in naťa bonitas
īfinita pulcťudo dulcedo pfectio ulti
miāta ī q̄ q̄libꝫ pſoā adorāda ſeip
ſam et alias ambas clariſſie ac io
cūdiſſime eternalit̄ intueť ac cū
dilectiōe itenſiue īmēſa diligit at
qꝫ amplectiť. ſicqꝫ pſone ille ſu
pdigniſſime ſe iuicē ſuauiſſime ꝑ
fruūť cū ſancta et icōmutabili cō
placētia prorſus imēſa Poſtremo
vt cōiter diciť. Nulli⁹ boni poſſeſ
ſio plene iocūda eſt abſqꝫ cōſorci
o qͦd nō ſolū verificatur de hijs q̄ꝝ
cōpatio ipfecta eſt ī ſe ipis ⁊ que
ad aliud ordināť. ſed ⁊ potiſſie de
hijs que in ſe ipis bonitate carita
te pfectiōe opulentia et felicitate
habūdāt. tľia eni vt dictū ē ex ſe
ipis hͦ ē ex ꝓpꝛia boītate. caritate.
liberālitate. pfectiōe. et opulentia
moueť ad diffinidēdū cōicādūꝫ ali
is diuicias boītatis pfectionis ac
gloie ſue nͨ aliq̄ ſibi ťbuāt icoita
tū nō plane ob ſuam indigētiam
ſꝫ ex liberaliſſia amoroſiſſiā et op
tima exuberancia bonitatis glorie
et opulentie ſue Dartacen⁹

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Qm̄ iuxta ꝑteſtatioē͂ʒ tuā̄ ꝑtactā̄
rōnes iſtas n̄ tā͂q̄ demōſtratiās
ſʒ vt ꝓbabiles itroducis n̄ eis ob
icio n͗ rēſiſto ꝑmo fidē oꝛnaē et per
ſuadē videt̄ Jdcirco ad ꝑſcrutādū̄
ā xp̄s ſit ver⁹ de⁹ ſi placʒ cōūtam͛
Criſtian⁹ Hoc iam patet ex
dictis Sarracen⁹ Nondū̄ pa
tet q̄ in vnitate ꝑſone xp̄s ſit de⁹
et hō̄ Xpian⁹ Quid de hoc
catholica teneat fides iā̄ declarabo
¶ Q̄ȝ xp̄s vna ꝑſoā̄ exiſtēs ſit de⁹
⁊ ver⁹ hō̄ Articul⁹ xvi⁹ Criſtia⁹
EA que hicci ſūt rōnē trāſ
cendūt nec naturali rōne
q̄unt demōſtratiē probari
ſed per ſupnaturalia argumēta ꝑ
ſertī per dīna et ſoli deo poſſibilia
ꝓbantur miracula et ex reuelatio
ne ſupna inocuerūt Q̄ ȝ aūt xp̄s
ſit de⁹ et homo predixerūt ꝓphete
et predicauerūt apoſtoli et ipēmet
xp̄s ꝓꝓo oꝛe teſtatus ē Sarra
cen⁹ Si xp̄s eſt⁹ ē homo ergo ha
bet eē̄ creatū̄ ꝑmo ſi eſt ꝑticularis
ſingulariſqȝ homo ſeu indiuiduū̄
ſpeciei humane ergo habʒ eē̄ crea
tū̄ ſuppoſitale ſeu ꝑſonale cū̄ eē̄ ſit
ſuppoſitoꝝ Si qȝ ē de⁹ habʒ eē̄ ꝑſoā̄
le icreatū̄ g° i eo ſūt duo ypoſtati
ca ſeu ꝑſoālia eē͂ g n̄ ē q̄ vnū̄ ſim
plicit̄ nec vna ꝑſoā̄ ſʒ due Criſti
an⁹ Jn xp̄ō̄ natura humana aſ
ſūpta eſt ad eſſe ypoſtaticū̄ icreatū̄
v̄bi eterni ſeu vnigeniti filij dei Jd
ēco n̄ ē i eo niſi vnū̄ eē̄ perſonale ⁊
vna perſona Sarracen⁹ Ex i

mediata cōiūctioē aīe rōnal̄ et coꝛ
ꝑis cōſtituit̄ mox ꝑſona humana
ſi ergo in xp̄ō̄ cōiūcta ſūt ſibiuicē̄
īmediate atqȝ formalit̄ coꝛp⁹ et a
nima ſequt̄ q̄ ſit ꝑſona humana
icē̄ ſuppoitali humano ⁊ creato ſȝ
ſiſtēs Criſtian⁹ Uerū ē q̄ ex cō
iūctioē īmediata it̄ ſibi aīe ⁊ coꝛpo
ris rēſultat ꝑſona dū̄ coꝛp⁹ et aīa
ſibiipis ſeu ſue nature ⁊ oꝛdini relī
quūt̄ atqȝ qd̄ ſuū̄ ē agē ꝑmittūt̄
nec mox ad aliq̄d alicui⁹ aſſumūt̄
Porro i xp̄ō̄ eodē momēto q̄ aīa
ei⁹ fuit creata ſuoqȝ coꝛpori copula
ta v̄triūqȝ ſimul aſſūptū̄ fuit a v̄bo
eterno et ſuppoſitatū̄ icē̄ v̄bi yppoſta
tico icreato n͗ vnq̄ habuit ꝓꝓe ſpe
ciei ꝑſoālitatē̄ Sarrācē⁹ Quid
g° ꝯſtitutū̄ ē ex cōiūctioē aīe et coꝛ
poris xp̄i Criſtia⁹ Uēa ⁊ ꝑfcā̄ hu
maītas ſeu natura huāna magiſʒ
ꝓꝓe dicit̄ deus aſſūpſiſſe natā̄ hu
manā̄ ſeu huānitatē̄ q̄ hoiēʒ q̄m̄
hō̄ dr̄ a hn̄s huānitatē̄ de⁹ āt n̄ aſ
ſūpſit rē̄ ā ꝑſonā̄ hn̄tē̄ huānitatē̄
ſʒ ipāʒ humaītatē̄ Sarrāce⁹ Un̄
g° xp̄s vocat̄ hō̄ apparʒ naʒ q̄ dicit̄
de⁹ ⁊ huaītas n̄ de⁹ ⁊ hō̄ Xpia⁹
Dicit̄ āt hō̄ ab humaītate aſſūpta
ad eē̄ ꝑſoāle v̄bi etni ſicut ⁊ tu di
ceris hō̄ a tua humaītate i xp̄ō ⁊ cre
ato eē̄ ꝑſoāli ſuppoſitata Sarra
Agē ꝑſuppoit eē̄ ſi g° xp̄s habʒ acti
oēs naturales huānas natē huāne
oportʒ q̄ habeat eē̄ actual̄ exiſtētie
huāne natē tr̄e āt eē̄ ē eē̄ ꝑſonale
huānū̄ creatū̄ ergo habʒ h⁹moi eē̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Xpian⁹ Verū eſt ꝙ agē pre
ſupponit eē actuale q̃a ⁊ agē ⁊ pa
tiēs ꝓprie eſt ſuppoſitoꝝ naturaliū ꝗ
qꝫ ita in oībus eſt ꝙ agē ꝑſuppoīt
in agēte actuale eſſe ꝓpe ſpēi ac or
dinis ſui nichilominꝰ ſupnaťaliť
p oīpotētiā dei fieri poteſt atqꝫ in
xpō eſt factū ꝙ operati nō ꝑrequi
rit eē pſonale ordinis ac generis
ſui ꝫ ſufficit eē altioris naťe et
ſubſiſtencia increata Sarrace
n⁹ Mira ſūt iſta et difficilia ad
credēdꝫ ꝑmo incōprehēſibilia intel
lectu Et nōne xp̄s vere natus ē ex
femina matre. Xpian⁹ ym
mo plane ex maria mundiſſima
ac ſapientiſſia virgine ſicut in al
chorano q̃ꝫ legiſti Sarracen⁹
Genitū a generāte ſuſcipit eē
ſubſtanciale generatio eni eſt pro
ductio rei i eſſe ſubſtāciali et exiſ
tēcia actuali quēadmodꝫ alteratio
ē acquiſitio alicꝰ eſſe accidētalis
xp̄s ergo ex matre habet eē pſoā
le humanū Xpian⁹ Noſti ꝙ
pater ſeu maťdicať qui aut que
de ſua ſubſtātia ꝓducit ſimile ſibi
in ſpē. ad rōnē ergo generatiōis
filiatiōiſqꝫ ſufficit ꝙ genitum a
generante naturam accipiat gene
rantis ſicqꝫ xpūſt⁹ ē ex ſubſtanti
a matris tēpaliter natus et huma
nā carnē ſortitus Sarracen⁹
Si xpriſt⁹ verus deus eſt et ex v
gine nat⁹. ergo de⁹ ex vgine eē
ſūpſit ⁊ eſſe icepit atqꝫ mutatioēꝫ
incurrit Xpianus Jam dixi
ꝙ ad rōnē generationis ſufficiat
naturā ex generāte accipē. Cū itaqꝫ
verbū eternū ex virgine bñdicta
humanā carnē aſſūpſerit vere ex e
a genitū ꝓhibetur nec tamē muta
tū eſt qm̄ ſicut ab eťno decreuit i
tempoē naturā humanā aſſūpſit ⁊
ſuo pſonali eē icreato vniuit nul
la mutatione facta in deitate ꝫ in
aſſūpta humaītate. nō eni verbū
eťnū vnitū ē humaītate vt pars
aut q̃d ꝯmixtū icluſū aut trāſſcp
tū in ea ꝫ aſſūpſit illā ad ſe ⁊ ſuū
eē ypoſtaticū imutabile ꝑmanēs
cōicauit eidē ſuppoſitādo ipāꝫ in il
lo Sarracen⁹ Ex duobꝫ enti
bꝫ in actu nō fit ſimpliciter vnū
Xpian⁹ Ex duobꝫ exiſtētibꝫ i
actu pſonalis actualiſqꝫ exiſtētie
nō fit per generatioēꝫ vna pſona.
humanitas aūt xpi nūq̄ fuit exi
ſtens inexpte perſonalitatis
Sarracen⁹ Aſſertio aūt iſta e
normiť derogat excellētie veri dei
videlicet ꝙ ipē ſit natus ex muliē
et īfans effect⁹ paſſus ac mortu⁹
Xpian⁹ Aſſertio fidei h⁹ maxi
me cōgruit infinite bonitati. pie
tati. liberalitatiqꝫ dei. ꝑmo et ar
dētiſſimo eius amori ad gen⁹ hu
manū quia vt patuit bonū cōicatiuū
ē ſui Idcirco in hoc potiſſime ꝯmē
datur ⁊ declaratur infinita bonitas
verbi eterni ꝙ ſuū eē ypoſtaticū
ac diuinū tā plene et immediate
cōmuicauit naťē humaē In hꝰ qꝫ
ꝑclareſſīe innoteſcit īfinita pietas

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dei q̄ pdito generi humano tā gra
cioſiſſie dignatꝰ eſt ſubuenīe ⁊ ip
ſū pſonaliter viſitaē eiuſq; infir
mitates et īdetrahibiles defectꝰ ſ͛b
ire aſſumē tollerare ꝑparatione et
ſaluatiōe illius Deniqȝ cū caitas
ſit vis vnitiua nōne in hoc euidē
tiſſie declarať ineffabil' caritas dei
ad genꝰ humanū q̄ humanā natu
ram ſue deitati ypoſtatica vniōe q̄
maioꝛ ac viciniot eſſe nequit con
iūxit · Verū ſi diceremꝰ paſſionem
mutatiōeȝ moꝛtē ⁊ īfirmitates hu
manas accidiſſe ī ipāȝ deitatē recte
aſſereres nos diue maieſtatis de
rogare honori · ſed cū fateamur
in xpō ſic ſibiīuicē eſſe vnitas dei
tatē et huānitatē vt fiat ī xpriſto
coīcatio ydeomatum id eſt q̄ diui
na aſſcribūť homini humanaqȝ
deo vtraqȝ natura in ſua puritate
et integritate ac ꝓprietate incōfu
ſa īuiolataqȝ pmanētē nullatenꝰ
diue excellētie videmur derogare

Sarracenus Non decuit ma
ieſtatem veri dei talē copulari fra
gili humanitati tāqȝ extreme et ī
finite diſtantia in vnam cōuenire
naturā Xpriſtianus O ſi ſci
res atqȝ ꝑpenderes q̄lis fuit huma
nitas quā aſſūpſit vnigenitus dei
dū eam aſſūpſit Sarracenus
Nonne ſimilis noſtre humaītati
in ſpecie ſpecialiſſima Xpriſti
anus Similem vtiq; in eſſen
tialibus in accidētalibus vero inef
fabiliter pulchriorem ac dignio

rē vtpote omni plenitudine gracie
ac virtutū oꝛnatam omni ſapien
tia ſciētia atȝ prudentia decoratā
cunctis beatitudinibus donis et
fructibus adimpletam · ymmo
⁊ beatifica deitatis viſione ac fru
itione preclariſſime ſublimatam
Eodem quippe momento quo cre
ata eſt anima xpriſti ſuoqȝ coꝛpo
ri infuſa ac iuncta repleta eſt to
ta capacitas eius gracia gratum
faciente et donis gratie gratis
date omni virtute infuſa perfe
ctioni animi eius non deroganꝫ
te omni ſapientia atqȝ ſciencia
omni dono ſpiritus ſancti et fruc
tibus ſpiritus ac beatitudini bus
ymmo et tam clare ac profundiſ
ſime cepit deitatem per ſpeciem
contemplari vt nunc contempla
tur eādem cum tanta iocundita
te et eminentia ſicut a mente cre
ata concipi poteſt · Dicqȝ huma
nitas illa fuit ieſtiābilit͛ pulcrioꝛ
dignioꝛ atqȝ diuioꝛ oī āgelico ſpū
oī cherubyn ⁊ ſeraphi Sarrace
nus Nimis vehemēter extollis
xpriſtum Xpriſtianꝰ Non
plus q̄ ſacra docet ſcriptura et inu
merabilia proteſtantur miracula
ac reuelatū eſt deſup Sarracꝰ
Quid neceſſe fuit deum ſic ho
minē fiei Xpiaꝰ Nulla neceſ
ſitas ad hᵒ ꝯpulit deū nec fuit ne
ceſſariū neccē abſolutaꝫ ꝯdiciona
ta et congruentiſſimum fuit ſic fi
eri pro generis redēptione humai

Sarracen⁹ Unde et cur et
quō ſaluatū eſt gen⁹ humanū p
xp̄m̄ Criſtian⁹ Docet nos
ſacra ſcriptura qđ ꝛ p̄tu in alchoā
no legiſti quēadmodū p̄mi noſtri
parētes in p̄adiſo trāſgreſſi ſūt de
i preceptū atq; ob hoc inde eiecti ꝛ
cum omni ſua poſteritate p̄uati
gr̄a felicitate et gloria ad quas cō
diti erāt Sarracen⁹ Quib⁹:
Criſtian⁹ Conditi erant in o
riginali iuſticia ad optinēdū felici
tatem eternam cū angelis ſāctis i
celis id ē clarā et īmediatā ac fru
ituā viſiōez dīne eſſētie i ſeipā p
ſpēz Sarracen⁹ Dato q̄ ſic
eſſet quomodo per tranſgreſſionē
p̄moꝝ parentū tota eoꝝ poſteri
tas p̄uata eſt tāto bono Nūq̄ trāſ
greſſio illoꝝ iuſte imputatur hijs
qui tūc nō erant nec eam poterant
deuitaē Aut qua dei equitate penā
infligitur eis qui illi trāſgreſſioī
nūq̄ cōſenſerūt occaſionē ve pre
buerūt Nōne peccatū īntantū eſt
volūtariū q̄ peccatū nō eſſꝫ niſi vo
lūtariū eſſꝫ Criſtian⁹ Si rex
aut prīceps t̄ren⁹ cōferret militi
ſuo bonū feudale aut caſtrū . hoc
pacto q̄ ſi miles ille dn̄o ſuo per
manēt fidelis grat⁹ atq; obediēs
bonū illud manēt tā ei q̄ poſteris
eius . ſi vero iobediēs fieret et hoſ
tiſ domini ſui cōſētiens p̄uaret̄
hoc dono ſibi gratis collato tam ip
ſe q̄ eius poſteritas . ſi itaq; mi
les ille fieret domino ſuo īfidel' re

bellis īgratus . nōne tā ipē q̄ ſua
poſteritas iuſte p̄uaret̄ h⁹ cemodi
bono Sarracen⁹ Utiq; preſ
tā quia hoc bonū fuit ei gratis ex
hibitū nec aliūde ex debito iuſtici
e debebat̄ poſteris eius Criſtia
n⁹ Hic dico et ego q̄ originalis
iuſticia grā gratificās et btitudo
eterna erant et ſunt ſupnaturalia
dona p̄mis parētib⁹ gratis data ā
p̄miſſa nec aliūde debebātur ex de
bito iuſtitie ipis aut poſteritati ip
ſoꝝ Ideirco ꝓpter p̄moꝝ tranſgreſ
ſionē parētū iuſto dei iudicio p̄ua
ti erāt cū ſobole ſua donis p̄tactis
atq; dāpnatiōi id eſt carētie btī
ce viſionis addicti aut iuſte adici
endi niſi pietas ſubueniſſꝫ dīna .
Sed quero an ne putes filios iuſ
te poſſe priuari etiam hereditarijs
bonis que ipſis iure debentur pro
ſuoꝝ exceſſu parētū Sarrace⁹
Apđ diuerſos diuerſa ſūt iura
poſitiua ꝛ pro crimine leſe maieſ
tatis tale q̄ agitur iuſte apud q̄
plures Interea dato q̄ trāſgreſſio
illa originalis ſic imputetur et pu
niatur i poſteris cur ob hoc opor
tuit deum incarnari vt tāgere ince
piſti Criſtian⁹ Quēadmodū
propter primi parentis tranſgreſ
ſionē dampnatus fuit ille cum po
ſteris ſuis modo iam tacto ſic to
tum gen⁹ humanū indiguit ſalua
tore cui⁹ virtute ac meritis ad pri
ſtinā ſui creatoris gratiā reducere
ē et ad origināl' iuſticie ꝯformitatē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

amiſſam quoqꝫ ẽ cuperaret felicita
tem Sarracen⁹ Non potue
rũt pⁱmi parẽtes ſeipõs ac poſteros
ſuos deo recõſiliare penitendo ſicut
ſe et ſuos ꝑdiderãt trãſgrediẽdo
Criſtian⁹ Nequaq̃ etenĩ ante
eorũ trãſgreſſionẽ fuit in eis origi
nalis iuſticia nõ ſolũ vt ĩ determi
natis ꝑſonis ſed etiã vt in pⁱmis
prĩcipijs tocius humanẽ ꝓpaginis
⁊ fuit in eis nature integritas erãt
quoqꝫ creatori ſuo multũ accepti
ſicqꝫ habere valebãt actionẽ trãſe
ũtẽ in omnẽ eorũ poſteritatẽ ·ꝑua
ri vero excellencijs tãtis et corrup
ti ac deo abhominabiles facti neq̃
bant ſibi ac ſue poſteritati ẽcupera
re qd̕ ꝑdiderũt ỹmo hoc fuit inef
fabilis miſericordia creatoris q̃ e
os nõ cõdẽpnauit totaliter nec oc
cidit mox vt tranſgreſſi fuerũt ·
neceſſarius ergo fuit humano ge
neri cõmunis ſaluator ad toci⁹ na
ture reparationẽ ydone⁹ cuius acti
o virtus et meritũ trãſiret ac diffũ
derentur in totũ genus humanũ
Sarracen⁹ Hoc concesso cur o
portuit vt deus exiſteret Nonne
homo aliq̃s ſanct⁹ et innocẽs aut
ãgel⁹ glorioſus ad hec extitit dig
nus et aptus Xpianus Si
ad carneam illã felicitatẽ que ĩ al
chorano ꝓmittitᷣ creatũ eſſet gen⁹
humanũ potuiſſꝫ forſan ꝑ aliquã
puram creaturam ẽdimi et ſaluari
ſed quia ad ſupnaturalẽ btitudinẽ
conditum fuit que beatitudo eſt bo

nũ quodãmodo infinitũ inq̃tum ẽ
ĩmediata et clara infiniti boni fru
icio nõ erat pura creatura ydonea
tantam felicitatẽ ꝓmereri ac recu
perare toti generi humano Deniqꝫ
natura vt noſti ĩ infinitũ quodam
modo vicabilis extat · ideo ipſam
naturã humanã et omnẽ ſobolẽ ꝑ
ſonamqꝫ eius creatori recõciliari
excellit pure creature facultatẽ vir
tutẽ ⁊ gradum Peccãm quoqꝫ cum
ſit offenſio dei maieſtatis immen
ſe eſt enormitatis quodãmodo in
finite Idarco totius huãni generis
crimina tollere pure ñ cõgruit cre
ature Itaqꝫ ob has et alias vari
as rõnes deus factus ẽ homo dei
et hominũ mediator qui ſᵐ q̃ ho
mo potuit ſatiſfacere ac mereri at
qꝫ ex vnita deitate habuit dignita
tẽ et efficaciã ꝓmerendi ac ſatiſſa
ciendi ĩmenſam Sarracen⁹
Si xp̃s totũ humanũ gen⁹ ẽdemit
cur non omnes ſaluantur Criſ
tianus Meritum criſti eſt ge
neralis medicina creatiua ⁊ ſalua
tiã generis humani · talem vero
medicinam neceſſe eſt applicari
hijs qui curari et ſaluari debent ꝑ
eam Sarracenus Quali
ter et per que ſit applicatio illa
Xpian⁹ Per fidẽ catholicã ⁊ ſa
cramẽta eccleſie preſ̃ti ꝑ caritatẽ ꝑ
quã hoĩes xᵒ xp̃e icorporiãᷣ ⁊ tãq̃
mẽbra ſuo capiti ſalubrit̃ conectũᷣ
Sa Dedꝫ hᶜ nemo poſſꝫ ſaluari ni
ꝑ euãgeliã legẽ xpianãqꝫ fidem·

Criſtianꝰ Verſiſſime cõcluſiſ
ti preſertĩ pro tempore euangelij
diuulgati ymo ab exordio mũdi
nemo potuit obtinere ſalutẽ niſi
per fidem xpi explicitam aut ſaltẽ
implicitam Sarracenꝰ Ni
mis artas viam ſalutis nimis ꝗꝫ
legem tuã extollis Xpriſtianꝰ
Non plꝰ ꝗꝫ vtriuſqꝫ teſtamẽ
ti docent ſcripture Sarracenꝰ
Quo merito xpi et qualĩ me
rito illo redemptũ eſt genꝰ huma
nũ Xpriſtianꝰ Tota cõuer
ſatio xpi in ſeculo iſto fuit meri
toria nobis. potiſſime tamẽ meri
to ſue paſſionis et mortis quam
pro nobis ſuſtinuit nos redemit
Sarracenꝰ Occiſio xpi fuiſſet
potius offenſiua omnipotẽtis ꝗꝫ
placatiua ipſius velut ſi quis inter
ficiat filiũ regis rex grauiꝰ ꝗꝫ ante
erit indignãs Criſtianꝰ Oc
ciſio xpi ex parte occidentiũ criſti
fuit grauiſſimũ ſcelus. pro quo in
felices iudei vſqꝫ in preſens pro
maxima parte ſunt derelicti Verũ
ex parte pacientis intꝫtum videli
cet xpriſtus dei vnigenitus ex ar
dentiſſima caritate ſũma obediẽtia
incõparabili paciencia et perfectiſ
ſimo zelo iuſticie amariſſimã et
ignominioſiſſimã crucis mortẽ ꝓ
noſtra ſalute ſuſtinuit et eam ad
noſtrã recõciliationẽ ſatiſfactionẽ
et btitudinem ordinauit ſic paſſio
mors et occiſio xpi paſſiua fuit et
eſt humani generis redẽptio ſalꝰ
et vita Sarracenꝰ Vnde ſeu
a qua te redemit criſtus genꝰ hu
manũ Xpianus A iugo et
ptãte dyaboli a reatu originalis pec
cati a dãpnatiõe inferni a ſeruitu
te iniquitatis et corruptionis
Sarracenꝰ Non mirũ ſi fatige
ris in rẽſpõdẽdo cũ et ego iã fatiga
tus ſim ĩ querendo Idcirco ſi placꝫ
paululũ reſpiremꝰ quatinꝰ in terũ
cõfortatus cõferam tecũ de ſacrifici
o euãgelice legis hoc eſt de ſacram̃
to altaris qd adoratis in qua re
totus pene mũdus xpianos deri
det et maxime deliare exiſtimat
vtpote vniuerſi ſarraceni. iudei.
tartari. et aliarũ ſectarũ cultores
qui ritũ norũt ſacramẽti et ſacri
ficij huiꝰ Xpianus Fiat vt
concepiſti

Inquiſitio et reſponſio de ſacri
ficio atqꝫ precipuo ſacramento e
uangelice legis Articulus xvij.

Sarracenꝰ
Nonne aſſeris in ſacramẽ
to illo qd aſſidue in ecclẽ
ſijs a xpianis celebratur
offertur et ſi dicere audio mandu
catur corpus xpi domini veſtri rea
liter contineri Xpianꝰ Nõ
ſolũ corpus eius ſed et ſanguis ac
anima totuſqꝫ xpriſtus verus deꝰ
et homo contineatur in ſacramento
Eteni ex vi cõuerſionis ſubſtanti
e panis in veram xpi carnẽ contiẽ
tur ibi caro xpi atqꝫ ex naturali
concõitãcia ſunt ibidẽ ſanguis anima

et verbi eterni pſona Nō eni hec
ab inuicem realiter ſeparantur
Sarracen9 Totus ergo xp̄s eſt
in hoſtia quā offertis. ſed q̄ titas
corporis xpi non eſt ſepata ab eo
ergo eſt ibi cū tota ſua q̄titate. p̄
mo ⁊ ceteris accidētibus ſuis reali
ter et formaliter inherentib9 ei
Xpianus Vere ſic eſt ſic credi
m9 cōfitemur et p̄dicam9 et tibi iā
plane ꝓteſtor q̄ tātus tā glorioſ9
et ſplendidus eſt in hoſtia cōſecra
ta q̄tus et q̄ glorioſ9 ac ſplendi
dus ī celeſti reſidet patria Sar
racen9 Nunc dediſti michi en
ſem in manu ad cōfodiendū et de
ſtruendū que credis. Occurrūt ⁊
eni copioſa ac fortiſſima argumē
ta hanc aſſertionē prorſus demoli
entia Xpian9 Nō me terre
exultatio iſta golie Nec eni forti
ora poteris argumēta ꝓducere nec
auῦrois. auicēna. porphiri9. ceteri
q3 phi inſolubilibus contra fidē hāc
arguerūt quā xpiani doctores grā
exercitādi ſibiīuicē argumītari noſ
cūtur. Nunc igitur produc arma
tua Sarracen9 Corpus tam
magnū in loco tā pūo cōtineri nō
valet Nec vnū et idē corp9 poteſt
ſimul ī diuerſis locis cōſiſtere Rur
ſus idē corpus nō poteſt ſimul qui
eſcere et moueri. nec poteſt aliq̄t
cōuerti in rē p̄exiſtentē cū id in qd̄
aliquid cōuertitur p conuſionē ac
quirat et incipiat eſſe Idem quoq3
nō poteſt a ſeipō diſtare. nec poſſi

bilis eſt penetracio dimēſionū et
tamē omnia iſta impoſſibilia et
abſurda conſequūt̄ ad fidē aſſer
tionis pretacte Si eni in qualibet
hoſtia conſecrata eſt corpus criſti
in vna corpus hoc mouet̄ dū hoſti
a eleuatur et quieſcit ī alia diſtat
quoq3 a ſemetipſo. Et ſi ibi ſunt
quātitas panis conuſi et quanti
tas corporis xpi eſt ibi penetracio
dimenſionū nec poterit ibi eſſe or
do partiū et menbrorum corporis
criſti et ſic non erit ibi figura ip
ſius cuius oppoſitum ex predictis
conſequitur Xpian9 Hec oīa
et aliqua hijs difficiliora xpiani
doctores mouerūt et diſſoluerūt
Itaq3 ſicut ſuperius circa ſolutionē
inſtanciarū tuarū quas contra ſu
perbeatiſſime trinitatis fidem īdux
iſti teſtatus ſum ita nūc dico id in
fidelibus philoſophis ⁊ hereticis
potiſſie fuiſſe occaſionē errādi cir
ca fidem catholicam q̄ ex conſide
ratione eorū que ſiunt in rerū na
tura curſu ac ordine voluerunt de
hijs que xpiani ſunt fidei iudicarē
Oīpotētiſq3 creatoris potentiā ex
naturali rerū ordine curſu ac lege
metiri ac limitare per qd̄ infinite
ptāti īcircūſcptibilis dei enormit̄
derogauerūt Nāꝫ īcōprehēſibil' de
us q̄ oēꝫ rex naturā ꝓprietatē motū
curſū. actionē. ptātē. cohitudīeꝫ or
dīeꝫ īſtituit mlt̄o alit̄ mlt̄oꝫ excel
lēti9 ſecreti9 ⁊ ~~icōpñſibilib9~~ agē ꝑt ~~~~
in reb9 q̄ naturalit̄ ſit ā fieri poteſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Itaqȝ dico ꝙ omnis natura et cre
ata eſſētia ſupergloriosiſſimo cre
atori obedit ad nutū et ipſe ſolo
impio imutat naturas attigit qȝ
ſua virtute cū materiam nō ſolū
vt q̄ntam aut qualem ſed itē quo
ad eius eſſētiam ideo ſicut per om
nipotenciam et infinitam ſuā pote
ſtatē producit res ipſas ⁊ earū na
turas ex nichilo et vnā trāſmutat
in aliam per generationē ⁊ corrup
tionē ſic per trāſſubſtantiacoēȝ po
teſt commutere ⁊ conuertit vnū in a
liud preexiſtens ſine intermedio
motu mutatiōe et alteratiōe vt po
te inſtāti Deniqȝ ſicut naturali
ter corporalia cōſtituūtur in loco ꝑ
ꝓpriam q̄ntitatē ꝓpter qḋ loco cō
mēſurāt ſic ſupnaturaliter ſubſtācia
corporalis eſt alicubi rōe cōuerſio
nis alicuius in ipām et ſic īcipit
eſſe in loco certo et habitudinē ad
certū locū ſortitur rōe dimēſionū
rei cōuerſe in ipſam que remanēt
facta cōuerſione Itaqȝ dico ꝙ cor
pus xpi rōe ꝓprie quantitatis det̄
minatur et eſt in loco vno ⁊ com
mēſurationē habet ad ꝓpriū locū
Porro rōe ⁊ vi cōuerſiōis aliaꝝ
rerū videlicet panū in ipm̄ eſt in
pluribus locis et ꝓpria quātitas
corporis eſt cōicāt in illis vt dixi
quia ſubſtantiā corporis ſui coica
tur Hinc corp⁹ xpi in ſacramento
conſiſtit in modico loco quia per
ꝓpriam dimēſiōeȝ nō cōpatur ad
locū illū ſed ex cōuerſiōe ſubſtan
cie panis in ipm̄ et quia ſubſtāti
a panis in qualibet parte ſue erat
dimēſiōis fatemur corpus xpi to
tūqȝ xpm̄ in qualibȝ parte hoſtie
conſecrate veraſſie contīeri Ex hijs
colligere potes quia a ſe ipō diſta
re et ſimul quieſcere ac moueri nō
competūt xpō aut corpori eius in
ſacramēto niſi per accidēs ſicut ex
iſtens in naui agitata ſimul aſcen
dit et deſcendit mouetur atqȝ qui
eſcit At vero penetratio dimēſio
nū frequēter habuit locū in xpō
vt quādo exiuit de clauſo integer
rime ac mūdiſſie virginis vtero et
clauſo qȝ ſepulcro ſurrexit clauſis
qȝ ianuis ad diſcipulos introiuit
Poſtremo queadmodȝ corp⁹ xpi
ē ī ſacramēto nō per ꝓpam q̄ntitatē
ſic nec ordinē ꝑtiū certū ꝟ ſitū ha
bet per operatiōnē ad illū locū ſꝫ ꝑ
reſpectū ꝑtiū ad ſemuicē ⁊ ad cor
pus Sarracen⁹ Ex iſtis eli
cio ꝙ etiā accidēcia dicas eſſe in ſa
cramēto abſqȝ ſubiecto qḋ impoſ
ſibile reor cum accidētiū eſſe ſit in
eſſe Rurſus ſi xpiſtus ē ī qualibȝ
hoſtie parte cum cōtinuū ſit in ifi
nita diuiſibile erit in ifinitis par
tib⁹ hoſtie Preterea ſicut aūrois
arguit ſi penetracio dimēſionū ex
tat poſſibil̄ nō ſolū duo aut plura
ſed etiā inumerabilia corpora eſſe
valebūt in vno loco Xpianus
¶ Eſſe accidentis dicitur ineſſe ra
tione naturalis tendēcie ac intē
cie ad inherendū ſubiecto Derūptū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

actides habꝫ deꝑ ꝓprij generis et eſſē
ciā ſui ꝑdicamēti Fulcimētū āt ꝛ ſu
ſtētatioēꝫ quā naturalit habꝫ a ſu
o ſbiecto oīpotētia dei pt ei ſuper
naturaliter conferre abſqꝫ ſubiec
to. Rationabiliter tamen tenetur
ꝙ in ſacramento ſola quantitas
abſqꝫ ſubiecto conſiſtat atqꝫ in e
a accidentia cetera fulciantur. fun
dentur ac ſubiectentur. Quod au
tem obicis de infinitate ꝑtium ho
ſtie ſoluitur quoniā cōtinuū diui
ſibile eſt ī īfinitas partes ſecundū
materiā nō autē ī infinitas ſecundꝫ
ſpēm cum ſit dare partes tā ꝑuas
ꝙ in minoribus nō cōſeruaretur
eadē ſpecies. oīm quippe natura cō
ſtāciū certa eſt rō et mēſura mag
nitudis vt dixit phs. Ad id quoqꝫ
qd tercio tetigiſti reſpōdeo ꝙ ſicut
omnipotētia ꝑmo īfiniti potētia de
i in īfinitū trāſcendit ac ſupat oēꝫ
capacitatē mentis create tā āgeli
ce ꝙ̄ humane ſic deus altiſſimus
operari poteſt in creatuis icōparabi
lit altius ſecrecius ac mirabilius
ꝙ̄ aliquis creatus poſſit capē intel
lect⁹ et breuiter qd cōtradictionē
nō implicat et id cui rō entis non
repugnat ſupſublimis ꝛ ſupbtiſſi
m⁹ deus facere poteſt Partace
n⁹ Valde mira et icōprehenſibi
lia ſunt predicta Xpriſtianus
Quid mirū ſi de⁹ mirabilis in
humaītate mirabiliter incōprehen
ſibiliterqꝫ aſſūpta mirabiliter et
incōprehenſibiliter operetur Demi

qꝫ ſi perpēdas ex quanta caritate
et pietate naturā noſtrā aſſūpſerit
et pro nobis eā obtulerit deo pa
tri in cruce atqꝫ ꝙ̄ ſuppliciſſime ad
ſue deitatis clarā immediatam fa
cialē et fruitiuā viſionē btificam
nos creauit ceſſabis ſic admirari
ꝙ in ſacramēto nobiſcū ſic eē noſ
qꝫ reficere. adiuuaē purgaē. et pa
tri recōſiliare dignatur Et itē pro
nobis cotidie ſic īmolari inſtituit
Partacen⁹ Dicut mot⁹ ma
ioēs excludūt minores ſic admira
tio rerū mirabiliorū tollūt aut mi
nuūt admirationēs rerū min⁹ mira
biliū Xpianus Dic eſt et ta
mē ſi ea q̄ naturalia ſūt et natura
liter ſiūt ꝓ fide perpendas puto ꝙ
ea que credim⁹ min⁹ mirabens at
qꝫ facilius credes Nōne natural
rō dictat omnia eē ꝓducta et mī
ta creata a ꝑma cā ꝛ itellectiuas a
nīās cotidie creari ꝛ īfūdi a deo ip
ſamqꝫ aīām in ſe nullā extenſionē
q̄ntitatiuā hñtē imaterialē ac ſipli
cē corpori imediate vniri ꝛ eē in cor
pore toto ac q̄libꝫ eius pte et tñ q̄
lit iſta ſiūt capē nō valem⁹ Intuē
habitudinē potētiaꝝ ꝛ obiectoꝝ ꝛ
imutatioēꝫ eoꝝ ab īuicē q̄lit ſimi
litudiēs ſpēꝝ ſēſibiliū ab obiectis
ſēſibilib⁹ diffūdūt ꝛ a ſēſib⁹ rcipi
ūt q̄lit modica pupilla ſbito ī ſe ſu
ſcipit coti⁹ emiſ pij ſpēꝫ ꝛ figurā di
uſoꝝqꝫ ꝑmo ꝛ inumeābiliū enciū
ſimilitudines ꝛ colores coloꝝ vꝫ in
tēciones ſiue ymagines tenues.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Si vidēs vnū hominē mortuū ſuſ
citari plurimū mirareris ſed mul
tos quotidie naſci non admiraris
cū tamen in ſuſcitatione defuncti
ea que ab inuicem fuerant ſeperabiliť
et realiter exiſtentia reuniantur
in generatione vero fiat alicui⁹ de
nouo productio ⁊ anime rationaľ
creatio q̄ mirabilior eſt q̄ȝ ſeperatoꝝ
reunio Saracen⁹ Quantū
fieri poteſt fidem ſacramēti hui⁹ de
fendis perſuades declaras ꝫ breuiť
dic cur xp̄s tā mirabile ſacramētū
ſacrificiūq; inſtituit Xpian⁹

¶ Ob ſue ſalutifere paſſionis meō
riā iugiť frequētādā ad ſui eximij
amoris ad nos declaratiōēȝ ad no
ſtroꝝ cordiū i diuino amore accēſio
nē ad impetrādū nobis a deo patre
viciorū nr̄oꝝ ēmiſſioēȝ ad obtinē
dū carīſmata grāꝝ i p̄nti et btītu
dinē in futuro ad placandū et ho
norādū deū patrē celeſtē p vnigeī
ti ſui cotidianā oblationem atq;
p cōmemoratione bn̄ficioꝝ ipi⁹ Et
p laudationē · adorationē · glorifi
cationē · et cultū īfinite excellentie
bonitatis miſericordie et munificē
tie ei⁹ miniſterioꝝq; xpi Sara
cen⁹ Quāuis ineffabilia et icō
prehenſibilia ſūt que doces eē cre
dēda tamē ob p̄inducta motiā et
argumēta quib⁹ iā ſup̄ mōſtraſti
ſcripturas noui ac veteris teſtamē
ti nō eſſe corruptas neq; īficiatas
vt dicam⁹ Et q̄ ſcriptura alchorāi
apertiſſime ſepiſſie ⁊ copioſiſſie a
p̄fatis ſacris ſcripturis diſcordet
q̄ etiā de⁹ altiſſim⁹ vſq; in p̄ns
teſtimoniū phibeat fidei xpiane p
diuſa et magna miracula Hinc fa
teor me n̄ minime inclinari ad ſuſci
piēdū euāgeliū xpi ymo vtriuſq;
teſtamēti ſcripturas ⁊ fidē quā ap
pellas catholicā Sed vt i fide cōfir
mer et pleni⁹ inſtruar p̄cor vt dif
fuſi⁹ m̄ edifferas et exponas fūda
mēta ac argumēta ac ſtabilitiōes
fidei xpiaē Xpian⁹ Grates
deo q̄ ad iſtud deuenim⁹ et tm̄ pfe
cim⁹ et nūc q̄ tuā cōuſionē atq; e
ternā ſalutē cordiali⁹ opto eo q̄d po
ſtulas libēti⁹ iocūdi⁹ q; deo auxili
ante implebo

¶ De argumētis fūdamentis
rōibꝰ et ſtabilitioibꝰ fidei xpiane
Articul⁹ xviij· Xpian⁹

Docet nos diuina ſcriptura
et cōſonat naturalis rō ac
moraľ doctrina q̄ non ſit
credēdū oī ſpūi · et itē q̄ qui cito cre
dit leuis ſit corde · facilitas namq;
credēdi parit multa magq; mala
ideo docȝ ſcriptura vt pbem⁹ ſpūs
an ex deo ſint et plane quo icōp̄
henſibiliora ſupnaturaliora et ſe
cretiora ſūt q̄ pponūť credēda eo
efficaciora debēt eſſe argumēta
p q̄ et apť que illis adhibenda ē
fides Hinc xp̄s docēs et aſſerens ſe
eē filiū dei ⁊ xpm̄ in lege moyſi ac
pphetis pmiſſū nō exegit a nob
vt ſolis ac nudis verbis ipi⁹ cre
dam⁹ ꝫ varijs modis pbauit ſe

vera docere ·pmo per opera miracu
loſa que egit de quibus dixit Ope
ra que dedit michi pater teſtimo
niū perhibent de me Et rurſus Si
michi inquit nō creditis operibꝫ
credite Itemqꝫ ſi nō facio opa pa
tris mei nolite credere michi de q̄
bus denuo eſt teſtatus Si opera
nō feciſſem in illis id eſt inter iu
deos que nullus alius fecit peccatū
nō haberēt Unde ⁊ ipſi aduerſarij
xpi inſilices iudei ſtimulante inui
dia loquebātur Quid faciem⁹ q̄a
hic homo ſigna multa facit Illud
ergo in pmis te ſcire oportet ꝙ ſi
cut homīes vniūſi vni⁹ ſunt ſpēi.
ita ad candē btitudinem ſeu ad e
undem vltimum finem ordinati
ſūt et creati Hec autem btitudo ⁊
omniū ſalus non eſt feda immun
da et brutalis voluptas quā in al
chorano mahon turpiſſim⁹ repro
miſit in paradiſo terreſtri habēdā
ſed eſt clara et īmediata viſio dei
tatis fruitiā ieffabiliter delitioſa
atqꝫ plenarie cōtentia et quietatia
deſiderij omis mēte create in padi
ſo celeſti eternaliter poſſidēda quā
in euāgelio xps docuit ⁊ ſpopōdit
et ei⁹ euangeliſte atqꝫ apoſtoli p̄
dicauerūt quēadmodꝫ totū gen⁹
humanū ad hanc btitudinē et ad
eūdem finē vltimatū ſaluificū eſt
creatū ·ſic omniū fideliū electoꝝ o
portꝫ eſſe eandē fidem qua credūt
deū eſſe oim̄ creatorē iudicē ac re
muneratorem et fuit hec fides ab

exordio mūdi a cūctis electis que
tamē per temporū proceſſus et ſuc
ceſſiones creuit et paulatim ma
gis explicita fuit·pmo a mūdi pri
cipio in maioribus ſapientioribꝫ
ſeu illuminatioribꝫ et ſanctioribꝫ
fuit magis explicita illuſtrata et
plena Inſuper quia btitudine tan
ta priuatū fuit genus humanū ꝓp
ter primorū trāſgreſſionem parē
tum vt dictū eſt atqꝫ per xpm̄ ad
eandem beatitudinē fuerat repan
dum ac reducendū Ideo a mundi
principio neceſſariū fuit habere fi
dem xpriſti explicite aut ſaltem im
plicite/et quia hec fides eſt de inui
ſibilibus ſupernaturalibꝫ et incōp̄
henſibilibus rebus per naturales
non potuit rationes probari · ſed
primo manifeſtata eſt hominibꝫ
per reuelationes dinas·per ange
licas allocutiōes· per apparitioēs
ſupernas · In primis quidem ſan
ctis priarchis atqꝫ prophetis que
fuerūt a ſeculo et a mundi princi
pio vſqꝫ ad moyſen · Deinde ple
nius reuelate ſunt moyſi ac pro
phetis veteris teſtamenti et p pri
archas ac ꝓphetas maifeſtate ſūt
fidelibus ceteris · Interea vt ſci
remus talia diuinitus eſſe reuela
ta viris precipuis atteſtatus eſt
deus omnipotens · verbis · doctri
nis · vaticinijs · et predicationi
bus eorundem per diuerſa · copio
ſa preclara miracula tanq̄ p ſupna
turalia teſtimoīa et argumēta dīna

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

que ſūt tāq̄ ſigilla dei ſcripturis ⁊
verbis ſcriptoꝝ appenſa p̱ que deꝰ
approbauit ⁊ confirmauit ſcripta
⁊ verba ſanctoꝝ ſuoꝝ qui a ſeculo
fuerūt p̄riarcharū ac ꝓphetarū
Itaq; hec iſta vocatur catholica
et oīs quia generalr̄ cōuenit et i
hoīe cūctis electis a p̄ncipio orb̄
et tp̄e euāgelice legis fuit p̱ totū
mūdū vniuſū predicata diffuſa re
cepta habuit q̄z a p̄ncipio mūdi
p̱ ſua ɔfirmatiōe miracula Nēpe
i abel iuſto ſacrificāte deo appaꝛu
it ſignū qm̄ venit ignis de ſurſū
ſacrificia eiꝰ ɔſumēs Nā vbi tñſ
latio noſtra habz reſpexit dominꝰ
ad abel et ad munera eius Alia ha
bz trāſlatio Inflāmauit dn̄s ſup
abel ⁊ munera eius Deinde cū im
pius caym occidiſſz innocētē abel ap
paruit deꝰ caym īcrepauitq; eū ⁊
poſuit ſignū in eo · Poſtea trāſtu
lit ſanctū enoch in p̱adiſū cēleſtē
q̄ ānꝰ circa finē mūdi inde egredi
ens antixp̄ō reſiſtat Cūq; tp̄ibꝫ
noe receſſiſſēt oīēs hoīes ab hac fi
de vt formata et a cōuſatiōe fideli
cōrectes vſq; turpiſſia atq; gra
uiſſia ſcelera induxit iuſtus metu
endꝰq; deꝰ mūdo generale diluuiū
ꝑpauis in archa ſeruatis Porro
poſt diluuiū ſcīs p̄ribus noe · ſem ·
abrahā · yſaac · iacob · et aliis mľ
tis frequēter et gracioſe apparuit
ac mirabilia fecit Tādē p̱ moyſē
i egipto multa et magna fecit ꝓdi
gia p̱ que plebē ſuā yſraeliticā de

egipcioꝝ ſeruitute duriſſia ac terri
torio liberauit egipcios deuaſtauit
et deos eoꝝ ipotētes ac vanos oſ
tēdit Cōſequēt p̱ moyſē legē otu
lit filiis iſrl̄ i mōte ſynay nō ſine
multis et magnis ſignis ꝓdigiis
atq; miracul̄ Et q̄uis miracula fac
ta p̱ moyſē ſatis oſtenderūt legē
moyſaycā eſſe diuinitꝰ datā nichilo
minꝰ poſtea per ioſue aliosq; iudi
ces ꝓphetas et p̄riarchas durāte le
ge moyſi q̄ plurima fecit glorioſa
miracula etiā maiora q̄ p̱ moyſē
erāt facta Dicitur enī et q̄n iubente
ioſue ſcō · ſol et luna ſteterūt i me
dio celi imobiles ſpacio diei vniꝰ ·
ſimilr̄ yſaya dn̄m inuocāte ſol re
trocellit ſpacio decē horaꝝ et ꝓlō
gata fuit dies illa p̱ horas viginti
vt cōior expō tenet Deniq; q̄ po
tētes et glorioſi fuerūt in miracul̄
helyas ⁊ heliſeus liber regū deſcri
bit et breuit̄ vſq; ad xp̄i aduentū
habuit populus iudeorū ſub lege
moyſayca tūc currēte certis tēpori
bꝰ ſanctos ꝓphetas aut dei amicos
et ſigna atq; miracula . Unde glo
riātes cātabāt q̄ta audiuimꝰ ⁊ cog
nouimꝰ ea et p̄res n̄ri annūtiaue
rūt nobis Et fuit populꝰ ille mľ
tis donis ac p̄uilegiis diuinus ad
ornatus et p̄re cūctis hoībꝫ multi
plicit̄ ſublimatꝰ Porro a tēpore
illo quo xp̄uſtꝰ venit et illi popu
lo p̄dicauit nullū habuerūt de ple
be ſua facientē miracula niſi ipſūmet
dn̄m ihm̄ xp̄m et eius diſcipulos

quē cū crucifixiſſet ⁊ eiꝰ apl'os ac
diſcipl'os ceteros abiecíſſet abla
^ſupnālia ta ſt eis vniuſa ~~ſupnāt alia~~ bñficia
dei ⁊ ꝑuilegia ɔſueta grā ꝓphīe effi
cacia miraculoꝝ · ymo et tūc ꝑuati
ſūt tēplo et vrbe altꝰ dini et vſ; i
hodiernū diem per mūdū diſperſi
ſunt · capti · oppreſſi · et cūctis hoi
nibus miſerabiliores effecti · Om
nis quoq; excellēcia illa vaticini
oꝝ miraculorū priuilegioꝝ et diui
norū cariſmatū diſcipulis xpī copi
oſiſſie eſt collata ⁊ ꝑ ipm̄ ad popu
lū i xpm̄ credētem tranſlata Iſtud
gͦ loquēdo i genē ēpᵐ argumētū fi
dei xpiaē atteſtatio miraculoꝝ ecīa
ſoli deo poſſibiliū nā ⁊ xͦ i cruce pē
dēte facta ē miraculoſiſſia ſupnatu
raliſſiaq; eclipſ tēpoē oppōnis lu
na tūc plena q̄ ſupͣ natā vanās ſu
ū curſū venit ⁊ ſe ſoli ſuppoſuit eo
dēq; die de veſpe curſus ex oppoſi
to ſtetit ſolis in oriēte Sarra
cenꝰ Iſta ꝑ maxima pte michi
etiā ex alchorano pateſcūt ꝟ ꝑpote
qꝫ deus olim locutꝰ eſt ſanctis ꝓphē
tis et patriarchis et per eos pietāti
ꝑ moyſem multa fecit miracula ·
qꝫ itē xpiſtꝰ et eiꝰ apoſtoli miracu
la pegerūt et qꝫ iudei abiecti ſūt ſ
nā xpm̄ rēnuerūt ſuſcipē · Sꝫ putas
ne aliarū quoq; legū ſectarū et re
ligionū cultores feciſſe miracula ·
· Xpianꝰ Nō loquēdo preſer
tim de veris et ſoli deo poſſibilibꝰ
miraculꝭ qͦuis aliqui ſarracenī fabu
lent lunā ā mahō fuiſſe diuiſā et
denuo integratā qd ſtultū eſt credere
nec dicere poteſt legis tue cultores
egiſſe ꝓpe dcā miracula Antixps
q; i veritate nō faciet miracula ꝓpe
ſupra videlic; totam natuē create
virtuſ cedētia facultatē Sarracenꝰ
Diſputatioēz tuā ꝓſequere
Xpianꝰ Quāuis ea q̄ ꝑ ſeipm̄
opatꝰ ē xps vē ſufficiāt ad euāge
lice legis ac fidei ſcē ꝓbatioēz tñ ex
eiꝰ miraculꝭ atq; doctrinis pauci iudeo
rū fuerūt cōuſi et q̄ ex illꝭ erāt cōu
ſi paulo poſt xpō capto ⁊ crucifixo
ita fuerūt turbati tūc ⁊ deiecti ·
qꝫ a ſua fide penit cortue nec xpm̄ ɔ
fitei nͨ corā iudeis aꝑare audebāt
ſꝫ xps poſt ſuā reſurrectioēz ipis
frequēt ⁊ euidēt apparuit atq; i eo
rū pñcia cōſcēdit in celū ſaq; āge
li eis viſibilit apparebāt ac loqͣbā
t · ſi; q; qnqͣgeſiō die poſt ſuā reſur
rectioēz xpa i ſigno viſibili miſit ⁊ i
fudit glʼoſis apl'is aliiſq; qͥbuſdꝫ
q̄ erāt cū eis ſpm̄ ſcm̄ q̄ ē ꝑte corda
dimi amois ardoē vehemtiſſie iſla
mauit oiq; ꝟtute ipleuit totꝰ q̄; ſa
cre ſcripr̄e noticiā habūdātiſſiāz iſpi
rauit eiſdē ⁊ oim̄ liguaꝝ ſciaz ɔtu
lit eis grāz eciā ꝓphie efficaciaq;
ſignoꝝ ita qꝫ btiſſimi illi apl'i deſu
ꝑ ɔfirmati vncti ſucceſſi ſbito parit
erupert de ſuo ɔclaui ⁊ abſ; oi for
midie ꝑdicarūt iudeis feruētiſſie
atq; firmiſſie ihm̄ eē regē meſſiā i
lege ꝑmiſſū ſicq; oim̄ gētiū liguis
loquēdo atq; miraculꝭ choruſcādo ɔ
uerterunt multa milia iudeorū ·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Iſtud poſſꝫ dici ƀm xpiane fidei ar
gumētū qđ tamē ſub predicto pº
ꝯtinet᷑ Et q̈uis in veteri lege mł
ti ſancti egerūt miracula tñ i euā
gelica lege inumerabiliť pluẽs mł
to pluā ⁊ maiora miracula ſigna
ꝓdigia ꝑpetrauūt ꝓut ſacre atqꝫ
autentice ꝯteſtātur hyſtorie ➤ De
cūdꝫ xpiane fidei argumentū mag
nū et euidẽs eſt ꝙ ea q̄ in euāge
lica credimus lege ſcim⁹ a ſanctis
ꝓphetis ac p̄riarchis i lege nature
et maxime in lege moyſayca an
te tot tēpora eē ꝑnūcia ta deſcripta
et preſignata Nempe de xpi aduē
tu incarnatiōe et natiuitate ex v̄
gine glorioſa moyſes dauid i pſa
ſalāmō in cāticis. yſayas i multis
capituł. ierēmias. zacharias. agge⁹
copioſe et clare ꝓphetauerūt De
loco ꝙꝫ natiuitatis xpi ꝑnūciauit
micheas De certo aūt tēpore ſui
aduētus vaticiāt⁹ ē daniel de ei⁹
paſſione. yſayas. dauid. ierēmi
as. ozee. et alij ſūt locuti Dꝫ ⁊ de
vera deitate xpi prefati ꝓphete cla
riſſie ꝯſcⁱpſerūt q̄ oīa eruditis i le
ge et ꝓphetis certiſſie ꝯſtāt atꝫ i
alijs tractatibꝯ ſūt ꝓbata ➤ Ter
tiū fidei argumētū ē iſta tā diutur
na ac finał delictiꝯ iudeoꝝ qui oli
erāt peculiaris ⁊ cariſſim⁹ popul⁹ de
i ⁊ qñ ꝑ ydolatriā ac alijs modis
tpe veteris teſtamēti ꝯuiť peccauerūt
ꝯſueuerūt caſtigari a deo ꝑ gētes
ydolatras ꝙꝫ ꝑtāti tradebāᶻ inīcꝭ
ꝑ octo ānis itꝭ ſex ānis qñꝫ ꝑ an

nos x. ⁊ octo ā vigiti tāde ꝑ ānos
q̄dragita Cūꝫ peccaſſēt ꝯuiſſie tpe
ierēmie ꝓphe et añ ꝑ ydoloꝝ cultu
rā ⁊ ꝓpharꝫ ⁊ iuſtoꝝ pſecutioēꝫ at
qꝫ occiſioēꝫ ꝑ adultria trāſgreſſioēꝫ
qꝫ legis i multis. i augurijs. ſorti
legijs. diuinatioib⁹. ⁊ magicis arti
b⁹ traditi ſūt hoſtib⁹ ſuis. trāſlati ⁊
capti ꝑ ānos ſeptuagita it̄ ꝙs tñ
miſſi ſt̄ eis multi ſcī ꝓphe ad ꝯſo
lādꝭ iſtruēdꝫ eos q̄ ⁊ lībratioēꝫ eo
ꝝ futurā determiāte ꝑnūciauerūt ꝫ
p⁹ q̄ xps ab eis occiſ⁹ ē et ei⁹ diſcipli
~~cipli~~ ab ipis oꝑſſi ⁊ pulſi ſūt nᶜ pe
nitē ā credē viuerūt traditi ſt̄ ma
nib⁹ romaoꝝ ⁊ crudeliſſie deuaſta
ti. occiſi. venūdati. capti. ⁊ ꝑ mūdꝭ
diſꝑſi vſꝫ i pñs pl⁹ q̄ ꝑ ānos mil
le tricētos nec iteꝝ habuerūt pro
phetas neꝫ miracula nec tēplū nᶜ
regē nec ſacdotiū nec ꝓpā tēā ⁊ oīa
hec de eoꝝ īfidelitate. delictiōe. deſo
latiōe. captiuitate. obſtiātiōe. miſe
rijs a ꝓphtis ſcim⁹ eē ꝑdicta oīa
qºꝫ dilectiōis ⁊ acceptatiōis dei cir
ca hoīes ſigna cūcta dona. ꝑuilegia
cariſmata miācła eis oli ꝯceſſa ad
ꝑplm xpianū copioſiſſie ſūt trāſlata
Sarā. Grāde ⁊ euidēs ē iſtd ar
gumētū ⁊ ꝯſonū alchoāno i qº i duo
b⁹ caplis feruť iudeos a deo ēlictos
qm ihm maie filiū ꝑ xº tꝑe tēnu
erūt Xpian⁹ Ex h⁹ qºꝫ iuitu
argumēti ꝯuſi ſūt ſepe plurimi iude
oꝝ ⁊ q̄dā eoꝝ quotidie ꝯūtūť n̄ eni
iā multo enormiorib⁹ eſſēt iuoluti
ſceleribꝯ q̄ antea vnq̄ ñ tā diu ac

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

maxie eccl'ie ẽlicti pp̄ti cũ nͨ iterũ co
luerũt ydola ⁊ die ac nocte clamẽt
ad deũ ꝓ ↄſolatiõe Narrã. Que
ẽſtãt ꝑſequẽ Xpian9 Ui mira
culo ꝑ xp̄m ⁊ ei9 diſcipulos facto
maius miraculũ extat toti9 mũdi ↄũ
ſio ad tã arduiſſimã; euãgelicã legẽ
⁊ icõp̄hẽſibilẽ fidẽ ſine violẽcia et ꝓ
lijs ſine eloquẽcia calliditatib9 q;
humanis ac magicis artibus per
predicatiões et ſigna paucoꝝ xp̄i
diſcipuloꝝ Q̃uis eni iam plurima
et maxima regna a fide xp̄i cecide
rũt preſertim per violenciã ſarrace
norũ vt aſia. affrica. egiptus. ter
ra ꝓmiſſionis. caldea. et regna ꝑ
ſarũ atq; medoꝝ. paleſtina. ſyria.
multaq; alia. tamẽ hec regna mł
tis annis fuerũt xp̄iane religiõis
cultu ornata Iterũ aliud xp̄iane fi
dei argumentũ eſt q9 ab exordio p̄
dicationis euangelice legis plebs
xp̄iana habuit perſecutiones et i
pugnatiões acerrimas valdeq; mł
tas ab iꝑatoribus regibꝫ et tiran
nis ab hereticis a philoſophis et
iudeis et tamẽ inter hec oĩa xp̄ia
na religio magis excreuit atq; pre
ualuit nõ niſi virtute diuina et per
preclara miracula. ſepiſſime nãq;
in vni9 martiris occiſione tot et
tanta fiebant ꝓdigia q9 viginti
triginta aut quadraginta milia in
credulorũ cõuertebãtur. Poſtea
vero ꝓpter aſſidua atq; enormia
xp̄ianoꝝ peccata ꝑmiſſi ſũt ſarra
ceni et alij fidelibꝫ preualẽ Inſuꝑ

aliud ſcẽ fidei argumẽtũ ẽ ꝑfectio
euangelice legis et ſanctitas vite
quam xp̄s in euãgelio docuit per
fectionẽ nãq; et ſanctitatẽ ↄſtituit
in feruẽti pura et plena deitatis
dilectiõe. dedit quoq; auxilia a p
tiſſima perueniẽdi ad talẽ dei dile
ctionẽ docẽdo vt oĩa illa vitentᶜ ac
deſerẽtur q̄ impedimẽta ſũt ſpũalis ꝑ
fect9 et icremẽti diuini amoris vide
licet tꝑales diuicie. carnales deli
cie. mũdani honores. ꝓprie volũ
tatis libertas. impaciẽtia. ira. rancor
inuidia. torpor. ociũ. negligencia.
gula. et breuiter exẽplo et ṽbis
docuit ꝓpriũ ⁊ ꝑuatũ amorẽ extin
guẽ deũq; toto diligẽ corde ⁊ ſeipſũ
puẽ i deo ita vt illa oĩa ãplectam̾
et acceptet9 q̄ nobis accõmodata ſũt
ad cõplacẽdũ altiſſimo ad ꝓficien
dũ in caritate ⁊ grã ei9 oĩq; virtu
te ad delẽdũ noſtra pctã et ad ſatiſ
faciẽdũ ꝓ eis atq; ad cõformãdũ
nos ꝓ poſſe ſue ſãctiſſime paſſioĩ ſicq;
i oĩ aduſitate. tribulatiõe. iniuria.
paupertate. caſtigatiõeq; corporis
glorier̾ i oĩ correptiõe. correctiõe.
aſꝑnatiõe. deriſiõe. velut i oĩbꝫ di
uicijs gratulem̾ ⁊ oĩpotẽti ẽ grãe
mͬ. odiẽtes nos diligã9. ꝑſeqñtib9
bñfacia9. nͨ malũ reddã9 ꝓ malo. ſꝫ
poci9 i bono mala vincã9 nr̃a bonita
te. caritate. pietate. humilitate. paciẽ
tia. mãſuetudiẽ. bñficẽtia. aliorũ
maliciã. inuidiã. crudelitatẽ. ſupbi
ã. impacientiam. iracundiam. in
iuriã ſuꝑẽm9 et extirpare conem̾

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Et ecce qui iſta pfecte egerũt ful
gẽt miracul' et exaudiũt copioſe
a deo atqȝ a cariſmatib⁹ ſpũs ſcĩ
replentur et quãto pretacta excel
lenci⁹ impleuerũt tanto pclari
ora fecerũt prodigia nõ ſolũ in vi
ta ſua et morte ſed itẽ poſt mortem
et qui eorũ implorauerũt ſuffragi
a eciã exaudiebãtur Tales oſ
tendit de⁹ eſſe ſuos amicos cariſſi
mos ad ipõꝝ poſtulatiões faciẽs
prodigia ſigna et magna nimis
inumerabilia miracula Ipis rogã
tib⁹ imutauit motũ celeſtiũ corpm
mortuos ſuſcitauit ꝗ̃plurimos ⁊
a natiuitate cecos. claudos . ſurdos.
mutos. fecit videntes . ãbulãtes .
audiẽtes. loqñẽtes. leproſos quo
qȝ ⁊ alijs icurabilib⁹ egritudinib⁹
laborãtes curauit . nõ docuit xp̃s
vt mahõ in alchorano vt fideles
reddãt malũ pro malo et eiſdẽ i
iurias moleſtias leſiões iferant a
lijs q̃s paciũtur ab illis . nec eos
qui ſe ita vlciſcũtur mirificat de⁹ p
dina miracula ſicut nec ĩ lege ma
hon tales vnq̃ miracula patraue
rũt . Poſtremo et ſi ea q̃ credim⁹
ſeorſũ accepta valde ſint incõprehẽ
ſibilia et miranda pmo icredũ irrõ
nabilia videãt tñ dũ omnia cõpor
tãt ac iuicẽ cõparãt atq; cũ ſuis ar
gumẽtis et rõnibus aſſumũt tũc
plane iueniũtur pulcherrimã habere
cõnexionẽ et rõnabiliſſia eſſe ac
mutuo ſapientiſſime cõſonarẽ

Sarracen⁹ laborioſe tue diſpu
tationi amoroſe informationi ac
ſerioſiſſie diligẽcie pcordiales gra
cias ago o xpiane qm̃ ad amplec
tẽdũ euãgelicã legẽ xpianã . xpianã
qȝ fidem p omnia preinducta me
ppẽpũ feciſti Video equidẽ alcho
ranũ a ſcripturis euãgelice ac moy
ſayce legis penit⁹ diſcordarẽ

Xpian⁹ Nunc ergo o ſarrace
ne pocius xpiane nũc pariẽ grãs re
feram⁹ oĩpotẽti qui de tenebris te
vocauit ĩ admirabile lumẽ ſuũ q̃ de
lumine fidei ad lucẽ btĩfice viſio
nis nos ſimul dignet̃ pducere ad
laudẽ et gloriã nois ſui qui eſt ſu
p oĩa de⁹ ſublimis et bñdict⁹ Amẽ

Explicit dyalogus fidei xpiane

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

81 36

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

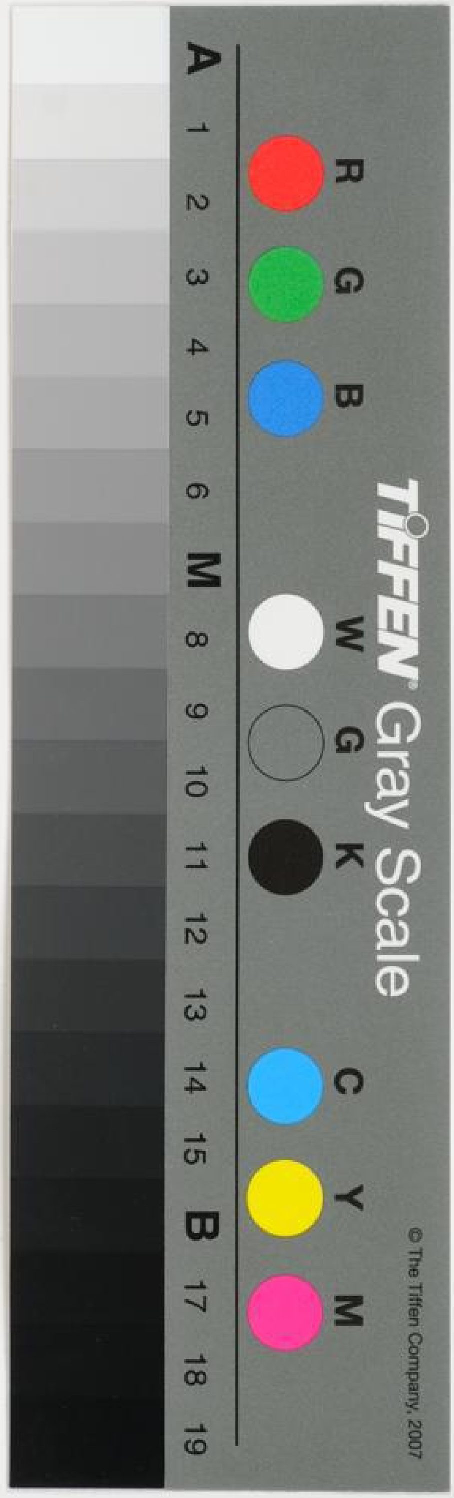

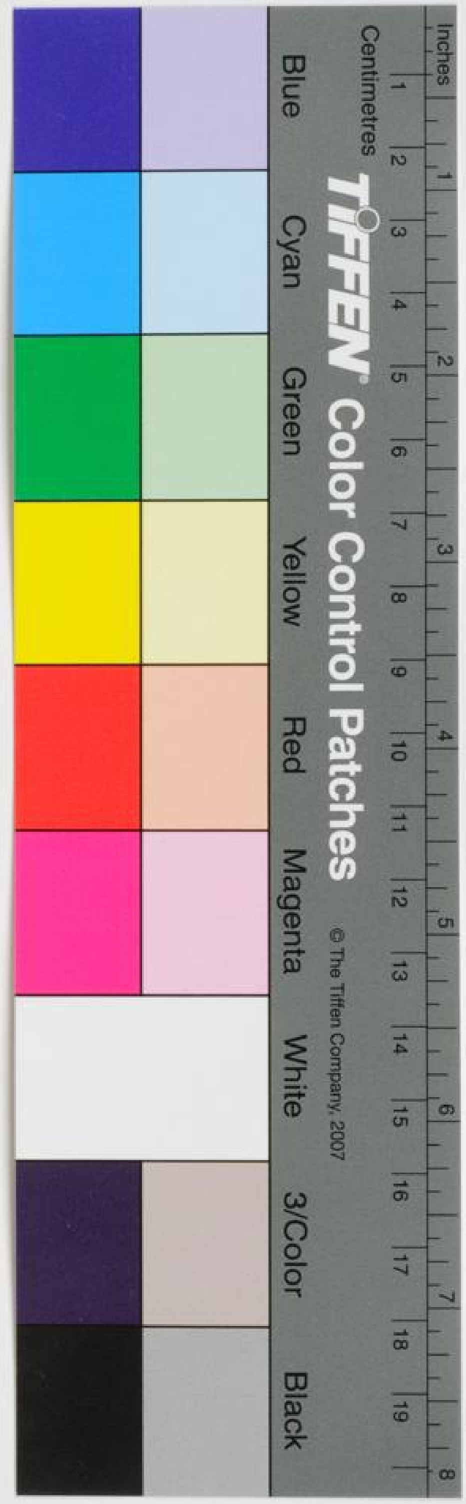

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf